

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyantha, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

M.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97211](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97211)

POLYANTHEA NOVÆ LIBER XI.

M. Magia.

DEFINITIO ET ETYMOL.

AGIA, Græcè μαγία. Hebraicè *Chaschaph*, à verbo *Chischscheph* fascino, fascino vsus est. *Michaschscheph*, magus, augur, haruspex, *Deut.* 18. 10. *Chaschschaphim*, haruspices, fascinores. *Jerem.* 27. 8.

Magia vox est Persica, quam veteres pro sapientia & perfecta rerum naturalium cognitione vt plurimum accipiebant. Vnde & Magi, seu sapientes ab illis appellati sunt, quos Græci vocant Philosophos. De veteribus Magis seu sapientibus Perfarum multa tradunt Theologi, qui Marthei Evangelistæ, cap. 1. v. r. interpretati sunt. Duplex tamen traditur magiæ species: quarum altera, quam iam diximus, nihil aliud est, quam naturalis philosophiæ summa & perfecta cognitio, quam Pythagoras, Plato, Empedocles, cæterique inter philosophos præstantissimi velut sanctiorem quandam disciplinam, indefatigabili studio, longinquisque peregrinationibus conquisierunt. Altera, quam Gætiæ, vel Theieriam vocant, dæmonum inuocatione, insanisque incantationibus constat, quam & leges omnes execrantur, & Plinius artem inestabilem vocat, iritam & inanem: nostri magicas præstigas vocant, eo quod rerum veritatem ementiantur, mentes hominum fallacis præstingentes. Huius plures species proponit & refellit Peuceer commentario de variis diuinationum generibus. Vide *Incantatio*.

Magi, id est, diuini non consulendi, *Leuit.* 19. 31. & 24. 16. Magi Pharaonis virgas suas in celubros mutant, *Exod.* 7. 12. ranae super terram educunt, 8. 7. educere ciniphes non possunt, v. 18. Digtum Dei, id est, virtutem Dei in Moyse & Aarone operari agnoscat, 8. 19. duo eorum à Paulo commemorantur, & nominibus suis appellatur, 2. *Tim.* 3. v. 8. Magi & Arioli à Saule sublati, 2. *Sam.* 28. v. 3.

Magi Persæ, id est, Sapientes Christum adoraturi veniunt, *Matth.* 2. 1.

PHILOSOPHICÆ SENTENTIÆ.

Magia, facultas quædam Græcis visa est, potestatis plurimæ compos, tradunt enim, eam esse extremam facer doti portionem, assert enim vis, quædam sepius in aspectum falso diuinitatem aliquam præferentem. Hæc facultas perferatur vniuersi cuiusque sub luna rei genitæ naturam: & instructa est Magia plurimum astronomica facultate, & plurima per ipsam peragit. *Mich.* *Pell.* de dæmon.

Vanissimi cuiusque Magia est ludibrium. *Cicero* lib. 5. Magia ars est Diis immortalibus accepta colendi eos, & venerandi, prognata, pia & diuini sciens: nec vlli inter Persas concessum est Magum esse, haud magis, quam regnare. *Apol.* in *Apol.* 1.

Magia, quæ naturæ limites non excedit, non est damnanda. *Io. Fr. Pic. Mir.* de præ. lib. 9. c. 2.

SIMILITUDO.

Chrysostomi. Si quis medicus est, potionemq; dat, accipienda est, nec curiosè inquirendum, qualis, sed habenda, vt sanitati conducens. Si veneficus est, magus, incantator non modo non inquirendum, qualis sit, sed etiam vox fugienda, vt pote lethifera, *Desaro* serm. 7.

Magister.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

MAGISTER, Græcè δὲ διδάσκαλος, 8, 6, dicitur. Er is appellatur, qui alicuius rei præ cæteris curam gerit, secundum *Holsten-*

sem. Hebr. *Mareh*, à verbo *Lareh*, reuerus est. Solent enim illi suos reuereri præceptores & magistros. 2. *Melameth*, *Lamadhi*, didicit, perdidit, eruditus fuit. Hinc *Eliasa* dicitur, *v. 4.* Dominus Deus dedit mihi *lechon* limudim, magister ditorum, seu Magistorum, id est, purè cum auctoritate docentium: id quod proprie ad Messiam, *Ecclesiæ* Deum vnicum magistrum Euangelistæ referunt.

Magistri proprie dicuntur artium præceptores: traduntur men hoc nomen ad omnes, quibus præcipua cura rerum incertarum, vel quibusdam cæteris possint, vel quod magis quam cæteri diligentiam ad studium rerum, quibus præfunt, debent. A magister magister moderor, guberno: & magisterium, quod nonnulli pro ipsius stri dignitate vsurpant.

LOCUS BIBLICUS.

Magistri, pro iis, qui ius rigidæ sententiæ in alios vsurpantur, *Iacob.* 3. 1. Magistri mendaces quales, 2. *Pet.* 2. 1. Magister noster Christus solus, *Matth.* 23. 10. *Ioan.* 13. 14.

SENTENTIÆ BIBLICÆ.

Vos autem nolite vocari Rabbi: vnus est enim magister, scilicet vester vnus est Christus, *Matth.* 23.

Nolite plures magistri fieri, scilicet, scientes, quoniam iudicium sumitis, *Iacob.* 3.

PATRYM SENTENTIÆ.

Periculosum est magisterium: discipularis securus est: *Matth.* 23. 17. Auditi meo dabis gaudium & lætiam. Secundo dicitur, verbi auditor, quam verbi prolator. *Aug.* in *quodam serm.* Nihil est foedius præceptore furioso, qui cum debet esse suuicetus & humilis ad omnes, ex diuerso, torio vultu, rictuque labiis, rugata fronte effrenatis conuitiis, facie inter ruborem & lorem variata, clamore propretiat, errantes non iam à bono, sed hit, quam ad malum sua fecit præcipit. *Hier.* 18. 17. 18.

Magister probe ætatis & vitæ, eruditionisque diligentiæ reputo erubescere doctus vir illud facere in propinqua vel nobili regione, quod dicit Aristoteles in Philippo filio, vt ipsa liberorum te in iura monstraret literarum. Non sunt contentanda quædam, sine quibus constare magna non possunt. *idem* 18. 17.

Sunt plerique, qui dum metiri se nesciunt, quæ non dubitant docere concupiscunt: qui pondas magisteri tanto locuti remant, quanto vim magnitudinis illius ignorant. *Gregorius* in *theolog. pastor.*

Melius est obedire Deo, quam hominibus, & ipsi melius magistris, quam discipulis. Porro in magistris, melius nostrum quam tranes. Quibus autem melius conitat obedire, ipsi proculdubio non obedire est deestabilis. *Bern.* de præcept. & disp.

Magistrum vocat, cuius non vult esse discipulus: de mandatis magno interrogat, qui nec minimum seruat. *Chrysost.* in *Matth.* cap. 22.

Principium disciplinæ humilitas est: cuius cum multa sint documenta, hæc tria præcipue ad lectorem vel auditorem pertinet. Primum, vt nullam scientiam, nullam scripturam vilem recitandum, vt à nemine discedere erubescat. Tertium, vt cum scientiam adeptus fuerit, cæteros non contemnat. *Hugo* in *disceptatione* lib. 1.

Nulla res discipulo est ita perniciofa, sicut vita magistri conuicio meliofa. *Boet.* de disciplina *schol.*

Magister est eruditus, prius discat quam doceat, sit mansuetus, prout opportunum est: rigidus, vt lites dissoluat, oblatantia remordeat, obloquentes reprimat, proteruentes castiget: debet tamen esse diligens: nam sicut in vnoquoque opere mater conuincit, ita uenitur, ita vniuersæ doctrinæ nouera negligentia. *idem* 18. 17.

Magister sit in sermone verax, in iudicando iustus, in consilio prouidus, in commisso fidelis, constans in vultu, pius in aspectu, vultu dignus, in bonitate laudabilis. *ibid.*

Miserum est eum esse magistrum, qui nanquam nouit esse discipulum. *ibid.*

PC

POLY

SENTENTIAE POETICAE.

Iuuenalis Satyra 7.

Mercedem omnes, mercedem solvere nemo. Mercedem appellat? quid enim scio? culpa docentis? sed mercedem appellat? quid enim scio? culpa docentis? sed mercedem appellat? quid enim scio? culpa docentis?

Ibidem.

Hic inter sumptus se severa Quintilianus. Ut nullum das sufficientes res nulla minoris. Conspicit parvi quam filius.

Ibidem.

Tenuit multos vanae stultus, carbedra. Ibidem.

De maiorum vobis tenuem, sine pondere terram. Quae ante, croco, in vna perpetuum ver, pro acceptorem sancti solvere parentis.

Ibidem.

Est tamen merces, qui cogitatione tribum. Non erat, sed vos sumas imponite leges. Ut praepari verborum regule constet. Ut legat hystoria, aut hores non erit omnes. Tu quam vobis, dignos, suos, ut forte rogatus. Dum peti aut thermas, aut Phabi balnea dicat. Interdum Anchi, nomen patriamq, nouerca. Interdum dicat, quod Aegest Sixerit, annos. Qui Siculis Phrygiis vni donauerit vna.

PHILOSOPHICAE SENTENTIAE.

De Magisterio. DIAL. XLV.

Francisci Petrarcha.

GAV.

Magister insignitus sum. R. Mallem fateor disciplina, magister enim indisciplinato & rudi, nihil est turpius. G. Magister ex... Magister dicor. R. Multis, ne magistri veri essent, magisteri falsi... Magister dicor. R. Multis, ne magistri veri essent, magisteri falsi...

Vide Doctrina.

Magistratus.

DEFINITIO ET ETYMOL.

Magistratus sive praefectus, dicuntur homines in dignitate aliqua civili & Reipublicae administrationem spectante constituti, uti honorificis a Deo ipso in libris sacris inscriptis. Nam vocantur & Iohanni. Diu. Plal. 8. &c. Serim, principes: Ze...

mentibus passim insignuntur. Nam dicti sunt patres, pastores populorum, benefici, iudices, afflictorum tutores, procuratores boni publici. Deniq; quicquid ad diuina iustitiae misericordiaeque considerationem refertur apud Prophetas & Apostolos, id analogice referri potest ad pios & iustos magistratus, qui vincti & serui Dei dominationes, potestates, &c. nominantur.

4 LOCI BIBLICI.

Magistratus auari, qui noxii, Prou. 29. 4. Magistratu etiam profano parentum, Ierem. 29. 8. Matth. 17. 27. & 22. 21. & 23. 3. Luc. 20. 25. Rom. 13. 1. Tit. 3. 1. 1. Per. 2. 13. 16. 17. 18. & 6. v. 7. 9. 10. Att. 4. 9. & 5. 29. Magistratus Deum timentes, Exod. 18. 25. Deut. 1. 15. Impii, Prou. 29. v. 8. 10. 12. Magistratibus non detrahendum, Exod. 22. 28. parentum, Rom. 13. 1. & Tit. 3. 1. 1. Per. 2. v. 13. Magistratu tributum soluit Christus, Matth. 17. 24.

9 SENTENTIAE POETICAE.

Verinus.

Quo magis est abies procerca eueritur Earis; Culmina, non valles, fulmina torra petunt; Quo maior citius maior solet esse ruina; Maguaq; liuorem gloria saepe parit.

9 PHILOSOPHORVM PLACITA.

Magistratus ad hoc constituti assuere debent foetus, qui eduntur, tum mulierum, tum virorum, siue amborum, nam communes erunt & mulieribus, & viris magistratus. Plato de Republica, dial. 5. Magistratus ineptos bene preparata ciuitate legibus praeficere non solum, nihil aliud quam regens iustus oborietur, sed etiam detrimenda & damna longe maxima ciuitatibus ex ipsis euentent. Plato de leg. dial. 6.

Magistratus custodis legum non duret amplius, quam viginti annis, ad quem non infra quinquagesimum accedat, sed si quinquaginta annis electus fuerit, non duret nisi per decem annos. Idem ibid.

Magistratum oportet esse in ciuitate, cui cura sit populum consilio praenire, ne otiosus sit. Arist. polit. 4. c. 15.

Magistratum consideratio in tres fit partes, prima, qui sunt magistratus, qui constituunt; alia, ex quibus constituuntur; tertia, per quem modum. Idem ibid.

Magistratus non prudentes tantum, sed benignos esse oportet. Perinde periculosum est, vt insipienti gladium, sic improbo viro magistratum committere. Pythagor. apud Stob.

Equidem & istud magnum argumentum esse virtutis in principum opinor, si subditi libenter ipsum sequantur, & in periculis vna perseverent. Xenoph.

Qui nauem gubernant, aliena voce iussuque vtuntur: sed qui Rempublicam administrant, in seipis sapientiam habere oportet, vt non sit opus aliena voce. Plar.

Vbi praeses fuerit Philosophus, ibi ciuitas erit felix. Aristot. Rhetoric. 2.

Ars gubernandi ciuitates, principatum tenet in omnibus artibus. Idem Ethic. 2.

Naturaliter regens dignior est regno. Melius est ciuitatem regi a viro optimo, quam a lege optima. Politic. 1. c. 3.

Non populis causa gubernatoris, sed gubernator causa populi sit. Plar. apud Volat.

Magistratus lex est loquens. Cic. 3. de legib.

Magistratus opus est, sine quorum prudentia ac diligentia ciuitas esse non potest, quorum descriptione omnis Reipubl. moderatio continetur: neque iis solum praescribendus est imperandi, sed etiam ciuibus obtemperandi modus. Nam & qui bene imperat, pariter aliquando necesse est: qui modeste parat, videtur, quia aliquando imperet, dignus esse. Idem ibid.

Omnino qui Reipub. praesunt, duo Platonis praepcepta teneant. Vnum, vt utilitatem ciuium sic teneant, vt quicquid agant, ad eam referant, obliuio commodorum suorum: Alterum, vt eorum corpus Reipubl. curent, ne dum partem aliquam tucant, reliquam deserant. Vt enim tutela, sic procuratio Reipubl. ad utilitatem eorum, qui commisi sunt, non ad eorum, quibus commissa est, gerenda est. Cic. 1. Offic.

Huc omnia sunt referenda ab iis, qui praesunt aliis: vt qui eorum, in imperio erunt, sint quam beatissimi: estque non modo eius, qui sociis & ciuibus, sed etiam eius, qui seruis, qui mutis pecudibus praesit, eorum quibus praesit, commodis, utilitatiq; seruire. Cic. ad Quint. frat. epist. 1.

Sudandum est illis, qui magistratum gerunt pro communibus commodis, ad eundem inimicitiae, subeundae saepe pro Reipubl. empestates: cum multis audacibus, improbis, nonnunquam etiam potentibus dimicandum. Cic. pro Seft.

Est boni magistratus cum auxilia Reipubl. labefactari, conuelliq; videat, ferre opem patrie, succurrere saluti, fortunisque communibus: suam salutem posteriorem salute communi ducere, in tereludere omnes seditionum vias. Cic. pro Cato Rabirio.

si po.

Si populo consulis, remoue à te suspitionem alicuius tui com- modi: fac fidem, te nihil nisi populi utilitatem & fructum querere. Cic. de lega. grat. ad popul.

Nulla re conciliare facilius benenolentiam multitudinis possunt ii, qui Reipubl. præstant, quam abstinentia & continentia. Cicero 2. Offic.

Est boni magistratus, commoda civium defendere, non duelle re, atque omnes æquitate eadem continere. 2. Offic.

Est proprium munus magistratus, intelligere, se gerere perso- nam civitatis, debereque eius dignitatem & decus sustinere, servare leges, iura describere, & ea fidei suæ commissa meminisse. libro 1. Offic.

Hi qui Republicam tuebuntur, inprimis operam dabunt, ut iuris & iudiciorum æquitate suam quisque teneat: vt neq; tenuiores propter imbecillitatem circumveniuntur: neque locupletibus ad sua vel tuenda, vel recuperanda, obstit invidia. Cicero libro secundo Offic.

Inprimis videndum est, qui Republicæ administrabit: vt suum quisq; teneat, & earum rerum sit copia, quæ sunt necessaria. Cic. 2. Offic.

Magistratus, nec obedientem, & noxiùm civem multa, vinculis, verberibusq; coercent, ni par maioris potestas, populusve præhibeat. Cic. 3. de leg.

Qui Reipubl. præstant, legum similes sint: quæ ad puniendum non iracundia, sed æquitate ducuntur. 1. Offic.

Munus eorum esse debet, resistere & leuitati multitudinis, & perditorum temeritati. Cic. de Milone.

Est ei cui Republica commissa est, necessaria oratio & sapientia, qua regat populos, qua stabiliat leges, qua castiget improbos, qua tueatur bonos, qua laudet claros viros, qua præcepta laudis & salutis aprè ad persuadendum edat suis civibus, qua hortari ad decus, reuocare à flagitio, consolari possit afflictos, factaque & consulta fortium & sapientum, cum improborum ignominia sempiternis monumentis proderet. Plerunq; tamen ad honores adipiscendos, & ad Republicam gerendam nudi veniunt & inermes: nulla cognitione rerum, nulla scientia ornati. 1. de leg.

O conditiones miseræ administrandarum civitatum & prouinciarum! in quibus diligentia plena simulatum est, negligentia vituperationum: vbi severitas periculosa est, liberalitas ingrata; sermo invidiosus, assentatio perniciosa: frons omnium familiaris, multorum animis iratus: inacidia occultæ, blanditiæ apertæ, venientes prætores expectant, præsentibus inscriunt, abeuntes deserviunt. Pro Flac.

Magistratus est medicus civitatis: beneque præest, qui iuuat patriam, aut certe lædit non volens. Thucyd. lib. 6.

Omnibus grauis est magistratus, cui nullum certum tempus est definitum, & qui nullis actorum ditorum reddendis rationibus obnoxius est. vnd tyrannis nascitur. Dionysius Halic. lib. 3.

Hominibus Reipubl. tractantibus puto valde necessariam esse præteritarum rerum cognitionem, vt in similibus casibus exempla in promptu habeant que sequantur. idem lib. 5.

Is qui de Reipub. consultant omnia quæ verisimiliter accidere possunt, iura prospicienda. idem lib. 7.

Viris ciuilia negotia tractantibus quemadmodum cæteris hominibus illud commune est, vt omnium eorum quæ rebus adhærent contemplatione plenissima delecentur. idem lib. 11.

Prædictum Reipubl. stantem mori oportet. Dicitur Turbonis viri eximia virtute præditi. Dion. in Adriano.

Boni malique in Republica nihil est, quod in diuersum traduci nequeat moribus præsentium. Aurel. Vili. lib. de Cesarib.

Moderatores omnium errare minus fas est. idem ibid.

Omnino ab hominibus honoris debetur, quos honore Deus dignatus est. Cædren. histor. compend. pag. 462.

Oportet eum, qui Reipubl. gerit, varia consilia agitare, ac perspicere qua potissimum ratione vnaque libet res facillimè possit expediri: itaque sæpe ille parte aliqua dimissa, totam rei summam conferuat, paruoque cedens maiora consequitur. Plus. in comparat. Solonis & Publicolæ.

In vrbe, quæ de virtute iudicium ferre potest, qui in summa est constitutus potentia, malis nequaquam locum dare debet, neque functiones publicas indignis, neq; fidem habere infidelibus. idem in comparat. Nieræ & Crassi.

Is qui in Republica versari preclare vult, debet semper re quidem id quod rectum est ei, quod ad uleum multitudine præferre: oratione autem efficere, vt id ipsum quoque molestum sit. idem in Cicero.

Cæpta inter duos iuniores tribunos in vrbe certamina, cupiditate eadem imperii multo impensus accensa sunt: nihil sentire, idem pro sententia pugnare, sua consilia velle, sua imperia sola rata esse voluit, contemnere iniucem & contemni. Livius, Decad. primæ, lib. 4.

Eos qui in publica rerum administratione versantur, intueri hæc diligenter, & exactissimo studio examinare decet, ne eos lateat animus illorum, cum quibus vel iunguntur foedere, vel pace concili-

antur, quando id cedentes temporis faciunt, quando animo tenentius (satiendi) & quo ab his quidem qui opportunitatem tenentendi præstolantur cauere assidue possunt: his vero quos vel imperio suo, vel veros amicos norunt, quandoque res ferantur fideliter vtantur. Polyb. lib. 3.

Ferrum neque Republicam gerens, neque medicum adhibent nisi extrema postulante necessitate debet: vt utraq; eorum impercedunt. Plutarchus in comparat. Agisii & Cleomenis cum Tar. C. Graccho.

Belli tempore semper necessus est, vt propter aduersos gubernatores male audiant. Thucyd. lib. 5.

APOPHTHEGMATA.

Perianæ, felicem fore eam Reipubl. putabat, in qua nequaquam æqualia existimentur, virtute quod melius, viti autem deterius esse designatur. Stob. serm. 41.

Idem Principes constiterunt illos, qui à teneris bene dicuntur sint, & iam adulti ætatem suam luci gratia non prostituerunt. idem.

Idem dicere solebat, beatas esse Respubl. quæ ab illis reguntur qui aut ipsi saperent aut sapientia incumbere. Cicero ad Titum fratrem.

Zeno solitus est dicere, decorandas esse vrbes non precolum mendis, sed in habitantium virtutibus. Stob. 4. serm. 41.

Chrysippus rogatus cur non administraret Reipubl. dixit, si quis male rexerit, displicebit diis: si bene, civibus. Stob. serm. 43.

Aristoteles dicebat, prudentes Magistratus debere non proprium officium aut imperium, sed virtutis causâ admirationem habere: vt etiam immutata fortuna eisdem laudibus digni referantur. Stob. eod. serm.

Epictetus, quemadmodum, inquit, faces in portu solent magna in flamma in paucis cremis excitata, nauibus per mare turbidus multum auxilii ferunt: sic & viri splendidi (id est principes magistratus) in vrbe periclitante, paucis ipse rebus contentis magis beneficiis ciues afficit. Stob. eod. serm.

Theophrastus percontatus, quidnam Reipublicam conseruare respondit, Præuidium & pena. Stob. serm. 41.

Epaminondas. Quum Epaminondas per inuidiam & contumeliam gratia fordibus quidam & contemptus magistratus debeat esse a populo Thebano, non aspernatus est, dicens. Non saltem magistratum ostendere virum, sed virum vicissim ostendere magistratum. Itaque se gestit, vt deinceps tanquam honestum morum multis ambitur, quum antea nihil fuerit, quam cura sollicitudo ster cora ex angustioris sciendi. Erasim. lib. 5. apophthegm. et lib. 1. in archo.

Adaltes interrogatus, quoniam pacto magistratus, nullusque virtus tacilitio, imperare suis possit? respondit, Si ita imperare pater filius. Quo inuit, si magistratus benevolentia & beneficiis adiungeret sibi civium animos, non opus esse barbarico colobore quoque fatellio, cum nullos haberent corporis custodes, tantum quam ciues, erga quos pariter gererent affectum. Plutarchus in Alconico.

Agessilas, Magistratus officium esse dicebat, erga rebellantem dacia, erga subiectos benevolentia vti. Plus. in Læcon. Vt postulat xit Virgil, principis artes esse:

Parcere subiectis, & debellare superbo.

Idem rogatus à quodam, cur Spartanorum Reipubl. præter ceteros secundis rebus floret? Quoniam, inquit, plus cæteris in lib. 1. exercet, vt pariter & imperare & parere sciunt. Sentit vt potestissimus, ciues discipline capaces causam esse incoluntiam patre. Plus. in Læcon. apoph.

Themistocles. Cleon cum primum statuisset Reipubl. cepisset amicis in vnum locum conuocatis, eam que ei cum illis intererat rat amicitiam dirupit, tanquam quæ in administratione ciuitatis rectum ac iustum institutum emolliat, & transuersum agit. Themistocles contra, qui, cum quidam moneret vt prælarè magistratum fungeretur: nequaquam, inquit, in eo scilicet sum thronum, in quo amici non meliore sunt futuri conditione quam inimici. Non enim ciuitas homines amicis & sodalibus carentes, sed commones & temperantes requirit. Anton in Meliss part. 2. serm. 2.

Agathon dicere solebat, magistratum trium debere meritorum. Primum, quod imperet hominibus: Deinde, quod secundum leges: Tertio, quod non semper imperet. Stobani sermone quatuoragesimo tertio.

Apollonius cum vidisset in Domitiani ædibus, quemdam factum iam consecutum magistratum inhiante affectare, atque Imperatoris eum seruum se submittere, Huic, inquit, o Domis, non permissum est phocles, vt agrestem Dominum furiosumque aufereret. Stobani lib. 5. cap. 5.

PO

POLY

terum imperitus dominium obtineat. Xiphil in Dionis abbreviatis in Augusto.

Idem, cum egre ferret, quod Caius, quem Agrippa eius filius fufceperat, nondum adolefcens confulatam petiffet: graui dolore affectus, precatus est, ne vnquam incidere in huiusmodi tempora, in quæ ipse olim incidere, vt minor xxi. annis conful fieret. Cumque adhuc instaret, respondit: id imperium deferendum esse ei, qui nihil peccaret, quique poffet studij populi Romani obfistere, deinde vt eos modestiores faceret. Dion. Nicæus in Augusto.

Democritus dicere solebat, melius esse regi ab aliis, quam regere homines malos. Stob.

Alcibiades dicere solitus est de suis factis, se Dioscurorum vitam viuere. Nam dum populi gratiam obtineret, diis parem se videri: cum vero illam amisisset, nihil à mortuis discriminis habere. Elia. l. 13. de Var. hist.

Themistocles auditis quosdam ambire magistratum: Si mihi inquit duas offenderetis vias, quarum vna ad se pulchrum, altera ad se pulchrum duceret, multo libentius ingrederet eam quæ recta ad se pulchrum duceret. Non ignorauit sane vir sapientissimus, quantæ curæ, molestiæ vexationes, circumueniant eos, qui in magistratu constituti, omnibus expofiti esse coguntur. Elia. libro 6. Variæ histor.

Demosthenes ad iuuenes quos habebat familiares, dicere solebat: Sibi ignaro iam quantum inuidiæ, metus calumniæ, ac discriminis sit expectandum ad Rempubl. accedenti, si ex duobus alterum sit eligendum citius in exitum iturum, quam ad fugatum aut tribunalem. Eras. l. 4. apoph. ex Plut.

Selenus frequenter dicere solitus est, paucis notum esse Regum aut magistratum quantæ sint curæ. Alioqui nullum inuentum, iri, qui regum diadema humi proiectum tolleret. Eras. lib. 8. apoph. Stob. ser. 46. Antiocha scribit, cuius dicti meminit etiam Val. Max. l. 7. c. 2.

Antigonus, cum regium sibi traditum accepisset diadema, priusquam capiti imponeret, dixisse fertur: O nobilem magis quam felicem pannum! quem si quis penitus cognoscat, quam multis sollicitudinibus, periculis & miseris sit referendus, ne humi quidem iacentem tollere vellet. Valerius Maximus libro 7. cap. 2. Stobæus serm. 46.

Pompeius Magnus quum ex literis Senatus intellexisset, omnia quæ Sylla armis obtinuerat, in ipsius potestatem esse tradita populi suffragiis centuriatis, percusso femore dixit, Proh! nunquam finienda pericula! quanto latius erat obscurum nasci, si à militaribus curis nunquam dabitur recedere: nec hac exuto inuidia, licet cum vxore ruri vitam degere? Magnam potentiam ambit inexpertus, odit expertus, sed deponere tutum non est. Plutarchus.

Alphonsus. Coenam senex quidam importunus & garrulus quum sine fine obreperet, exclamasse fertur, & dixisse, Afidorum conditionem esse potiorum quam regum. Nam illi dum nascuntur, dominos parere: regibus neminem. Anton. Vanorm. & Aneas Sylvius de dictis & factis Alphonsi.

Idem interrogante quodam cur imperium non deponeret dixit: Quoniam per vim imperant, etiam vitio desistere periculum est. Stob. ibid.

Heraclytus, Rempublic. vt deploratam contempsit, eique dare leges quum rogaretur, recusat. Secessit autem in templum Dianæ, ibique cum pueris ludebat talis. Circumstanti & admiranti populo: Perditi, inquit, an non præstat hoc agere, quam vobiscum Rempubl. administrare? Laert. l. 5. c. 1.

Anaxibenes. Rogatus, quomodo ad Rempublicam capeffendam sit eundem? Velut inquit, ad ignem, ne nimis ad motus exuraris, procul amotus frigidus. Stob. ser. 43.

Bion. Dixit, oportere bonum virum à magistratu discedentem non diuorem, sed elatiorem euasisse. Stob. ser. 43.

Pythagorus. Dicebat primum luxuriam ciuitates ingredi, deinde de fauritatem, postea contumeliam, postremo exitium. Stobæus serm. 41.

Cic. Cum Caninium Consulem postremo anni die à Cesare factum videret, qui tamen postremo die consulatum pro more alteri tradere cogebatur, iocose de breui eius magistratu iudicans Consulem, inquit, habuimus vigilantissimum & fortissimum, qui in toto suo consulatu somnum non vidit. Xiphil. Nicæ abbreviator in Cesare.

Idem. De Caninio Reulio cum paruo tempore consul fuisset, sex videlicet meridianis horis idem dixit. Consulem habuimus tam seuerum, tamque censorium, vt in eius magistratu nemo praefus sit nemo conauerit, nemo dormierit. Erasimus libro quarto apoph.

Idem Vatinius cum morbo laboraret, & eo nomine in Cicero nem inuheretur, quod ægotantem non accessisset? Volebam inquit Cicero, in tuo venire consulatu, sed me nox occupauit. ibidem.

Idem. Ad hunc consulem congratulandi ac associandi gratia pluribus euntibus: Maturamus, ait, vt hominem ante sui consulatus exitum præueniamus. Plutarch. Talis fuit autem sub Galieno

licio Imperatore postea Marius tyrannus. *scribit Trebel. Pollio.* qui vna die factus est Imperator, altera vitus citimparare, tertiam in-
cerempisset.

M. Poracillus in C. Seruiliū: qui vno tantum die consul fuit. ita
lusit. Ante Flaminius, nunc consules diales sunt. Abusus est voce,
Diales quasi a Die deducta sit, ac non magis a Loue, cui Flaminius in-
stituebatur, *Macrobi. lib. 1. c. 2. Satir.*

§ SIMILITVDINĒS.

Polybii. Quemadmodum mare naturā sua innoxium est recte ven-
tentibus & firmum, si vero violenti status in illud irruerint, tale reddi-
tur ventibus, quales sunt venti, a quibus circumquaque impellit-
tur. Ita & multitudo talis redditur ventibus; quales habet duces &
consiliarios. *Lib. 11. bist.*

Plur. Qui in eadem veniunt naui & in eisdem militat tentoriis,
sele murio ferant oportet. Sic qui versantur in Reipub. At in
coniuiis non idem est necessitas illis periculum est commune,
hic non idem. *in moral.*

Arbores inuida, vetulaeque subnascentes arbusculas vmbra sua
premut, nec linunt efflorescere: Non sic faciendum scitioribus
magistratibus: sed inuitandi potius, & adiuuandi iuuenes. *in mora-
libus.*

vt qui praeuertuatis Syrtibus, iuxta portum frangit nauem
nihil magni fecit. Ita qui vno atque altero magistratu recte gesta in
summo naufragium facit. *in mor.*

Alexander Bucephalum iam senuē ab aliis equis gestandum
curare solebat, donec ad hostem ventum esset, vt integer ad pug-
nam veniret. Ita senem magistratum vendendum opera, vt eis adi-
matur quantum potest laboris, ad necessitatem vitus illorum refer-
lectur. *in mor.*

Medici morbos quos non possunt prorsus tollere, ad summa cor-
poris in apertum euocant; Sic magistratus si clam ciuitatis vitis
mederi non potest, vt quam minime medicis ac pharmacis, hoc est,
supplicis egeat. *in moral.*

Inter agathalos & acanthylides tantum est odium, vt si san-
guis eorum vmiscetur. continuo separet se rursus; ac diffi-
liant: Sic inter patricos & plebem, etiam si quando pro rerum
vitu coniunguntur, duratamen vsque odium naturale. *in mora-
libus.*

Hisloris affectus ac mores addet fabulae de suo, vt praescri-
ptum tamen, & numerus non praetercat; Ita qui magistratum gerit,
sic administrat, vt praescriptum Regis non exeat. *in Moralib.*

vt mulieres laborantes citra, aut stomacho nauiscentes; malos
quosdam cibos ingerunt, ac paulo post reuomunt: Sic populus per
stultitiam, aut inopiam meliorum, quosvis etiam creat magistrat-
us, ac eosdem paulo post abiicit. *in moral.*

Francisci patricij Senensis. Sicut medicus languentis vtilitati,
non suae, & gubernator eorum quos vult, consulere debet: Sic
Rex eorum quibus imperat. *Libro secundo tituli. de institutione
Regis.*

Quemadmodum pictor insignis non solum oculos & faciem
(quaquam potiora sunt) penicillo exornat, verum totam imaginem
colorum varietate honestat: Sic magistratus in vrbe bonus, non eo
ordine Rempublicam suam instituit, vt vnum tantum genus in ea
felix existat, sed ciuitas vniuersa beatitudinem per solam iustitiam
consequitur. *Lib. 2. tit. 1. de institutione Regis.*

Plinij. Vt peregrium ipso bromae die floret, cum marcent omnia:
ita rebis pessime vexatis, regnant mali: quorum in pace nullus est
respectus. *Lib. 18. c. 25. & Lib. 2. c. 24.*

§ EXEMPLA BIBLICA.

Magistratus Dei minister est, *Roman.* 13. *Verfic. 4. 6.* Dii vocantur
Psal. 82. i. Cur sic vocentur. Non sunt aspernandi. *Iean.* 10. 34.
35. 2. *Peir.* 2. 10. *Iuda.* *Ser.* 8. Magistratus boni quam necessarij, *Iud.* 2.
19. *Et.* 8. 33. 1. *Samuel.* 7. 9. 13. 1. *Reg.* 3. 28. 2. *Paral.* 29. 20. *Pronerb.* 11. 14.
Eccl. 10. 17.

Magistratus Officia. I. Amplecti veram religionem, procurare
& promouere, *exempla.* *Iosuah.* *Num.* 27. v. 18. 19. *Ios.* 3. v. 6. 7. *Saul.*
7. *Sam.* 10. 19. *Samuel.* 12. 20. 21. *Dauid.* 2. *Sam.* 6. 20. 21. *Psal.* 2. 10. 11. *Et.*
24. v. 6. 7. *Et.* 148. 11. 1. *Reg.* 2. 1. 2. 3. 1. *Paral.* 16. 1. 2. *Salomon.* 1. *Reg.* 8. 21.
23. 24. *Et.* 9. 25. *Ezechias.* 2. *Reg.* 18. 3. 4. 5. 2. *Paral.* 9. 25. 26. *Iosaphat.* 17.
3. 4. 5. *Iosias.* 2. *Reg.* 23. *uer.* 2. 3. 4. 2. *Paral.* 34. 33. *Et.* 35. v. 2. *Et.* *Cyrus.*
36. 22. 1. *Ezdr.* 1. 2. 3. II. Abolere idololatriam, *Exempla.* *Alfa.* 1. *Reg.*
15. 12. 13. *Iehu.* 2. *Regum.* 10. 25. 26. *Et.* *Ezechias.* 18. 4. 5. *Iosias.* 23. 4. 5. 6.
Rex. & *Daniel.* *Dan.* 4. 21. 22. III. Curare vt pura & sincera do-
ctrina Catholica tradatur, ac propagetur, *Exempla.* *Rex Assyrio-*
rum. 2. *Regum.* 17. 26. 27. *Iosaphat.* 2. *Paral.* 17. 7. 8. *Nabuchodonon-*
for. *Dan.* 3. *Verfic.* 97. 98. 99. *Darius.* 6. 25. 26. *Iosias.* 2. *Regum.* 23. *verfi.*
21. *Ezechias.* 2. *Paral.* 39. 1. IV. In pietate vera & religione sana ma-
iorum exempla imitari. *Exempla.* *Alfa.* 1. *Regum.* 15. 11. 12. *Iosaphat.*
2. *Paral.* 17. 3. 4. *Ezechias.* 2. *Regum.* 18. 3. 4. *Et.* 2. *Paralisp.* 29. 2. *Io-*
sias. 2. *Regum.* 22. *Verfic.* 2. V. Esse nutritium Ecclesiarum & Scho-

larum. *Exempla.* *Pharao.* *Genes.* 47. 56. *Duces populi.* *Num.* 7. 1. 2. *Et.* *Principes Israclitarum.* 31. 6. 49. 50. *Dauid.* 1. *Reg.* 15. 11. 15. *Ezechias* & *subditi eius.* 2. *Par.* 31. 4. 5. *Cyrus.* *Ezdr.* 7. 12. 13. *Abimelech.* *ler.* 38. 7. 8. 9. 10. *Magi.* *Matth.* 2. in ista illud. *Fa-
pla.* *Ioseph.* *Gen.* 47. 9. 23. 24. *Dauid.* 2. *Sam.* 6. 14. 1. *Paral.* 13. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. *Samuel.* 1. *Sam.* 12. 2. 3. *Salomon.* 1. *Reg.* 30. 6. 7. 8. *Iosaphat.* 19. 6. 7. *Rex Niniuitarum.* *Ioan.* 3. 6. 7. VII. Conser-
uare iustitias vna cum subditis sancte obseruare. *Exempla.* *Salomon.* 1. *Reg.* 2. 26. 27. 35. *Salomon* & *omnis Isracl.* 6. 6. 45. 46. *Asyriorum.* 2. *Reg.* 17. 27. 28. *Ezechias* & *populus Israclitarum.* 30. 1. 2. *Ezechias.* 31. 2. VIII. Derebus agendis & administratione
Domini consulere. *Exempla.* *Iosuah* consulti *Elezazarum.* 27. 20. 21. 22. *Saul* obtemperat *Samueli.* 1. *Sam.* 10. 8. *Dauid* con-
sultat *Dominum.* 13. 19. *montis Gad* obtemperat, 24. 18. *Iosaphat* &
chab consulunt *Michaam.* 1. *Reg.* 22. 5. 7. *Rex Iuda.* *Isracl.* & *El-*
Elifua. 2. *Reg.* 3. 11. *Ezechias* *Elaia.* 19. 2. *Sedechai* *Ieremias.* 38. 14. IX. Subditos ad seriam penitentiam & orationem
cohortari. *Exempla.* *Iosaphat.* 2. *Paral.* 20. 3. 4. 18. 10. 20. *Ezra.*
32. 6. 7. *Rex Niniuitarum.* *Ioan.* 3. 6. 7. X. Extruere & restitua-
re in quibus verus Deicultus tractetur. *Exempla.* *Dauid.* 2.
7. 2. 5. *Salomon.* 1. *Reg.* 5. 4. 5. *Et.* 6. 2. *Iosias.* 2. *Reg.* 23. 4. 5. *Cyrus.*
ral. 36. 22. *Darius.* 1. *Ezdr.* 6. v. 1. 2. 3. XI. Vitros iustac bonas ad
bernationem idoneos praefectos ordinare & constituisse. *Exem-
pla.* *Moses.* *Exod.* 18. *uerfic.* 21. 22. *Dauid.* 1. *Sam.* 8. v. 1. 4. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. *Salomon.* 1. *Reg.* 2. 34. 35. *Et.* 4. 8. 2. 3. *Et.* 11. 2. *Iosaphat.* 2. *Paral.*
15. 11. *Dauid.* *Psal.* 101. 4. 5. 6. 7. XII. Prius cognoscere causam
sententiam ferre. *Exempla.* *Israclitas.* *Iudic.* 10. v. 3. *Et.* *Iosuah.* 8. 20. *Salomon.* 1. *Reg.* 3. 23. 24. XIII. Inire foedus & concordiam
& pacem cum vicinis gubernatoribus. *Exempla.* *Abimelech* cum
Abraham. *Genes.* 21. 27. *Dauid* cum *Hanon.* 1. *Paral.* 19. 2. *Salomon.*
cum *Hiram.* 1. *Reg.* 5. 9. 4. 5. cum *Pharaone.* 3. 1. 2. cum *venio-
bus.* 2. *Paral.* 9. 23. 24. XIV. Dimicare pro libertate aduersus
tiosos ac hostes publicos. *Exempla.* *quinque Reges* *Salomon.*
Genes. 4. 8. *Aod.* *Iudic.* 3. 28. *Sangar.* 1. *Debora* & *Barak.* 4. *Ben-*
deon. 7. 23. 23. *Iephthe.* 11. 32. 33. *Iob.* 2. *Sam.* 10. 11. *Dauid.* 20. *Ez-*
chias. 2. *Regum.* 18. *uerficul.* 7. 8. XV. Supplicia de huius
mere, & innocentibus parere. *Exempla.* *Iosuah.* 10. 1. 2. 3. *Io-*
mucl. 1. *Samuel.* 15. 33. 34. *Saul* parit *Cinz.* 6. *Salomon.* *lib-
rum.* 1. 25.

Magistratum impiorum mala opera oppostis legentur
officiis supra commemoratis & eorumdem exempla in libro de
Regum Israclitarum historiis leguntur.

Magistratum bonorum. *Exempla.* *Ioseph.* *Genes.* 39. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. *Septuaginta Seniores.* *Numero.* 11. 16. *Iosuah.* 17. 16. 17. *Deuter.* 17. 15. *Iudices.* *Iudic.* 2. 16. 18. *Othoniel.* 3. 6. *Aod.* 15. *Getoon.* 4. 15. 24. *Saul.* 1. *Sam.* 9. 15. 16. *Dauid.* 2. *Samuel.* 12. 1. *Paral.* 13. 4. 5. *ral.* 18. 14. *Et.* 21. 17. *Et.* *Salomon.* 1. *Regum.* 3. *Et.* 10. 9. *Iehu.* 1. 2. 3. *Et.* *Iosachaz.* 13. 4. 5. *Cyrus.* *Paral.* 36. 11. *Nabuchodonon-*
37. 38.

Magistratus boni praemia a Deo promissa & praestita. *Exem-
pla.* *Iosue.* *Ios.* 3. 7. *Dauid.* 1. *Regum.* 2. 4. 4. 5. *Salomon.* 4. *Bo-*
boamo. 30. 31. 3. *Ezechias.* 2. *Regum.* 18. 7. *Iosaphat.* 2. *Paralisp.* 17. 3. 5.

Magistratus peccata puniuntur in subditis. *Exempla.* *Abel*
homicidium. 2. *Samuel.* 21. 1. *Dauis* superbia. 11. 10. *Et.* 11. 10. *Salomon*
idololatria. 1. *Regum.* 11. 30. 32. 33. *peccata* *bera-*
Paralispom. 21. 12. 13. *Impius Achis.* 28. 19. *Achab.* *Regum.* 22. *verficul.* 4. 2.

Magistratus impii & iniqui. *Exempla.* *Magistratus.* *Abel*
Gallion *Tribunus.* 18. 17. *Tribunus.* 22. 24. *Magistratus* *poetia* *lib-*
Ioan. 19. 11. *Magistratum* *timor* *a Deo.* *Ios.* 4. 14. *Magistratum*
malo *populo* *iusta* *Dei* *ira* *credit.* 1. *Reg.* 11. 24. *1034.* 10. *Traue* 10.
2. *Esau* 3. 3. *Et.* 19. 10. *Ezech.* 14. 9. *Ofca.* 13. 11. 2. *Thess.* 2. 11. *Magistratus*
mali *arguuntur.* *Psal.* 82. 1. *Esai.* 1. 3. *Ier.* 5. 23. *Et.* *Arch.* 2. 21. *Alfa* 11. *Sophonis.* 3. 3.

Magnanimitas.

§ DEFINITIO ET ETYMOLOGIA.

Magnanimitas, Graece μεγαλοθυμία, & μεγαλοθυμους
magnanimus dicitur. Magnanimitas Hebr. dicitur *Qan* a
verbo *Qaab*, Gloriatu est, emminuit, excellit, hinc *Qan* *Qan*
Est autem magnanimitas virtus, quae versatur circa magna. *Quae*
dum *Aristotelem* *lib. 4. Ethicorum.*
Magnanimitas est virtus magnorum beneficiorum *est*
ius contrarium est pusillanimitas. *See. lib. 1. Ethic.*

Magnanimitas importat intentionem animi, vel ad magna ab-

Magnanimitas est virtus tendens ad maxima, secundum rectam...

SENTENTIA PATRUM.

Spes non metu frangitur, non potestate mutatur, non extolli-...

POETICAE SENTENTIAE.

Anthol. sacra Iac. Billii. Qui valet adversus onerata m. ducere vitam...

SENTENTIA PHILOSOPHORVM.

Quicquid honores meritis est, quos sibi tribui æquum cen-

Magnanimitas est lenitudinis & pusillanimitatis media. Verfatut-

Magnitudo animi, magnis in rebus, vt nomen ipsum significat,

Videtur magnitudo animi, quasi splendor quidam, & ornamen-

Est etiam magni viri nullo omnino, aut vix egere, & optulari vl-

Quius est magnanimus, & cunctator: nisi aut magnus honos

Magnanimitas non recordatur iniurias, nec de hominibus fermo-

In honore & dedecore magnanimus ita in animo affectus est, vt

Mihi quidem singulari spectanti ridiculus magnus animus vide-

Magnitudo animi maiores virtutes splendidiore facit, &

Magnanimitas est, qui & beneficia conferat, & accepto benefi-

Magnanimitas est magnorum beneficiorum effectiua virtus. lib.

Vir magnanimitate vera, & philosophia educatus, antequam ca-

Vertical text on the right side of the page, including a large stamp 'UNIVERSITÄT PADERBORN' and the page number '769'.

lamitates ingruant animi tranquillitatem intra se reconditam habet. At in rebus aduersis aliena consolatione opus habere, animi tranquillitatis modum excedit. Phavorin.

Viros fortes, magnanimos esse eosdem volumus veritatis amicos, minime fallaces. Cic. 1. Offic.

Ad magnanimum pertinet neque perturbationi animi neque hominis, neque fortunae succumbere. ibid.

Ad magnanimum pertinet ea quae videntur acerba, ita ferre, vt nihil a statu naturae discedat, nihil a dignitate sapientis. ibid.

Magnanimitas est virtus spontanea difficilium aggressio, & rationabilis. ibid.

Si magnanimus fueris, nunquam indicabis tibi contumeliam fieri. De inimico dices, non nocuit mihi, sed animum nocendi habuit, & quum illum in potestate tua videris, vindictam putabis non vindicare potuisse. Scito enim, magnum & honestum vindictae esse genus, ignoscere. Sen. 4. de virtutib.

Magnanimitas autem si ultra modum suum extollat, faciet virum minorem, inflatum, turbidum, & iniquitatum, & in quascurque excellentias ditorum atque factorum neglecta honestate festinum, qui momentis omnibus supercilia suberigens, vt bestiarum inquietas, excitat, alium ferit, alium fugat: sed talis aut miserum appetit finem, aut ærumnosam sui memoriam relinquit. Mensura ergo magnanimitatis est, nec timidum esse hominem, nec audacem. ibid.

Eris magnanimus, pericula si non appetas vt temerarius, nec formides vt timidus. Nam timidum non facit animum, nisi reprehensibilis vite conscientia. ibid.

Magnitudo animi, si a communitate humana sit remota, feritas quaedam est & immanitas. ibid.

Pauper siam, inter plures ero: exul siam, me natum putabo, quo mittat. Non sum vni angulo natus, patria mea totius huius mundi est. in epist.

Magnanimo nihil est magnum. Stilpo Philosophus capta patria, amisso rerum, &c. Ecce vir fortis & strenuus ipsam sui hostis victoriam vicit. Facilius est rotam gentem, quam magnanimum vincere. epist. 23.

Magnanimo est magna contemnere & mediocria malle, quam nimia. epist. 37.

Animum excellentem, moderatum, omnia tanquam maiora transeantem, quicquid timemus optamusque, ridentem celestis potentia agit. Non potest res tanta sine adminiculo numinis stare: quemadmodum radii Solis contingunt quidem terram, sed ibi sunt vide mittantur: sic animus magnus ac facer conuersatur quidem nobiscum, sed hæret origini suae. epist. quadrages.

Animus intuentus, vt pariter fugiendum, ac petendum, non ex opinione, sed ex natura preta rebus imponens, asperis blandisque pariter inuictus, neutri se fortunæ submittens: supra omnia quae contingunt, acciduntque emiens, imperturbatus, intrepidus, quem nulla vis frangit, quem non attollant fortuna, nec deprimat: talis animus virtus est. hæc est eius facies. epist. 66.

Magnanimo de rebus magnis iudicandum est: fortunatior est qui omnia rerum diuersarum onera rigida ceruice sustollit, eo supra fortunam extat. Non mirum est in tranquillitate non concuti, sed lud mirare, ibi extollit aliquem, vbi omnes deprimuntur: ibi stare, vbi omnes iacent. ibid.

Magnanimus stat rectus sub quolibet pondere, nulla illum res minorem facit, nihil illi eorum, quae ferenda sunt, displicet: quidquid cadere in hominem potest, in se accidisse non queritur, vires suas nouit, vincit virtute fortunam. epist. 71.

Nihil magnum est in rebus humanis, nisi animum magna despiciens. in epist.

Proprium est magnanimitatis veræ non sentire se percussum. In magnis enim fera magna ad latratum canum lenta respicit.

§ APOPTHEGMATA.

Democritus se felicitatis, quid esset magnanimitas? respondit, Leuiter seare frustrationem. Stob. ser. 106.

Socrates, Quidam ei cum alio quodam colloquente filium eius mortuum esse nuncupauit, ille vero colloquio absoluto, Nunc, inquit, abeamus. Sophronici funus curatur. eod. serm.

Diogenes aduersus quibusdam casibus pressus, dixit, Euge o fortuna! tu viriliter mihi præ es. eod. serm.

Phavorinus dicebat, virum in vera magnanimitate & philosophia educatum, antequam calamitates ingruant, animi tranquillitatem intra se reconditam habere. At inquit, in rebus aduersis aliena consolatione opus habere, id tranquillitatis animi modum excedit. ibid.

Xenippe de Socrate matro suo dicebat, cum infinitæ mutationes & Reipubl. & ipsos occupassent, in omnibus similem se vidisse Socratis vultum & exentris domo, & domum redeuntis. Ad omnia enim concinnus & magnanimus erat quamobrem nihil vnquam in psum tristitia affecit. Stob.

Anonymus, Magnanimus est, inquit, qui omnia facile fert: pusillanimitas vero, qui ne parua quidem. Stob. serm. 7.

Epictetus dicebat esse quosdam leuiter magnanimos, quosdam quille facerent absque iracundia: noui æque magna æque iracundia hementer impetuosi & iracundi. Arrian. in differ.

Turpius est amittere possessa antea quam non potui quaerere, non tenueris, & conuenit aduersus hostes ire, non tantum quaerere animo, sed etiam elato. Nam & timidi gloriam persequuntur, sed secundis quæ casu eis acciderunt: sed animi cessant in ratione confidunt, & in quibus confidat fortuna, quæque audendi, nec concitatur, quæ est fallax, sed consilio mouetur, quod mutatur in verorumque potentia. Thucyd. lib. 2.

Non socordiam timoremve infert, cogitatione versat, operam modum præsentibus rebus vtendum sit, sed gratiam. Et sciam vtiam. Si enim vbi demum, quæ profutura sunt, innotuerint, non quætur omnino, vt iure audeat omnia quæcunque tanquam non sua piteam fortunam cunctis. Agath. his. lib. 5.

Animi promptitudinem tandiu profuturam esse exitum magna laude dignam, quandiu moderata est, nec in elatione quæcunque possidentibus. Nam & bona omnia cum nimia licentia, non verti consueuerunt. Procop. de bel. Goth. lib. 2.

Excellentibus ingenis citius defuerit, quæ citius rogatur, quæ hostem superent. Liv. Decad. 1. lib. 2.

Maximo cuique id accideret, animo certum habeo, vt se non præsentibus modo, sed cum omnis sui claris vitiis componat. Decad. 3. lib. 8.

Secundæ res ingenio modico & submisso prædicio animo, vt magni sibi videantur, crispasque erigant, cum excelsis constitutis cernunt: vera animi magnitudo & constantia non aduersis ferendis emendandisque casibus elucet. Plutar. in Themene.

Facilia ex difficilissimi animi magnitudo reddit. Cassiod. in Gall.

Multum est hominibus præditi in animi firmitudine. idem de bel. civil.

Roma a Gallis capta C. Atilius barbam suam perniculosa se scipionem vehementi ictu capiti infixit, eique propter dolorem se occidendum rienti cupidius corpus obtulit. Capi ergo non scit, patientia dedecus ignorat. Fortunæ succumbere timens, omni fato, noua & speciosa genera interius excogitat, si quæquam interit, qui sic extinguitur. Val. Max. lib. 3. c. 2.

§ EXEMPLA BIBLICA.

Magnanimitas suadet. Exemplis: Elisei ad Regem Iordanis Reg. 3. v. 13. 14. Azaræ Sacerdotibus, & cum eo octoginta viros fortissimos ad Oziam Regem, 2. Paral. 35. 18. Nebemæ. Ierem. 2. 20. & 6. 11. Elther. Esth. 4. 16. Iohannis Baptiste, Matth. 23. 7. & 24. Marc. 6. 8. Luc. 3. 7. Discipulorum Iohannis 9. 19. Iosephi Iordanis Marc. 15. v. 43. Luc. 23. 52. Cecci nati. Ionn. 9. 30. Petri & Iohannis, Act. 21. Stephani, 7. 51. Pauli, 13. v. 10. & 21. 9. 15.

§ HISTORICA EXEMPLA.

Fuisse Cyrus Persarum Rex ita comparatus a natura perhibetur, vt & forma pulcherrimus, animo humanissimus, & diceretur, scendique honores cupidissimus esset: adeoque nullum non per rem perferret, nullum non periculum laudis gratia sustineret. Ioseph. de iustit. Cyri lib. 1.

Masaruum iurricem fuisse Ephemum sponsum, quod plebs eius iis qui eruditione sua clarum sunt consecuti nomen, & fortis naturalis spe, ingenii sui monumenta ad pastores transmiserunt. Ioseph. Zuign. fol. 252.

Alexander etiam puer agilis cum foret, ac velox, antequam ad currendum ludis Olympiæ stadium excitaretur: sane, iussu reges habiturus sim aduersarios. Plur. in Regum apoph.

Vide tit. Constantia, Fortitudo, Prædemia.

Magnificencia.

§ DEFINITIO. ET ETYMOL.

Magnificencia, Græce μεγαλοπρεπεια, & μεγαλοπρεπεια, significat dicitur. Hebr. Guedhulab, à verbo Guedhab, magnificencia fuit magnificatus est. Est autem Magnificencia virtus magnitudinis sumptum effectiua, cuius contrarium modicitas, seu pusillitas dicitur. lib. 1. Rhet.

Magnificencia est virtus factiua magnorum, & est virtus generalis, si sumatur facere communiter, scilicet pro omni opere: à se proprie, scilicet pro operatione exteriori, est virtus specialis. Thon. sec. Ser. 4. 134. art. 1.

Magnificencia est rerum magnarum excellentiam cum animi ampla quadam & splendida propositione agitatio, atque administratione ipsa in sumptibus, vt Aristoteles cenet. Cuius extrema Luxuria & Parsitas, nisi quod Parsitas aliquando dicitur.

PC
POLY

truentes, dixisse fertur: Agrigentini quasi semper victuri edificant, & comedunt quasi semper morituri. Notavit autem veram illam edificiorum condendorum magnificentiam. Cum homo fragile & caducum animal, facile turgurium habere possit, in quo ad paucos annos, quibus in hoc mundo quasi in alieno solo obambulat, a tempestas interperit se defendat; *Plin. lib. 12. de var. hist. Idem de Rhodijs dicit Strabonem apud Plutarch.*

¶ Loci Biblici.
Magnificorum hominum, *Exempla*: Abraham, *Gen. 12. v. 1. 2. 3.* Salomon, *1. Reg. 10. 23. 1. 2. 3.* Samuel, *1. Sam. 2. 1. 2.* Moyses, *Ecl. 45. 13.* Iosaphat, *17. 12.* Nabuchodonosor, *Dan. 4. 19.* Iuda & fratres eius, *1. Macc. 1. 10. 11.* Apollonius, *1. Macc. 1. 31.* Magnificentiam Deo danda, *Deut. 32. 33.* Magnificentiam Deum, *Magnificentiam Deo danda, Psal. 34. 4. 5. 6. 8. 31. Esaias, Esa. 33. 5. Nabuchodonosor, Dan. 4. 34. Turba, Matth. 15. 31. Maria virgo, Luc. 1. 28. Paralyticus & turba, 5. 25. Naimitz, 7. 16. Samaritana, Luc. 17. 19. Cereus illuminatus, 18. 43. Fideles, *Mat. 10. 46.* Iudei & discipuli & seniores, 21. 20.*

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Magnificentia in pecuniis cernitur. Sed non ad omnes actiones spectat pecuniaria, quemadmodum liberalitas, sed sumptuaria spectat liberalitatem in quibus liberalitatem magnitudinis superat. *lib. 1.*

Magnificentia est virtus, in sumptuum magnitudine seruens deum. *lib. 1.*

Magnificentia est a statione ac parvificentia mediocritas. *lib. 1.*

Magnificus facit in res parvas, vel mediocres pro dignitate, in res magnas, in demum magnificus est iudicium. *lib. 1. Ethic. 2.*

Magnificus est ad res, quae iudicium accomodanda: nec solum ad opus decet: sed etiam quid cum qui sumptus facit, deest. *lib. 1. Ethic. 2.*

Quod magnificum est ac splendendum, id omne mirabile. Estque in sumptibus splendor & dignitas in magnitudine. Sumptus autem in genere obstant maxime, quos honorabiles dicimus; quales sunt in sumptibus. *lib. 4. Ethic. 2.*

Res magnificas sunt ad res, quae iudicium accomodanda: nec solum ad opus decet: sed etiam quid cum qui sumptus facit, deest. *lib. 1. Ethic. 2.*

Propter nemo possit esse magnificus: quod ei nihil suppetat, ut sumptus queat splendide sustinere. Quod si aggrederetur, propter huiusmodi habere necesse est. *ibid.*

Magnifici sumptus, in partibus decori sunt: quibus illos sumptus reddat ipse est receptum, vel ad maiorem ius, auratio quodammodo propinquitate iure ipsos attingentibus institutum: tum vero habitus & claris hominibus. Inest enim in his omnibus splendor habitus & dignitas. *ibid.*

Magnifici & honorati viri, domum edificare, cuius modus & dignitas ad divitias accomodanda est (queritur enim ex domo quaedam) & in eas res potius profundero pecunias, quas in sumptibus oportet. *ibid.*

Quod quidem sumptus magnificentissimus est estimandus, qui magnus est, & in magnam aliquam rem factus est: secundo vero loquendo in huiusmodi res aliquas de quibus agimus, magnus erit. *ibid.*

Magnificum & liberalem hoc interest, quod ille in magnis sumptibus cernitur. *lib. 2. Ethic. 2.*

Magnificus sumptus magnus futurus est, ad rem aptis accomodatus. & res ipsa sumptus digna & sumptus ipsa dignis habebit. Sed hoc omnia honestatis causa, hoc enim virtutibus omnibus accomodant. Magnificus facit idque libenter & largiter. *libro 4. Ethic.*

Magnificus docto similis est: quoniam decori rationem habere potest sumptusque magno apte suggerere. *ibid.*

Magnifici sumptus magni sunt & decori. *ibid.*

Magnificus liberalis sit necesse est. Nam dum eos liberalis sumptus educet, quos & quemadmodum decet tum in his magnifici sumptibus facientis. *ibid.*

Quae sit causa sumptus facere solet magnificus: sed Reipub. & domum simile quidam habent ipsi qui diis dedicantur. *ibid.*

Non eadem diis hominibusque conveniunt & fanis ac sepulchris. Omnia etiam sumptus magnus est ex suo genere estimandus. *ibid.*

Magnifici est in quocumque genere quid faciat, magnifice id splendide facere. Nam quod ita sit, nec facile superari potest, & fit pro sumptus dignitate. *ibid.*

¶ APOPTHEGMATA.

Notum est cum inter Graecos praecipuus esset qui magnificentia cerneretur, iudeo a populo in iudicium vocatus, ait. Sunt mihi ipsi, non populo Atheniensium tantum sumptus facti, meumque operibus qui nomen infribam. *Pontanus cap. 12. de Magnificentia ex Plutarcho.*

Notum videtur Agrigentinos magnis impensis multa aedificia ex-

truentes, dixisse fertur: Agrigentini quasi semper victuri edificant, & comedunt quasi semper morituri. Notavit autem veram illam edificiorum condendorum magnificentiam. Cum homo fragile & caducum animal, facile turgurium habere possit, in quo ad paucos annos, quibus in hoc mundo quasi in alieno solo obambulat, a tempestas interperit se defendat; *Plin. lib. 12. de var. hist. Idem de Rhodijs dicit Strabonem apud Plutarch.*

Maledicentia.

¶ DEFINITIO: ET ETYMOLOG.

Maledicentia, Graeci *κακολογία*, *κακο* deus, *λογία* philosophia, Hebraei *Ghidduphaph* & *Ghidduph*, vituperavit; conuictus est inuectus est in aliquem verbis atrocibus.

¶ Loci Biblici.

Maledicentia infidelium vitae nostrae sanctorum cohibenda, *1. Petri 2. versicul. 12. 15.* Maledici fugiendi, *Proverb. 26. Eccles. 21. 1. Petri 3.*

Maledicens nomini Dei lapidatur, *Leuit. 24. 10.* non maledicendum persecutoribus, *Rom. 12. 14.*

Maledictum pro maledicto non reddendum, *1. Pet. 3. 9.* Maledictus qui pendet a ligno, *Deut. 21. 23.* Christus pro nobis maledictum, *Gal. 3. 13.* & peccatum, id est, oblatio propitiatoria pro peccato, *2. Cor. 5. 21.* Maledictus qui Legem non implet, *Deut. 27. 26. Gal. 3. 10.* Maledicti haedi, *Matth. 25. 41.* Maledicti non possidebunt regnum, *2. Cor. 6. 10.* non maledicendum iurdo, *Leu. 19. 14.*

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

Maledictio firmiter prohibetur.

Sicut quis ad alia transuolans, & palter quolibet vadens: sic maledictum frustra prolatum in quempiam superueniet. *Prov. 26.*

Deum maledicti impius calumniatore, maledicti ipse animam suam, *Eccles. 21.*

Qui maledixerit patri suo aut matri, moriatur. *Leu. 20.*

Homo qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum suum: & qui blasphemauerit nomen Domini, morte moriatur. *Idem 24.*

Maledictio honorum sollicito cavenda.

Maledictio matris eradicat fundamenta. *Ecl. 3.*

Ab inopie ne auertas oculos tuos propter iram: & non relinquantur tibi retro maledicere. Maledicentis enim tibi in amaritudine animae, exaudietur deprecatione illius: exaudiet autem eum, qui fecit illum. *Ecl. 4.*

Maledictio malorum patrice reuerenda.

Maledicent illi, & tu benedices. *Psal. 108.*

Sed & cunctis sermonibus qui dicuntur, ne accomodes cor tuum, ne forte audias seruum maledicentem tibi: Scit enim conscientia tua, quia & tu crebro maledixisti aliis. *Ecl. 7.*

Benedicite persequentibus vos, benedicite & nolite maledicere. *Rom. 12.*

Maledicimur & benedicimus. *1. Cor. 4.*

In hoc enim laboramus & maledicimur, quia speramus in Deum vivum, qui est Saluator omnium hominum, maxime fidei. *1. Tim. 1. 4.*

Qui cum malediceretur, non maledicebat. *1. Pet. 2.*

Non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto sed e contrario benedicientes. *1. Pet. 3.*

Maledictio Dei incurritur ex praecipis transgressionem.

Quia audisti vocem vxoris tuae, & comediti de ligno ex quo praecipiam tibi ne comederes, maledicta terra in opere tuo. *Gen. 3.*

Maledictus qui non permanet in sermonibus legis huius, nec eos opere perficit. *Deut. 27.*

Si nolueritis audire, mittam in vos, egestatem, & maledicam benedictionibus vestris, & maledicam illis: quia non posuistis super eos. *Malach. 2.*

Dilcedite a me maledicti in ignem aeternum. *Matth. 25.*

Ex innocenti oppressionem.

Fiant contra Dominum semper. Et perferunt est hominem inopem, & mendicum, & compunctum corde mortificare. Et dilexit maledictionem, & veniet ei. Et induet maledictionem sicut vestimentum. *Psal. 108.*

TTT

POE. ff.

POETICAE SENTENTIAE.

Tercet. in Andr.

Si mihi pergit qua vult dicere, qua non vult audire, Benedicam si cessasse, audisset bene.

Desinant maledicere, maledicta ne noscant sua.

Hom. Iliad.

Talia dicentur tibi quae a dixeris ipse.

Plautus.

Consumeliam si dices, audies.

Cecilius.

Audies male, si mole dicas mihi.

Euripides.

Infrangit oris vestigal calami.

PHILOSOPHICA SENTENTIA.

Non est maledicendum nisi quibus cum agimus; alioquin audietur sumus, quae nobis adferant molestiam. Philos.

Nec male respondit, male enim ipse prior rogat. Quintil. c. 1.

Periculose maledicit alteri, cui vel idem, vel simile, vel diuersum, vel deterius vitium potest obui.

Res omnium rerum nocentissima est calumnia.

Saepe numero accidit, vt qui alios infestantur, ipsi grauioribus maeant vitiiis.

Imprudenter in alterum vitium torquet, si in promptu est, quod ipsi vicissim obiiciatur. Eras. in apoph.

Poenas dat, quis quis bonis maledicit.

Nunciandi cuidam Socrati: quosdam de ipso male loqui; Nimirum, inquit non dicerent bene loqui. Plur.

Solonis lex laudatur, qua vetuit mortuis maledicere; pietatis enim est vita defunctos, sacros exultare, istumque abstinere ab his qui non sint: civile etiam perpetuam odium adimere. Plur. arch. in Solone.

APHORISMGATA.

Pythagoras, quodam dicente Nimum mihi maledicis ac plus factis derides: Atqui, inquit, plentis etiam acra & amara profunt, dulcia nocent. Ant. in Melissa part. 2. serm. 78.

Aristippus, audiens quendam temere hominibus maledicentem. Vitam inquit, tu linguae tuae, sicut ego aurium mearum dominus es. Laert.

Empedocles interrogatus, cur cum mala audiret, tam indignanter ferret maledicta? Quis, inquit, ne laudationes quidem mihi iucunde forent, nisi maledicta mihi molesta essent. Max. ser. 10. de admonitione.

Diogenes, Cuidam conuiciatori. At nec mihi, inquit, credit quidquam, te laudanti, nec tibi, me vituperanti. Anton. in Meliss. part. 2. serm. 55.

Zollus Amphipolitanus Polyeratis auditor, qui canis Rhetoricus nominatus est, homo studiosus male loquendi, cum non solum in Homerum, Platone aliosque praefatos ac magnos viros stylium stringeret, sed vbi que litibus & pernitiosis etiam contentioibus operam daret, fecit quodam crudito viro, quam obrem omnibus malediceret: Quoniam, inquit, male facere cum velim, non possum. Exprimat autem omnium maledicentium & detractionum personam Zollus, qui dum non inueniunt, qua ratione facto laedant, denibus canis & lingua amarulenta in bonos inuehatur. Alian. lib. 11. de Var. hist.

Socrates, si cum nunciatum esset, a quopiam eum maledictis inaccessi: Bene, ait, loqui non didici. Laert.

Aristoteles, cum ab imprudente quodam male audiret: Tu inquit, & conuicia facile audis, & libenter dicis: mihi autem & dicere non est consuetum, & audire iucundum. Anton. in Meliss. part. serm. 77.

Melissus, quum probro illi daretur, quod maledictis indignaretur: Si maledicta, inquit, a quo animo admittam, ne laudes quidem sentiam. Bras. lib. 1. c. 16.

Philostratus, Alianus quum Philostrato roganti quid operis cederet, dixit se opus in tyrannum nuper mortuum endere. Admiraret, inquit, Philostratus, si viuentem ac uisasses, Superfluum si quidem tyrannum incesse, viri opus est: mortuum vero cuiusq. Bras. lib. 2. c. 16.

Cleomenes maledicenti ait: An propter hoc tu omnibus maledicis, ne tempus de tua loquendi malignitate habeamus? Plur. arch. ibidem.

Alciades canem mirae magnitudinis abscissa cauda per urbem dimisit: hoc quum multis stultum atque ineptum visum esset, momentibus eum amicus ac sermones qui de eo circumferebatur, enarrantibus, ridens Alciades, sic inquit, res, vt intendeam, successit. Hoc enim Atheniensibus loquendi volui praebere argumentum, vt eos a peioribus, quae de me & aliis quoque hominibus conuiciose loquantur, nouis his auerterem. Plur. in Alciades.

Chabrias ab improbo quodam multis conuiciis circumdatus inquit, fecisti, quod nihil eorum quae insunt praetermittam. Meliss. part. 1. ser. 68.

Memnon, quo tempore bellum gereret aduersus Alexan. pro Dario Rege, a militum quendam mercenarium praefato petuamertiam in Alexandrum, hasta percussit. Insuper et aliorum pugnas aduersus Alexandrum, non vtiliter insequens.

Demochares significare volens se nihil pendere obsequium, cum videret multos obtrudatorem vna sedentes in theatro, & male loquendi omnino epidios: Quid loquimini, inquit, Dyfmande? Simul hoc nomine ingenium, nasci pampetianans & detegens. Alian. lib. 3. de varia hist.

Distrauit cum conuicia bene potus ci maledicentibus, ut ter illi succentio, quam si quis obligatis oculis in me conuiciat, maledicendi ansam dedisse vitium, & dignum terrore.

Idem, dicenti eundem, quod a maledico laudaretur, inquit, quis, nisi quis illi dixit me mortuum esse. Nam viuente meo laudare neminem. Strab.

Hieronymus, Xenophanes Colophonius Homeromastigum, apud Hieronem Siciliae Regem lamentaretur pauperem, quia vix a se duo famuli possent nutrire. At Hieronymus, inquit, cui tu assidue maledicis, plus quam decem millia horarum vel mortuus, Reprobauit autem inna tam hominis maledicentia, quae paupertatis & inopiae suae non minima causa erit. Plur. in apoph.

Philippum Alexandri patrem conuicio affligebat quodam in lingua praeditus, cum que amici hortantur, vt conuiciatorem reprimeret: Non est hoc, inquit, ille facerendum, & implicatissimum & implicatissimum in nos iaciat maledicta. Anton. in Meliss. part. 2. serm. 69.

Idem dicebat, se suis conuiciatoribus gratiam habere, quod meliorem redderent. Ego inquit, studeo illos mercedem conuicere, & si quid improbe fecerim, muto consilium, & conuicendo factum, amantius in Meliss. part. 2. serm. 69.

Idem maledictis a Nicandro laestissus, pluribus conuiciatoribus honorat; quibus acceptis cepit Nicander eum laudare, & inuicem conuicere. Videtur & go inquit, dicitur esse bene & male audire, & a maledicentibus morbo affligi.

Pyrrhus a quibusdam rogatus, vt maledicentem quendam in bracia pelletet, respondit: Potius apud paucos, illi conuiciatorum, quam multos de nobis obloquatur. Plur.

Idem quum audisset, sibi a quopiam maledictis conuiciatorum ad se duci iubet, ac interrogat, num didisset ea propter quae dicitur erat, respondit: Dixi, o Rex & dicturus plura etiam, si ius appositum mihi fuisset. Quo audito, Pyrrhus ridens, hominem apud se dimittendum mandauit. Plur.

Antisthenes, eos, qui nos maledictis incesserent, inquit, vobis dicat, quam qui nos lapidibus impetent. Verum eum laedunt, si quis contemnat. Laert. lib. 6. c. 4.

Demosthenes a caluo quodam maledictis asperius: Ego dem, inquit, tibi nullam facio iniuriam: quin potius laedo oculos tuos: qui malam callitiam effugerint, subnoctant illum non in dicio, sed in crebris vitio maledicentem esse. Eras. in apoph. in Strab.

Diogenes, Hospitibus quibusdam celebrem illum Demosthenem videri cupientibus, porrecto medio digito: Hic est, inquit, ille Demosthenes Atheniensium Orator. Digito pollicis proxiimo, dicitur, quod hunc sciendentes solent aliquando conuiciare. Digito autem medio apud praefatos infamiam habebatur, ad cuius hinc non referendam. Porro Demosthenes vulgo male loquens, quasi parum vi esset. Id significat Diogenes, multum illam modum quam indice demonstrare. Laert. lib. 6.

Timon Atheniensis interrogatus, cur omnes homines odio sequeretur? Malos, inquit, merito odi: ceteros ob id odi, quod illos non oderint. Sentiens, non esse vere probos, qui non dicitur improbos. Eras. lib. 6. apoph.

Pythaeam Pythaeam Oratorem quidam criminabatur, quod non esset. At ille non inficias ibat: hanc enim illi conscientia necessitatem imponebat. Sed respondebat se minimo tempore omniumque Republicam Atheniensium administrasset minime nullumque se, nempe in hoc sibi placens, quod non perpetuo fuisset, & inquit, Putansque se non iniuriam facere, si non cum pessimo conuocatur. Stolidum hoc sane Pythae. Non enim solum qui iniuriam confert, malus est: verum etiam qui iniuriam inferre in animum iudicat. Alian. lib. 14. de varia hist.

Herodes Japhisa, Protho Cynico sine fine ipsum conuiciatorem cessanti: Conuenimus (inquit) ambo, tu quidem male loquens, ego male audiens. Sensit immedicabile malum esse, cui se conuocatur, & sic moderatius ferre, quod iam nouerat. Philo.

PC

POLY

Cuidam dicenti quod Argui male de ipso loquerentur. Rempublicam male morantem... Plurim in Locustis.

rat, probis vexatus; Impar mihi tecum ait, errandi conditio est. Nam & male audire, & maledicere, tibi facilitum simul & promissimum est...

SIMILITUDINES.

D. Hieronymi. Fieri quidem non potest, ut absque morfu hominum vix huius curricula quis pertranseat...

Senectus: Non eo loco res humanae sunt, etiam si statum vestrum parum noſtis, & vobis tantum otii ſuperſit, vt in probra meliorum agitare linguam vacet. Hec vos non intelligitis, & alienum fortunae vestrae vultum geritis: sicut plurimi, quibus in circo aut in theatro deſidentibus iam funeſta domus eſt, nec annuſ utatum malum. De viſa beata. c. 28.

Plumy Scorpius venenum in cauda gerit, & oblique ferit: ita quidam in fine virus effundunt ſuum, & diſſimulanter laedunt. libr. 10. cap. 70.

Vt nocturna aues inauſpicata noctu gementes (nam haec illis vox eſt) mortalium inuidiae quieti: ita virulenta lingua ſemper aliud ſpargit, quo concordiam hominum diſturbet. libr. 11. cap. 25.

Bonaſus animal, quoniam cornibus inuoluitur implexis non poteſt laedere, fugiens ſimul reddit: cuius contactus inſequentes vt ignis aliquis comburit: ita nonnulli; quoniam coram non audent congregari, a tergo ſparſis probis contaminant hominem. libro 8. cap. 15.

Vt canes ad dulciana non aduolant, ſed aceria petunt: ita quidam maledicis & inſeſtius ſermonibus vehementius delectantur. libro decimo, capite 72. & Ariſtoteleſ libro 9. capite 35. De natura animalium.

Roterodami, Coturnici veneni ſemen gratiſſimum eſt cibus, eoq; ſaginatur: ita quidam maledicentia, & virulentis diſtis impendio delectantur, atq; iſdem aluntur. in ſimilibus.

Vt turande cuius ferro impenetrabilis: ita quodaſdam nihil queas diſtis laedere. in ſimil.

Hyllrix non iaculatur ſpinas ſuas, niſi cum prouocatur, vt getur: At ſcurra in quem ſuis ſua diſta torquet. in ſimil.

Vt muſci quidam canes plus mordent, quam latrant, ſunt enim & huiuſmodi, quod aliquot ipſe vidi: ita quidam prius laedunt, quam expoſtulant. in ſimil.

Thyriſis. Quibusdam animalibus nulla viſ eſt, praeterquam in aculeo: Sic male nati alium poſſunt, quam maledicere. in apophthegmi. 131.

Lucilij Veronij. Quemadmodum canes, qui homines allatrant, magis prouocantur, ſi baculo vel lapide petantur: ſic homo maledicus, cum inſerit vitioſum facti, maledicendo magis exasperatur. De rebus memorabilibus.

EXEMPLA BIBLICA

Maledictionis hominis in hominem, ex vocacione tamen concepta Exempla: Noe in Cham, Genef. 9. v. 25. Iſaac in oſores Iacobi, 27. 29. Iacob Simeoni & Leui 48. 7. Moyeſi in angreſſoribus Legis, Deut. 27. 13. & c. Iofue in Ierichuntis inſtauratores, Iof. 6. 26. Sichimita in Abimelech, Iudic. 9. 27. Angelus habitatoribus Meroz, 5. v. 23. Dauid in Iob. 2. Sam. 3. 29. Semei in Dauidem. 16. v. 5. & 19. 21. 1. Reg. 2. 8. Dauid hoſtibus ſuis, 1. Sam. 26. 19. Eliſeus in pueros, 2. Reg. 2. 24. Chriſtus in ſicum, Matth. 21. 19. in Iudam, 26. 24. in diuites, Luc. 6. 24. in Choraſan & Bethſaida, 10. v. 13. in Phariſeos, 11. 42. Phariſei in caecum natum, Ioan. 9. 28. Paulus in Pſeudoprophetas, Galat. 5. 12. Impit in Paulum, 1. Corinth. 4. v. 13. 1. Timoth. 4. 10. Maledicenti non maledicit Chriſtus, 1. Petr. 2. v. 23. Maledicentibus non maledicendum, 1. Petr. 3. 9. Paulus benedicit, 1. Corinth. 4. 12.

Maledictionis, qua Deus homini & rebus creatis maledicit, Exempla: Serpenti, Genef. 3. v. 14. terti. v. 17. Cain, 4. 11. populo ſuo, Thren. 2. 8. impiis & reprobis, Matth. 23. 41. Maledictiones in monte Hebal, Deut. 27. 13. Maledictiones & benedictiones, Genef. 3. v. 14. 17. & 8. 21. & 9. 25. & 24. 41. & 27. 8. & 48. 15. 20. & 49. 7. Num. 5. 21. Deut. 31. 26. & 27. 15. Iof. 8. 34. Iudic. 9. 20. 1. Sam. 17. 43. 2. Sam. 2. 5. & 16. v. 7. 2. Regum 2. v. 14. Nehem. 5. 13. Prouerb. 26. 2. Ierem. 19. 2. & 49. 13. Zach. 8. 13.

EXEMPLA PROFANA

Athenienſis, ad Corin. municipium tribus Cecropis, cuius incolae male audiebant, vt maledici, vnde ad Corin. 2. v. 17, maledicere, Plato: nihil ad iſta dicam, ne me, quamuis quod dicerem, non deſſet, Athenienſem purei. Suid.

Theonem dente rodi dicuntur, qui conuitiis laecerantur, ſumptum a Theone poeta quodaſm rabioſe loquaſitatis, petulantiffimaque maledicentiae: vnde & Auſonius in carmine hendecasyllabo, poſtam quempiam in doctum & mordacem Theonem appellat:

Nec poſſit met uer, ubique dictum; Hic eſt ille Theon, poeſta falſus. Eraſmus Adagijs.

Cratinus Athenienſis comicus auidax ab Horatio dicitur, quod Athenientes mira dicendi acerbitate, dum Dionyſia eſſent, proſcripſent. Gyrallus.

Mentus Virgilij & Horatii emulos, quum Athenas petulanti carmine laecerat, in carcerem coniectus, inedia perire coactus eſt. Gyrall. Dial. 4. hiſt. poet.

Acras admonet, Bionem philoſophum fuiſſe, qui mordaciſſimis dialogis laecerat poetas, ſic, vt nec Homero parceret. Porphyriion

autumat Ariſtophanis comici patrem fuiſſe. Eraſmus in

HIEROGLYPHICA

Maledicum hominem probos improboſque aequoſque ſignificare qui volunt; Parpuram, exerta pingui lingua, quae dem illi tam acuta & valida eſt, vt ea & conchilias, & quatuordecim generis ceſtas perforare poſſit. Pier. Valer libro 3. pag. 106.

Placiadei maledicentiam, ſiue, vt ipſe ſcribit, maledicentiam ferram ſignificari obſeruauit, ſiue id ob denarium ferrum, quae dicitur maledicentiam, ſiue ob inuſum ſtridorem, quae dicitur maledicentiam, quem in nodos praeterum ſtridit, quae dicitur maledicentiam, vt inquit Lucretius, horrore concitato. Idem Eraſmus in 42. pag. 417.

EMBLEMA

Maledicentia,

Emblema i. Andr. Alciati.

Archilocho in mulo inſculpta de marmore inſiſſe ſeruus, lingua certa ſigilla mala.

Vide Calumniam, Conſuetum.

Maleuolentia.

DEFINITIO: ET ETYMOLOG.

Maleuolentia, Graece κακία καὶ, vel κακία, uel maleuolus. Eſt autem maleuolentia uoluntas in malum, ſiue ſine ſuo emolumento, ſecundum Cic. lib. 4. Tit. 4. Indignatio eſt mediocriter inuidia & maleuolentia. Maleuolentia, Hebr. רשעות, impietas, improbitas, & רשעות, cum Raſaſch, commotus eſt, & cum Raſaſch, diuus ſuit. Maleuolus maleuolus hominibus ſolemnis eſt, quod iubito mouetur, & diuitis plantati, malum animum aduerſus quosq; fouetur. Maleuolentia nonnullis dicitur ſchmah, & acerbitas, & ſchmah, uerbo ſchmah, acuit: quia maleuoli in eos quos odant, & uultur dentes neicio quo modo acere uidentur.

SENTENTIAE POETICAE

Philemon in Anacalyt.

Αντιπαις εἶπ' ἄνω τῆς κεφαλῆς λίγῃ
Χαίρει ἰὲ ἀνὴρ καὶ εὖ τοι εὐμαχέω λίγῃ.
Si quis triftantem aliquem ſecutus eſt dixerit,
Salus, neceſſario ipſum laepe ſubit.
Οὐκ ἔστιν ἰσχυρότερος τοῦ ἀδελφοῦ.
Non eſt gaudendum ob alienam calamitatem.

Menander.

Ταῖς ἀνὴρ καὶ καὶ τῶν κακῶν παρὰ τὸν
Πόδες ἴσους ἀνὴρ καὶ τῶν κακῶν
Ne gaudere ob infortunia proximoſum.
Fortuna enim uoluntate diſſicile eſt.

Euripid. in Ione.

Μὲν εὐμαχέω τῶν κακῶν παρὰ τὸν
Πόδες ἴσους ἀνὴρ καὶ τῶν κακῶν
Ne uultum ſeruum & graui eſt erga inſolente
Agentes, ceterum homo ſi.

Idem in Andromache.

Ἦς εὐμαχέω τῶν κακῶν παρὰ τὸν
Οὐκ ἔστιν ἰσχυρότερος τοῦ ἀδελφοῦ.
Calamitas uero hominum infortunaſtratum.
Nunquam inſultauit, met ueni ne quid etiam iſt' iſt' iſt'
Ἦς ἰσχυρότερος τοῦ ἀδελφοῦ.
Mundus tuus, auſum, uel tu perſeſtans.
Quamuis autem ego ſum infortunaſtratum;
Ne propter id gloriari. Nam in quoque talis ſerui iſt'.

Idem in Andromeda.

Ζητάω τῶν κακῶν παρὰ τὸν πόδες
Ἐχὼ καὶ τῶν κακῶν παρὰ τὸν πόδες
Condoleto, nam ager lachrymarum fuiſſe
Ab arummi lenator.

Hesiod. in operibus.

Μὲν εὐμαχέω τῶν κακῶν παρὰ τὸν
Πόδες ἴσους ἀνὴρ καὶ τῶν κακῶν

diti sunt, inanis & subdolis machinationibus occupantur. *Cass. super illud, Anni eorum sicut aranea.*

¶ BIBLICI LOCI.

Malitia damnatur, *Rom. 1. 29. Ephes. 4. 31. Coloss. 3. 8. Iac. 1. 21. Per. 2. v. 1. malitia hominum multa. Genes. 6. 5. malitia omnis auferenda. Ephes. 4. 31. Col. 3. 8. malitiz veteris testamentum. 1. Cor. 5. 8. in malitia deservientes percunt. 1. Sam. 12. 25. malitia ut pueri efficiamur, studeere debemus. 1. Cor. 14. 20.*

Malum omne fugiendum, *Psal. 34. 15. & 37. 32. & 119. 101. 128. Proverb. 3. 37. Esa. 1. 16. Ez. ecb. 18. 21. Amos 5. 15. Rom. 12. 9. 1. Ioan. 3. 7. 4. 3. Ioan. 8. 11. Malum dicens bonum punietur. Esai. 20. Malach. 2. 17. Psal. 24. v. 24. Malum pro malo non reddendum, *Proverb. 17. 13. & 20. 22. & 24. 29. Rom. 12. 14. 17. 1. Cor. 4. 12. 2. Theff. 5. 15. 1. Per. 3. 9. Malum bono vincendum, *Rom. 12. 20. A malo ita abstinendum, ut quod bonum est facias, *Psal. 34. 15. & 37. 27. Esa. 1. 16. 17. & 55. 7. Eph. 4. 28. 1. Per. 3. 11.****

Malum poenae, à Deo est, *Deut. 32. 3. Reg. 9. 9. & 21. 29. Esa. 45. 7. Ierem. 11. 11. & 32. 43. Baruch. 2. 2. Amos 3. 6. Ionæ 3. 10. Mich. 1. 12. & 2. v. 3. Malum culpa summe auferatur Deus, tantum abest, ut cum auctorem habeat, *Exodi 23. 7. 2. Paral. 19. 7. Iudith 5. 21. Iob 34. 10. Psal. 9. 5. 7. & 45. 7. Psal. 15. v. 8. 9. Sapient. 14. 9. Eccles. 35. 21. Ose. 13. 9. Rom. 9. 14. 2. Cor. 6. 15. Lac. 1. 15. Malos rectores & Praepositos permittit Deus ob peccata populi, *Reg. 2. 4. Iob 34. 30. Esa. 29. 10. Ezech. 14. 9. Ose. 13. 6. 11. 2. Theff. 2. v. 1. ubi etque obedientiam illis praestat, *Math. 23. 3. Malorum etiam ministrorum opera vitat Deus, *Math. 7. 22. Mar. 9. 38. Luc. 9. 49. Mali species fugienda, *1. Theff. 5. 22. Malo consentire, quam noxium, *Rom. 1. 32. Maiorum inuatores miseri, *Proverb. 11. v. 27.********

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

Malum culpa à vobis est.

Nemini mandavit Deus impiè agere. *Ecc. 15.*
Nemo eum tentatur, dicat: quoniam à Deo tentatur. *Lac. 1.*

Poenae à Deo.

Bona & mala, vita & inois, paupertas & honestas, à Deo sunt. *Ecc. 11.*
Si erit malum in civitate, quod Dominus non fecerit. *Amos 3.*

¶ PATRUM SENTENTIAE.

Melius iudicavit Deus de malis benefacere, quam mala nulla esse permittere. *Aug. in Ench.*

Maliginitas, est mala voluntas hominis, cum ultra non possit: vel beneficis grates non referre. *idem.*

Malitiae comes individua est miseria. *in Psal. 32.*

Malitia est, per quam moribus deceptoris veritate palliata vel odium alterius, vel proprium commodum attenditur. *in quadam epist.*

Malitia est mentis atque animi depravatio à tramite veritatis devia, quae in curiosorum animos frequenter obrepat. *Ambros. in hebraeos.*

Mala non sunt, nisi quae crimine mentem implicent, & conscientiam ligant. *ibid.*

Sicut ignis amoris mentem erigit, ita ignis malitiae inuoluit, quia spiritus Sanctus cor replet, elevat, & ardor malitiae ad inferiora semper incurvat. *Greg. super Iob.*

Mens prava semper in laboribus est, quia aut molitur mala, quae inferat, vel mevit ne sibi ab aliis inferantur: & quicquid contra proximos cogitat, hoc contra se cogitari à proximis formidat. *Libr. 11. Moral.*

Velocis malitiae parva scintilla consumitur, quam virtutis ignibus coalere possimus. Nam & meli plurimo parum abinthii insectum, velocem amaritudinem tradit, mellis etiam si duplum iniectur ab linthio, non poterit eius obtriaci dulcedo. *Nazianz. in apolog.*

Habet malitia curram suam rotis quatuor consistentem, scilicet impatentia, audacia, impudentia. Valde enim velox est curram iste ad effundendum sanguinem, qui nec innocentia sistitur, nec patientia retardatur, nec timore frenatur, nec pudore inhibetur. Trahitur autem duobus perniciosus equis, & ad omnem perneciam paratissimis, terrene potentiae & seculi pompa. Porro praesident his duobus equis auriga duo, timor & lior. Timor quidem pompam, lior potentiam agit. *Bernh. super Cant. 1.*

Considera huius stultitiae mistum dolam tyranni: aut enim Herodes credidit scripturis aut non. Si non credidit, ut quid ergo interrogabat scripturas, quas putabat esse vaniloquas? Si credidit, astutissimam prophetiam esse immobilem, quomodo ergo sperabat illum Regem interficere, quem futurum esse dicebant scripturae? Nam si prophetiae credit, clarum erat ipsum aduersus impossibilia conari. Sed si non credit, tunc nec sibi timere debuit, nec puero insidiari. Respondit Chrysostomus: anima semel malignitate capta, stultior cunctis efficitur. Tale quippe est vitium malignitatis, ut à nullo plerunque impulsu, sese ipsa praecipitet, & saepe abique effectui operis, ærnuuola & impossibilia conetur efficere. *Chrysost. super Math. c. 2.*

Coerceri omnino nequit animus prava semel voluntate, quia scelus sapere nescit, & ita consilium non habet, sed des non suo consilio gubernabatur, sed suo diaboli trahente. *ibid.*

Sicut ignis quanto amplius ligna susceperit, in maiorem flammam erigitur: sic anima mala quanto magis vitia accipit, tanto amplius in malitiam excitatur. *ibid. super Matth. 22.*

Etate minores, malitia pares. Nam puli serpenteum flammam nocere non possunt, iam tamen in sanguine gaudent, & malitia laedunt. *ibid.*

Debuerunt Pharisei timere Saduceorum exemplo, ut etiam inter interrogantes confundere: sed ardens malitia eum in libertate festinat, exitum non aperit, malevolentia eum & ad contrarium impudentiam. *ibid.*

Pharisei apud se dicebant, vnum loquatur per omnibus, & vnum loquamur per vnum, ut si vicerit, omnes videamus victores. Ita tem vitus fuerit, solus videtur confusus. Ecce sagacitas sua peritium. *ibid.*

Loquitur apud se maligna cogitatio: visque illum maledicere: Confentire ei comprobatur, si eum non corripio, confentire autem, Deum offendere, corripiam ergo, ne Deum offendam. pro mea, sed pro Dei iniuria vel vicenda totum facio, immo malum sibi restituum. Proximum enim corripere, & eum caligantem non est proximo nocere, sed prodesse velle. Sic saepe apud loquitur cogitatio maligna, excecavit enim eam malitia sua. *de anima.*

Nequitiam veteres definierunt voluntariam esse malitiam, quam non casu incidimus, sed spontanea voluntate veramus. In quam dictus est homo malus, quali nequaquam, id est, multum oportet aptus. *Cassiod. sup. Psal.*

Maliginitatem vitae nostrae similitudo declarat. Amara est et mal, debile ac tenuissimum, quod transcurritibus multas periculis dolosa contextit: sic animi illorum, qui secleratis operibus tenti sunt, inanis & subdolis machinationibus occupantur. *Psal. 90.*

Malitia est ex proposito & deliberatione, malo cognito proprio nimo confentire. *Ksch. in ep. ad Cor.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Anthol. Sac. Iac. Billii.

Quum Deus effectum precibus non praestat iniqui, Multum concedit, quod uocatur a negat.

Errantes voto non uult delinq. quere facti, Iratusq. sinit quod prohibet placidus.

Difcat felix supplex gaudere repulsa, Incipiatq. animo pellere quod uoluit.

Parcentemq. Deum noscat sibi, cum ruitur, Non exaudiri, ne rheret, meritis.

Sen. Hipp. Act. 1.

Inuenit artes bellicas Mauor nonas, Et mille formas moris. Hinc terras eruet Insecti omnes fusus, & rubuit mare.

Tunc sceleris dampno sine per cantas domos Iere: nullum caruit exemplo nefas.

A fratre, spater, dextera nati parenti Cecidit, maritus cuiusq. ferro tacer.

Perimuntq. factus impia matres ueri, Taceo nouercai: missum nil est ferri.

Idem Orl. Act. 2.

Sed in patenti uiscera intravit sua Deterior, atas eruit ferrum graue Aurumq. sauas mox & aruadit manni.

Partis a fines, regna constitunt, nouas Exstruxit urbes, rella descendit suis.

Alicna telis, aut petri prada immittunt.

Plaut. Bacch.

A dopol.

Ne tu illorum mores perquam mediat a tenes: sed etiam Vnum hoc ex ingenio malo malum euenit: suis Nulli amici sunt, inimici ipsi in se omnes habent.

Atque cum frustra uti frustra alius: salda existimant.

Plaut. Trin.

Noni ego hoc saeculum moribus quid sit: malis hominum esse Cui ut sit sui similis: turbant miscens mores malis.

pac,
Auarus, inuidus, sacrus, profanus publici, priuati habent, Hinc lex gens, haec ego dolo, haec sunt, que execrantur, Haec dies noctesq. tibi cano, ut caueas quod manus tuae queniit.

Tangere tantum sus habent, quo manus abstineant.

Catullus de nuptiis Pelei & Thetidis, Sed postquam rellus scelere est imbuta nefanda, Iussit amq. omnes cupida de moue fugantur.

PC

POLYX

Prospere matris fraterno sanguine fratres,
Deposita exortu matris lugere parentes,
Optavit genitor primamque suaverat nati,
Liber ut impuget patretur flore nouerca.
Sperat matris subserensq; impis nato,
Impuget non verita est diuisi seclerare Penates.
Quonia fanda, nefanda malo permisa furor,
Deposita non nobis mentem auertere Deorum.
Quare nec tales dignantur seferre catus,
Nec se contempsi patiuntur lumine clavo.
Iuuenal. 4.

Quid referat igitur, quantum sument a suisget
Vortibus, quantum a memorum relictur in umbrat
Lagera quos viciua fero, quas emeris ades?
Nemo malus felix.

Horat. i. epist. r.
Invidiosus iracundus, iners, vniuosus, amator,
Nemo adofertus est, vix non misere posse,
In malo cultus patientem commoder aurem.
Lucan. i.

Nobis semel ore receptus
Pulchro patitur sanguis mansescere fauce.
Boet. 4. 2.

Quis rades sedere celsis
Suis antenne Reges,
Vixit a clavis nitente,
Lepu tristitius armis,
Oratoras committentes,
Rabie cordis anhelos,
Detrahat si quis superbis
Fram regmina cultus,
Iam viderit minus artibus
Dimittere ferre catenas.

Hinc enim libido verfat
Auidio corda venens:
Hinc flagellat ira mentem
Furib; turbida tollens,
Merrit aut captos fatigat,
Aut ipsi lubrica torquet,
Ergo cum caput tot rotam
Cernat ferre pyrannos,
Non facit, quod optat, ipse
Dominans presibus iniquis.

Claud. 4. Hon.
Tulit extremis late dominare per Indos,
Te Medus, te mollis Arabs, te Seres adorenz,
Sometu si prana cupit, si ducis ira,
Sertitij patere iugum, tolerabis iniquas
Iustitiae leges, tunc omnia iure tenebis,
Cum poteris rex esse tui.

Sen. Med.
Nullam ad nocendum tempus angustum est malis.
Iuuen. 3.

Quis nunc diligitur nisi conscius, Et cui seruens
A suat occultis animus, Te spero, et accendus?
Nihilis se debere putat, nil conferet vngnam
Participem qui se secreti fecit honesti,
Cortus erit ferri, qui ferrem tempore, quo vult,
Accusare potest.

Sen. Hipp.
Sed cur idem, qui tanta Regis,
Sob quo iussu pondera mundi
Liberat a suis ducunt orbis,
Hominum nimium securus ades?
Non illis uti prodesse bonis,
Nihilis mala?

Boet. 1. 5.
Omniacerto sine gubernans,
Hominum solis repositi actus,
Merito rector cohibere modo.
Nam cur tantis lubrica versat
Fortuna vices, premit infontes
Debita, secleri noxia panna:
At peruersi president cello
Mores sibi sanctisq; calcant
Inuisa vice colla nocentes,
Lates obscuris condita virrus
Clara tenebris, inuisas, tuis
Crimen iniqui.

Nil peritura, nil nocet ipse
Fram, mendacisq; compria coloris,
Sed cum libuit viribus Stri,
Qui innumeris meruit populi,
Suum gaudet subdere Reges,
Quam miserat respice terras!
Quisquis verum iudicem nocet:

Operis tanti pars non vultis
Homines quatinus fortuna sale;
Raptos rector comprime fluctus,
Et quo calum Regis immensum
Firma stabiles federe terras.
Claud. i. Ruff.

Sed cum res hominum tant a caligine volis
Adspicere latus, diu florere nocentes,
Vexariz, pios: rursus lubescita cadebat
Religio, causatq; viam non sponte sequerat
Alterius, vicio que semina currere motu
Affirmat, magnumq; nomas per inane figurat
Fortuna, non arte regi, qua numina sensu
Ambiguo vel nulla putat, vel nescia nostri,
Abstulit hunc tandem Ruffus penna tam altum
Abstulitq; Deos: iam non ad culmina rerum,
Inuisos creu, se quor: soluntur in abrum,
Ve lapsu maiore ruant.

Plaut. Bacch.
Mali sunt homines, hui bonis dicunt male.
Plaut. Pen.
Malo benefacere et laudandum
Est periculum, quam ut bono malefacere.
Iuuenal. 13.

Terra malos homines nunc educat.
Ouid. 5. Trist.
Sive locum pestis, locum est in amabilis, Et quo
Esse potest toto tristis orbe nihil:
Sive homines, vix sunt homines hoc nomine dignos,
Quamq; lupi san. Plus ferit aris habent,
Non me inunt leges, sed cedi vixibus aequum,
Vixitq; pugnacitura sub ense iacent.

Iuuen. Sat. 1.
Nihil erit ulterius, quod nostris moribus addat
Posteritas: eadem capient facientq; inuores.
Omnis in praeceptis virtutum ferit,
Senec. in Traged. 8.

Capienda rebus in malis praecipit via est.
Ibidem.
Nil ratio est, vixus audet in magnis malis.
Tenet horror artus.
Menander.

Azuro dios eos xaxos vides in dieb;
Ducit diuinitas males ad iudicium.
Sis de πονηρῶν ἔξ' ἵερῶν ἔβηθες,
Des autem flagellum non curas mortalis.
Ave en d'ia rades mē d'oxei πονηρῶν ὄν,
Latere vique in finem ne putes cum sis malus.
O ἄστυχ' ὀφθαλμοῦ εὖ τὸ πᾶσι δ' ὄφθαλ.
Acutus Dei autem oculus ad omnia inspicenda.
Aνε πονηρῶν δ' οὐκ ἔστι, καὶ ἰσχυρῶν.
Vir malus infelix est, est felix sit.

Aυθῆς πονηρῶν φάσκει οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος.
Viri mali siue congressum semper.
Aυθῆς πονηρῶν ἐκ τῶν κρυπτῶν μακάριον εἶναι.
Viri mali cor non misit aiat.
Aυθῆς δ' ἄστυχ' οὐδ' ἐκ φθῶν, τῶν ἰσχυρῶν ὄφθαλ.
Dolosum virum siue per totam vitam.
Ois δ' ὀφθαλμῶν τῶν κρυπτῶν εἶναι ἀποκρίνεται.
Dei vituperium malos benefico afficere.
Καὶ ἔστιν ὀφθαλμῶν καὶ δεινῶν καλῶν ἔργων.
Et viuentis malus Et mortuus puniatur.
Καὶ ὁ εὖ εἰς τὸν πᾶσι ὄφθαλμῶν ἀποκρίνεται.

Malo cum viro neque emmino iter facim.
Nongos d'io ea quod in die vici vltan.
Malum virum nunquam facias amicum.
Quo vixit vici oi πονηρῶν τῶν κρυπτῶν.
Dicunt pestimos mali illos, qui sunt boni.
De leg. vici vici in πονηρῶν ἰσχυρῶν.
Quam difficile bene vivere inter malos mores.

Ex primo Epigram.
Oud des d'viges en ad iuxa rivi in d'vici vltan.
Nullus hominum inuisiorum panam non soluet.

SENTENTIAE BIBLICAE.

Videntur omnia repentina grauiora. Nam premeditatio futu-
rorum malorum lenit eorum aduentum, quæ venientia longe ante
videris. Cic. 3. Tuscul.
Non est dubium, quin omnia, quæ mala putantur, sint impro-
sa grauiora. 3. Tuscul.
Inuentor malorum est, quia quam malam consuetudinem vel
alquod tormentum primus inuenerit. Cic.
Malitia primum exercetur: vbi ea demperis, nemo omnium
gratuito malus est. Sallust. in fragm.
Ingrata res est malitia nacta veniam. Appia. lib. de bel. Michrid.
Publico

INDEX

Publico decreto bellum gerere, publica malitia quae sociorum suat auferre, nec quenquam horum auctorem punire, in super magis ducem ex illis eligere, commissorumque facinorum duces & auctores honore afficere, mihi omnis generis malitia refertum esse videtur. Polyb. lib. 4.

Idem semper de nobis pronuntiare debemus, malos esse nos, (inuitus adiciam) & futuros esse. Senec. de benef. lib. 1. c. 10.

Vnum malum sapientiae est turpitudine, quae introire eo ubi iam virtus honestumque est, non potest. Idem, lib. quod in sapientem iniuria non cadat. c. 4.

In primis cauendum, ne malum malo curare velis. Pachymen. histori. lib. 4.

Malitia ipsa maximam partem veneni sui bibit, ac venenum quod serpentes in alienam perniciem perferunt, sine sua continent: non est huic simile, hoc habentibus pessimum est. Senec. 82. epist.

Malefacere qui vult, nusquam non inuenit causam: maleuolus semper sua natura vitur. in Proverb.

APOPHTHEGMATA.

Thales, quid nocentissimum esset interrogatus? Malitia, dixit. Nocet enim illa bonis etiam, si aegerit. Stob.

Socrates. Hominem cui & malitia spes dependet, similem illi esse dicebat, qui nauim infirmam anchora committit. Stob. serm. 2.

Democritus. Malitia, inquit, res est quae facile capitur. Nam dum in solum lucrum intentus est, circumspicere obuiam se quae tui praebet, & temere persuadetur. Stob. serm. 2. de malitia.

Epictetus. Quemadmodum, inquit, viperam, aut aspidem aut scorpionem in eburneo vel auro serino inspicimus, non propter materiam pretium ipsa diligis aut magnificas tanquam felicia animalia, sed potius propter naturae ipsorum exitialem vim abhorres ac detestaris: sic etiam in diuitiis & fastu fortunae malitiam videns inesse, non ad materiam splendorem obtulisse, sed morum prauietatem contemne. Stob. serm. 5.

Plato. Ea quae mala dicuntur, malis bona, iustis vero mala esse dicebat. Bona rursus, bonis quidem vere esse bona, malis autem mala. Stob. serm. 2.

Dionysius philosophus. Res malas seu improbas dicebat nunquam in eodem statu manere, sed subinde moueri & in maiorem crescere petulantiam, nec vllum certum modum assequi. Stobaeus eodem serm.

Hippocritus. Incipientibus malis obstruendas esse vias dicebat. Nam cum semel (inquit) radices egerit, & inueterata fuerit malitia, tanquam congenita aegritudo, difficilis extirpanda fit. Stob. sermone 44.

Socrates. Iniuriam, inquit, facere, & non obedire meliori: siue Deo, siue homini, malum ac turpe esse scio. Nunquam enim vel metum, vel fugiam illa, de quibus an bona sint incertus sum, magis quam mala, quae mala esse non dubito. Plato in apolog. Socrati.

Democritus. Malum, inquit, etiam si solus fueris neque dixeris, neque faceris. Dicitur autem te ipsum multo magis quam alios reuereri. Stob. serm. 31.

Pythagoras. Vir malus plus mali patitur afflictus conscientia, quam ille qui in corpore castigatur, & flagris caeditur. Stobaeus sermone 24.

Idem. Qui de malis, inquit, poenas non sumunt, bonos affici volunt iniuriis. Stob. serm. 44.

Epictetus. Si cupis, inquit, bonus fieri: primum crede, quod malus sis. in Enchir. & Stob. serm. de virtute.

Iamblichus dicebat, quemadmodum supputato satius est vti quam ita manere: sic etiam malo viro mori, quam viuere. Stobaeus serm. 44.

Archytas Pythagoreus, Semper, ait, infelicem oportet esse malum, siue adit materia, male enim ea vitur: siue ea careat. Sicut caecus, siue lumen habet, & claritatem visibilem: siue in tenebris degat. Stob. serm. de virtute.

Diogenes. Cum adolescentem natura malum lapides in caelum iactantem videret: Euge, inquit, scopum non attinges. Innuit autem, eos caelestium bonorum nequaquam haeredit esse, qui malitiosam agerent vitam. Laertius lib. 4.

Idem. Corinthum profectus, ludum ingressus est, quem ibi Dionysius regno pulsus aperuerat, audiuitque pueros male canentes. Interim ingressus Dionysius, quoniam putabat Diogenem consolandi gratia venisse, humaniter, inquit, facis Diogenes, haec est rerum humanarum volubilitas. Imo, (inquit Diogenes,) miror te etiamnum viuere, qui tantum malorum in regno patris, & video nihilo meliorem esse ludum magistram quam fuiti Rex. Laertius lib. 3. apoph.

Idem. Eunuchus quispiam contaminatae famae, inscriperat adibus suis, *peno s' eivra xaxo*. Ne quid ingrediatur mali. Id videns Diogenes: Adium, inquit, dominus qua ingreditur? Eunuchus boni omnis gratia posuerat titulum, ne quid infelicitatis attingeret

domum, id Diogenes detorsit, ad mala animi, quae sola vitia sunt. Laert. lib. 5. Bryson lib. 4. cap. 11.

SIMILITVDINES.

Chrysostomi. Sicut aqua siue salia sit, siue illa potabilis, deplet haurientium, & suum fontem, ex quo manat, nequaquam cum remanere permittit: Sic & nequitia, sic virtus, depletur, illud procreatorem primitus illa laetificat, & illa continentur. mil. 3. ad Hebr.

Sicut ad Solis radios infirmi oculi non audent appocere: ita malitia contueri non audebit vnquam, sed doctis oboccedet, vidamque se fatebitur. homil. 22. in Genesim.

Sicut difficile aliquem suspicatur malum, qui ipse est bonus, difficile aliquem suspicatur bonum, quia ipse est malus. in Matrh. homil. 5.

Malignitas, quemadmodum febricitantes, quando frigidam expetunt, non futura, sed praesentia solum considerant. mil. 49. in Matrh.

Quicquid non est lumen tenebrae est: Sic & quicquid non est, malum est. in cap. 5. Matrh. hom. 11.

Sicut vas quamdum plenum est de aliquo, non recusat, siur autem vacuum fuerit, recipit omne quod mittitur: ita mo quamdum occupatus est malis, non recipit bonum, & occupatus est bonis, non recipit malum. in cap. 24. Matrh. hom. 110.

Si qui sponte sua, mentis oculis conuincens ad hanc latitudinem dirigere noluert, non ex luminis natura in malum perfluerunt, sed malitia sua, qui sponte tanto dono Deo reddiderunt. hom. in Ioan.

Qui amara bibunt antidota, patienter ferunt quantum molestiam, & tunc sensum percipiunt sospitatis. Tale quantum virtus, tale quoque malitia. In ista prima est voluptas, & deinde aegritudo: in illa vero prima est molestia, & tunc iucunditas percipitur. Sed nihil simile est cum quis primum contrahatur, & post gaudium perfruitur, & cum primo gaudetur, postea in morositate cadere: & quomodo hoc? Hic enim timor futurae tristitiae, non gaudium deueniunt: ve illic nunquam gaudeatur, postea nunquam tristitia dominetur. Et non in hoc differencia consistit in alio, quia temporis aequalitas non est. Nam malitia temporale est: In spiritualibus autem gaudium iucunditas aeterna. mil. 30. ad Hebr. 10.

Athanasii. Quemadmodum si quis serpentem appropinquat manu, dumque conatur in alterum projicere, proflus ipse moritur: aut si quis ignem manu tenens, dum vult hostem ledere, intelligat quod ipse proflus exurit: Sic malitia militat contra eos qui ipsa vitur, magisque laedit eos a quibus habetur, eos in quos intenditur. De passione Domini.

Nazianzenus. Malitia natura est expedita, & vehemens, & rursus inclinatio, torrens per personam decurrens aut calantem, & scintillam & ventum facile succenditur, suoque consumitur genere. Ignis enim materia factus existit, qui & materiam oboccedit quemadmodum malitia malos, & cum fuis abire iuramento. in rat. 11. de pace.

Sicut si aridus quis stipulae scintillam ignis iniicit, qui in ignem ventis spirantibus animerur: Ita velocius malitia patitur, tilla consumimur, quam virtutis ignibus vel accendi vel coadere possimus. Nam & mellis plurimum cum parum absynthii admittitur, velocem amaritudinem trahit: mellis vero si duplum in passione synthio, non poterit eius obtinere dulcedo, in Oratore quodam de pace.

Damasceus. Nihil est malum nisi boni priuatio: sicut & tenebrae, luminis est carentia, bonum enim lumen est intelligibile, & tenebrae intellectuales sunt malum. Quod hominibus est hoc Angelis est lapsus: post lapsum non est illis presentia boni, neque post mortem hominibus. lib. 2. cap. 4. Orthodox. filii.

D. Augustini. Tanquam si quispiam veneni calicem parat, licui, & oblitus bibit: & tanquam si foueam quisquam iocundam quum quilibet inimicus eius in tenebris incidat, & ille oblitus fuerat, ambulans ea via, prius illuc cadat: Ita credite, ita ceterum te, videte, prospicite, quia nemo malus non sibi proprius opocete, videte, prospicite, quia nemo malus non sibi proprius opocete, enim esse putat malitiam, quomodo ignem. Incendete vultum alium, illud quod amocies, prius ardet: nisi ardeat, non incendat, cula est: hanc faculam apponit, ne aliquid possit incendat: ipsa facula quam apponit, prior ardet, ut aliquid possit incendat. Malitia autem procedit ex te: & quem prius vult, nisi te: profundit ramum, laedit: ubi radicem habet, non laedit: Equum dico quod malitia tua vt alteri non noccat, fieri potest: Vt tibi non noccat, fieri non potest. in salman vicijsimone.

Hieronymi. Quomodo cisterna vel acris frigiditas aquam suam: Sic in medio Hierusalem malitia quae in deo

PC

POLY

perdidi vitæ & quæ sequuntur. in cap. 6. Hieron...
Vt qui laborat, non affectant haberi vicerosi, sed magis...
Quo inieris, inquit, fugeris, hoc magis eris in po...
Quo magis abundat sese iura seipos, hoc magis sunt...
Foras prodeant oportet, si cupiunt effugere seipos, in...
si in vas sordidum & impurum infusum sit,
Ita bona sententia si à malo viro proficiatur, aut si
Ita bona sententia si à malo viro proficiatur, aut si
Ita bona sententia si à malo viro proficiatur, aut si...
Tempestas minatur antequam surgat, crepant ædificia...
Quod serpentes siue sua pernicie continent, in a...

ADAGIA.
Hæc præcedens conduit, & datus reus, ad id præcedens.
Vt qui viro prodeat quempiam, unde sua audiat probra. Lu...
Vt in mensis sibi malum accersere. Plant.
Vt sibi malorum est auxiliator, suo iumento sibi malum accer...
Vt sibi hunc iugulo gladio, suo telo. Terent.
Vt qui sua ipsius dicitur remittitur, aut qui suoque iumento...
Ouidius.
Remittitur, deo, quo me fugiturus abis.
Hic pater reus univiersa fuit a me.

Suo ipsius laqueo captus est.
Metaphora sumpta ab his, qui instructi pedibus amibus aut seris...
Suo ipsius iudicio perit forex.
Donatus adiones, esse proverbiū in eos, qui suapte voce pro...
Incidit in foueam, quam fecit.
In Odio Davidico: Λάκκο βαρύτι, & αντεκαταστατον, & ιμασσο...
Captantes capti sumus, & quædam.
Cum res prospere euenit, ut ipsi circumuentiamur ab his, quibus...
In venatu perit, aut uti antea dicitur, & tunc, Lucianus,
Id est: Et ipsa venatu perit, hoc est, dum adolescensem venatur...
Hanc rethnam in te ipsum struxisti.
Eandem sententiam aliter expressit Lucianus: Οτι εδοχηκεν ο...
Quæ inperit cauenam formidarum, & o piosus eis proventus, &...
Torquere poterit in eos, qui mudi iudinem imbecillum quidem...
Ex ipso boue iora imponere, & uti bos tunc iudicatur laudatus...
Qui ledunt quempiam, ab ipso, quem ledunt, accipiunt.
Talia gigant bellum, & quædam.
Docet hic Denarius, è dissidijs eorum qui republicam admini...
Securum iniicere. Cicero.
Dicuntur qui vehementer ledunt ac vulnerant.
Sibi parat malum, qui alteri parat.
Nemo potest alterum iniuria afficere, nisi prius ledat seipsum,
Chius dominum emitt. Xis & quædam.
In eos quadrages, qui sibi sibi malum accersunt. Athen.
Mala atrahens ad se, vt carcas nubes.
In eos, qui sibi sibi litem ac negotiorum materiam parant, ac...
Ne quid suo iugat capiti. Torent, in Phorm.
Pro eo quod est, me quid mali sibi concilier.
In colum expius, & quædam.
Id est: Facis, quod in tuum ipsum recidas caput: aut, obloquetur...
Spontanea molestia.
Celebratur inter Grecos cum primi bellus & elegans trimeter:
Vt rancus dolor est parare liberos.
Dici non potest, quantum & quam molestum negotium fit, edua...
In tuum ipsius malum lunam deducis.
Dicitur de his, qui suis ipsorum artibus sibi malum accersa...
Lunam detrahere.
Consuevit dici de eo, cui res vehementer aduersa sideretur.
Atlas caelum.
Subaudendum suscipit. Dicitur solitum de his, qui se magnis...
Accersitum malum.
Accersitum malum dicitur, cuius ipse tibi causam præbetur.
Coruus serpentem.
Vt qui suo ipsius iumento perit. Torquere licebit in hominem ob...
Bis interimitur, qui suis armis perit.
Magis dolent incommoda quibus ipsi dedimus occasionem.
Colubrum in sinu fouere.
Dicitur, qui completis amore, studioque persequitur invidi...
Hostis domesticus.
Vt malum non aliunde proficiatur, sed ex nobis ipso nasci...
Capra gladium.
Subaudi repperit. In eos dicitur, qui ipsi reperunt, quo perant...
Die Genji suchet das Messer.
Pyraula gaudes gaudium.

UNIVERSITÄT

EXEMPLA PROFANA.

Lydos improbitatis primas retulisse, adnotatum à Græcis est, Ægyptiis gradu secundo constitutis, Caribus autem tertio.

Addi παρρησι, δ' ούρατος Α' Αλυσιππίου, Τετρα δ' ούρατος καὶ εἰς ἕωλετο. Lydi improbi, post hos secundi Ægyptij, Tertij Caris perdidissimi omnium. Erasm. Athenienses aut optimi euadunt, aut pessimi: sicuti eorundem terra & mel saluberrimum, & cicutam producit exitiosissimam. Plutarch. in Dione.

Lertorum populus ob insignem morum improbitatem in proterbium abiit. auctore Strabone lib. Geograph. 10. Apud Athenæum Antiphanes, cum ἰσοπέλας fecisset omnium sceleratissimos: tamen exceptit menarios, his quoque nocentiores. Diog. Erasm. Adag.

Plutarch. in vita Alcibiadis. Thucydides Peloponnesiaci belli lib. 8. Aristophanes in Equitibus ostendunt, Hyperbolum fuisse hominem modis omnibus improbissimum, nec vlla re clarum aut potentem, nisi viro lingua. idem.

HIEROGLYPHICVM.

Coturnix ouis in Solis, ubi libenter habitat, locis, si quem limpida & aque fontem adiuuerit, simul ac biberit, aquam reliquam rostro pedibusque corrumpere, lutofamque reddere, pulvere etiam in eam ingesto, nititur: ne cuiquam alteri animali ad porum appetatur. Quæ quidem maligna, improba, inuidiaque Coturnicis natura Ægyptius argumentum dedit, vt malignum hominem per eius hieroglyphicum notarent. Pier. Val. lib. 24. pag. 238. P.

F A B V R A.

Canis & Ouis.

Postulabat in iudicio canis ouem debiti, quod repeteret mutui modiorum trium frumenti: testimonium dicebant lupus, miluus, accipiter. Victa ouis, & condemnata, sola enim erat, & planum fecerat testibus, deberi sibi frumentum canis, quamuis non deberet coacta iudicatum soluere, ante tempus tollere vendidisse lanas dicitur, quam pretio frumentum mercaretur, & cani satisfaceret. Fabula docet, a malitia potentiorum nullius innocentiam tutam esse.

Viderit. Impietas.

Mandatum.

LOCI BIBLICI.

Mandatum magnum seu primum quod, Matth. 22. 37. 38. Marc. 12. 29. 30. Mandatum nouum, Ioan. 13. 34. 35. Ioan. 2. 8. Mandatum vetus, 7. 2. Ioan. 8. 5. Mandatum carnale, pro externis ceremoniis, Hebr. 7. 16. Mandata Legis, Exod. 20. 1. & c. Deuter. 5. 6. Matth. 23. 18. Marc. 19. 10. Luc. 16. 18. obseruanda sunt, Exod. 24. 3. Deut. 5. 1. & 8. 1. & 11. 1. Sam. 15. 22. Matth. 23. 17. Luc. 10. 28. 1. Cor. 17. 19. 1. Ioan. 2. 4. & 5. 23. & 5. 3. Mandata Dei citra eius gratiam præstari non possunt, Eccl. 56. 27. Mandata Dei ob traditiones humanas transgredi non licet, Matth. 15. 3. Mandatum Dei irritum fecisse dicuntur impij, & 6. quod ad ipsorum conatus attinet. Nam quod ad rem ipsam spectat, inuito satana, & ipsius organis frustra laborantibus, stant Dei præcepta. Mandata seruat, qui diligit, Ioan. 14. 15. 23. Mandata seruanti-bus benedictio, Act. 4. 19. Tit. 3. 14.

SENTENTIAE PATRYM.

Si quid vel addas, vel detrahas, præuaricatio videtur esse quædam mandati. Simplex enim & pura mandati forma tenenda est, vel testimonij series inuimanda. Nihil igitur, quod bonum videtur addendum est. Aug. in lib. de Paral. Si quis vnum mandatum custodiat, & aliud præuaricatur, nihil ei prodeit. Ibi. Tu qui veram requiem, quæ post hanc vitam Christianis promittitur, quaeris etiam hic eam inter amarissimas vitæ huius molestias, suauem iucundamque gustabis: si eius, qui eam promittit, præcepta dilexeris. August. Non est amicus recti, quando si fieri posset, mallet id, quod rectum est, non iuberi. Super Psal. 66. Non ideo putes, iniqua contemenda esse mandata, quia leuiora sunt: tam enim maxima illa, quam minima imperata sunt, & contemptus cuiuscunque præcepti præcipitis iniuria est. In quouis proposito, in quouis gradu, æ quale peccatum est, vel prohibita admittit, vel iusta non facere. Hier. in epist. Iusta sine culpa non negliguntur, & sine crimine non contemuntur. Bern. de præcept. & disp.

diti sunt, inanis & subdolis macinationibus occupantur. *Cass. super illud, Anni eorum sicut aranea.*

BIBLICI LOCI.

Malitia damnatur, *Rom. 1. 29. Ephes. 4. 31. Coloss. 3. 8. Iac. 1. 21. Per. 2. v. 1. malitia hominum multa, Genes. 6. 5. malitia omnis auferenda, Ephes. 4. 31. Col. 3. 8. malitiz veteris testamentum, 1. Cor. 5. 8. in malitia deservientes percunt, 1. Sam. 12. 25. malitia vt pueri efficiamur, studere debemus, 1. Cor. 14. 20.*

Malum omne fugiendum, *Psal. 34. 15. & 37. 32. & 119. 101. 128. Proverb. 3. 37. Esa. 1. 16. Ez. ecb. 18. 21. Amos 5. 15. Rom. 12. 9. 1. Ioan. 3. 7. 4. 3. Ioan. 8. 11. Malum dicens bonum punietur. Esai. 20. Malach. 2. 17. P. 24. v. 24. Malum pro malo non reddendum, Proverb. 17. 13. & 20. 22. & 24. 29. Rom. 12. 14. 17. 1. Cor. 4. 12. 2. Theff. 5. 15. 1. Per. 3. 9. Malum bono vincendum, Rom. 12. 20. A malo ita abstinendum, vt quod bonum est facias, *Psal. 34. 15. & 37. 27. Esa. 1. 16. 17. & 55. 7. Eph. 4. 28. 1. Per. 3. 11.**

Malum pœne, à Deo est, *Deut. 32. 3. Reg. 9. 9. & 21. 29. Esa. 45. 7. Ierem. 11. 11. & 32. 43. Baruch. 2. 2. Amos 3. 6. Ionæ 3. 10. Mich. 1. 12. & 2. v. 3. Malum culpæ summæ auferatur Deus, tantum abest, vt cum auctorem habeat, *Exodi 23. 7. 2. Paral. 19. 7. Iudith 5. 21. Iob 34. 10. Psal. 9. 5. 7. & 45. 7. Prou. 15. v. 8. 9. Sapient. 14. 9. Eccles. 15. 21. Ose. 13. 9. Rom. 9. 14. 2. Cor. 6. 15. Lac. 1. 15. Malos rectores & Præpositos permittit Deus ob peccata populi, 2. Reg. 24. Iob 34. 30. Esa. 29. 10. Ezech. 14. 9. Ose. 13. 9. n. 2. Theff. 2. v. 2. Iubetque obedientiam illis præstare, *Math. 23. 3. Malorum etiam ministrorum opera vitat Deus, Math. 7. 22. Mar. 9. 38. Luc. 9. 49. Mali species fugienda, 1. Theff. 5. 22. Malo consentire, quam noxium, Rom. 1. 32. Maiorum inuatores miserii, Proverb. 11. v. 27.***

SENTENTIÆ BIBLICÆ.

Malum culpa à vobis est.

Nemini mandauit Deus impiè agere, *Ecc. 15. Nemo eum tentatur, dicat: quoniam à Deo tentatur, Lac. 1. Pœna à Deo.*

Bona & mala, vita & inois, paupertas & honestas, à Deo sunt, *Ecc. 11. Si erit malum in ciuitate, quod Dominus non fecerit, Amos 3.*

PATRUM SENTENTIÆ.

Melius iudicauit Deus de malis benefacere, quam mala nulla esse permittere, *Aug. in Ench. Maliginitas, est mala voluntas hominis, cum ultra non possit: vel beneficis grates non referre, idem.*

Malitiæ comes indiuidua est miseria, *in Psal. 32. Malitia est, per quam moribus deceptoris veritate palliata vel odium alterius, vel proprium commodum attenditur, in quadam epist.*

Malitia est mentis atque animi deprauatio à tramite veritatis deuita, quæ in curiosorum animos frequenter obrepat, *Ambros. in hebraeos.*

Mala non sunt, nisi quæ crimine mentem implicant, & conscientiam ligant, *ibid.*

Sicut ignis amoris mentem erigit, ita ignis malitiæ inuoluit, quia spiritus Sanctus cor replet, eleuat, & ardor malitiæ ad inferiora semper incurrat, *Greg. super Iob.*

Mens praua semper in laboribus est, quia aut molitur mala, quæ inferat, vel meuit ne sibi ab aliis inferantur: & quicquid contra proximos cogitat, hoc contra se cogitari à proximis formidat, *Libr. 11. Moral.*

Velocis malitiæ parua scintilla consumitur, quam virtutis ignibus coalere possimus. Nam & meli plurimo parum abinthii insectum, velocem amaritudinem tradit, mellis etiam si duplum iniectur abinthio, non poterit eius obtriacti dulcedo, *Nazianz. in apolog.*

Habet malitia curram suum rotis quatuor consistentem, scilicet impatientia, audacia, impudentia. Valde enim velocis est curram iste ad effundendum sanguinem, qui nec innocentia sistitur, nec patientia retardatur, nec timore frenatur, nec pudore inhibetur. Trahitur autem duobus perniciosus equis, & ad omnem perniciem paratissimis, terrene potentie & seculi pompa. Porro præcident his duobus equis auriga duo, timor & liuor. Timor quidem pompam, liuor potentiam agit, *Bernh. super Cant. 1.*

Considera huius stultitiæ mistum dolam tyranni: aut enim Herodes credidit scripturis aut non. Si non credidit, vt quid ergo interrogabat scripturas, quas putabat esse vaniloquas? Si credidit, æstimas prophetiam esse immobilem, quomodo ergo sperabat illum Regem interficere, quem futurum esse dicebant scripturæ? Nam si prophetiæ creditur, clarum erat ipsum aduersus impossibilitatem conari. Sed si non creditur, tunc nec sibi timere debuit, nec puero insidiari. Respondit Chrysostomus: anima semel malignitate capta, stultior cunctis efficitur. Tale quippe est vitium malignitatis, vt à nullo plerunque impulsâ, sese ipsa præcipite, & sæpe abique effecti operis, ærumuosa & impossibilia conetur efficere, *Chrysost. super Math. c. 2.*

Coerceri omnino nequit animus praua semel voluntate, quia scelus sapere nescit, & ita consilium non habet, deo des non suo consilio gubernabatur, sed suo diaboli trahente, *ibid.*

Sicut ignis quanto amplius ligna susceperit, in maiorem flammam erigitur: sic anima mala quanto magis vitia accipit, tanto amplius in malitiam excitatur, *ibid. super Matthe. 22.*

Etate minores, malitia pares. Nam puli serpenteum flammæ maiores sunt, veneno autem æquales: catuli luporum, eorum veneno nocere non possunt, iam tamen in sanguine gaudent, & malitia *ibid.*

Debuerunt Pharisei timere Saduceorum exemplo, vt etiam inter interrogantes confundentur: sed ardens malitia eorum in caritate festinata, exitum non aperit, maleuolentia enim & caritati impudentiam, *ibid.*

Pharisei apud se dicebant, vnum loquatur per omnibus, & vnum loquamur per vnum, vt si vicerit, omnes videamur victores. Ita tem vitus fuerit, solus videtur confusus. Ecce sagacitas non patitur, *ibid.*

Loquitur apud se maligna cogitatio: visque illum maledicere: Confentire ei comprobatur, si eum non corripiat, confentire autem, Deum offendit, corripiam ergo, ne Deum offendam, pro meâ, sed pro Dei iniuria vel vicenda totum facio, immo illum sibi restitui. Proximum enim corripere, & eum caligantem non est proximo nocere, sed prodesse velle. Sic sæpe apud iudeos cogitatio maligna, excecavit enim eam malitia sua, *ibid. de animâ.*

Nequitiam veteres definierunt voluntariam esse malitiam, quam non casu incidimus, sed spontanea voluntate veritatem, quam dictus est homo malus, quali nequaquam, id est, multo tempore aptus, *Cassiod. sup. Psal. Maliginitatem vitæ nostræ similitudo declarat. Amara est et mal, debile ac tenuissimum, quod transcurritibus malicia periculis dolosa contextit: sic animi illorum, qui secleratis operibus tenti sunt, inanis & subdolis macinationibus occupantur, *ibid. Psal. 90.**

Malitia est ex proposito & deliberatione, malo cognito, pro nimo confentire, *Ksch. in ep. ad Cor.*

SENTENTIÆ POETICÆ.

Anthol. Sac. Iac. Billii.

Quum Deus effectum precibus non præstat iniqui, Multum concedit, quod uocatur a negat, Errantes voto non uult delinq. uere facti, Iratusq. sinit quod prohibet placidus, Dicit felix supplex gaudere repulsa, Incipiatq. animo pellere quod uoluit, Parcentemq. Deum noscat sibi, cum ruiturus, Non exaudiri, ne rheret, meritis.

Sen. Hipp. Act. 1.

Inuenit artes bellicas Mauri nouas, Et mille formas mortis. Hinc terras eruer Infecti omnes fusus, & ruit mare, Tuum scelus a dempto sine per cantas domos lere: nullum carui exemplo nefas, A fratre, frater, dextera nasci patens Cecidit, maritus cuiusq. ferro tacet, Perimuntq. factus impia matres ueri, Taceo nouercai: misimo nil est ferri.

Idem Or. Act. 2.

Sed in patenti uiscera intravit sua Deterior, atas eruit ferrum graue Aurumq. sauas mox & aruadit manni, Partis a fines, regna constitunt, nouas Exstruxit urbes, rella descendit suis Aliena telis, aut petri præda immittent.

Plaut. Bacch.

A dopol.

Ne tu istorum mores perquam meditate tenes: sed etiam Vnum hoc ex ingenio malo malum euenit: suis Nulli amici sunt, inimicos ipsi in se omnes habent, Atque eum frustra uti frustra alius: saluti existimant.

Plaut. Trin.

Noni ego hoc saculum moribus quid sit: malis hominum esse scilicet ut sit sui similes: turbant miscens mores malis, pax, Auarus, inuidus, sacrus, profanus publici, priuati habent, Hinc lex gens, hæc ego dolo hæc sunt, que execrantur, Hac dies noctesq. tibi cæno, ut caueas quod manus tuæ queunt.

Tangere tantum sus habent, quo manus abstinent.

Catullus de nuptiis Pelei & Thetidis.

Sed postquam rellus scelere est imbuta nefanda, Iussit amq. omnes cupida de moue fugantur.

Postulare manus fraternae sanguine fratres,
Deposuit excruciatu matris lugere parentes,
Optavit genitor primamque suaverat nati,
Liber ut impuget patretur flore nouerca.
Ipsa non verita est diuisi seclerare Penates.
Quonia fanda, nefanda malo permisa furor.
Postquam nobis mentem auertere Deorum,
Quare nec tales dignantur sere catus,
Nos se contempsi patiuntur lumine clavo.

Iuuenal. 4.
Quid referat igitur quantum iumentis suisget
Vorticibus, quanta memoriam relictur in umbra
Lagera quos vicina foro, quos emeris ades?
Nemo malus felix.

Horat. i. epist. r.
Invidiosus iracundus, iners, uisusque amator,
Nemo ados ferus est, si non misere posse,
In malo cultus patientem commodat aurem.

Lucan. 1.
Nullus semel ore receptus
Pulchro patitur sanguis mansuere saucis.

Boet. 4. 2.
Quis rades sedere celsis
Suis antenne Reges,
Ipsa a clavis nitente,
Lepu tristis armis,
Oratorum committentes,
Rabie cordis anhelos,
Detrahat si quis superbo
Fauit regmina cultus,
Iam uolubris artibus
Dinemas ferre catenas.

Hinc enim libido uerfat
Anido corda uenens:
Hinc flagellat ira mentem
Fluctu turbida tollens,
Merrit aut captos sauciat,
Aut ipsi lubrica torquet.
Ergo cum caput tot rotam
Cernat ferre pyrannos,
Non facit quod optat, ipse
Dominans presens iniquus.

Claud. 4. Hon.
Tulit extremis late dominare per Indos,
Te Medus, te mollis Arabs, te Seres adoren,
Sometu si prana cupit si ducis ira,
Sertitij patere iugum, tolerabis iniquas
Iustitiae leges, tunc omnia iure tenebis,
Cum poteris rex esse ius.

Sen. Med.
Nullam ad nocendum tempus angustum est malis.
Iuuen. 3.
Quis nunc diligit nisi conscius, et cui ser uens
A suat occultis animus, Teu perq, tucendus?
Nihilis se debere putat, nil conferet unquam
Participem qui se secreti fecit honesti,
Cortus erit Terri, qui i Terrem tempore, quo puls,
Accusare potest.

Sen. Hipp.
Sed cur idem qui tanta Regis,
Sob quo iustis pondera mundi
Liberat a suis ducunt orbis,
Hominum nimium securus ades?
Non illis uti prodesse bonis,
Nihilis mala?

Boet. 1. 5.
Omniacerto sine gubernans,
Hominum solis respici actus,
Merito rector cohibere modo.
Nam cur tantis lubrica Veritas
Fortuna uices, premit infontes
Debita, sceleris noxia pana:
At peruersi fident cello
Mores sibi sanitas, calcant
Inuisa uice colla nocentes,
Lates obscuris condita uirtus
Clara tenebris, inuisas, uisus
Crimen iniqui.

Nil peritura, nil nocet ipse
Fram, mendacis compria colore,
Sed cum libuit uirtus Stri,
Quo innumeri meruunt populi,
Suumos gaudet subdere Reges,
Quam miserat respice terras!
Quisquis etiam iudera noctis:

Operis tanti pars non uisus
Homines quatuor fortuna sale:
Rapsidos rector comprime fluctus,
Et quo calum Regis immensum
Firma stabiles federe terras.
Claud. i. Ruff.

Sed cum res hominum tant a caligine uolue
Adspicerem latoris, diu florere nocentes,
Vexariq, pios: rursus lubes acta cadebat
Religio, causasq, uiam non sponte sequeretur
Alterius, uacuo que semina currere motu
Affirmat, magnumq, nomas per inane figurat
Fortuna, non arte regi, qua numina sensu
Ambiguo uel nulla putat, uel nescia nostri,
Abstulit hunc tandem Rufus pena tam altum
Abstulitq, Deos: iam non ad culmina rerum,
Inuisos creu, se quor: soluntur in abrum,
Ve lapsu maiore ruant.

Plaut. Bacch.
Mali sunt homines, hui bonis dicunt male.
Plaut. Pen.
Malo benefacere et laxandum
Est periculum, quansum bono malefacere.

Iuuenal. 13.
Terra malos homines nunc educat.
Ouid. 5. Trist.
Sive locum pestis, locus est in amabilis, et quo
Esse potest toto tristis orbe nihil:
Sive homines, uix sunt homines hoc nomine dignos,
Quamq, lupi san. Plus ferit aris habent,
Non me inuunt leges, sed cedis uirtibus aequum,
Vicitq, pugnacitura sub ense iacent.

Iuuen. Sat. 1.
Nihil erit ulterius, quod nostris moribus addat
Posteritas: eadem capient facientq, inuores.
Omnis in praeceptis uirtutum ferit,
Senec. in Traged. 8.
Capienda rebus in malo praecipit uia est.

Ibidem.
Nil ratio est uisus audet in magnis malis.
Tenet horror artus.
Menander.

Azuro dios eos xaxos xaxos xaxos
Ducit diuinitas males ad iudicium.
Sis de xaxos xaxos xaxos xaxos
Des autem flagellum non curat mortalis.
Ane en dia rades uis dora xaxos xaxos
Lutare usque in finem ne putes cum sis malus.
O xaxos xaxos xaxos xaxos xaxos
Actus Dei autem oculus ad omnia inspicenda.
A ne xaxos xaxos xaxos xaxos xaxos
Vir malus infelix est, est felix sit.

Aud qe xaxos xaxos xaxos xaxos
Viri mali siue congressum semper.
Ane xaxos xaxos xaxos xaxos xaxos
Viri mali cor non misit a iur.
Adios d' aud ea xaxos xaxos xaxos xaxos
Dolosum uirtum siue per totam uirtum.
Ois d' xaxos xaxos xaxos xaxos xaxos
Dei ut superium malos beneficio afficere.
Kai xaxos xaxos xaxos xaxos xaxos
Et uicinas malus et mortuus punisur.
Kaxos xaxos xaxos xaxos xaxos xaxos
Malo cum viro neque emmino iter facim.
Nongos aud ea xaxos xaxos xaxos xaxos
Malam uirtum nunquam facias amicum.
Quo xaxos xaxos xaxos xaxos xaxos
Dicunt pessimos mali illos, qui sunt boni.
De xaxos xaxos xaxos xaxos xaxos
Quam difficile bene uicere inter malos mores.

Ex primo Epigram.
Oud os ad qe xaxos xaxos xaxos xaxos
Nullus hominum inuisiorum panam non solues.

SENTENTIAE BIBLICAE.

Videntur omnia repentina grauiora. Nam premeditatio futu-
rorum malorum lenit eorum aduentum, quae uenientia longe ante
uideris. Cic. 3. Tuscul.
Non est dubium, quin omnia, quae mala putantur, sint impro-
sa grauiora. 3. Tuscul.
Inuentor malorum est, quia, quam malam consuetudinem uel
alquod tormentum primus inuenerit. Cic.
Malitia praeuis exercetur: ubi ea dempseris, nemo omnium
gratuito malus est. Sallust. in fragm.
Ingrata res est malitia nacta ueniam. Appia. lib. de bel. Michrid.
Publico

INDEX

Publico decreto bellum gerere, publica malitia quae sociorum suat auferre, nec quenquam horum auctorem punire, in super magis ducem ex illis eligere, commissorumque facinorum duces & auctores honore afficere, mihi omnis generis malitia refertum esse videtur. Polyb. lib. 4.

Idem semper de nobis pronuntiare debemus, malos esse nos, (inuitus adiciam) & futuros esse. Senec. de benef. lib. 1. c. 10.

Vnum malum sapientiae est turpitudine, quae introire eo ubi iam virtus honestumque est, non potest. Idem, lib. quod in sapientem iniuria non cadat. c. 4.

In primis cauendum, ne malum malo curare velis. Pachymen. histori. lib. 4.

Malitia ipsa maximam partem veneni sui bibit, ac venenum quod serpentes in alienam perniciem perferunt, sine sua continent: non est huic simile, hoc habitibus pessimum est. Senec. 82. epist.

Malefacere qui vult, nusquam non inuenit causam: maleuolus semper sua natura vitur. in Proverb.

APOPHTHEGMATA.

Thales, quid nocentissimum esset interrogatus? Malitia, dixit. Nocet enim illa bonis etiam, si aegerit. Stob.

Socrates. Hominem cui & malitia spes dependet, similem illi esse dicebat, qui nauim infirmam anchora committit. Stob. serm. 2.

Democritus. Malitia, inquit, res est quae facile capitur. Nam dum in solum lucrum intentus est, circumspicere obuiam se quae tui praebet, & temere persuadetur. Stob. serm. 2. de malitia.

Epictetus. Quemadmodum, inquit, viperam, aut aspidem aut scorpionem in eburneo vel auro serino inspicimus, non propter materiam pretium ipsa diligis aut magnificas tanquam felicia animalia, sed potius propter naturae ipsorum exitialem vim abhorres ac detestaris: sic etiam in diuitiis & fastu fortunae malitiam videns inesse, non ad materiam splendorem obtulisse, sed morum prauietatem contemne. Stob. serm. 5.

Plato. Ea quae mala dicuntur, malis bona, iustis vero mala esse dicebat. Bona rursus, bonis quidem vere esse bona, malis autem mala. Stob. serm. 2.

Dionysius philosophus. Res malas seu improbas dicebat nunquam in eodem statu manere, sed subinde moueri & in maiorem crescere petulantiam, nec vllum certum modum assequi. Stobaeus eodem serm.

Hippocritus. Incipientibus malis obstruendas esse vias dicebat. Nam cum semel (inquit) radices egerit, & inueterata fuerit malitia, tanquam congenita aegritudo, difficilis extirpanda fit. Stob. sermone 44.

Socrates. Iniuriam, inquit, facere, & non obedire meliori: siue Deo, siue homini, malum ac turpe esse scio. Nunquam enim vel metum, vel fugiam illa, de quibus an bona sint incertus sum, magis quam mala, quae mala esse non dubito. Plato in apolog. Socrati.

Democritus. Malum, inquit, etiam si solus fueris neque dixeris, neque faceris. Dicitur autem te ipsum multo magis quam alios reuereri. Stob. serm. 31.

Pythagoras. Vir malus plus mali patitur afflictus conscientia, quam ille qui in corpore castigatur, & flagris caeditur. Stobaeus sermone 24.

Idem. Qui de malis, inquit, poenas non sumunt, bonos affici volunt iniuriis. Stob. serm. 44.

Epictetus. Si cupis, inquit, bonus fieri: primum crede, quod malus sis. in Enchir. & Stob. serm. de virtute.

Iamblichus dicebat, quemadmodum supputato satius est vti quam ita manere: sic etiam malo viro mori, quam viuere. Stobaeus serm. 44.

Archytas Pythagoreus. Semper, ait, infelicem oportet esse malum, siue adit materia, male enim ea vitur: siue ea careat. Sicut caecus, siue lumen habet, & claritatem visibilem: siue in tenebris degat. Stob. serm. de virtute.

Diogenes. Cum adolescentem natura malum lapides in caelum iactantem videret: Euge, inquit, scopum non attinges. Innuit autem, eos caelestium bonorum nequaquam haeredit esse, qui malitiosam agerent vitam. Laertius lib. 4.

Idem. Corinthum profectus, ludum ingressus est, quem ibi Dionysius regno pulsus aperuerat, audiuitque pueros male canentes. Interim ingressus Dionysius, quoniam putabat Diogenem consolandi gratia venisse, humaniter, inquit, facis Diogenes, haec est rerum humanarum volubilitas. Imo, (inquit Diogenes,) miror te etiamnum viuere, qui tantum malorum in regno patris, & video nihilo meliorem esse ludum magistram quam fuiti Rex. Laertius lib. 3. apoph.

Idem. Eunuchus quispiam contaminatae fame, in scripterat adibus suis, peno s' eivra xaxi. Ne quid ingrediatur mali. Id videns Diogenes: Adium, inquit, dominus qua ingreditur? Eunuchus boni omnis gratia posuerat titulum, ne quid infelicitatis attingeret

domum, id Diogenes detorsit, ad mala animi, quae sola vitia sunt. Laert. lib. 5. Bryson. lib. 4. cap. 11.

SIMILITVDINES.

Chrysostomi. Sicut aqua siue salia sit, siue illa potabilis, deplet haurientium, & suum fontem, ex quo manat, nequaquam cum remanere permittit: Sic & nequitia, sic virtus, depletur, illud procreatorem primitus illa laetificat, & illa continentur. mil. 3. ad Hebr.

Sicut ad Solis radios infirmi oculi non audent appocere: ita malitia contueri non audebit vnquam, sed doctis oboccedet, vidamque se fatebitur. homil. 22. in Genesim.

Sicut difficile aliquem suspicatur malum, qui ipse est bonus, difficile aliquem suspicatur bonum, quia ipse est malus. in Matrh. homil. 5.

Malignitas, quemadmodum febricitantes, quando frigidam expetunt, non futura, sed praesentia solum considerant. mil. 49. in Matrh.

Quicquid non est lumen tenebrae est: Sic & quicquid non est, malum est. in cap. 5. Matrh. hem. 11.

Sicut vas quamdum plenum est de aliquo, non recusat, siur autem vacuum fuerit, recipit omne quod mittitur: ita mo quamdum occupatus est malis, non recipit bonum, & occupatus est bonis, non recipit malum. in cap. 24. Matrh. homil. 1. 10. 10.

Si qui sponte sua, mentis oculis conuincens ad hanc latitudinem dirigere noluert, non ex luminis natura in aperiuerunt, sed malitia sua, qui sponte tanto dono Deo reddiderunt. hom. in Ioan.

Qui amara bibunt antidota, patienter ferunt quantum molestiam, & tunc sensum percipiunt sospitatis. Tale quantum virtus, tale quoque malitia. In ista prima est voluptas, & deinde aegritudo: in illa vero prima est molestia, & tunc iucunditas percipitur. Sed nihil simile est cum quis primum constituitur, & post gaudium perfruitur, & cum primo gaudetur, postea in morositate cadere: & quomodo hoc? Hic enim timor futurae tristitiae, non gaudium deueniunt: ve ille nunquam gaudeatur potest, nunquam tristitia dominetur. Et non in hoc differencia consistit in alio, quia temporis aequalitas non est. Nam malitia temporale est: In spiritualibus autem gaudium iucunditas aequalitas. mil. 30. ad Hebr. 10.

Athanasii. Quemadmodum si quis serpentem appropinquat manu, dumque conatur in alterum projicere, proflus ipse moritur: aut si quis ignem manu tenens, dum vult hostem ledere, intelligat quod ipse proflus exurit: Sic malitia militat contra eos qui ipsa vitur, magisque laedit eos a quibus habetur, eos in quos intenditur. De passione Domini.

Nazianzenus. Malitia natura est expedita, & vehementius inclinatio, torrens per prouiam deueniens aut calantem, quae scintillam & ventum facile succenditur, suoque consumitur genere. Ignis enim materia factus existit, qui & materiam oboccedit quemadmodum malitia malos, & cum sua abire iuramento. in rat. 11. de pace.

Sicut si aridus quis stipulae scintillam ignis iniicit, qui in ignem ventis spirantibus animeret: Ita velocius malitia patitur, tilla consumimur, quam virtutis ignibus vel accendi vel coadere possimus. Nam & mellis plurimum cum parum absynthii admittitur, velocem amaritudinem trahit: mellis vero si duplum in passione synthio, non poterit eius obtinere dulcedo, in Oratore quodam de pace.

Damasceus. Nihil est malum nisi boni priuatio: sicut & tenebrae, luminis est carentia, bonum enim lumen est intelligibile, & tenebrae intellectuales sunt malum. Quod hominibus est hoc Angelis est lapsus: post lapsum non est illis presentia boni, neque post mortem hominibus. lib. 2. cap. 4. Orthodox. filii.

D. Augustini. Tanquam si quispiam veneni calicem parat, licui, & oblitus bibit: & tanquam si foueam quisquam iocundam quae quilibet inimicus eius in tenebris incidat, & ille oblitus fuerat, ambulans ea via, prius illuc cadat: Ita credite, ita cetera te, videte, prospicite, quia nemo malus non sibi proprius opoccedit, enim esse putat malitiam, quomodo ignem. Incendete vobis aliquid, illud quod amocies, prius ardet: nisi ardeat, non incendat, cula est: hanc faculam apponitis, ne aliquid possit incendat: ipsa facula quam apponitis, prior ardet, ut aliquid possit incendat. Malitia autem procedit ex te: & quem prius vult, nisi te: profundit ramum, laedit: ubi radicem habet, non laedit: Equum dico quod malitia tua vt alteri non noccat, fieri potest: Vt tibi non noccat, fieri non potest. in salmum viciisimam quodam.

Hieronymi. Quomodo cisterna vel acris frigiditas aquam suam: Sic in medio Hierusalem malitia quae in deo

PC

POLY

De vramentanea fluxaque voluptate. In eos, qui sibi ipsi exitium accersunt.

Puendum in flammam mitto manum. Hieronymus de suspiras pro eo, quod est, sicut expono me discrimini, malis obijcio. Calidum prandium comediti. Plant. Id est. Fecisti quod sibi magis malo sit futurum. Malum consiliium. Malum consiliium consulti pessimum. In eos, in quorum caput recidit, quod alijs perperam consulerunt. Heliodorus.

Oi dov' xaxa ty xaxi dyne, ad l' xaxa ty xaxi, Hdi xaxi Balu tel' balu xaxi xaxi ty. Ipse sibi nocet, aliud qui ledere querit, Consulit male consulti pessima res est.

Wer cinem andern ein Grube machet / der fället gütlich selbst darein. Et quod Hebraeus Sapiens habet: Wer den Stein in die Hand he wirft, dem fällt er gern auf den Kopf.

Camelus desiderans cornua, etiam aures perdidit. καμήλος ἰταχυμένως ἀνεγέρων, καὶ τὰ ὅτα περιέλασσε. Conueniet in eos, qui dum peregrina seletur, ne sua quidem thenerit.

Sibi malum reperit. In eum, qui suo leditur innocente, quadrabit illud Homeri ex Odyss. Oi dov' n' ed'ra xaxi ty xaxi ty oino xaxi ty. Qui sibi perniciem vel primum reperit ipse vino videtur.

Dicitur est de Eurytione, qui primus inuenit usum vini, peremptus a Lapitha. Ipse sibi perniciem accersuit. In eum, qui sibi perniciose accersit malum, cui veluti fato destinatus sit, congruet illud Homeri: Τὸ δ' ἄρα μοίγε κενὸν θανάτου τίλος ἐστί. Id est,

Illud mortis in exitum mala Parca traherat. Ceno puram aquam turbans, nunquam innocens potum. βοσβέου δ' εὐλαμπέου ὕδατος οὐ τὸν ἐμπίπτον. Dicit solitum, sibi quis ea, quae sunt per se pulcherrima, contemnit, et innoxii in eis quae sunt turpissima. Bellerophonis licet, βαλλὼν δόρυ τὰ ἐγγύματα. Subaudiendum, adfert, aut aliud aliquid. Locis erit huic proverbio, cum quis literas velut commendatissas perferat, quae contra ipsum sint scriptae. Aut lupoum catulos. In eos, qui leduntur ab ijs de quibus bene meriti sint, aut in ingrato.

Phoci conuiuium. Φύκι γεῖον. Disturri consuetum, ubi quis suo male conuiuus acciperet. Pars glaciem, a τὰς κρυάλλας. Dicebatur in eos, qui cum quippiam retinere non possint, nolunt tandem amittere. Zenodorus.

Turdus ipse sibi malum cacat. τὸ κέλευθον κατὰ τὸν ἑαυτοῦ κόπρανα. Tute hoc intrituli, tibi omne est excedendum. Verba sunt Phormionis parasiliti, qui quantum fuerit auctor consilij de descendenda puella, aquum esse putat, ut suo periculo rem etiam expedit.

Faber compedes, quas fecit, ipse gessit. Ἀυθῖνος. Competit in eos, qui sibi ipsi auctores sunt malorum. Vulgo dicitur: Flagellum ipse parauit, quo supalaret. Et haec ista cine Auspice obiecta eugen Aucten gebunden.

Ipsae sibi mali fontem reperit, aut eos vige τὸν ἑαυτοῦ πηγάδα. Hos est: ipse sibi malorum auctor et causa est. Bos auctus scilium puluerem mouet, βῆς ἰδ' αὐτῶν κενώτατος. Vbi quis ad suum ipsius malum volens labentem ducit. Nam boves facile se praebent vincendos.

Echinus partum differt. Εχίνος τὸν τοῦ ἐχίνου ἰσθμῶν. De ijs, qui provocant quippiam suo malo. Nolunt ipsorum alis captimur. τοῖς αὐτῶν πτεροῖς ἀλιεκέμεθα, Athenaeus. Conueniet in eos, qui ipsi praebent occasionem sui mali. Capra contra scie cornua. καὶ εἰς τὴν τὰν ἰσθμῶν. Ab apologo natum. Capra quoriam, cum esset iaculo vulneta, et circumspiciens, nondum id mali sibi aduenisset, arcum contemplant, eprimum cornibus compactum, dixit ad hunc modum: In meam ipsam perniciem produxi cornua. Carpathius leporem, ἀ Καπαθῖος τὸν λαβέον. Dicebatur in eos, qui sibi rem noxiam accerserent. Arist. Calidam veruti partem, τὸ δὲ γὰρ τὸ ἐθέλον.

Subaudiendum, arripuit. Vbi quis per imperitiam nocentia ea parte rem aggreditur, qua minime tutum fuerat aggrederi. Cornix scorpionum, καρχήδων τὸν σκορπιῶνα. Subaudiendum, arripuit: Quadrat in eos, qui parant eos ledere: unde tantumdem mali sint vicissim accepturi. Cornutam bestiam pectus, Plant.

Qui illum lacepsit, qui paratus sit retaliare iniuriam. Cicada ala corripuiti, τὸ ἴδιον πτεροῖς ἐπιπέσει. Cicada si proferat alas, vehementius etiam periret: et dicitur, dicitur, dicitur, dicitur.

Iritare crabrones, τὸς εὐφραδῆς ἐφ' ἑδ' ἐν. Id dicitur est a Voet a in mulierum ingenium: quibus artem pugnet, magis provocet. Oedipodem excitas, ἐξήνευ ἀνεγέρων. Nimirum scorpionum, quem non nisi suo periculo sustinet. Anagyrum cominuous, Ἀναγύριον κατέγει. In eos, qui sibi ipsi malorum auctores essent. Aristophanes. Suem iritare at egere. In anidum rixarum dicebatur. Sae enim aegre rixarum a petiti enim a quo provocatus est.

Leonem stimulas, τὸς ἰσθμῶν κέντρον. Id est: Leonem pungis seu vellis. De his qui perentem suorum ipsorum exitium provocant. Ipsa olera quadregit. Καταύλλας. In eos, qui quadrabit, qui iusm ipsorum virtum in aliam partem reuertuntur: aut qui sic ad scelus aliquod, quasi scilicet iusm, sunt non peccare. Fontibus apros Floribus Austrum.

Vbi quis optat nocere a. Virgilius: Eheni, quid volui mihi sero sibi sibi floribus Austrum, verditua, et liquidis immisi fontibus apris. Nam Ausper venit floribus inimicissimus est. Leonem tader, Ἰσθμῶν κέντρον. Dicuntur, qui feroces et praepertenti arte trahant et magno suo periculo. Nemo leditur nisi a scipio. Diogen. Nemo sit inuicem se sui existimet ad se non pertinet. Arcadum me postulas, Ἀργεῖος ἰσθμῶν ἰσθμῶν. Quadrat vel in magna, vel iustitia perentem. Huiusmodi primo.

Ipsi testudines edite, qui cepillis. ἀνορὸν χυθῶναι ἰσθμῶν κέντρον. Qui prendidistis, idem edite testudines. In eo dicitur, quod quae in consilio quippiam adorsu sunt, alienum in quo magno, quoque negotio a limiscant. Cecno charadami, οὐδὲν τὸν ἑαυτοῦ ἐπὶ ἑαυτοῦ. Dicit solitum in eos, qui ipse sibi malum auctores sunt. Malum bene conditum in modum, qui auctores sunt malorum.

In eos, qui sua sultitia turbas excidant. Quod postulat, quod postulat, quod postulat, quod postulat. Mouere Canam nam, ἀνορὸν τὸν Κανακῶνα. Et sibi ipsi malum accersit. Pyraula inuicentus, ἰσθμῶν κέντρον. In eos auctores, qui sibi ipsi exitium accersunt. Dicitur datus: Yraustium in, estam esse, quod in eo in modum sibi auctores sunt per eorum. Ipso oratice, ἀνορὸν χυθῶναι ἰσθμῶν κέντρον. Dicitur solitum, ac iusm quae recedit, quod per ipsam molle amant.

Docuit et vinandi attem, et tu me vis demergeri. διδάχων ἰσθμῶν κέντρον τὸν πότιν καὶ μὲν ἐρεῖ. In eos, qui ad ducunt, qui bene facta male facta retaliunt. Recedunt, ubi quis vinum dicit. Qui fructum sic optimis, etiam boni consuleret dicitur dicitur Aristophanes in Plauto.

Quos dicitur, ἀνορὸν χυθῶναι ἰσθμῶν κέντρον. In eis, qui non nocentibus et in eo, qui vbi haud grauius bibere vinum et: seu ipse Tribi numer etiam est ebberenda solit. Callum ducere. Prauerbiales metaphorae sunt: Callam ducere, et Callum quidem ad amicum torqueras. Dies adimere agritudinem. Terent in Heant. Quod audio vulgo dicit: Diem adimere agritudinem huiusmodi. Es ipsorum mittit, seu totum eorum. Malorum assuetudo. Homerus. Qui male assueverit, ac permulsa fuerit, contemdit suam linguam. si quod incidit infortium. Ad id contemdit, quod in usque patibimus illud Homericum, sub persona Iphigenis. Id est, ἰσθμῶν κέντρον καὶ ἰσθμῶν κέντρον καὶ ἰσθμῶν κέντρον. Ipse tulsit ante mali multum, multum, laborum, fluctibus et bellis: age et hoc accessit illi. Neque enim ignan sumus. Vbi quis ad tolerantiam praesentium incontinenter se preteritorum malorum recordatione, non suscipit se. Illud ex Odyss. τὸν ἰσθμῶν κέντρον καὶ ἰσθμῶν κέντρον καὶ ἰσθμῶν κέντρον.

PC

POLY

EXEMPLA PROFANA.

Lydos improbitatis primas retulisse, adnotatum à Græcis est, Ægyptiis gradu secundo constitutis, Caribus autem tertio.

Abdu παρρησι, δ' εὐνοῖα δ' Ἀλφειοῖσι,
Τετρα δ' ἐπ' ἀντὶν κἀπὸς ἰσχυροῖσι.
Lydi improbi, post hos secundi Ægyptij,
Tertij Caræ perdidissimi omnium. Eras.
Athenienses aut optimi euadunt, aut pessimi: sicuti eorundem terra & mel saluberrimum, & cicutam producit exitiosissimam. Plutarch. in Dione.
Lertorum populus ob insignem mortum improbitatem in proterbium abiit. auctore Strabone lib. Geograph. 10.
Apu. Athenæum Antiphanes, cum ἰσχυροῖσιν fecisset omnium sceleratissimos: tamen exceptit menarios, his quoque nocentiores. Diog. Eras. in Adag.
Plutarch. in vita Alcibiadis. Thucydes Peloponnesiaci belli lib. 8. Aristophanes in Equitibus ostendunt, Hyperbolum fuisse hominem modis omnibus improbitissimum, nec vlla re clarum aut potentem, nisi vito lingua. idem.

HIEROGLYPHICVM.

Coturnix ouis in Solis, ubi libenter habitat, locis, si quem limpida & aque fontem adiuuerit, simul ac biberit, aquam reliquam rostro pedibusque corrumpere, lutofamque reddere, pulvere etiam in eam ingesto, nititur: ne cuiquam alteri animali ad porum appetatur. Quæ quidem maligna, improba, inuidiaque Coturnicis natura Ægyptius argumentum dedit, vt malignum hominem per eius hieroglyphicum notarent. Pier. Val. lib. 24. pag. 238. F.

FABVLA.

Canis & Ouis.

Postulabat in iudicio canis ouem debiti, quod repeteret mutui modiorum trium frumenti: testimonium dicebant lupus, miluus, accipiter. Victa ouis, & condemnata, sola enim erat, & planum fecerat testibus, deberi sibi frumentum canis, quamuis non deberet coacta iudicatum soluere, ante tempus tollere vendidisse lanas dicitur, quam pretio frumentum mercaretur, & cani satisfaceret. Fabula docet, a malitia potentiorum nullius innocenciam tutam esse.

Viderit Impietas.

Mandatum.

LOCI BIBLICI.

Mandatum magnum seu primum quod, Matth. 22. 37. 38. Marc. 12. 29. 30. Mandatum nouum, Ioan. 13. 34. 35. Ioan. 2. 8. Mandatum vetus, 7. 2. Ioan. 8. 5. Mandatum carnale, pro externis ceremoniis, Hebr. 7. 16. Mandata Legis, Exod. 20. 1. Eccl. Deuter. 5. 6. Matth. 23. 18. Marc. 19. 10. Luc. 16. 18. obseruanda sunt, Exod. 24. 3. Dent. 5. 1. & 8. 1. & 11. 1. Sam. 15. 22. Matth. 23. 17. Luc. 10. 28. 1. Cor. 17. 19. 1. Ioan. 2. 4. & 5. 23. & 5. 3. Mandata Dei citra eius gratiam præstari non possunt, Eccl. 1. 27. Mandata Dei ob traditiones humanas transgredi non licet, Matth. 23. Mandatum Dei irritum fecisse dicuntur impij, & 6. quod ad ipsorum conatus attinet. Nam quod ad rem ipsam spectat, inuito satana, & ipsius organis frustra laborantibus, stant Dei præcepta. Mandata seruat, qui diligit, Ioan. 14. 15. 23. Mandata seruanti-bus benedictio, Act. 4. 19. Tit. 3. 14.

SENTENTIAE PATRYM.

Si quid vel addas, vel detrahas, præuaricatio videtur esse quædam mandati. Simplex enim & pura mandati forma tenenda est, vel testimonij series inuimanda. Nihil igitur, quod bonum videtur addendum est. Aug. in lib. de Paral.
Si quis vnum mandatum custodiat, & aliud præuaricatur, nihil ei prodeit. Ibid.
Tu qui veram requiem, quæ post hanc vitam Christianis promittitur, quæris etiam hic eam inter amarissimas vitæ huius molestias, suauem iucundamque gustabis: si eius, qui eam promittit, præcepta dilexeris. August.
Non est amicus recti, quando si fieri posset, mallet id, quod rectum est, non iuberi. Super Psal. 66.
Non ideo putes, in qua contemnda esse mandata, quia leuiora sunt: tam enim maxima illa, quam minima imperata sunt, & contemptus cuiuscunque præcepti præcipitis iniuria est. In quouis proposito, in quouis gradu, & quale peccatum est, vel prohibita admittit, vel iusta non facere. Hier. in epist. 1.
Iusta sine culpa non negliguntur, & sine crimine non contemuntur. Bern. de præcept. & disp.

Contemptus in omni specie mandatorum pari pondere grauis, & communiter damnabilis est: neglectus autem in fixis grauior, tolerabilior in mobilibus mandatis, *ibid.*

Sive Deus, sive homo vicarius Dei, mandatum quodcumque tradidit, pari profecto obsequendum est cura, pari reuerentia defendendum, ubi tamen Deo contraria non precepit homo, *ibid.*

Sunt mandata, quae duris atque carnalibus imponuntur animis ex lege vitae, & disciplinae: & sunt olea dispensationis, quae infirmis & pusillis corde misericordiae apponuntur, & sunt consiliorum solida fortiaque, quae ex intimis sapientiae proponuntur sanis. *Bern. super Cant.*

Prælati iussio vel prohibitio non prætererat terminos professionis, nec ultra extendi, nec contrahi citra debet. Nil nec prælati prohibeat horum, quae promisi, nec plus exigat, quam promisi, *de præce. disp.*

Mandata Moysi in actu facilia sunt: ut non occidas, & ideo in remuneratione modica, & in peccato magna, sed mandata Christi, ut non irascaris, in actu difficilia: & ideo in remuneratione magna, & in peccato minima. *Chryso. super Matth. 6.*

Merito dedit præceptum, qui præmisit exemplum. *Cassiodor. super Psal.*

Nihil arduum humilibus, nihil asperum mitibus, & facile omnia præcepta veniunt in effectum; quando & gratia præcedit auxilium, & obedientia mollit imperium, nec dura ibi necessitate feruntur, ubi diligitur, quod iubetur. *Leo Papa in apparitione Domini.*

¶ SENTENTIAE PORTICAE.

Mandata Dei Anthol. Sac. Jac. Billii.

Non ideo quicquam mandat Deus, ut sibi proficiat, Nec seruis officio seruis eget Pominus, Cuius præceptis augetur qui famulatur, Freq. minor, quisquis negligit imperium, Nam Deus omnipotens simul omnia tenens, potestas, Nil perdit proprium, nihil habet occiduum, Nunquam non habuit, quod habet datus, quicquid haberi Proderit, Et sumens, non nisi quod dederit.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

Mandatis impiis & inhonestis non esse parendum. *Exempla: Obfretica, Ægyptiaca, Exod. 1. 17. Serui Saul, 1. Sam. 23. 17. Socii Danielis, Dan. 3. 18. Daniel, 6. 10. 11. multi Israelitæ, 1. Macchab. 1. 65. Mathathias cum filiis, & c. 1. Macchab. 2. v. 19. septem fratres & mater eorum, 2. Macchab. 7. 2. Et Petrus & Ioannes, Act. 4. 18. 19. 33. Apollolis, 28. 19. 40. 41.*

Mandatis impiis & inhonestis parentum exempla: Satellites & furti Sauli, 1. Sam. 19. 11. 15. 16. Doeg Idumæus, 22. 18. Subditi Nabuchodonosor, Dan. 3. 4. quidam Iudæi, 1. Macchab. 1. 45. Et 2. v. 16. 23.

Mansuetudo.

¶ DEFINITIO. ET ETYMOLOG.

Mansuetudo, Græce *πραΐτης*, ut *in Ethic. 4. 1. mansuetudo*, medicitas circa iram. *sec. Arist. lib. 4. Ethic.*

Hebr. *Hanuah*, à nomine primitiuo *Hanau*, mansuetus, mitis, lenis, modestus. Cognationem habet archillimam cum verbo *Hanah*, considerauit mente tenuis. Vnde *Hani*, miser, pauper, nam mansuetus is dicitur qui multis ærumnis & miseris exercitatus, considerat & cognoscit seipsum. Hinc Græc. *πραΐτης*, *πραΐτης*, mansuetus, lenis, & c. *in Ethic. 4. 1. mansuetudo.*

Mansuetudo est depressio atque sedatio iræ, *secundum eandem lib. 2. Et 2. Rhetor.*

Mansuetæ feræ dicuntur cicures. Nam cicurare antiqui dicebant mansuetificare, *secundum M. Varroem*. Et quicquid à sero dicitur est, dicitur cicur. Cicur ingenium dicimus mite atque mansuetum. Videtur que deductum à cicu. Nam cicum veteres dicebant membranam tenuem, quæ est in malo punicæ discrimen.

Mansuetudo quid à clementia differat, *vide supra in Clementia*. Mansuetudo quid à fortitudine, *vide supra in Fortitudo*.

¶ LOCI BIBLICI.

Mansuetudo commendatur. *Ios. 7. 19. 1. Sam. 25. 1. Et 2. Sam. 16. 10. Prou. 1. 1. Eccl. 1. 19. Matth. 5. 4. Et 11. 9. 29. Gal. 5. 23. Et 6. 1. Eph. 4. 2. Col. 3. 12. 1. Tim. 6. 11. 2. Tim. 2. 25. Tit. 3. 2.*

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

Mansuetudo Deo placet, Exaltauit mansuetos in salutem, Psal. 149. Mansuetus (Dens) dabit gratiam, Prou. 3. Filii mihi, per mansuetudinem gloriam animæ tuæ concilia, & eam honore, quem meretur affice, Eccl. 10. Beati mites, quoniam ipsi possidebant terram, Matth. 5. Tollite iugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, II.

Proximo prædicit.

Mansueti autem hæreditabunt terram, & delectabuntur in tranquillitate pacis. *Psal. 37.*

Melius est humiliari cum mitibus, quam diuidere spolia cum perbis. *Prou. 16.*

Fili in mansuetudine opera tua perfice, & super hominum gloriam diligeris. *Eccl. 3.*

Sedes ducum superborum destruxit Deus, & sedere fecit in eis. *io.*

Corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite impios, patientes estote ad omnes. *2. Thess. 5.*

Omnes ostendentes mansuetudinem ad omnes homines. *Tit. 2.*

¶ SENTENTIAE PATRUM.

Mites sunt, qui cedunt improbitatibus, & non resistunt malis, vincunt in bono malum. *Aug. ser. Dom. in monte.*

Mitescere est, non contradicere diuine Scripturæ, & contrariis re, si aliqua vitia nostra percussit, tunc non intelligere: quod melius & verius sapere & percipere possumus. *Lib. 2. de doctrina Christiana.*

Quam depusero omne peccatum & eruo omnem malitiam, & simplicitate contentus fuero inops malorum, superch, & temperem. Quod enim mihi prodest carere secleribus, nisi in caritate atque mansuetudine tenet, & in caritate. *Ambr. ad Verceil. super Lucam. lib. 5.*

Beatus, qui seueritatem & mansuetudinem tenet, & in disciplina seruetur, altero innocentia non opprimatur. *Ambr.*

Mitis est, quem non rancor vel ira afficit, sed omnia equanimiter sustinet, non irritat, nec irritatur, non nocet, nec nocere cogitur. *in gl. super Matth. 5.*

Beati mites, quoniam ipsi possidebant terram. *Celsus. Hæreticem non est bellatorum spoliū, sed mansuetudine parantur hominum sperata hæreditas. Basil. in Psal. 35.*

Sunt quidam mites, sed quando nihil dicitur, vel agitur, in eorum arbitrio: patet autem, quam longe sint à vera mansuetudine, si leuis oratur occasio. *Bern. super Cant.*

Regat discipline rigor mansuetudinem, & mansuetudo moderet, & sic alterum commendatur ab altero, ut nec rigor in duris, nec mansuetudo dissoluta. *Greg. 19. mor.*

Magna est virtus, si non ladas, quo lafus es. Magna est fortitudo, si eriam lafus remittas. Magna est gloria, si quo possideat, parcas. *Isid. in sol. 2.*

Beneuolentia est bona erga aliquem voluntas, vna quæque affectum suum præcedens. *ibid.*

Benignitas est largitas rerum per compassionem. *Hugo.*

Clementia est temperantia animi in postulare iusticiam, & in rebus superioribus aduertitur inferiorum. *idem.*

Clemens dicitur animus, quando est tener ad compatiendum, & ciliis ad remittendum, promptus ad subueniendum. *ibid.*

Mansueti latentur: non dixit, lege docti, non recantantur, non psallentes, sed mansueti latentur, qui charitate præcipua habent modum rerum temperantiam conseruerunt. *Cassiod. super Psal. 119.*

Mansuetos appellamus manu confectos, id est, patientes & testes, qualesenas iniquitates tolerant, nec aliquem grauius puniunt. *super Psal. 37.*

Ornamentum enim bonorum omnium est sincere benignitas, quæ nunquam est sola: quia de virtutibus cognoscitur effectus, & in epist.

Suntque nonnulli districti, ut omnem etiam mansuetudinem benignitatem amittant: & sunt nonnulli ita mansueti, ut permissiua iura regimini. Vnde cunctis rectoribus vtraque moderatio sunt tenenda, ut nec in discipline vigore benignitatem mansuetudinis, nec rursus in mansuetudine diuisionem desiderii, & iniquitatem quaremus à compatione pietatis obdureant, cum commensurati conseruent, nec discipline vigorem moliant, cum infirmorum in modis consolantur. Regat ergo vigor discipline mansuetudinem, & mansuetudo ornent sermone vigorem, & sic alterum commendatur ex altero, ut nec vigor sit rigidus, nec mansuetudo dissoluta. *Thom. moral. lib. 19. Et hab. disp. 45. can. Sunt namque.*

¶ SENTENTIAE PORTICAE.

Antholog. Sac. Jac. Billii.

De animi lenitate.

Discitur in Satanae morum & uolentia lada: Namque, quod est, alios id docet esse Satanae, At mites nos esse docet Moderato Olympi: Namque, quod est, alios Christus id esse docet, Ac uelut hoc lignum lactes, sanauit amarus, Quod tecti Satu dextra subuento Deo: Sic animu adhibere solet medicamen acerbum, Crux ea, quæ nobis sit a saluig, fuit. Seneca in Hercule furente, trag. 1. act. 3. Quisquis est placide potens, Dominus, uita: seruat innocua manu, Et inerte, ut non mitti imperium regis

In manfuetum non harent iacula iracundiae, non magis quam in aqua teium non figur: cedit enim nimium. Hom. tom. 4. Thrueri. Cruentus vix ad dimidium diem pervenit: Ac fere praematur & pereunt, qui aliorum pernitiem quaerunt: mites autem terram possidebant, in apoph. 39.

ADAGIA.

Maftata hostia lenior. Horat. Maftata Seniet lenior hostia. De font ancis ac manfueti. Auricula infirma mollior. Tullius rufurpat in Epistola. Translat a metaphora ab ea auriculae parte, qua non est aliud in humano corpore mollium aut flexibilium.

Sedens columba a pua πικιδας. Suidas indicat, dici solitum de supra modum manfueti ac simplicibus.

Spongia mollior tis σπογγια μαλακότερες. Ad eandem formam dicebatur. Pepono mollior. Mitor malua. Item. Cinado mollior. Prisci saltatores & pantomimos Cinados vocabant.

Apio mollior aut mitor. απιδ τομαριτες. Theocris. Est autem Apus Gracis raphanus aut pyri genus. Oleo tranquillior. Plant.

In homine minime iracundio, leniq; ingenio pradiros. A liquoris natura sumpta.

Mitor columba. μαλακότερες πικιδες. Diogen. Columba a simplicitate ubiq; laudatur. Cera uactabilior. κηρα ωμακότερες.

De Schementer docili dicebatur, aut de ingenio facili, et tractabili. Et in quoniam habitum sequaci. Horat. Cereus in vicium flectit: monitoribus asper.

EXEMPLA BIBLICA.

Manfuetudinis exempla: Moyfes, Num. 12. v. 13. Affuerus, Esh. 15. Christus. Ier. 19. Matth. 11. 29. & 21. v. 6. Zach. 9. v. 9. Ioan. 12. 15. I. Cor. 4. 21. Cor. 10. 1.

HIEROGLYPHICA.

Manfuetudinis hieroglyphicum merito est Elephantus, quod animal tanta est aequitate ac manfuetudine, vt crudelitatis aliene ministerio fungi minime cogi possit. Pier. Val. l. 2. p. 19. F.

Vide et. Clementia, Benignitas, Humanitas.

Manus.

DEFINITIO. ET ETYMOL.

Manus, Graece χειρ, e, dicitur. Hebr. Ladh, a verbo Ladh, manavit, emanavit: quoniam manus facile protrahitur. Metaphoricè pro potestate quadam peculiari sumitur: vt cum dicimus, rem aliquam in manu nostra sitam esse. Tribuitur quoque rebus inanimatis, & tunc carum latera siue promotiones significat.

Est autem manus organum organorum, quia fecit omnia instrumenta, & est loco omnium instrumentorum. secundum B. Thom. 3. part. quae 83. artic. 5. Dicitur autem a manando (vt quidam volunt) quod a brachiis manet, & ab ea digit manent: estque membrum decem digitum. Manus interdum significat multitudinem Virgil.

Hic manus ob patriam pugnando vinctura pass. Aliquando pro potestate. Ouid. An nescis longas regibus esse manus?

LOCI BIBLICI.

Manus commune multarum actionum instrumentum, & significat idem quod ministerium aut ductus, per synecdochen, aut metonymiam, vt Exod. 4. 13. & 9. 33. Num. 4. 37. & 7. 8. & 33. 1. Len. 8. 36. & 10. 11. Ios. 22. 9. 1. Sam. 11. 8. 7. 2. Sam. 14. & 12. 25. & 14. 19. 1. Reg. 14. 18. & 16. 12. 2. Par. 12. 7. & 33. 8. & 34. 14. & 35. 6. Esh. 1. 11. 15. Psalm. 77. 21. & 95. 7. Eia. 20. 2. Ier. 39. 11. & 50. 1. Ezech. 38. 17. Agg. 1. 1 & 2. 1. Zach. 7. 12. Malach. 1. 1. Ag. 7. 35. Imo per catachresin tribuitur etiam bestis, Gen. 9. 5. Psalm. 22. v. 21. Dan. 6. 27. sepulchro, Psalm. 49. 16. Osee 13. 14. gladio, Psalm. 36. 11. Ier. 18. 21. laqueo, Psalm. 141. 9. malo, Abac. 2. 9. vsurpatur praeterea pro opere, Exod. 14. 8. 31. pro adiumento, 2. Reg. 15. 19. per metonymiam pro plaga, per trochaeos, Iud. 2. 15. Iob. 2. 15. Iob. 23. 2. & 27. 11. pro opera & virtute, Marc. 6. 2. Ag. 13. 11. Hebraismus, pro singulari fauore & virtute Dei, Luc. 1. 66. pro spiritu prophetiae, pro singulari fauore & virtute Dei, Luc. 1. 66. pro spiritu prophetiae, pro singulari fauore & virtute Dei, Luc. 1. 66. pro spiritu prophetiae, pro singulari fauore & virtute Dei, Luc. 1. 66.

V V V 3 g. ma

Manfuetudo est constitutio animae aduersus irae impetum immoderate temperis animae. Spensippus de Platoni defini- tione. Manfueti natura si per multas progenies generi virili, & audaci natura, legior quam oportet nascitur proles, & tandem mu- tatur in iracundiam. Manfuetudo est motus animi vt in q; statum mundi lance pen- ditur. Car. de Offi. Concomita est virtus, per quam animus concitatus in odium ali- cuius benignitate retinetur. l. 2. Rhet. Manfuetudo est virtus animoseparatis, qua praedit aegre mouen- tur. Arist. de Vir. & vi. Manfuetio homini nihil aliud manfuetum & mitem reddit, qua mansuetudo, iustitia, & probitatis fides. Plur. in Polit. Manfuetio se manfuetudine ad virtutem civilem maxime opus est. Arist. in Cor. Manfuetio omnium natura, vt manfuetudine magis qua Manfuetio regantur. Diad. Sicul. l. 15. Manfuetio est iudicium gratificari, quam resistendo potentiores. Plur. in compar. Philopam. & Flaminij. APOPTHEGMATA. Manfuetio, potestiam aduigendam manfuetudini, vt a suis potestiam non tam metum extorqueat, quam impetret reuerentiam. Manfuetio comes est amor, metus odium. Amari autem non solum potest, vt verum etiam turis. Laer. l. 1. c. 4. Manfuetio, cuiusdam Charilaum regem laudanti, quod pari- ter erga auctores fuisse mitis ac manfuetus: Et qua fronte laudetur Manfuetio, qui erga sceleratos se mitem praebet? Percepit ergo Manfuetio, manfuetudinem cum iustitia coniunctam esse oportere. Manfuetio principis in facinorosos lenitas, quid aliud est, quam in bonos crudelitas? Plur. in apoph. Manfuetio, cum e ciuibus quispiam apud Cleomenem diceret: Regem omnino erga omnes mitem & placidum esse oportere. Manfuetio, inquit, ne sit contemptui. Significans, erga im- pios manfuetudinem nimiam esse inutilem ciuitati: notansque Manfuetio mores, qui principes vehementer bonos & clementes, cum propeffus amaret, buerint, habeat contemptui. Est quidem Manfuetio in principe comitas ac manfuetudo: verum ob ma- nus ingenium haec ita temperanda est, vt principi sua consistat au- thoritas. Plur. in Lacon apoph. Manfuetio, Manfuetudinem describens, dicebat virtutem esse a- nimae facultatis, qua praedit aegre mouentur ad iram. Manfuetio- nis autem esse posse moderate ferre obiecta crimina & contem- ptum, vt non raptim in iras, nec facile moueri ad iras: sed mo- derate esse ingenioque quiesco & stabili. Lib. de Virtutibus. SIMILITVDINES. Manfuetio, quemadmodum folis iubar, vt primum apparet, sic Manfuetio, ita manfuetus & benignus sua praesentia res turbu- lant, vt postea quietasque tranquillas reddit. in ser. in Ox. sam. Manfuetio, Christus Deus & omnium Dominus, in carne diuina nobis Manfuetio, quos angelos cum hominibus concordos efficit, qui Manfuetio quodam nobis distabant: Ita & manfuetus homo tra- ditio de cogitatos, qui inter se discordes sunt, conciliat, & reuereri leguntur, vt propter fidem, abiectisque inimicitias in gratiam mutuam concordat. Iud. Manfuetio, humani solitudinis cuiusdam est similis, multam ha- bitumque eum. Irati mali hominis mens, cuiusm foro & tumultui; Manfuetio, ciuitatibus, vbi nullus euntium & reduentium strepitus, Manfuetio, animalium accedentium, autem aganibus multo replen- ditur, ne conculcentur, & similes facta argentariis, & raris Manfuetio, cadentibus, & his quidem molestiam patientibus, his au- tem Manfuetio. At mites mens cuiusdam montis vertici similis est, Manfuetio, quod dem habent tenuem, purum vero radium, puta fontium Manfuetio, multasque florum amoenitates, vernantiumq; pratorum, Manfuetio, horum plantis & floribus frudentium, & aquis viridantium Manfuetio. Si quis autem & sonus immereret, dulcem & multam Manfuetio, quae audientibus voluptatem; velut aues enim canore sum- muntur, in illud frondibus, & cicadae ac philomelae, & hirun- dinum concentum quendam concorditer efficiunt musicum: vel ze- phirus, vt arborem folis sensum aspians, pinos & piceas susurrantes, Manfuetio, quae frequenter imitans; & roseae, ac violae, & flores se leniter in- terfusa, & viridantes, quasi mare coceruleum blande fluctuans, ex- hibent. Quinimo multas aliquis inuenire potest imagines. Nam Manfuetio, ita cum lilia, coelum. Et alia quaedam vox, cum a verti- cibus aqua per riuos sponte defluens, & subiectis lapillis, quie- scens, leniter immeruat, & ita membra resoluti per volupta- tem in laxatum oculis somnum ingerat. Multo iucundior Manfuetio, vt in anima. Homil. 26. de diuersis.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

9. 2. manum sub femore ponere. *Gen. 24. 29.* qui ritus vitatus olim erat in iuramentis, quae superiores à domesticis exigebant. Idem & Iosephum fecisse legimus. *Gen. 47. 29.*

Manuum expansio in precibus vitata, *Exod. 17. 11, 1. Reg. 8. 22. 2. Paral. 6. 13. 5. Esdr. 9. 8.* manuum impositio varia in Veteri & Nouo Testamento. *Gen. 48. 14. Exod. 20. 10. Lev. 1. 4. Num. 27. 23. Dauid. 13. 34. Marc. 10. 16. Act. 6. 6. 7. 11. 13. 19. 6. 11. Tim. 4. 14. 2. Tim. 5. 22. 1. Thim. 5. 22.* manuum impositio, pro ad ministerium Ecclesiasticum ordinatione, *Tim. 5. 22.* manuum impositio, tum in ministris ordinandis & constituendis, *Act. 6. 6. 11. Tim. 5. 22.* tum in conferendis Spiritus sancti donis, *Act. 8. 16. 11. Tim. 4. 14.* tum etiam in fatis precationibus. *Math. 19. 13.*

Manuum impositio exempla: Iacob super caput Ephraim & Manasse, *Gen. 48. v. 14.* Moyses Iosue, *Deut. 34. 6.* Christus infantibus, *Math. 19. 13.* Agrotis, *Marc. 10. 16. 6. 5. 8. 23. Luc. 4. 40.* Apostoli septem Diaconis & fidelibus, *Act. 6. 6. 8. 17. 13. 3.* Saulo & Barnabae, *13. 3.* Paulus duodecim viris, *19. 5.* Publii patri, *28. 8.* Ananias Saulo, *9. v. 12. 17.*

Manus super agrotos imponenda, *Marc. 16. 18.* exempla: Christus, *6. 7.* Paulus, *Act. 28. 8.* Manuum impositio, pro visibilibus spiritus Sancti gratiis communicandis, exempla: Apostoli, *Act. 8. 17. 19. 5.* manuum lotio Phariseis frequens, manuum ablutio olim expiationis causa in usu fuit, *Deut. 21. 6. Math. 23. 24.* manus lauare ante cibum, *15. 2.* non lauat Christus, *Luc. 11. 38.* manus tendere ad caelum, agnoscendo peccatum, & orandum, *Exod. 9. 29. 17. 11. 1. Reg. 8. 38.* manuum nostrarum opera fructificare facit Deus obedientibus sibi, *Deut. 30. 9.* manuum impositione replentur Spiritu Sancto Christiani, *Act. 19. v. 6. 1. Tim. 4. v. 14.* replentur Spiritu Iosue, *Deuter. 34. v. 9.* sanatur Christus, *Luc. 4. v. 40.*

Manus Dei, quatenus erga suos benignus & clemens, consideratur, quatenus fortis, iudex & vindex, apparet, 3. Manus Dei iurantibus, 4. Manus Dei patris, Filii, spiritus Sancti, 5. Manus mystice sponsum & sponsam, in canticum Salomonis, 6. Manus sanctorum Angelorum, 7. Manus Satanæ in Iobi historia. Harum locutionum probationes occurrunt frequenter in sacris literis.

ADAGIA.

Manu fingere.

Est arte curaque formare. Metaphora sumpta ab iis, qui è terra ferreæ argilla fingunt imagines.

Manum admouere, *ἐν χειρὶ κινεῖν τινος.*

Dicuntur, qui sese insinuarent in rei cuiuspiam egregia commotionem.

Manum de tabula.

Si quando aduocabimus, et recedat aliquis ab opere negotiatione, quod in manibus habent, iubebimus illam manum de tabula tollere.

Manum non uerterim.

Pro eo, quod est, nihil omnino laboro, aut mea nihil refert. Nihil enim facilius quam uertere.

Manum ad os apponere.

Hoc gestu significamus nos scire quippiam, quod, ut nolumus effari.

Manum habere sub pallio.

Dicuntur, qui languent otio. Sumptum à gestu Rhetorum: nam qui languent, manum occultant sub pallio: qui commotus sunt, profertur.

In sinu manum habere.

Theocraticus dixit, tenaces. Et ad largiendum pigros manum in sinu habere: sic enim in Charitatem:

Ἄνοιαντες δ' ὑπὸ καρδίᾳ.

Ἡὸς δ' ὑπὸ κάλυτρο χειρῶν ἐξων πόδες αὐχίται ἀδρῆτες. Ἄγγυλος.

Lucriq; cupidine vitatus.

Inque sinus vnusquisq; manus habet, illud est vnum spectat, qua ratione sibi autem pecunia crescat.

Manus manum fricat, vel lauat, *χεῖρ ἕξει τινος.*

Mores, nonnem sermo mortis alium inuenit, qui vellet in quempiam beneficium collocare, à quo non speret aliquid emolumenti: nisi cum ad se redierit. Nam mutua commoditas est, quod potius vel fricat, vel abluat manus manum.

Manu terendum, non thyliaeo.

Modus in omni re seruandus. Ab agricolis ductum, qui quum seruat, non semel effundunt ipsa vasa, sed manu rara spargunt semina.

Multæ manus onus leuius reddunt.

Sic significat etiam disticta facile conspecti, qui non ipse solus negotium aggrediat, sed in plures adiutores & auxiliares partita. Sumptum à tollendo oneribus.

Mare.

DEFINITIO. ET ETYMOL.

Mare, Græce θάλασσα, v. s. & θαλάσσιος, marinus dicitur. Quod autem mare fluat & refluat, ex eodem uero, uel naturaliter subditur. *secundum B. Thom. in prima parte, quælibet artic. 6.*

Lam. Heb. mare. Cognationem habet cum *Amara* proprie dicitur, ut matres solent parere sobolem: & cum *Matrem*, tumulatus est: item cum nomine *Majim*, aque. Nam mare pices immensos procreat, & ex eodem inquit atque tumultuosos commouentia deriuantur: & Deus ipse collectionem aquarum vocat. Vide *Etymologic. trilingue. pag. 459. & 460.*

BIBLICI LOCI.

Mare creatur. *Gen. 1. 9.* concluditur suis terminis, *Gen. 1. 10.* & 28. 6. *Pron. 8. 29. 1er. 5. 21.* cedit Israelitis, *Exod. 15. 4.* iacobus Christi, *Math. 8. 26.* Mare pro lacu, Hebraismus, *4. 18. Marc. Galilæa. Ioan. 6. 1.* Mare anemum fabricatur, *2. Paral. 4. 2.* Mare Dei impugnet, *Iob. 38. 8. Psal. 89. 10.* Mare vitreum, *Apoc. 15. 2.* Mare virtutum Deo positos non transiit, *Psal. 104. 5.*

Maria, aque Dei verbo in vnum collectæ, appellantur, *Gen. 1. 10.*

SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

Nullum aquæ corpus situm conferum esse videtur, quæ tantum dum etiam aliorum elementorum, præter maris magnitudinem, *lib. 2. meteor. c. 2.*

Mare in partes diuisum cito putrescit & corrumpitur: vitium non item, *lib. 4. meteor. c. 1. T. 13.*

Mare, quoniam sapore & ariditate præditum est, odorem habet de sensu, *5.*

Fieri non potest, ut maris aliqua origo & (vra dicam) fons sit, præsertim cum nec profluens sit, nec opere industriæ quædam effectum, *lib. 2. meteor. c. 2.*

Marenil memorabile product. *Plat. in Phædon.* Mare Atlanticum terræ motibus, ac diluuis ingentibus terribile redactum est, submersa in mari insula Atlantis, *idem in ma.*

Nihil tam capax fortuitorum quam mare. *Tacit. Annal. lib. 1.*

Martyrium.

DEFINITIO. ET ETYMOL.

Martyrium, Græca dictio est. Nam *μαρτυρία*, v. s. testificatio significat: & *μαρτυρος*, v. s. testis. Hebr. *הודה*, verbo *Hadh*, testatus est, & elicitatus est, concessus est testimonium dedit. Cognationem habet cum *Ladakh*, noui, scilicet cum *Iabhadh*, condixit: nam quod scimus testamur, & condicimus attestatio mentis. Martyrum Euangelii felicitas, *1. Pet. 4. apoc. 15. Math. 5.*

Dicitur autem martyrium actus virtutis quadruplicis: scilicet fortitudinis, ut efficientis principaliter: patientiæ vero, ut effectus consequenter: & charitatis, ut imperantis: & fidei, ut in fine, *sec. 2. sec. 2. art. 1. c. 1. & 2.*

Martyrium est actus maximæ perfectionis, non quidem secundum se, sed vt imperatur à charitate, & vt eam ostendat. *Psalm. 119. artic. 3.*

Mors est de ratione martyrii. *Pr. ibid. art. 4.*

SENTENTIÆ PATRVM.

Ecclesia in omni loco ob eam, quam habet erga Deum electionem, multitudinem martyrum in omni tempore præmittit. *B. Thom. 1. 2. 1. 2. 2. art. 1. c. 1. & 2.*

Querunt aduersarii, cur, quum nos persequuntur homines, nihil nobis adferat auxilii? Equidem quod ad nos attinet, nulla nobis fit iniuria, cum dissoluatur ititid ad Dominum, vt vclum æmulum sustinentes mutationem. Si autem sapierimus, us gratias habemus, qui nobis præberint occasionem celeris gratiarum actionum feramus propter dilectionem. *Clem. Alex. Strom. l. 1.*

Et si corpus includitur, & si caro deinetur in carcere, committitur ritui parent. Vagare spiritu, spariare spiritu, non itada opatur: porticus longas proponens tibi, sed illam viam, quæ ad Deum ducit. Quotiens eam deambulaueris, totiens in carcere non eris: quum crux sentit in nervo, quum animus in caelo est. Totum hominum circumferet, quo vellet, transfert. Vbi autem erit circumferet, illic erit & thesaurus tuus. Ibi ergo fit cor nostrum, vbi volumus habere thesaurum. *Tertull. 1. ad marty.*

columnem: ille, quia perseverat in tormentis, à Dei filio recipitur ad salutem. Hugo de clausulo animo.

§ SIMILITVDINES.

Chryssostomi, Sicut vagues, quum summitatem vestiant digitorum, quamdiu predicantur, dolorem faciunt corpori: quum vero præcise fuerint, nullus sentis corporis inuenitur in eis, sed eximia natura alteræ nouæ procedunt, vt nullum videatur natura sustinuisse dispendium: Sic corpus, donec cæditur, sentit animam: quum autem occisum fuerit, nullus sensus aut dolor animæ inuenitur in corpore illo, sed iterum super animam in tempore opportuno gloriosius illud tetext corpus, vt nullum detrimentum videatur animæ perpessa, sed augmenta. in decimum caput Martialis, homilia 25.

Sicut vestimentum super homines positum, si quis furibundus seindat, illatorem quidem iniuriæ sentit homo, damnum autem non patitur in natura: Sic corpus super animam positum, si occidatur ab impiis, anima quidem occisionis eius sentit dolorem, damnum autem suæ naturæ non patitur. in caput decimum, homilia 25.

Sicut milites vulnera, quæ in præliis sibi inflicta regi monstrantes fidenter loquuntur: ita & illi manibus abscisa capita gestantes, & in medium afferentes, quæque voluerint, apud regem celorum impetrare possunt. in sermon. in Iuuenianam & Maximam.

Cypriani, Cum sit sublime excelsumque martyrium, nunc magis est necessarium, quo mundus ipse subuertitur, partimque orbe concussio, natura deficiens vltimi exitus monumenta relatur. Nam & cum celo imber incumbit, pluuia & triste præcendit: quoties atra tempestas horrenti imminet pelago, per interperam fluminum noctem coruscantium fulmina elucescunt: sed & quum magis mare fluctibus voluitur, paulatim vnda se tollit, paulatimque æquor albecit, donec certa sit postmodum ruere, vt in illis, quibus retunditur saxis spumam altius iaciat, quam vdam tumidum pelagus expuebat: Sic quum sublime excelsumque sit martyrium, nunc magis est necessarium, quo mundus ipse subuertitur. De laude martyrij.

Mors quippe integriorem facit. Mors magis dæducit ad gloriam: Sic quotiescunque latenter stipulis distenda imbribus frumenta turgescant, secunde menses coguntur æstate: sic quoties terro vitis absconditur, erumpentibus pampinis, melius vna vestitur. Nam in augmentum prouenturi temporis quicquid iniuria sua proficit, flammæ quippe plerunque agris iubet immittere, quo calore vagantis incendii cæcæ terræ spiramenta laxare iubet stipulas, crepiti igni torrere, vt se in altius grauide seges tolleret, parturientibus culmis densior arista floretet. Igitur talis & martyrij primocæsus, postmodum fructus est, qui morte vitam cõdemnat, vt morte vitam custodiat. De laude martyrij.

Sanguini vestro patet cœlum, sanguini gehennæ cœli tabernaculum. Et infernus omnium gloria pulchrior, & integrior corona signatum sit, quoties de hoste triumphabilis spolis onustus ingrediatur miles, vulneribus suis gaudens: sic quoties tempestatibus diu naua fatigatus litora tuta contigerit, felicitatem suam depresso periculo ducit. De laude martyrij.

Neque idoneus potest esse miles ad bellum, qui non exercitatus in campo prius fuerit. At qui agonisticam coronam quarit adipisci, in stadio non coronabitur, nisi vltimam peritiam virtutum ante medietur: sic fidelis Christi seruus, nisi variis modis in persecutione exerceatur, ac fidelis suæ incrementa in eo metiatur, qui omnis boni author est difficulter Christi martyri esse poterit. De exhortatione martyrij ad Fortunatum.

Succesit hyemi verna temperies rosæ læta, & floribus coronata: sed vobis rosæ & flores de paradisi deliciis aderant, & caput vestrum ferta cœlestia coronabant. Æstas ecce melsium fertilitate fecunda est, & area frugibus plena est: sed vos, qui gloriam seminastis, frugem gloriæ metitis. Atque in Domini area constituti, exuri paleas inextinguibili igne conspiciatis ipsi, vt tritici grana purgata, & frumenta pretiosa iam probati & conditi, hospitium carceris horreum computatis. Nec deest autumno ad munera fungenda, temporis gratia spiritualis. Vindemia foris premitur, & profutura poculis in torcularibus vna calcatur. Vos de Domini vinea pingues racemi, & iam maturis fructibus boiri pressuræ sæculari infestatione calcatis, torcular nostrum sensitis. Vini vice sanguinem funditis: ad passionis tolerantiam fortes martyrij poculum libenter hauritis: sic apud seruos Dei annus euoluitur: sic spiritualibus meritis, & cœlestibus premiis, agon vna, sed multiplici prætorum numerositate congestus. lib. 2. epist. 4.

§ HIEROGLYPHICVM.

Lapillus preciosus Sardijs sanguinei coloris, Christi martyris hieroglyphicè significat. Ac pie proflus impio præfidi sancta virgo

virgo & martyr Agnes respondit, sanguis Christi sponsi mei tinxit genas meas. *Collectan. Hieroglyphic. libr. 4.*

cum ipsa potiri non possent, ancillis miscabantur. *Strabon. p. Impudentia.*

Hadrianum Romanorum Imperatorem ferunt ex Mithridate peritula præciuisse futura ac Varum non forte longævum. Virgiliano carmine:

*Offendent terris hunc tamen fati, neque videri,
Esse sinit. &c.
Dion. Cassius.*

Mathesis.

DEFINITIO ET ETYMOLOGIA.

Mathesis, *ut dicitur*, vel *Mathema*, *quod dicitur disciplina, a mathematico*, quod est dilco, & doceo, significat. Mathematica dicuntur artes quæ firmis demonstrationibus constant. Harum periti mathematici appellantur, qui Geometriam, Musicam, Arithmetica & Astronomiam callent. Chaldaei qui temporis successu Astronomiam in Astrologiam diuinitricem conuerterunt. Mathematici tandem sunt nominati, atque tota illorum professio infamis habita est.

Falso illi in quinque distincta genera diuinationem suam Astrologiam diuiserunt: quorum vno conuersiones annuas & mensuras, altero mutationes aeris, tertio electiones, quarto prædictiones ex natura, vltimo responsiones ad omnia quaerita, pertractant, explanatione longa iudiciorum Astrologorum & canonum multiplicium, egressi limites phisicos, vel superstitioe, quæ sola per genes meutes mortalium oppresserat, imbecillitatem hominum occupat, aut ambitione, vel spe quaerit.

SENTENTIÆ POETICÆ.

Ouid. i. Fast.

*Felices animi, quibus hæc cognoscere primis,
Iusq; domus superas scandere cura fuit.
Credibile est, illos pariter vixisse, lociq;
Altius humanis exercuisse caput.
Nam Venus est vinum sublimia pectora fregit,
Officiumq; fortis militis æque labor.
Nec leuis ambitio, perfusaq; gloria suco:
Magnarumq; famæ sollicita aur opum.
Admonere oculus distantiæ sidera nostris:
Ætheraq; ingenio suppoiere suo.
Superetur calum, non ferat Ossum Olympus,
Sammarq; Peliculus sidera tangat apex.*

SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

Mathematica sapientes non facit, quare veteribus puerorum studium fuit: imò qui ci solitocum se tradit, occasiones errorum in philosophia maximas parit. *Ioan. Pic. Mirand. in Astrologiam, libr. 12. cap. 2.*

Mathematicæ appellantur scientiæ ob consuetudinem, verum indigent alio nomine euidentiore, quam opinionis, obsecuriore, quam scientiæ. *Plato de Repub. dial. 7.*

Mathematica doctrina est preparatio quædam, veluti in imaginibus exercitibus animam ad per se inuiciam exemplaris attingentiam. *Idem 12. Metaph. c. 7.*

Mathematicarum consideratio est prælium ad diuinorum contentationem. *Alc. c. 7.*

Mathematica non intelligibilia, vt plurimum non sunt intenta à natura, & ideo tractatur in eis de infinito, & eorum intelligibilia sunt omnino imperfecta, cum non in propriis suis subiectis deprehendantur, sed imaginatione quadam & fictione concipiuntur. *Auer. in Plat. Rempub. tract. 2.*

Mathematica non sese contingunt, sed duo extrema reuertuntur in vnum, & sic assimilantur continuo. *Arist. lib. 6. Metaphys. c. 1. text. 2.*

Mathematica non sunt substantiæ rerum, sed sunt accidentia superuenientia substantiis. *B. Thom. 3. Metaphys. lib. 13. text. 18.*

Mathematica, vt non sunt præter sensibilia, sic nec species rerum separatae sunt præter Mathematica & sensibilia. *Idem 3. Metaphys. lib. 14. text. 10.*

Mathematici, seu astrologi iudicii, genus hominum potentibus infidum, spectantibus fallax, quod Romæ & vetabitur semper & retinebitur. *Tacit. hist. lib. 1.*

APOPTHEGMATA.

Aristippus cum ciuibus suis nauigans, naufragio eiectus in litore maris vidit figuras Mathematicas in arena depictas. Salua, inquit res est, hominum vestigia conspicio. Voluit ostendere vir sapientissimus, eos demum esse homines, qui cognitione diuersarum artium à cæteris animalibus differrent. *Vitruuius lib. 5. de Architectura, & Erasim. lib. 3. apoph.*

Diogenes reprehendebat Mathematicos, quod solem, lunam & stellas inuenerunt, ea autem non viderent, quæ essent ante pedes. *Laert. lib. 6. apoph.*

Ariston eos, qui encyclopaediæ & mathematicis disciplinis vacarent, neglecta philosophia, similes dicebat esse protis Penelopes, qui

SIMILITUDO.

Clementis. Sicut fieri solet, vbi somnia aliqua viderantur & nihil certi intelligunt, cum aliquis occurreret eorum remota ad ea, quæ acciderint, aptant etiam somnia visum: ita est Mathematicis & Astronomis, quæ certum somnia visum: ita est Mathematicis & Astronomis, quæ certum nihil pronunciantur, postquam aliquod acciderit, rei iam gestæ colligunt causas. *Idem 1. cognit.*

HIEROGLYPHICVM.

Per *Orygen* animal pictum aut sculptum, Mathematicam nomen Aegyptii intelligebant: siquidem illi, cum Socratem lud suum, quam nos canaliculam appellamus, magno cultu querebant: de quæ die, quo præcipue oritur, solliciti admodum essent, animaduertent, *Orygen* lyderis eius orum ferant, etiam clamore editeri significare, quasi vel orum nuntiatum iubeat. *Pier. Valer. l. 10. pag. 90.*

Vide *Astronomia, Astrologia, Geometria.*

Matrimonium.

DEFINITIO: ET ETYMOLOG.

Matrimonium, Græce *νύμφη*, *matrimonia*, & *matrimonia*, dicitur. Hebr. *Catunnah*, nuptiarum dies, celebratio nuptiarum & sponsaliorum. *Cantic. 3. vel 4.* à verbo *Catunnah* nuptiarum contraxit, propinquitate inuini per desponsationem *nes. 3. 4. 9.* Græci pro *Caph* expresserunt *Gimel*, vt *γίμνη* propinquus vel à finis sum, *γίμνη*, affinis, propinquus cognatio, *γίμνη*, propinquitas, cognatio.

Est autem matrimonium legitima societas inter virum & mulierem, in qua ex pari consensu semetipsum alteri debet, *secundum Augustin. lib. de virginitate beata virginit.*

Matrimonium est viri mulierisque coniunctio maritalis, quæ legitimam personam vitam indissolubilem retinet. *secundum Augustinum sentent. sent. 4. sent. dist. 22.*

Matrimonium est coniunctio maris & femine, inter per se legitimum indiuiduum vitæ consuetudinem retinet, vt *lib. 2. q. 2. 2.*

Matrimonium dicitur, quasi matris munium, id est, quædam, quasi matrem muniens, vel monens, vel quasi mater matris, quasi à matre & nato. Dicitur autem magis matre, quæ pertinet ad rationem eius, quam pater. Nam mulier propter hæc facta est propter hoc, non autem vir. Et mulier circa prolem dicitur magis officiosa. *ex B. Thom. 4. sent. dist. 27. q. 1. art. 1.*

Matrimonium contrahendum impediencia, & iam contrahendi dirimentia, sunt, quæ detinentur his verbis:

*Error, Condicio, Votum, Cognatio, Crimen,
Cultus, Disparitas, Vis, Ordo, Ligamen, Non solus,
Si sit infans, si forte coire Negabitur,
Hæc socianda vetant coniunia, iudicæ retractant.*

LOCI BIBLICI.

Matrimonium inter Iudæos & Gentiles contra eorum contractorem exempla: *Elau, Genes. 26. v. 34. & 35. & 38. 9. Iudæ. 38. 1. 2. Ioseph. 41. 45. Moyses, Exodus. 21. Samson, Iudæ. 14. 3. Iudæ. mon. 2. Reg. 3. 1. & 11. 2.*

Matrimonium à Deo institutum, *Genes. 2. 24. Prover. 2. 17. Iudæ. 2. 15. Matrimonium mare & femine ex eadem ratione inuendos apud Iudæos iungebat, Num. 27. Requirit consensum sponsi & sponsæ, Genes. 24. 56. 57. 58. 59. & 1. Sam. 18. 40. 41. 42. Retinetur per vnum in matrimonio contrahendo exempla leguntur in historia Iſaaci, Genes. 24. Iacobi, Gen. 29. Samsonis, Iudæ. 14. 17. Dauidis cum Michol, 1. Sam. 18. & cum Abigail, 1. Sam. 25. sponsi & sponsæ in Galilæa, Iuan. 2.*

Maritorum erga vxores officium & authoritas, *Genes. 3. v. 16. Num. 5. v. 12. 18. & 30. v. 7. 13. Deuteronom. 21. v. 15. 17. 18. 19. 20. 21. 22. & 31. 9. 10. Eccles. 9. 2. 9. Eccles. 7. 2. 18. & 25. v. 2. 27. & 26. v. 1. Malach. 2. 14. 16. 1. Corin. 7. 2. 3. & 9. 2. 10. Ephes. 5. 8. 22. Coloss. 3. 18. Tit. 1. 2. 4. Timoth. 2. 2. 11. 1. Pet. 3. 7. 1.*

SENTENTIAE BIBLICAE.

Matrimonium à Deo institutum.

Deus hominem ad imaginem suam, ad imaginem suam, masculinum & feminam creavit eos. *Genesis ca.*

Deus coniunxit, homo non sepat. *Matth. 19.* Quod ergo Deus coniunxit, manifestè dicit, quia in nouissimis diebus discedentes à fide, attendentes spiritibus erroris, & doctrinis dæmoniacis, in hypocritis loquentium mendacium, cauterio notati, prohibentium conscientiam, prohibentium nubere. *2. Timoth.*

Ad hunc constitutum, proli procreationem.

Reverendique illis Deus, & ait: Crescite & multiplicamini. *Genesis.* Et honorabile connubium in omnibus, & thoris immaculatus: adulteros enim & adulteros iudicabit Deus. *Hebr. 13.*

Peccati detractionem.

Hoc est homini mulierem non tangere: propter fornicationem, cuius vultusque suam uxorem habeat, & vnaqueque suam uxorem reddat, similiter & vxor viro. Non tangere necem, nisi forte ex consensu ad tempus, & vacetis, & iterum revertimini in idipsum, ne tentet vos Satanas, & iterum consentiamus vobis. *1. Cor. 7.* Et quæque dico secundam indulgentiam, non secundum imaginem.

Mutuanam consolationem.

Domus & diuitiæ dantur à parentibus: à Domino autem vxor datur. *1. Pet. 4.* Et grande opus feceris: & homini sensato dà illam.

Quæ possidet mulierem bonam, inchoat possessionem. Ad iudicium illud est, & columna vt requies. *ibid. 36.* Non est mulier, angemilicæ egens. Cui credit, qui non habet. Et defens vbiemque obsecrauerit, quasi succinctus latro, & de civitate in civitatem. *ibid.*

Mulieris vni sui subditæ sunt sicut Domino. *Ephes. 5.* Sed hoc Ecclesia subditæ est Christo: ita mulieres vni sui in omnibus. Vni diligite uxores vestras sicut Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea. *ibid.*

Vni debet diligere uxores suas vni propria corpora. Qui suam suam diligat sicut seipsum. *ibid.* Et vos in vni vni uxorem suam sicut seipsum diligite: vxor autem timeat virum suum. *ibid.*

Et diligite uxores vestras, & nolite amari esse aduersus illas. *ibid.* Mulieres & mulieres subditæ sunt vni sui, vt & si qui non crederent, per mulierum conuersationem (bonam) sine verbo iustitiam, in timore sanctam conuersationem velitam.

Quæ non sit extrinsecus capillatura, aut circumdatio auris, aut ornamentum vestimentorum cultus: sed qui absconditus est cordis, in decori simplicitate quieti & modesti spiritus, qui est in conspectu Dei locuples. Sic enim aliquando & sanctæ mulieres, spei in Deo, ornabant se subiectæ propriis vni, sicut Sara obediente domino cum vocans, cuius filia estis, benefactentes, & non perturbantes vni perturbationem. *1. Pet. 3.*

Vni mulierum cohabitantes secundum scientiam, quasi infirmioribus mulieribus, impatientes honorem, tanquam coheredibus vxoris, vt non impediatur orationes vestras. *ibid.*

Firmum.

Castitate ergo spiritum vestrum, & noli despiciere uxorem adolentem. Cum odio haberis, eam dimitte, dicit Dominus Deus Israel: operiet autem iniquitas vestimentum eius. Hinc Salomon vxorem non nisi causa fornicationis dimittere dicit. *Matth.*

Dicitur etiam, Quicumque dimiserit uxorem suam, det ei libellum repudiij. Ego autem dico vobis: quia omnis, qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam moechari: & qui dimissam duxerit, moechatur. *Matth. 5.*

Et interrogans Phariseus, interrogabat eum: Si licet viro uxorem dimittere? At ille dixit: Quid vobis præcipit Moyses? Qui dixerunt Moyses permit libellum repudiij scribere, & dimittere. Qui respondens ait: Ad duntaxat cordis vestri scripsit vobis præceptum. Ab initio autem creaturæ masculinum & feminam fecit Deus. Propter hoc relinquet homo patrem suum & matrem, & adheret vxori suæ, & sicut duo vna caro. *Marc. 10.*

Omnes, qui dimiserit uxorem suam, & alteram ducit, moechatur. Qui dimissam ducit, moechatur. *Luc. 16.* Nam quæ suo viro est mulier, vni viro, alligata est legi. *Rom. 7.*

His autem, qui matrimonio iuncti sunt, præcipio, non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere. Quod si discesserit, manere in nuptam, aut viro suo reconciliari. Et vir uxorem non dimittit. *1. Cor. 7.*

Alligatus es vxori? noli querere solutionem. *ibid.* Mulier alligata est legi, quanto tempore vir eius vivit. *ibid.* Propter hoc relinquet, vt supra. Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo, & in Ecclesia. *Ephes. 5.*

Matrimonium spirituale virtuosum iubeatur.

Et sponsabo te mihi in sempiternum, & sponsabo te mihi in iustitia, & in iudicio, & in misericordia, & in miserationibus. Et sponsabo te mihi in fide, & scies, quia ego Dominus. *Os. 2.* Simile est regnum cælorum homini Regi, qui fecit nuptias filio suo. *Matth. 22.*

Qui habet sponsam, sponsus est. *Ioan. 3.* Respondi enim vos vni viro virginem castam exhibere Christo. *2. Cor. 11.*

Sacramentum hoc magnum est. *Ephes. 5.* Et ego Ioannes vidi sanctam civitatem Hierusalem novam descendentem de caelo, à Deo paratam, sicut sponsam ornata viro suo. *Apoc. 21.*

Copiose remuneratur.

Leua in circuitu oculos tuos, & vide, omnes isti congregati sunt venerunt tibi. Vno ego, dicit Dominus, quia omnibus nis velut ornamento vestieris, & circumdabis tibi eos quasi sponsa. *Esaia. 61. 49.*

Gaudens gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo. *61.*

Tunc simile erit regnum cælorum decem virginibus, quæ accipientes lampades suas exierunt obviam sponso & sponsæ. Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes. *Matth. 25.*

Gaudemus & exultemus, & demus gloriam Deo: quia venerunt nuptiæ Agni, & vxor eius preparavit se. Et datum est illi, vt cooperaret se bysso splendenti, & candido. B, solum enim iustificationes sunt sanctorum. *Apoc. 19.*

¶ PATRUM SENTENTIAE.

In coniugali vinculo, si pudicitia non seruetur, damnatio non timetur. *Augustin. & habetur 27. quest. 1. Nuptiarum. 6. in consuetudine.*

Si uxorem quis habeat sterilem, siue corpore deformem, siue debilem membris, vel caecam, vel claudam, vel surdam, vel si quid aliud, siue morbis, siue laboribus doloribusque confectam, & quicquid (excepta fornicationis causa) cogitari potest vehementer horribile, pro societate fideque sustineat. *Idem, & habetur 32. quest. 3. Si uxorem.*

Denique mortuo eo, cum quo fuit verum connubium, fieri potest coniugium, cum qua præcessit adulterium. *Idem ad Valerium de nuptiis & concupiscentiis & habetur 31. quest. 1. can. Denique mortuo.*

Deus masculinum & feminam propagandi generis causa nuptiali castitate coniunxit, & secundas nuptias, quæ in vnoquoque testamento permittuntur, licitas esse monstravit. *Idem lib. 2. contra aduersarium legis & prophetarum, & habetur ibidem, Deus vniuersalem.*

Est ordo naturalis in hominibus, vt seruiant femina viris & filij parentibus: quia in illis hæc iustitia est, vt maiori seruiat minor. *Idem in 1. q. Gen. & habetur 23. quest. 5. Est ordo naturalis in hominibus.*

Manifestum est, ita legem voluisse, feminam sub viro esse, vt nulla eius vota, quæ abstinence causa viderent, reddantur ab ea, nisi auctor vir fuerit permittendo. *Idem in quest. Numer. & hab. ibid. can. Manifestum.*

Quod si dormierit vir eius: non dicit primus, vel secundus, vel quartus: Nec nobis diffiniendum est, quod diffinit Apollolus, vnde nec vllas deo damnare nuptias, nec eis verecundiam inferre numero sitatis. *Idem super 1. epist. ad Corinth. & habetur 31. q. 1. can. Quod si.*

Secundum verba Apostolica, etiam si vir continere voluisset, & tu noluisse: ibi debitum reddere cogetur: & illi Deus imparet ad continentiam, si non suæ, sed tuæ cederet infirmitati, ne in adulterium caderes. *Idem ad Hebraeos, & habetur 33. q. 5. can. Secundum verba.*

Quia ergo gratitudini semper consulendum est, propterea si contigerit primo priuari coniugio, si voluerit secundas vel tertias inire nuptias, nullum de illis peccatum habebit, si eas castè serauerit. *Idem de fide ad Verrum.*

Bene vitur malo, concupiscentiam restringens connubio. *Idem de Baptismo puerorum.*

Si dicat

Si dicat vir: Continere iam volo; nolo autem vxor, non potest, quod enim tu vis, non vult illa. Nunquid per continentiam tuam debet illa fornicaria fieri? si alii nuperit te vivo, adultera erit. Non vult Deus tale damnum tui lucro compensari. Redde debitum: & si non exis, redde: pro ta bñact. one perfecta Deus tibi computabit, si non quod tibi debetur, exis, sed reddis, quod debetur vxori. *Idem super I salm. 146. Et habetur in 33. q. 5. Si dicat.*

In coniugio quis politus, quæcumque peccata fecerit, non propriam infuscant coniugem, sed fornicatio vxori e conquinat. ut iam non sit viro suo licita, sed adultera. *Hieron. in epist. Pauli ad Corinthios Et habetur 32. q. 1. In coniugio.*

Quomodo virginibus ob fornicationis periculum concedit nuptias, & excusabile facit, quod perse non appetitur, ita ob eandem fornicationem vitandam concedit viduis secunda matrimonia contrahere. Melius est enim, licet alterum & tertium, vnum virum nosse, quam plurimos. id est, tolerabilius est vni homini prostitutam esse, quam multis. Siquidem & illa in Euangelio Samaritana iuxta maritum habere se dicens, arguitur Domino. quod non sit vir eius. Vbi enim numerus maritorum est, ibi vir, qui proprie vnus est, esse desinit. Vna costa à principio in vnam vxorem versa est. Et e-runt, inquit, duo in carne vna. non dicit tres. neque quatuor, alioquin non duo, sed plures. *Idem in virginibus. Et habetur 31. q. 1. Quomodo.*

Aperiant, quæso, aures obsecratores mei, & videant, me secundas nuptias & tertias in Domino concessisse. Qui secundas & tertias nuptias non damnauit, primum potui damnare matrimonium?

Non damno bigamos, inò nec trigamos; & dici potest, octogamos.

Ego nunc voce proclamo libera, non damnari in Ecclesia bigamiam imò nec trigamiam: & ita licere quinto & sexto, & vltra, quomodo & secundo marito recte nubere. *Idem ad I anmachiã. Et habetur 31. q. 1. Aperiant.*

Precepit Dominus, vxorem non debere dimitti, excepta causa fornicationis: & si dimissa fuerit, manere in nuptiam, quidquid vir præcipitur, hoc consequenter redundat ad feminas: neque enim adultera vxor dimittenda est & vir mæchus retinendus est. *Idem ad Oceanum de morte Fabiola. Et habetur 32. q. 5. Præceptis.*

Sicut boni filii adulteriorum nulla est defensio: sic mali filii conjugatorum nullam crimen est matrimonium: quia non in feminibus, sed in voluntate nacentis, causa vitiorum est atque virtutum. *Idem in epist. ad Rusticum.*

Iuvenes verò hoc sunt admonendi modo, ut si vxores habeant, doceantur castè viuere cum vxoribus suis, alienam sciant esse secleratum cõtingere. *Idem ad Damasum.*

Nemo enim melius scire potest, quid sit vxor vel mulier, illo, qui passus est.

Quæ enim mihi incumbet necessitas venire in dubium, verum bona an mala futura sit, quam duxero? Melius est, inquit, habitare in terra deserta, quam cum vxore litig oia & iracunda. Quam rarum sit vxorem sine his vitis inueniri, nouit ille, qui duxit vxorem. Vnde pulchre Varius Geminus sublimis orator: Qui non inquit, litigat, cecebs est: Melius est habitare in angulo tecti, quam cum vxore maledica in domo communi. Si domus communis est mariti & vxoris, erigit vxorem in superbiã, & contumeliã viro facit, quanto magis si minor vxor fuerit. & in domo eius vir manserit? Incipit enim non vxor, sed domina esse, & viro, si offenderit, migrandum est. Scilicidia eliciunt hominem in die hyemali de domo sua: similiter & mulier maledica de propria domo, assiduis quippe iurgis & quotidiana garrulitate facit perfluere domum eius, & eijcit eum de adibus suis, id est, de Ecclesia. *Hieron. contra Iouin. cap. 15. lib. 1.*

Veniam ad maritatus, quæ mortuis vel occisis maritis suis, superuicere noluerunt, nec cogentur secundos nosse concubitus: & quæ mire vnicos amauerunt maritos, vt sciamus, bigamiam apud Ethnicos etiam reprobari. Dido soror Pygmalionis multo auri & argenti pondere congregato, Aphricam nauigauit, ibique urbem Carthaginem condidit, & cum ab Iarba reg. Libya in coniugem peteretur, paulisper distulit nuptias, donec conderet ciuitatem, nec multo post, extracta in memoriam mariti quondam Sichæi, Pyra, maluit ardere, quam nubere. Cæta mulier Carthaginem condidit, & rursum eadem vrbs in castitatis laude finita est. Nam Hadruba-lis vxor capta & incensa vrbe, cum se cerereta Romanis capiendam esse, apprehensis ab viro que latere parulis filius in subiectum, domus suæ deuoluit incendiũ. Quid loquar Nicerati coniugem? quæ impatiens iniuriæ viri, mortem sibi ipsa conscijuit, ne triginta tyrannorum, quos Lysander victus Athenis imposuerat, libidinem sustineret. *Idem contra Iouin. cap. 27.*

Fertur Aureolus Theophrasti liber de nuptiis, in quo querit, An vir sapiens ducat vxorem? Et cum desinisset, si bona esset, si bene morata, si honestis parentibus: si ipse sanus ac diues, sic sapientem aliquando inire matrimonium statim intulit: hæc autem in nuptiis raro vniuersa concordant. Non est ergo vxor ducenda sapienti. Primum enim impediri studia philosophiæ, nec posse quenquam libris

& vxori pariter inferuire. Multa esse, quæ matronarum vitæ necessaria sunt: pretiosæ vestes, aurum, gemæ, sumptus, acies, pellex varia, lecticæ, & excedra deaurata. Deinde per uxorem garrula conuassationes: Illa oratione procedit in publico, ne honoratur ab omnibus, ego in conuentu feminarum, multum suspicio. Cur alpiciebas vicinam? Quæ cum ancilla loquatur, solidalem: alterius amorem odio sui suspicatur. Si doctissimæ ceptor in qualibet vrbum fuerit, nec vxorem linquere, ne mentum. Adde, quoniam nulla est vxoris electio, sed quælibet obuenierit, habenda: si iracunda, si fatua, si deformis, si hypochondriaca: quodcunque vitii est, post nuptias dicitur. Ergo quælibet, canis, & vilissima mancipia, vestes quoque & leberes, & gneum, calix & vrcocolus fictilis, probantur prius, & sic emittenda vxor non offendetur, nec ante displicat, quam ducatur. *Idem cap. 28.*

Legimus, quendam apud Romanos nobilem, cum eam arguerent, quare vxorem formosam, & castam, & diuitem retineret, pretendisse pedem & dixisse eis: Et hæc solarius, quem videtur vobis nouus & elegans, sed nemo scit, præter me, quem videtur mat. Scribit Herodotus: quod mulier deponat cum velle & incundiam, & nosler Comicus fortunatum putat, qui nauquam vxorem duxerit. *ibid. c. 29.*

Refert præterea Seneca, cognouisse, se quendam ornatum, quem qui exiturus in publicum, facta vxoris peccata colligebat, puncto quidem hore presentia eius carere poterat, postquam nullam sibi, nisi alternis tactis labris vir & vxor haucitaret. deinceps non minus inepta facientes, in quæ improbia vxoris affectus erumpebat. Origo quidem amoris honesta est, sed ingritudo deformis. Nihil autem inest, quam ex honesta, in infantiã. Vnde & Sextus in Sententiis: Adulter est, in nuptiis vxorem amator ardior in alicæa quippe vxore omnia sua vitis est, in sua nimis Sapiens vir iudicio debet amore commiserari affectu. Reget impetus voluptatis, nec præcepta feruere commiserari nihil est tædium foedius, quam vxorem amare, quali admodum. *Idem contra Iouin. lib. 1. cap. 10.*

Multa sunt, quæ præclara ingenia nobilitant: Multa etiam proprie pudicitia est. Hæc Lucetiam Bruto æquauit, sed etiam iam prætulit, quoniam Brutus non posse ferre a faxina dicit. Hæc æquauit Corneliam Græcho, hæc Porciam alteri, notior est marito suo Tanquil. Illum inter multa regem vxorem abfcondit antiquitas. Hanc raro inter feminas vna seculorum omnium memoria, quam vt excidere possent, *Idem ibid.*

Cum initiatur coniugium, coniugii nomen adfiscitur. Nihil floratio virginittatis non facit matrimonium, sed pacto conuenit. Denique cum mulier viro coniungitur, coniugium est, cum puella viri admixtione cognoscitur. *Amb. lib. de virginibus. lib. 27. q. 2. Cum initiatur.*

Nec illud orioflum, quod cum veniret Rebecca vidit Isaac, bulantem: & cum interrogasset, quis esset, cognouit, quod ipse cui duceretur vxor, defendit, & caput obnubere sum cepit, & dicens, verecundiam in nuptiis præire debere. Inde enim & domitæ, quod pudoris gratia se puella obnubere. *ibid. Et hab. q. 5. Nec illud.*

Si quis desponsata sibi & tradita viro, rite coniugium, vxorem *idem ad Patern. Et hab. 27. q. 2. Si quis desponsata.*

An quod in subditos nefas est, in comparem fas est? Dimittit ergo vxorem quasi iure, sine crimine: & putas hoc tibi licere, quæ humana non prohibet: sed prohibet lex diuina, qui hominum adsequeris. Deum vterere. Audi legem Domini, cui obsequantur, qui leges fecerunt: Quos Deus coniunxit, homo non separat. *Idem Et hab. 33. q. 2. An quod in.*

Propemodum non inferioris virtutis est, abluere coniugem, quod aliquando delectauerit, quam coniugii oblectamenta. Copula nuptialis non est quasi copula vitanda, sed quali necessitatis sarcina declinanda. *Idem lib. de Viduis.*

Sunt, qui dicunt, religionis gratia coniugia debere dissolui: verum sciendum est, quia est hoc lex humana concessit, lex tamen diuina prohibuit. Per se enim Veritas dicit: Quos Deus coniunxit, homo non separat: quæ enim ait: Non licet dimittere vxorem, excepta causa fornicationis. Quis ergo huic cælesti legi aduocet tradicat? Scimus, quia scriptum: Erant duo in carne vna. *Gregorius Theodiste patricæ. Et habetur 27. quæstione secunda. Sicut discunt.*

Bonum est coniugium, sed mala sunt, quæ circa illud huius mundi cura succerunt. Dum ergo tenetur, quod non nocet, ex rebus iuxta positus committitur plerumque quod nocet: Sicut sepe rectum mundumque iter pergitur, & nocet.

PC
POLY

Omnis uxor, esse xuxu...
Altera uxor, xuxu...
Non est ducens uxorem, qui non tempestiuis agitatur.
Dicunt omnes, & ducunt uxorem scientes.
Plaut. in Aulular.

Dupmodo moderat a recte ueniat, dot a est facta.
Ha sunt atque alia multa in doris magna
Incommoditates sumptusq, intolerabiles:
Nam qua indotata est, ea in potestate est uiri.
Datat a malitiam & malo & damno uiror.
Laudant sapienter factam & consilio bono,
Opulentiores pauperiorum filias,
Vt indotatas ducant.

Idem in Stich.
Bonas mulieres aquum esse facere, ut absentes uiros
Perinde habeant, quasi presentes sint.
Solutitia est, uenatum ducere inuitos uanes.
Ego si est uxor inuita, que ad uirum nuptiarum datur.
Quid. epist. Hermion ad Orest.

Nec turpe marito est,
Esper. doro charo bella iulisse thoro.
Idem epist. Deianira ad Herculem.
Quam male in equalis uenimus ad aratra inueni.
Tam premittur magno coniuge nupta minor.
Si qua uoles apte nubere nube pari.

Idem lib. ait. amandi.
Lites surgant nuptiarum, uiri nuptiarum, mariti,
Ius, sicem credunt rem sibi semper agi.
Hac decet uxores, doti est uxorita lites:
Audiat optari, ut semper antea sinit.

Idem Trui lib. 2. eleg. 6.
Esse bonam facile est, ubi quod uisat esse remota uis,
Et nihil officio nuptia quod obstat habet.
Cum Deus innotuit, non se subducere uymbe.
Id demum est pietas, ad socialis amor.

Propert. lib. 2. eleg. 6.
Felix, Admeti coniux, & electus uxoribus,
Et quacumq, uirum inuicem amant.
Catull. in Epithalamio.
Esse ne pugna cum tali coniuge uirgo.
Non aquum est pugnare, pater cui tradidit ipse.
Ipse pater cum matre quibus parere necesse est.
Virginitas non tota tua est: ex parte parentum est.

Tertia pars patris pars est data a tercia matris,
Tertia sola tua est, noli pugnare duobus,
Qui genero sua uirra simul cum dote dederunt.
Idem eleg. 2.
Si magis o nupta, semper concordia, uestras
Semper amor sedes incolat astitus.

Martial. lib. 1. ad Flaccum.
Qualem Flacce uelim, quare, noli me puellam?
Nolo nimis facilem, diffisilemq, nimis.
Mud quod medium est, atque inter utrumque probatur,
Nec uolo quod cruciat, nec solo quod sariat.

Martial. lib. 6. de Telcina.
Quaerit cories, non nabit, adulter a lege est.
Idem lib. 8. ad Priscam.
Uxorem quare locupletem ducere nolum,
Quare uis uxoribus nubere nolo mea.
Inferior matrona suo sit, Prisce maritus:
Non aliter sunt femina uirg, partu.

Iuuenal. Sa. yr. 6.
Veniant a dote fugite,
Libertas emitur, coram licet inuariat, at que
Rescribat, uidaa est locuples, qua nuptis auaro.
Facies, non uxor amat ur.

Nullane de tantis gregibus tibi digna uidesur?
Sic for mos, decens, diues, secunda, uer uxor
Porcibus disponat auos, int altior omni
Crinibus effusis bellum dirimente babin a,
Rara aus in terris nigrog, simillima cygno.

Quis feret uxorem, qui constant omnia malo,
Mala Perusina quam Cornelia mater
Graecorum sicum magnis rursus tibus offero
Grande supercilium, & numerus in dote triumphos.
Huius enim rari summasq, voluptas

Nulla boni,
Nell inquam inuicem donabis coniuge, uendes
Hac obstante nihil, hac si noli, emetur.
Hec dabit affellio,
Nulla inquam de morte hominis cunctatio longa est,
O demens! ita feruus homo est? nil fererit,
Hac uolofic iubeo sit pro ratione uoluntus,
Imperat ergo uiro.

Semper habet lites, alternatq, iurgia bellis,
In quo nupta inces, minimum datus sit in ille.

SENTENTIAE PHILOSOPHICAE

Communicatio uel conuinctio uiri & foeminae in matrimonio
Irrationabilibus est solum gratia prolis procreandae. In
autem non solum istius gratia proles procreandae, sed etiam gratia aliter
iuuentur a filiis potentibus parentes impotentes in foemina
ut quae parentes potentes parentes faceret filius impotens
pian a potentibus senio affecti.

Natura fecit vnum animalium coniugium forte, & in
sculum: ut uideatur pro fortitudine sibi illata: aliter
scilicet foeminam, ut magis se custodiat pra timore.
Oportet uirum puellam ducere in uxorem, ut doceat eam
mores. Arist. lib. 1. de gen.

Mulieres coniugari congruit circa aetatem annorum
cim: uiros uero circa aetatem triginta sex annorum.
Politicozum.
Dilectio magis eligenda est, quam coitus: quia dilectio
dum bonam uoluptatem, & coitus secundum actum
Idem lib. 2. Prior.

Decet domum mulierem bene dispensare, salua
nia, que intrinsecus, & obsequentem esse uiro. Plaut. in
Virgines sine dote nubere Lycurgus iussit, ut nuptiarum
niae causa eligerentur, fuerusque matrimonium sit uis
tam nullis frenis dorum teneretur.

Nulla tam bona uxor est, in qua non inuenias quidam
perius benigna coniuge, ita nihil infesta muliere
tur uxor aut tutum refugium, aut poenale tormentum.
Cum quidam letanter diceret Diogeni, se de nouo
rem, ait illi: Paruum solatium, & magnam sollicitudinem
tus.

Euripides (ut ait Boethius) carentem liberis
esse felicem. Laert. Diog. de uita & moribus philo.
Vnicuique filius pater Themistoclem consulente, uirum
sed ornato: an locupletis, sed parum probato collocat. Cui
Malo, inquit, uirum pecunia, quam pecuniam uis
Quo dicto stultum monuit, ut generum potius, quam
neri legeret. Valer. Max. lib. 7.

Virgo formosa, & si sit oppido pauper, tamen abunde
fert quippe ad maritum nouam animi indolem pulcherrimam
tiam, floris adimentum: ipsa uirginitatis commendat
rito omnibus acceptissima est matris. Nam quod
dotem accepit, potes, cum libererit, ne sis beneficium
mae ut acciperas, retribuere, pecuniam renumerat, man
stiuere, domo demigrare, praedix credere, sola uirginitas
est, reddi nequit, sola apud maritum ex rebus dotalibus
uidua autem qualis nuptis uenit, talis duotio digne
fert impossibile, sed ueniam alio perflora. Lucian. de
Magia. lib. 2.

Diuites inferiores nuptias non recusant, & locupletes
fortias inopes consequantur, & si uires opum non cogunt
nia tamen diuersa miscenda esse, ut iracundo tranquillum
& le dato homini incitator mulier applicetur, ut talis
tionum reme die, loboles natura discrepante confecta mon
uentu meliore coaliscat, & ita compositum domum
ciuitas augetur. Idem de dogmate Platoni.

Si sine uxore possimus, Quiritis, esse, omnes te molli
mus. Sed quoniam ita natura tradidit, ut nec cum uis
mode, ne sine illis uillo modo uiri possit, saluti perperam
quam breui uoluptati consulendum. Aul. Gell. 1. de uita
uerba Metekli.

APOPHTHEGMATA.

Theles, roganti matri ut matrimonium iniret, non dicit
pus, dixit: deinde maior natu, non amplius esse tempus.
in Srob.
Idem interrogatus, cur in vigore aetatis liberos non procreat
respondit: Quia nolui sponte negotium uice facillius, & cum
quillitatem turbare. Srob. serm. 66.

Lycurgus dicebat, cum semel uxore beneuolentia in mat
priuata est, minime uitalem ei reliquam uitam esse. Srob. de
sermone.
Epaminondas interrogatus, quidam trilitatis caperet
ptis? respondit: pro patria mori non dubitare. Srob.

SIMILITVDINES.

Lactantij. Sicut dedit nobis oculos Deus, non ut spectamus
ptatemque capiamus, sed ut uideamus propter eos, qui perire
uite necessaria: ita genitalem corporis partem, quod com
docet, nulla alia causa nisi efficiende lobolis accepimus, non
de cultu diuino.

Plurarchij. Ut rex Musice studiosus complures reddidit
literarum studiosos doctos, aleari acaiores, rapax, rapaces
comprus similem efficit uxorem, uoluptatibus incoacacem
stus & sobrius castam & sobriam in Moral.
Vt qui non feruus uxores locum edcto, aut bibere docent.

PC

POLY

abfentibus: Ita qui non communicant lufus & ...

ADAGIA.

quod cum ea, quam non amet Siciffim ...

BIBLICA EXEMPLA.

Abraham Dominus vocatur à Sara vxore fua, Gen. 18. v. 12. i. Petr. ...

EXEMPLA PROFANA.

M. Cato Cenforius vxorem nobiliorem, quam opulentiorum ...

HEROGLYPHICVM.

Et Oculorum difciplina illud pròptum est: vt fi quis nu ...

EMBLEMATA.

In fidem vxoriam. Emblemata ex c. Andr. Alciati.

Hac fidei est fpecies: Veneris quam feducat arbor, Malorum in leua non male amus erit.

Medicina.

DEFINITIO: ET ETYMOLOG.

Medicina, Græce iatpēia, & iatpēia medeor, & iatpēia, o. medicus dicitur.

Medicina, Hebr. Rephah, remedium, fanitas, & Marpe, ierem. 30. 13. Prout. 4. v. 6. a fine, & 12. 18. a verbo Raphah, fanauit, medicatus est,

Medicina, fecundum Celfum lib. 1. diffinitur, quafi via quadam (quam ius dicitur Græci nominant) eorum, quæ in morbis communia funt, vel contemplatrix.

Officium effe medici dicit, vt celeriter, & iucunde curet. idem Celf. l. 3. c. 4. de cur. diuer. gen. Architas Tarentinus dicebat, quinq; fpecies effe medicina: aliam dicit Pharmaceuticam, quæ morbis medicata potione fubueniat: aliam Chirurgicam, quæ fectione & vifione curet: tertiam, quæ fola vultus ratione & ordinatione arceat ægritudinem, appellariq; Dieteticam: quartam, quæ ex celeri difcretionem morborum fuccurrat ægris, vocariq; Nocturnam, quintam, Adnutricem dicit, quod fit: nouo auxilio doloribus continuo liberet. Læret. l. 3. de Sic. philofoph.

BIBLICI LOCI.

Medicina à Deo creata. Eccl. 38. 1. Ec. Medicus quibus neceffarius, Matth. 9. v. 11. Marc. 2. v. 17. Luc. 9. v. 31. Medico honos tribuendus, Eccl. 38. 1. Locus dandus, v. 12.

SENTENTIAE BIBLICAE.

Spiritus Domini fuper me, eo quod vixerit me Dominus. Ad annuntiandum manfuetis mifit me, vt mederer contritis corde. Ef. 61. Non eft opus valentibus medico, fed male habentibus. Matth. 9. 11. Marc. 2. 17. Luc. 31. Vtique diceus mihi hanc fimilitudinem: Medice cura teipfum, Luc. 4.

PATRYM SENTENTIAE.

Nouit medicus, quid falutiferum, quidve contrarium petat ægrotus. Agrotus, nolite ergo diftare, quæ vobis medicina velit apponere. Aug. in ferm. Contrariae diuine conditionis præcepta medicinae funt: à iunio reuocant, lucubrare non funt, ab omni intentione meditationis abducunt. Itaque qui fe medicis dederit, feipfum fibi abnegat. Ambros. fup. P. fal. 130.

Omnis medicina habet ad tempus amaritudinem: fed poftea fructus doloris fanitate monftratur. Hier. in Jer. l. 2. Improbis & imperitis eft medicus, qui alienum mederi appetit, & ipfe vulnus, quod patitur, nefcit. Greg. in pafforal. Meris medicinalis eft, vt fæpe feruorem vifcerum in pruriginem cutis trahat: & plerumque inde interius curat, vnde exterius fanguis. Ita nonnunquam diuinae difpenfationis in medicamine agitur, vt exterius doloribus internum vulnus adimatur. Ibid. Ego plagis confcientie meæ malum iudico accommodatus me: dicamentum probis contumelias. Bern. in epif. XXX O fapi.

O sapientia! quanta arte medendi in vino & oleo animae meae sanitatem restituras, fortiter iuavis, & fortiter fortis, fortis pro me, & suavis mihi, super Cant.

Vnde irrepit morbus, inde remedium intret, & per eadem fequantur vestigia, vana mortem, tenebras lux, venenum serpens, antidotum veritas, & fana oculum, qui turbatus est: vt serenus videat, quem turbatus non potest, auris prima mortis ianua, prima aperitur & vitæ ibid.

Spirituali medico spirituale offerat mercedem: nam omnes medici pecunias, iste autem solus oratione placatur. Chrysof. in Matth. 8.

Nomen medicinae à modo ac temperamento impositum existimatur, vt non statim, sed paulatim adhibeatur, nam in multo contristatur natura, naturaliter autem gaudet. Vnde & qui pigmenta & antidota assidue biberint, vexantur: immoderatio enim omnino salutem, sed periculum affert. Isid. l. 4. Etymol.

Frequenter si quid ex quadam confidentia, quam agrotus inde concipit, natura iam deficiens conulescit, ibid.

Mos medicinae est, vt aliquando similibus, aliquando contrariis curet, calidis frigida, frigidis calida curare conlucit. Veniens ergo ad nos desuper medicus noster: tenusque nos inueniens languoribus pressos, quiddam nobis simile, & quiddam nobis contrarium appofuit. Ad homines quippe homo venit, sed ad peccatores iustus: concordauit nobiscum in veritate nature: sed discortauit; vel discrepauit à nobis in rigore iustitiae. Greg. lib. 24.

Sicut in arte medicinae calida frigidis frigida calidis curantur: ita Dominus noster contraria oppofuit medicamenta peccatis; vt lubricis continentiam, tenacibus largitatem, iracundis mansuetudinem, elatis præcipiet humilitatem: idem de hom. de vno Mar. 17.

Medicus agroti confitentiam suam infirmitatem, medicinam negare non debet: persuadear animæ, in qua mala fe præcipit, & ideo, vt ex difficultate sanationis magis libi caueat: quod enim facile sanatur, non multum cauetur, Ansel. super Psal. 5.

Delicata nimis medicina est, prius aliquid quam vulnerari, membrum non percussum plangere, & noadum suscepto ictu admouere manum, fouere vnguento, vbi non dolet, emplastrum adhibere, vbi caesura non est. Bernard. in Apologerico.

SENTENTIAE POETICAE.

Euripides in Bellerophonte.

Πῶς τῆν νόσον τῆν κατὰ τοὺς ἄνθρωποις ἔχεις
Ἰδὲν ἄλλοιο δ' αὖτε πῶς πᾶσι τῶν ἀνθρώπων
Διδοὺν ἰατρὰν αὐτῶν τῆν νόσον ἔχεις.
Ad morbi naturam medicum quoquo oportet
Respicientem mederi, non imperat a pharmacia
Exhibendo, nisi morbo conueniant.

Petiaulus Faustinus Poeta de Medicina sic scribit:

Artem aliam Deum est rerum naturam referri
Instituere sacram, qua languide corpora morbo
Eripentur quodvis propria reditur a saluti:
Haec tibi si placeat placet ars, qua digna polito
Ingenuo sapiat, quacumque humana sapit rurs.
Omnia aperi a tibi, quicquid medicina recondit,
Intima naturae, vel rerum pondera notis,
Hippocrates suas, Machaone maior:
Quas et Phylitrides, vel quas Epidaurius herbas
Dixerunt, et quicquid praesagus acur Apollo:
Sunt salus orbibus, sit tibi docere ab Orco
Extinctos homines, iterumq; animare sepultos:
Nomen opes famam cumules: hac arte peruenies,
Sed quoniam dulcor de vertice prodit eodem,
A quo est amarities, series quam longa malorum
Mixa volupratis parua est, incommoda multa
Sunt subeunda tibi, subeunda mille labores,
Voluendi assiduo libri, semperq; studendum,
Qua noceant agris, vel qua sibi puula profuit:
Dum pacis ventrem, dum mitia Cina refugis,
Dum gratius sopor est, dum molliter ipse quiescis,
Nuntius ecce fores pulsat, medicumq; requiris,
Accelerare iubet, laetam propeate venire.
Rampitur agrotus, iacet, Sexat a dolore
Membra a thoro, moritur, surgendum nocte dieq;
Tangendi pulsus, aut olfacienda metalla est.
Suntq; paranda cito antidota, et cataplasma mille,
Pharmaca pyrasces, fomenta, enchrists, malagma,
Tarunda emplastrum, strigmenta, axauleta, trochisciti,
Nunc curanda phthisis, causam nunc chemitritis,
Nunc stapor, aut spasmus, myrmetia, pustula, plegmon,
Pappula, confille, vel phor, ephryides, Antram,
Tormina, vel rames, vel synopsis, enterocoele,
Nausea, pituita, et menti agria, algema, synanchis:
Feceris et postquam quicquid iubet ipsa medendi
Norma, nisi valeat subireq; reuixerit ager,
Murmurat inspicens vulgus, linguaq; loquaci

Et loquitur de te consilia talia, aliis autem
Hec mihi! quam sultum est medicorum esse
Quam sepe hos videmus morbo laborare male
Pallore effidue, vultuq; referre cadaveri.
Nec sibi met proprias, alij prodesse nec artes
Quare nulla suis succi adhibenda fides est.
Quum raro proficiat, latetq; abstrusa sub his
Adde, quod est grauius, verari semper oportet
Inter funestos, inter contagia morbi:
Solari afflictos, semperq; leuare dolores,
Nec nasum crispare licet simulante cachinnis,
Si quandoq; iuris vitiatu sensibus ager,
Hic labor, hoc studium, quidnam nisi fabula vani
Verinus.

Impediunt certam medicamina crebra salutem
Non plures medici, sed satius vnus erit.
Nunquam (crede mihi) a morbo carabitur ager,
Si multus medicus creditur vna febris.

Ouidius.
Non eadem ratio, sentire, et demere morbos,
Sensibus iners cunctis, tollitur arte malum.

Eripit inter domum, modo dat medicina salutem.
Publ. Mim.

Mala est medicina, vbi aliquid naturae perdit.
Quid. Metam. lib. 1. fab. 6.

Sed immedicabile vulnus
Ense recedendum est, non pari fletu a trahatur.

Quid. de Ponto lib. 3. eleg. 4.

Ad medicam dubius confugit ager opem.
Idem de Ponto lib. 3. eleg. 7.

Curando ferri quaedam maior a videmus
Vulnera, quae melius non terzisse fuit.

Iuuen. Satyr. 13.

Curentur a vbi medicis maioribus agri.
Hom. lib. 11. Iliad.

Ἰατροὺς ἴαε' ἀνά πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις ἔχεις
Τὸν δ' ἐπιπέμπεις, ἐν τῇ κτήνῳ φασγάνῳ τῶν κτηνῶν.
Vt medicus enim aliorum instat multorum est
In excedendis rebus, benigna pharmaca insperet
Eobanus sic venit.

Vir medicus siquidem multos virtutibus vnus
Praeaelet ante alios multos, seu tela sagaci
Corporibus defixa manu trahit, intima scrutantur
Mirus seu doctus miscet medicamina dextra

Euripides.
Medicus agroti diuisum tempus producent
Melius ita medetur, quam si corpus sciret.

Mimernus contra medicos.
Sicuti medici silent dicere,
Lenes affectus multo maiores esse, et graues plura
quam timendum sit, exaggerant, desipit vti

Philemon.
Ἀνδρῶν ἴατρον πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις ἔχεις
Ἐγὼ, καὶ οὐκ εἶμι, ἀνδρῶν ἴατρον ἔχεις.
Homini facile est, alij con salere,
Ipsam vero praesare difficultis rei est.
Idem.

Quod in medicis apparere videt.
Qui de conuentia apud agrotos perquam bene
Omnes loquuntur, deinde vbi morbo afflicti sunt
Ipsos facientes, videri est, qua pridem prohibebat
Alij: tam est agrotus et speculator similes sunt
Non eiusdem est scilicet dolere posse, et con empy
Nam neq; medicus vllus si diligenter circam sp
Amicos suos bene valere cupit,
Neq; miles ciuitatem sine malo aliquo videre.

Philemon Iunior.
Τὸ ἴσθ' ἄνθρωπος, ἰατρὸς δὲ ἄνθρωπος ἔχεις
Ἄνθρωπος ἰατρὸς, ἀνθρώπος ἰατρὸς ἔχεις,
Μὴν δ' ἰατρὸς ἔχεις τὸν ἀνθρώπον ἔχεις
Ἐγὼ δὲ ἀνθρώπον ἔχεις, ἀνθρώπον δ' ἔχεις.
Quisnam hic est? medicus. O quam male habet
Quis medicus, si nemo male habuerit!
Soli medico et aduocato
Occidere impune.

Quid. l. 1. de Ponto ad Rufin.
Non est in medico semper reuenerit, et ager:
Interdum doctus plus ualere arte malum.
Adferat ipse licet sacras Epidaurius herbas,
Sanabit nulla vulnera cordis ope.

Tollere nodum non scit medicinae podagrae,
Nec formidari anxillatur agrotus.
Cura quoq; interdum nulla medicabilis arte:
Aut si sit, longa est attendanda mora.

PC
POLY

Quid l. i. de remedio amoris.

Quisquis se habet a seculo medicina paratur, Quam mala per longas in malere moras. Lib. 2. libid.

Sunt quoniam variant animi. Scariabimus artem. Nulle mali species, mille saluti erunt.

Menander.

Medicus gartus agrotant alius morbus est. Medicus autem est agrotare quam curare agrotum. Quod quidem est simplex, hinc vero adiungitur. Propter quod, mentium inuenimus labor.

Horat. lib. 1. Epistol. epist. 1.

Quid medicorum est, Transiunt medici, transeunt fabricia fabri.

Idem epist. l. i. epist. 17.

Medicam inuata a pudor malus sicer a celar. Quid de remedio amoris. Tempus Medicinae valet: data tempore profunt, Et data vno apto tempore vna nocent.

Idem epist. l. i. epist. 17.

SENTENTIAE PHILOSOPHICAE. Medicinae diuinitus accepta est, & diuinitus exercetur. Atque Deco, corpus pendet ex animo. Nonne Raphael archa-olunt huius artis opus exercuisse? mitram reli- quamque tanquam generis humani Medicus, & agros, & quocumque offerbantur, curabat, discipulisque tradi- curam medendi. Hanc igitur artem vix nobilissimam exercere quondam nequaquam dedignabatur. Sabor & Giges Medicorum Reges. Sabid Rex Ara- guntatis Pontis Rex, Aegyptiorum vero Hermes, Melve- Volunt nonnulli & Aucennam fuisse Cordu- Democritus, Thimeus, Loetus Plato, Aristoteles phi- in hac arte scriperunt, innumeralesque ali- non ignobiles. Marsil. Firm. lib. 1. Epist. ad Thom. Valer.

Medicorum consilia deuota, qui parum docti & satis seduli offi- ciosos multos occidunt. Sen. in epist. Medicari malos medicos, qui in alienis malis proficuntur se- nescit, scientiam seiplos curare non possunt. Sulpit. ad- nec imperatores nec oratores, quamvis artis praece- rit, quicquam magna laude dignum sine vfu & exerci- tio quicquam possunt. Cic. 2. Offic. vobis inconstanter medicina: nec sapienter mutatur, quum sit nulla. Plin. Sen. lib. 19. Quantarium sola euenit, ut vnicuique medicum se profesio sta- tur, quum sit periculum in nullo mendacio maius. ibid. Quisquis se habet a seculo medicina paratur, Quam mala per longas in malere moras. Plin. Sen. lib. 19. Quisquis se habet a seculo medicina paratur, Quam mala per longas in malere moras. Plin. Sen. lib. 19. Quisquis se habet a seculo medicina paratur, Quam mala per longas in malere moras. Plin. Sen. lib. 19.

Medicam inuata a pudor malus sicer a celar. Quid de remedio amoris. Tempus Medicinae valet: data tempore profunt, Et data vno apto tempore vna nocent. Idem epist. l. i. epist. 17. SENTENTIAE PHILOSOPHICAE. Medicinae diuinitus accepta est, & diuinitus exercetur. Atque Deco, corpus pendet ex animo. Nonne Raphael archa-olunt huius artis opus exercuisse? mitram reli- quamque tanquam generis humani Medicus, & agros, & quocumque offerbantur, curabat, discipulisque tradi- curam medendi. Hanc igitur artem vix nobilissimam exercere quondam nequaquam dedignabatur. Sabor & Giges Medicorum Reges. Sabid Rex Ara- guntatis Pontis Rex, Aegyptiorum vero Hermes, Melve- Volunt nonnulli & Aucennam fuisse Cordu- Democritus, Thimeus, Loetus Plato, Aristoteles phi- in hac arte scriperunt, innumeralesque ali- non ignobiles. Marsil. Firm. lib. 1. Epist. ad Thom. Valer.

Medicorum consilia deuota, qui parum docti & satis seduli offi- ciosos multos occidunt. Sen. in epist. Medicari malos medicos, qui in alienis malis proficuntur se- nescit, scientiam seiplos curare non possunt. Sulpit. ad- nec imperatores nec oratores, quamvis artis praece- rit, quicquam magna laude dignum sine vfu & exerci- tio quicquam possunt. Cic. 2. Offic. vobis inconstanter medicina: nec sapienter mutatur, quum sit nulla. Plin. Sen. lib. 19. Quantarium sola euenit, ut vnicuique medicum se profesio sta- tur, quum sit periculum in nullo mendacio maius. ibid. Quisquis se habet a seculo medicina paratur, Quam mala per longas in malere moras. Plin. Sen. lib. 19. Quisquis se habet a seculo medicina paratur, Quam mala per longas in malere moras. Plin. Sen. lib. 19. Quisquis se habet a seculo medicina paratur, Quam mala per longas in malere moras. Plin. Sen. lib. 19.

Medicam inuata a pudor malus sicer a celar. Quid de remedio amoris. Tempus Medicinae valet: data tempore profunt, Et data vno apto tempore vna nocent. Idem epist. l. i. epist. 17. SENTENTIAE PHILOSOPHICAE. Medicinae diuinitus accepta est, & diuinitus exercetur. Atque Deco, corpus pendet ex animo. Nonne Raphael archa-olunt huius artis opus exercuisse? mitram reli- quamque tanquam generis humani Medicus, & agros, & quocumque offerbantur, curabat, discipulisque tradi- curam medendi. Hanc igitur artem vix nobilissimam exercere quondam nequaquam dedignabatur. Sabor & Giges Medicorum Reges. Sabid Rex Ara- guntatis Pontis Rex, Aegyptiorum vero Hermes, Melve- Volunt nonnulli & Aucennam fuisse Cordu- Democritus, Thimeus, Loetus Plato, Aristoteles phi- in hac arte scriperunt, innumeralesque ali- non ignobiles. Marsil. Firm. lib. 1. Epist. ad Thom. Valer.

Medicorum consilia deuota, qui parum docti & satis seduli offi- ciosos multos occidunt. Sen. in epist. Medicari malos medicos, qui in alienis malis proficuntur se- nescit, scientiam seiplos curare non possunt. Sulpit. ad- nec imperatores nec oratores, quamvis artis praece- rit, quicquam magna laude dignum sine vfu & exerci- tio quicquam possunt. Cic. 2. Offic. vobis inconstanter medicina: nec sapienter mutatur, quum sit nulla. Plin. Sen. lib. 19. Quantarium sola euenit, ut vnicuique medicum se profesio sta- tur, quum sit periculum in nullo mendacio maius. ibid. Quisquis se habet a seculo medicina paratur, Quam mala per longas in malere moras. Plin. Sen. lib. 19. Quisquis se habet a seculo medicina paratur, Quam mala per longas in malere moras. Plin. Sen. lib. 19. Quisquis se habet a seculo medicina paratur, Quam mala per longas in malere moras. Plin. Sen. lib. 19.

Medicinae praecipue efficacissimus magister, vfu. Plin. Sen. lib. 4. Medici nil quod nociturum sit in corporibus agris relinquunt. Curt. lib. 6. Medicina est scientia, non solum contemplatiua, sed etiam acti- ua. Musonius. Ars illa corporis affecti curationem proficitur: animi vero non principaliter, sed tantummodo quam afflicto corpori compatitur. Heliodor. lib. 4.

§ APOPHTHEGMATA.

Diogenes, cum consideraret hominum vitam, videns medicos & philoiosophos, dicebat nullum animal homine sapientius esse. Verum cum videret coniectores, & huius generis alios, acbat, sibi nihil homine videri stultius. Laert. lib. 6. Nicoles. Medicos felices nominabat, quoniam successus quidem ipsorum sol inuictus, errores autem tellus operit. Ant. par. 1. ser. 56. Meliss. Max. ser. 508. Stratonicus ad medicum quendam dixisse fertur. Laudo tuam experientiam, quia non finis infirmos computret, sed statim eos a vita liberat. Anton. in Meliss. part. 1. ser. 56. Sed hoc Nicoles a scribit Max. ser. 50. Didymus perfectum medicum esse dicebat, non quidem qui o- mino curaret, sed qui nihil eorum, quae ad vtilitatem agra, & cu- ram pertinet omittit. Anton. in Meliss. part. 1. sermon. 56. Maxim. serm. 50. Theophilus interrogatus, quis perfectus medicus fieret? dixit ille qui possibilia & impossibilia discernere potest. Stob. serm. 10. Maxi- serm. 50. Philotimus, cuidam ostendenti digitorum exulceratum, qui vnguem haberet tabidum (id enim ex colore deprehendit) Non est tibi inquit, bene, periculum ab vnguium vitio. Idem fere fit ab om- nibus: vt de leuioribus malis querantur, grauiora dissimulent. Eras. lib. 6. apoph. ex. Plut.

Anonymus. Medicus quidem aegrotanti dederat pharmacum, eo- que sumpto conualuit aegrotus. Euenit vt aliquato post idem mor- bus recurret, aegrotus cum ad idem pharmacum, quo prius con- ualuerat, confugeret, nec sentiret remedium, accersit medicum, ad- miratus qui factum esset, vt eadem medicina quae prius depulisset morbum postea magis aggrauaret? Huius rei causam scitanti, medicus facete respondit. Fateor idem fuisse pharmacum, sed ideo non profuit, quia ego non dedi. Sentiens medicorum esse rare phar- maca, qui norunt quando & quomodo danda. Quae profuunt iuueni, nocent seni: & contra quae iuuant aetate tepido, ledunt frigido. Hoc refertur ab August.

Pausanias & Socrates. Eum medicum censebat optimum Pausa- nias, qui non timeret aegrotos extabescere, sed quamprimum sepe- riet. Inhumanior quidem videret haec sententia, sed tamen a Socratis opinione non multum abhorrens: qui vult, admodum valetudina- rios, nec vlla iam ex parte viles reipub. aequo animo debere e vita decedere: sic tamen, vt nemo sibi vim adferat, sed honestis actioni- bus immoriatur. Certe non apparet quid magnificiant cum qua- tuordecim medici multo tempore immodicis impendiis admittuntur, vt aniam praemortuam vitam in vnum alterumve mensum proferant. Quid enim aliud agunt, nisi quod arte sua mortem red- dunt longiorem: quasi hoc cuiquam sano sit optabile, diu mori? At viri sapientes mortem inopinatam ac breuem iudicant optimam. Plut. in Lacon.

Demades, maiorem gratiam medicis debere dixit, qui morbum ingruentem aereant, quam qui iam praesentem expellerent. Magis quippe optandum est, omnino non pati, quam a passionibus libera- ri. Ant. in Meliss. part. 1. ser. 56. Max. ser. 50. Hieron, medicum tum demum aegroti amicum esse dicebat, cum in extrema necessitate se diligentissimum ostendit. Anton. in Meliss. part. 1. ser. 56.

Diomys. sen. post aha multa sacrilegia in Epidauro, Aesculapio barbam auream detraxit, quod negaret conuenire, cum Apollo Aesculapii pater imberbis fuisset, vt filius barbam aleret. Finxit autem ideo antiquitas Aesculapium barbatum, inuentes, in medi- co multarum rerum vsum & experientiam requiri. Valerius Maxi- mus. Tiberius Caf. Dixisse fertur, eum hominem sibi videri ridicu- lum, qui sexagesimum praeter, effluis annum, manum porrigeret medico. Sentiens, hominem tam grandem natu scire oportere, quomodo iam sibi mederi debeat. Porrigunt namum medico qui consulunt illum, explorantem pulsus vcnarum. Erasimus libro 6. apoph.

Diogenes videns quendam medendi artem iam profitemem, qui prius erat palustris, sed ignauus: dixit illi, An eos qui te haecenus deceberunt, nunc vicissim deiciens? Deicit luctator, quem superat: & deicit medicus, quos in luctu conicit, aut etiam in sepulchrum. Similis iocus est apud Martialem, de eo qui ex medico factus est ho- plomachus. Laert. lib. 6. Idem. Didymon, qui vulgo audiebat adulter, curabat ocu- lum virginis. Et Diogenes dixit: Vide ne corrumpas pupillam. Hoc dictum apud Latinos sale caret. Apud Graecos autem κλέψ & virgi- dictum XXX 2

nem sonat, & oculi pupillam. Lust igitur ex ambiguo Diogenes. Laert. lib. 6.

Nicoles, quum maus quidam medicus diceret, se magnam habere potestatem: Quidni inquit, ista dicere liceat, qui tam multos impune sustuleris? Max. ser. 10.

Anonym. Sapiens quidam, cum imperitus medicus ei dixisset, Senex factus es? respondit. Bene quidem, & satis feliciter: medico enim non vltus sum. Ant. in Meliss. part. 1. ser. 56.

Arist. Cum morbo teneretur Aristoteles & medicus ei præceptum quoddam iniungeret: Ne inquit, me cures, vel ut bubulum, vel ut fossorem, sed prius causam edisere, sic enim facili persuasione me morigerum reddideris. Docens, his nihil sine causa temereque proferendum esse. Elsan. lib. 9. de Sar. hist.

Pausanias. Medicus quidam inuisibat Pausaniam, dicebatque Nihil habes mali: Non enim, inquit, te medico vtor. Hoc ipsum quod nihil habeat mali, adeo non acceptum ferebat medicis, ut eos solos iudicaret prospera esse valetudine, qui medicis non verentur. Id ut perpetuo verum non sit, tamen extrinsecus controuersiam est, maximam laborum partem a medicis proficisci, vel quia sint imperiti, vel quia negligentes, vel quia ambitione quæritu corrupti. Plut. in Lacon.

Idem, quum ab amico argueretur, quod de medico quodam male loqueretur, à quo nec vlla re læsus esset, nec cuius fecisset periculum: Si fecisset (inquit) periculum nequaquam viverem. Plut. in Lacon.

Agellanus. Quum medicus quidam Agellano Regi præscriberet curam, non nimis exactam, minimeque simplicem, qualis esse solet apud Lacedæmonios: per Geminos inquit, iuram quæ præscribis, si mihi prius in factis ut non viam: etiam si non omnia sumptero. Significabat, eiusmodi curationes citius acceleratas mortem, quam depulsuras morbum. Nec tamen operosa pharmaca sumenda, nisi ei qui destinauit mori. Omnibus in rebus ei genti placuit frugalitas ac simplicitas. Plut.

Hadrianus Imp. moriens dixit illud vulgatum: Turba medicorum Cæsarem perdidit. Arbitror illum huc detorsisse Græcum proverbium, πολλοὶ ἑσπασαν, οὐκ ἔλασαν ἀπὸ τοῦ βασιλέως, πολλοὶ οὐκ ἔλασαν τὸν βασιλῆα ἀνέλωσαν. Quamquam & hodie verum est, turbam medicorum causam esse mortis. Dion.

§ SIMILITVDINÈS.

Diogenes. Dum in luxuria & deliciis quæcunque in potestate vestra bona sunt, animo completimini, veniunt communes carnifices, quos vos medicos appellatis: qui quicquid sibi in mentem venerit, id dicunt, & faciunt. Hi autem qui bene medentur, incidunt, vident, ligant, intus extraque medicinas exhibent. In epist. ad Græc. fol. 177.

Arcefilai. Quemadmodum vbi multæ leges sunt, ibi etiam plurimum vitiorum: Ita quoque vbi plures sunt medici, ibi multi ægrotautes. Apud Laert. l. 4. c. 6. & Eras. l. 7. apoph.

Thriueri. Medici qui annulos & alias res, quæ ad rem medicam nil conferunt, cum fastu quodam gerunt, similes sunt circumforaneis: qui dum in medio foro prostant, externum aliquod animal ostentant, ut populum aduocent. in apoph. 18.

Qui affectus ignorat & tamen medicatur, similis est cæco, qui viam ignorat, & baculo tenet. in apoph. 112.

Claudiscat, qui alterum crus desiderat: Et mancus est medicus, qui solum rationem aut experientiam habet. ibid.

Eadem fere ratio, vulgatum cœnopolarum & medicorum: non enim dantur meliores, sed maiores impostores. ibid.

Nihil magis miror quam quod factores in incognito corpore tam diligenter medicantur ad corporis habitum, ipsi apparatus, & rursus ad mensuram pedis calcantur ipsum calpodium: & quod medici plerique sine discrimine corporis obuium fere accommodant medicamentum. in apoph. 118.

Ut Deus, sic medicus: ab omnibus postremo cognoscuntur: etenim non nisi in extrema necessitate coluntur. in apoph. 127.

§ ADAGIA.

Qui nocere potest, & idem prodesse. In medicos imperitos, qui non raro venenum pro remedio ministrant, quadrabit illud ex eodem libro quod usurpauit in pseudomane Lucianus: ἐστὶν, ἀπὸδ. Hom. loc.

Φάρμακα πολλὰ μὲν ἴσθαι, μὲν μὲν, πολλὰ δὲ λῶσθαι. Pharmaca multa scire, multa aut nocere multa. Idem quadrabit in hominem & bonis, & malis instructum artibus, qui vel iuuare possit, si velit, vel ledere.

§ BIBLICA EXEMPLA.

Medicinz magis quam Deo fidere perniciosum. Exemplum: Atā 2. Paral. 16. 12. Medice cura te ipsum. Luc. 4. v. 13.

Mediā in concessa quærentium. Exemplum: Saul, 1. Sam. 28. 6. 7. 8. Ocholias, 2. Regum. 12. 3. 4. Rex Moabitum, 3. 27. Zambri, 1. Reg. 16, v. 18. Atā plus habet medicis quam Deo. 2. Paral. 16. 13. Achaz, 28. v. 3. 4. Ephraim, Osee 5. 13. medius (quæ vocant) legitimis vtentes iuuat Deus, 2. Sam. 10. 12. 2. Paral. 32. 7. 8. Nehem. 4. v. 9. 21.

§ EXEMP.

Diod. lib. 4. scribit Cybel. Farmem veterinariam reperit. Quibus quod multi curarentur pueri, terrore canibus trem nominatam esse. Theat. Zuing.

Medicinarum teste Diodoro, voluit Mercurium apud primum inuenisse: secundum vereres, Apis Ægyptiorum perit, quod alii (auctore Plin. lib. 7.) Araco Apollinis & Babilonio tribunt: alii ipsi Apollini, vnde apud Quidam, Metam. dicitur. Inuenit medicina meum est, apifera, per orium.

Dicor. Hercules Celivus pharmaca multa fertur adinuenisse: venena, & serpentum morfus, & hinc ἐκείνου τοῦ νοσήσιου Cillo Cogn. lib. 3. narrat.

Pæon medicæ artis peritissimus, à cuius nomine Pæonia herba nomen sumpsit. Post obitum in Deorum numerum reclusus: deus esset, Deorum medicus constituitur. Theat. Zuing.

Apud Indos post Brachmanas philosophos in maximo honore medici: vt qui circa homines philosophentur, frugales non tamen ruficantes oryza & ordeaceis viuentis, quæ sunt illis non irrogat, nemo hospitio non libenter suscipit. Petrus Leo Spoletanus, ingeniosus & doctus Astrologus: sicut medicus ad Laurentium Medicum vocatus: cum parum medicamenta succederent, melancholia correptus, in puncto præcipitavit. Inuis in Elogijs.

Hadrianus Imp. medicinz studio sissimus fuit, & fortissimis. Proinde sepulchro suo inscribi voluit. Turba medicorum dicit Cælarem. Theat. Zuing fol. 123.

Dionysius tyrannus Siculæ: medicinz nauarum operationum, sectionis, vitionis, & reliqua faciebat. A. Isaac lib. 1.

Constantinus I. V. Pogonatus Imperator. Constantinopoli post deuictos Saracenos & Arabes, philosophæ & theologicæ renouauit: agriculturæ compendium collegit: & medicinz mo studio amplexus est. Theat. Zuing.

§ HEROGYPHICA.

Cum sacerdotēs Ægyptii Medicinā ab aliquo Deorum strata, a morbo conualuisse ostendere uoluissent, Columbae alii scribunt, Palumbem lauri ramusculum vstro gestantes mebant. Ales enim ea, quoties ægrotae cœperit, lauri folio, sibi ipsi medetur. Pier. Val. lib. 22. pag. 203. B.

Quod si etiam Ciciniam ore tenentem Origeni Musca figurarit, heroglyphico eo medicinam sibi comparatam in nam eius herbe passione Cicinosa stomachi fastidium ita lib. 17. pag. 159. A.

Vide Morbus & Mors.

Mediocritas.

§ DEFINITIO.

Mediocritas, Græcè μέτριος, ἡσυχία, & μέτρος, & ἡσυχία dicitur. Est autem mediocritas inter excellum & defectum. Nam medium (vnde descendit) est, quod participat extremorum.

§ SENTENTIAE PŒTICAE.

Phocylides.

Ἦταν μέτρον ἠσυχία, ἡσυχία δὲ ἀλλοτρίη. Omnium mensura optima, tranquillitas autem inuicem. Μέτρον μὲν φρονέει καὶ μὴ δολοῦσιν. Cum mensura comode, & libere, loquere.

Pythagoras.

Μέτρον δὲ ἡσυχία ἀσυχία. Mensura in omnibus optima. Helioidus.

Ἐν μὲν μέτρον δὲ πᾶσι γέγονεν τὸ δὲ ἀσυχία. Αὐτὸ δὲ μέτρον καὶ λόγος, αὐτὸ δὲ ἡσυχία. Ὡς καὶ χαλεπὸν καὶ ἡσυχίαν ἡσυχίαν ἀσυχίαν ἔστιν. Bona mensura multis sumes a viciis bonaq; reddi. Eadem mensura & melius si potes. Vt salus indigneris, & submissis transeis inuenis.

Horat. l. 1. epist. 18.

Virtus est medium vitiorum & vitium, re dicitur. Quid de Trist.

Vt sibi edotto si quis quam credit amico, Virtus tibi, & longe nomina magna fugi. Virtus tibi, quam tunc, potes praestitira virtus. Sæuam praestitira fulmen ab arce venit. Effugit hybernas demissa ante omnia procellas. Latæq; plus paruis vela timoris habent. Crede mihi, bene qui latius, bene vitis: & iustit

Fortunam debet quisq; manere suam.
 Claud. de Senat. Veron.
 Felix qui propriis animis transegit in aruis,
 Ipsa domus parum quem videt ipsa senem.
 In haculo nitens, in qua reptant arvens.
 Vnum numerat secula longa casa.
 Luc. lib. 5.
 Dum te grandes homini sunt vivere parce.
 Agno animos: neq; enim est unquam penuria parvi
 Hor. lib. 1. Epist.
 Quod satis est cui contingit nihil amplius optet.
 Non domus & fundus, non aris aceruus & auris
 Aggret dominis deduxit corpore febres,
 Non curas curas.
 Menander.
 Αὐτὸς ἑστὶν ὁ ἀνὴρ ἀναμνηστικὸς ἀεί.
 Huiusmodi esse se ipsum recordare semper.
 Ἄλλοι δὲ οὐκ ἔχουσιν ἀλλὰ πόνους βίῃ.
 Equis quidem sit omnibus, & si prestes diuitibus.
 Ex 1. Epigrammat.
 Ἄλλοι τὴν ἐπιπέδον ἀκατοῖς, ἢ ἀλλοῖς ὄρεσι πάλαιος.
 Οἱ τῶν τοῦ αἰθέρος τὸ πάλαιος ἔχουσιν.
 Quis superfluum intemptivum, quoniam sermo est anti-
 guus.
 Quid & mellis nimium, est bilis.
 Iulianus.
 Quis ego πῶς ἐστὶν, διὰ τὸν χρόνον, αἰ δὲ πνεύματι
 ὀφθαλμοῖς, ἢ ὁ πόνος & βίος, ἀλλὰ πόνους,
 Dum est patria, vita gratia: superflua autem
 Cura hominibus, non curas, sed labor.
 Baillus.
 Μὴν ἂν χρεώται πόνους, ἀρῶν, ἀρῶν, ἀρῶν,
 Ἀρῶν, ἀρῶν, ἀρῶν, ἀρῶν, ἀρῶν, ἀρῶν,
 Καί μιν πόνους τῶν τῶν ἀρῶν, ἀρῶν, ἀρῶν,
 Τῶν τῶν ἀρῶν, ἀρῶν, ἀρῶν, ἀρῶν, ἀρῶν,
 Εἰς τὴν πόνους, ἀρῶν, ἀρῶν, ἀρῶν,
 Neq; nec tempestate mare ducatur concitatum, neq;
 tranquillitatem
 Quis amant omnis ventis carentem.
 Mediocritem optima, ubi autem altione: Quorum,
 Et quae mensuram ego sufficientem amant.
 Hoc amare Lampi, malas fuge procellas.
 Sane quidam mansueti, & vasa Xephyrs.
 Palladas.
 Ἡ μετρίτης ἀρετὴ, ἢ τὸ τῶν ἀρετῶν ἀκρότης
 Καὶ οὐκ ἐπιπέδον, ἢ οὐκ ἐπιπέδον, ἢ οὐκ ἐπιπέδον,
 Mediocris enim optimum quid, quoniam summa
 quidem apta sunt
 Pericula indacere, extrema vero consitium ha-
 bent.
 Plaut. in Pcenulo.
 Hoc vnum tamen cogito, Modus omnibus in rebus
 optimus est habitus.
 Quis omnia nimium exhibent negotium hominibus ex se.
 Terent. in Andr.
 Apprime in vita homine Vitae est, ut ne quid nimis.
 Hor. lib. 1. Carm. sat. 1.
 Et modus in rebus, sunt certi denique fines,
 Quos ultra citra ne quis consistere rectum.
 Ouid. 2. Met.
 Quis graffus celestia tecta cremabis,
 Quis scortis medio rursusimus ibis.
 Idem 8. Met.
 Nihil una manus ultima cepto
 Impetum est, geminas opifex libravit in alas
 Nihil unum corpus, mox aq; pependit in aura,
 Nihil unum & natum, modum, ut limite curas
 Licet, aut, mones, ne si domos ibis,
 Nihil grauet pennas si celsior, signis aduans.
 Horat. Carm. 10. lib. 2.
 Nihil unum Licet, neq; altum
 Impetum urget, neq; dum procellas
 Licet, aut, mones, ne si domos ibis,
 Nihil grauet pennas si celsior, signis aduans.
 Horat. Carm. 10. lib. 2.
 Nihil unum Licet, neq; altum
 Impetum urget, neq; dum procellas
 Licet, aut, mones, ne si domos ibis,
 Nihil grauet pennas si celsior, signis aduans.
 Sen. Oedip. Act. 4.
 Quis illicat nobis
 Impetum arbitrio meo,
 Impetum Xephyro leuis
 Nihil unum Licet, neq; altum
 Impetum urget, neq; dum procellas
 Licet, aut, mones, ne si domos ibis,
 Nihil grauet pennas si celsior, signis aduans.

Lene sed modicum fluens
 Aura, nec Ergens litus
 Ducat in tepidam ratem.
 Tutam me media rohas
 Vita, decurrente via.
 Cnossium regem timens,
 Alti dum demem petit,
 Auribus fidens noxii,
 Certat & veras aues
 Vincere, & falsis nimis
 Imperat panni puer.
 Nomen eripuit fero.
 Callidus modicum senex
 Dedalus libyus eret,
 Nube sub media stetit,
 Alitem expectans suam, &c.
 Quicquid excessit modum,
 Pendet infabili loco.
 Idem Agam.
 Felix media quing, turba
 Partem quietam auram stringit
 Littora tutam, timidaq; mari
 Credere cymbam temo terras,
 Propiore legit.
 Terent. Andr.
 Nam id arbitror
 Apprime in vita esse utile, ne quid nimis
 Mart. 1.
 Illud quod modicum est, atq; inter Cerura, probatur
 Sen. Oed. Act. 1.
 Quicquid modicum defugit iter,
 Stabili nunquam tramite curret.
 Ouid. 3. Trist. 4.
 Qui cadit in plano, vix hoc tamen euenit ipsum,
 Sic cadit. Sed tuta surgere possit humo?
 At miser Elpenor recto delapsus ab alto
 Occurrit regi flebilis Umbra suo.
 Quid fuit, ut tritas agitaret Dedalus alas?
 Icarus immensus nomine signet aquas?
 Neque quod hic alte demissus ille volabat:
 Nam pennas ambo non habuere suas.
 Lucan.
 In se magna ruunt, late hunc Numina rebus
 Crescendis posuere modum.

SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Est mediocritas quaedam virtus: cum medii & perfecti sit inda-
 gatrix. Arist. 1. 2. Ethic. c. 6.
 Omnes qui mediocritatem inuestigant, & exquirunt: primum
 ab eo debent, quod magis ei contrarium est, ducere. lib. 2. Ethic.
 cap. 9.
 Rei medium appello id quod aequae abest ab utraque extremitate:
 idq; apud omnes vnum idemq; valet & efficit. Nostra autem ratio-
 ne id medium est: quod nec transit modum, nec defertur, nec vnum
 idemq; apud omnes valet. 1. 2. Ethic. c. 6.
 Omnem artis praetantiam conferat mediocritas. ibid.
 Mediocritas duorum vitorum est, quorum alterum eo quod su-
 perat, alterum eo quod parum est, certitur. ibid.
 Quibus in rebus nimium & parum reperitur: in iis etiam relin-
 quitur mediocritatis locus. lib. 2. Ethic. c. 4. & 1. Magn. Mor. c. 9.
 Nec quicquam est difficilius quam reperiri, omni in re medium.
 Eth. 1. 2. c. 9.
 Longe a delinquendo abduci veniunt ad mediocritatem. ibi-
 dem.
 Quod modicum est, id bonum. Nam quod maius est quam o-
 porteat, id malum est. Rhet. ad Theodect. c. 5.
 His rebus quae tractantur in vita, modum quandam & ordinem
 adhibentes, honestatem & decus conferuabimus. Cic. 2. Offi.
 Mediocritas ad omnem usum, cultumque vitae referenda est. In
 omnibus rebus mediocritas optima. Offi.
 Modus est optimus, decus ipsum tenere, nec progredi longius, O-
 rat. ad Brut.
 Suis cuique modus est, tamen magis offendit nimium, quam
 parum. De Orat.
 Vtique adeo magnum quid, & honesta res est mediocritas, ut,
 quod malum euenit, magis cum qui passus est, quam qui fecit, pu-
 dore suffundat. Polyb. hist. 1. 8.
 Quaedam, immo virtutes, odio sunt, seu eritas oblinata, inuictus
 aduersus gratiam animus. Tacit. Annal. lib. 15.
 Id semper egregium est, metiri quantum queas, neque ambitio-
 ne praecipit agi: tum in imperio, cuius adeo cupidi mortales sunt, ut
 id vel vltima senectus auide petat. Aurel. Victor.
 Praeclare sapienterque dixerunt profici illi homines, Nihil ultra
 modum; & praecelara res est mediocritas. Constantia. Manass.
 pag. 108.

Nihil est pretiosius mediocri vite genere, quod qui potest assequi & tueri, omnium certe est felicissimum. Ph. Cominus, histor. libro 10..

¶ APOPTHEGMATA.

Pistacum, aiunt dicere solum, Dimidi um plus esse toto, de quo dicto multa. Erasmi in Chilianibus. Hoc dictum autem extat apud Laert. lib. 5. c. 5.

Solon, eius item dictum nobile, & singulis momentis repetendum celebratur, Mediv ayay, id est, Nequid nimis, quod mediocritatem auream, in omnibus seruandam esse iubet. Laert. & Stob. ser. 3.

Cleobulus, nec minus celebre est illud Cleobuli. Mergos uqyoy, id est, Modus optimus. Eandem mediocritatem commendans. Laert. & Stob.

Philaxenus dicebat esse iucundissimas carnes, quae carnes non sunt: & suauissimos pisces, qui pisces non sunt, quemadmodum amoenissimam esse navigationem iuxta terram, & ambulationem iuxta aquam. Erasmi in 6. apoph. ex Plus.

Lycurgus interrogatus, quam ob rem statuisset, vt ad aedium culmen imponendum fabri securi vterentur, ad fores vero addendas sola ferra, nec villo alio instrumento. Vt, inquit, ciues mediocritatem seruent in omnibus quae apud alios sunt admirationi. Videbatur enim parum decorum esse, si per ostium rude inferrentur exotica pretio chara, arte operosa, & c. Plus. in Lacon.

Seneca, Nero sibi comparat auleum quoddam insigne tum pretio, tum pulchritudine. Id videns Seneca, Declarasti, inquit, te esse pauperem. Causam rogante Nerone: Quod si illud amiseris, inquit, non poteris aliud parare simile. Euenit vt illud auleum naufragio periret. In hoc autem profecerat Seneca admonitio, vt Nero iacturam adamatae rei ferret moderatius. Qui nimium habet vnicum, quo amisso non queat alterum promere pauper est. Turfissimum igitur est, mediocribus & parabilibus delectari. Erasmi lib. 6. apoph.

Alphonsus, optimum factum sibi videri dicebat, si voluntas nostra inter amorem ac metum media intercederet. Vt quantum amor ad excessum impelleret, tantum timor illam e diuerso retraheret. Sensit autem mediocritatem in omnibus esse optimam, & hominum actiones media voluntate temperandas. Panor. lib. 4. de reb. gest. Alphonsi.

Socrates percontatus quenam esset potissima iuuenum virtus? Vt, inquit, ne quid nimium tentent. Calor enim aetatis vix limit illos seruare modum. Laert. in Socrate.

Democritus, si quis modum, inquit, excesserit, iucundissima quaeque in uicundissima fient. Stob. ser. 17. Idem ab Epicteto dictum est. Ariano teste.

Aristippus, Aetam siliam salubribus praeceptis instituebat, conuersatiens, vt vbiq; quod immodicum esset, contemneret, quod mediocritas in omni re sit optima: & in femina maximae virtutis sit, temperate cupiditatis. Laert. l. 2. c. 8.

Diogenes, cum multis videretur immodice philosophus, respondit, se se imitari chori magistros, qui tonum legitimum excedere solent, vt alii congruum arriperent. Quod enim excedit modum, tamen est vitiosum est, tamen ad excitandam aliorum locordiam conducibile est. Ita pallium ac dolium Diogenis diuitibus suas delicias exprobrabant. Laert. l. 2. c. 8.

M. Cato, qui magistratum eundem frequenter ambirent, dicebat, veluti ignaros vite, ne aberrarent, licitores qui praecederent semper quaerere. Solebant enim licitores praerire, non vt iam ostenderent, sed honoris gratia. Voluit autem indicare vir prudentissimus, modum etiam in petendo magistratu obseruari oportere. Erasmi l. 5. apoph.

¶ SIMILITVDINES.

D. Augustini, sicut inter ignem & aquam tenenda est via, vt nec exuratur homo, nec demergatur: Sic inter apicem superbiae & voraginem desidia, iter nostrum temperare debemus, sicut scriptum: Non declinantes neque ad dextram, neque ad sinistram. Epistol. 82.

Seneca, nauis in fluuio magna, in mari parua est. Sic mediocres videntur insignes. Apud.

Pliny, vt nihil minus expedit, quam agrum optime colere. Ita se penumero inutilissimum est, nimis esse in negotio diligentem. Lib. 18. cap. 6.

Nilus famem adfert Aegyptiis, si vel parum exundat, hoc est, minus in cubitis vel plus satis, hoc est, vltra 18. Ita pariter obstat ad bonam mentem fortuna vel nimium secunda, vel nimium maligna: hic egestate vexans, illic delitiis auocans ab honesto. cap. 18.

Spodas alicuius aut pendens volatu, aut iacent, propterea quod pedibus careant: Ita quidam in vtramque partem nimis vehimentes, aut nimium tumultuantur, negotiis, aut toti torpent ocio: nil medium est. lib. 10. c. 39.

Heder a pota neruis nocet, eadem foris adhibita prodest: Sic Philosophiam si penitus imbibas, nocet ad pietatem: si leuiter, & veluti foris admoucas, prodest ad eruditionem. lib. 24. c. 10.

Callus Phrygiae fluuius si modice bibas, medetur corpori, si immodice lymphatum animum agit. Ita si philosophiam immodice attingas profundum: totum te illi addixeris, studio in mentis auferunt, & inanis gloriae furore quodam propositumque lib. 31. c. 2.

Notatus Protagenes, alioqui summus in pictura artifex, non sciret manum tollere de tabula: Ita quidam scriptores immodice ingenia peccant, quibus nihil vnquam satis emendatum lib. 35. c. 10.

Insimians Vontani, virtus necesse est constinatur: enique vt Horatius definit, medium vitiorum, atque vtriusque redolens. Cum autem in ipsa vitia hinc deficiendo, hinc exasperando perterritur, efficitur vt medium illud aut perinde desideramus, vt mensuramque sponte excefferimus, aut ab eo sic recedamus, vt modo reculare verum etiam reformidare ipsum medium uideatur. Ex quo fit, vt necerum nec mensuram ratione habita, ueruperante animo, nunc rursus deficiente proprio virtutis mitemplere nequeamus. Nec vero audiendi sunt qui ad utilitatem rere coeperunt, minuti philosophi, aut potius nullo modo philosophi: qui mihi illud sane uelle suadere uidentur, vt de hominum actionibus tollatur mensura, ea uidelicet, sine qua nec artificum dem consummatum facere aliquid ualeant. Est enim artificum primi cuiusque maxime metiri quae facit, atque ad mensuram gere & numeros, quo lingulae sibi inter se partes conueniant. Quibus ipse dimetiendis ad quasque intentus ut qui a suis mensuris relecta mensura nulla e parte recedat, opus suum tale efficit, quod e opere dici maxime consummatum iolent, nihil adhi quod hil eximii: quod praestare atq; efficere, proprium est mensurae. circa quando omnis affabrefactio ex eo est, vt nec magis quod productum habeant subductum, quam ratio, quam ratio, quam res denique ipsa, quae fit, postulat: nimirum iam omnia artificis tui operis, est a medio cuius ut dixi, iudex est mensurae. Docent hoc pictores in primis, & calatores, & qui uocantur architecti. Rerum quosque scriptores ac poete duo ante omnia legunt alterum, ne quid insolens ac turgidum in dicendo habeant, utrum ne quid humile & abiectum. Quae cum fingant, quod mensuris sequuntur, quam quod inter duo haec positum & constitutum est? Id certe nisi medium esse nequit, quando ab utroque carum (qui mediis est natura) recedi. Ergo etiam poete virtus ac laus, medi obseruatione gignitur. Quae quod Physicus quod poete ab vno ad alterum extremum, nisi per medium, aditum est. lum. De fortitudine lib. 1. cap. 4.

Roterodami, sicuti quasdam arbores fecunditas & largitas necat: ita quosdam perdit immodicus rerum succellus, in lib. 5.

Sicuti sal modice cibis aspersus condit, & gratiam saporem. Ita si paulum antiquitatis aut ioci admisceris, oratio fiet uerba si plus satis, nihil inuoluitus. ibid.

Vt noli subinde amputetur, ipsa sua fecunditate & grandae perit: Ita cohibendum est immoderatum studium, ut in genis, ne parum moderato labore consumantur, ibid.

Meditatio.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Meditatio, Graece Meditatio, vt & μεδωμαι, mediator dicitur. Hegeh. Hugub. Heggaton, a verbo, Haggab, id est, mouere, de, mouet in ore, meditatus est, medio in corde versant, mediam ore quam animo. Hinc etiam in ore, id est, in corde, id est, in ore, narratio, computatio, & cetera, id est, in ore, narratio, computationis explicatio.

Meditatio, est rei cuiusvis in mente repetitio & agnitio. Multi naturae vitium meditatione atque excitatione: ista (inquit Cicero) vt Demosthenes.

Quid autem sit, & quomodo differat a consideratione, attentione, & contemplatione, vide supra in Cogitatione.

¶ BIBLICI LOCI.

Meditandum uerbum Dei, Deut. 10. 9. 18. 19. Ios. 1. 8. Psal. 119.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Periand. per Aulon.

Moiſen rōnō, qui dixi, quid dicitum proba, Meditationem id esse totum quod gerat.

Ibidem.

Is quippe solus rei uerenda est efficax, Meditatur omne quod primum negotium.

Ter. Adelp.

O Democ. istuc esse sapere, non quod ante pedes iacet, Videre, sed etiam illa, quae iuxta sunt.

Prosper.

Periand. per Aufon.

Delicta verum, vel secunda predicat
Meditanda cunctis comicis Terentius,
Lucere sedes bellum gerere, aut parere:
Magna modicaq; res etiam parvis quoque
Agere valentem semper meditari decet.
Nam signores omnes incipis novis,
Meditatio forei gerenda desit.

Nihil est, quod ampliore curam possidet,
Quam cogitare, quid gerendum sit, debine
Inquiescentes Fors, non consilium regit.

SENTENTIA PHILOSOPHORVM.

Meditari nihil aliud est, quam crebro repetere imagines, atque
recurrere, non vii in se spectanda sunt, sed vt imagines aliorum.

Meditari nihil aliud est, quam speculari multoties aliquid idem,
Meditari nihil aliud est, quam speculari multoties aliquid idem, & tristi-
tiam inuenire rei praterite non per se. Albert. Magn. de mem. &

Meditationes ad gaudium & bonam spem cordis fortitudinem
excitant, & ex qualitatem complexionis : atque declinat ad soli-
tudinem excellentium in calore significant: quae ad timorem, & tristi-
tiam declinant, excellentium in frigiditate significant. idem de ans. li.

Meditari nil aliud est, quam multoties rem aliquam considerare
ut si quis rem
Meditari nil aliud est, quam multoties rem aliquam considerare
ut si quis rem

Meditatio non est amplius producenda, nisi quousque voluptas
procedat. Sic de can. tuen lib. 1. c. 8.

Meditationes & doctinae tanquam collisiones quaedam mutuae
inter se, ipsius primi boni gratia factae, amorem tandem ad ipsum
bonum in animo accendunt, amor contestum traducit, & vnit, mox
clarum in animo sic accento superne lumen effulget. idem in
deus. deopag. de diu. nom.

Meditatio nil aliud est, quam multoties rem aliquam considerare
ut si quis rem

Meditatio nil aliud est, quam multoties rem aliquam considerare
ut si quis rem

Meditatio nil aliud est, quam multoties rem aliquam considerare
ut si quis rem

Meditatio nil aliud est, quam multoties rem aliquam considerare
ut si quis rem

Meditatio nil aliud est, quam multoties rem aliquam considerare
ut si quis rem

Meditatio nil aliud est, quam multoties rem aliquam considerare
ut si quis rem

Meditatio nil aliud est, quam multoties rem aliquam considerare
ut si quis rem

Meditatio nil aliud est, quam multoties rem aliquam considerare
ut si quis rem

Meditatio nil aliud est, quam multoties rem aliquam considerare
ut si quis rem

Meditatio nil aliud est, quam multoties rem aliquam considerare
ut si quis rem

Meditatio nil aliud est, quam multoties rem aliquam considerare
ut si quis rem

Meditatio nil aliud est, quam multoties rem aliquam considerare
ut si quis rem

Meditatio nil aliud est, quam multoties rem aliquam considerare
ut si quis rem

Meditatio nil aliud est, quam multoties rem aliquam considerare
ut si quis rem

Meditatio nil aliud est, quam multoties rem aliquam considerare
ut si quis rem

Meditatio nil aliud est, quam multoties rem aliquam considerare
ut si quis rem

Meditatio nil aliud est, quam multoties rem aliquam considerare
ut si quis rem

Meditatio nil aliud est, quam multoties rem aliquam considerare
ut si quis rem

Meditatio nil aliud est, quam multoties rem aliquam considerare
ut si quis rem

Meditatio nil aliud est, quam multoties rem aliquam considerare
ut si quis rem

Meditatio nil aliud est, quam multoties rem aliquam considerare
ut si quis rem

Meditatio nil aliud est, quam multoties rem aliquam considerare
ut si quis rem

Meditatio nil aliud est, quam multoties rem aliquam considerare
ut si quis rem

Meditatio nil aliud est, quam multoties rem aliquam considerare
ut si quis rem

Meditatio nil aliud est, quam multoties rem aliquam considerare
ut si quis rem

Meditatio nil aliud est, quam multoties rem aliquam considerare
ut si quis rem

Meditatio nil aliud est, quam multoties rem aliquam considerare
ut si quis rem

rum vultis est, Exodi 22. 21. & 23. 9. Lemit. 19. 34. Dent. 10. 9. & 15. 7. 15.
& 16. 12.

SENTENTIAE BIBLICAL.

Nonisimorum memoria a malo reuocat.
In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, & in aeternum non peccabis. Eccl. 7.

Memento nouissimorum, & desine inimicari. 28.
Ad bonum incit. ut.

In die bonorum ne immemor sis malorum, & in die malorum
ne immemor sis bonorum, quoniam facile est coram Deo, in die
obitus retribuere vnicuique secundum vias suas. Eccl. 11.

Memento ira in die condemnationis, & tempus retributionis
in conuersione facies. 18.

Ne dederis in tristitiam cor tuum, sed repelle eam a te, & memento
nouissimorum. 38.

Memento esto iudicii mei, sic enim erit & tuum. Mihi heri, & tibi
hodie. Ibid.

Non possuisti habere super cor tuum, neque recordata es nouissimi
tui. Ps. 47.

PHILOSOPHICAE SENTENTIAE.

Memoria est figurarum rerum in mente vestigium. 1. Tufcul.

Memoria minuitur, nisi exerceas eam: nunquam tamen senem
quenquam audiui oblitum, quo loco thesaurum obrulisset. Cato
Major.

Habet praetoriti doloris secuta recordatio delectationem. Cicero
lib. 3. epist. fam.

Iucunda & suavis est praetoritorum malorum memoria.
Iucundi sunt acti labores. 2. de Finibus.

Tantum scimus, quantum memoria tenemus.
Facile meminimus, quae volumus: at non licet obliuisci, quae volumus.

Tenacissima est iniuria memoria, a beneficii breuissima.
Memoria hominum adeo labilis est, vt aegre reperias duos, qui
quae simul audierunt, eodem modo referant. Eras. in apoph.

Omnis disciplina memoria constat, frustra que doceatur, si quicquid
audimus, praeterit. Quint. lib. 11.

Memoria vel nomine suo Graeco mansio potius, quam motio
dicitur.

Profecto quae in pueritia discimus, diutius firmiusque, vt fertur,
meminisse solemus.

Mater Musarum Memoria est. Plat. in Crat. Timeo.

Memoria laborant & celeres, & tardi: celeres, quod humiliores
sunt, quam par est, vnde sibi & inhaerere imagines non possunt, at di,
quod rigentur plus a quo, vnde propter duriciem typos non admit-
tunt.

Memoria est scriba iatus manens. Arist.

Forum, quae frequenter intelligimus, cito reminiscimur.
Memoria non est futurorum, nec praesentium, sed praetoritorum,
vnde sensus est praesentium: Opinio seu fides futurorum, & memo-
ria praetoritorum. idem de memor.

Quae admodum & reliquis animae facultates ex actionibus
ipsarum deprehendimus: ita memoriam quoque a posteriori confi-
derantes possumus animae facultatem esse, quae per relationem ad
alia consistit ex rebus sine sensu sine cogitatione perceptis. Atque
haec animae potentia, quae semper ad illa refertur, memoria appella-
tur.

Aristoteles memoriam habitum imaginationis esse diffinit, tan-
quam simulachrum illius rei, a quo orta est imaginatio. Cum enim
ad facultatem imaginandi sensus peruenit, tum illa, quae tunc tan-
dem affectu phantasma dicitur. Excitata igitur sententia di facultate
a sensu, id quod offert rei sensilis imaginem, a qua re phantasma na-
tum est, imaginis & simulachri rationem habet ad ipsam rem
phantasma perceptam: & sic imago quaedam est in facultate phanta-
stica rei, quae sub sensum cecidit. Quum autem circa phantastica
facultatem retentio & habitus phantasmatis fit, Memoria nuncu-
parur, quae quidem brutis quoque communis est. Illa vero discreta
facultas, quae reminiscimur, solis ratione praeditis contingit. Nam
quod discretum est, ad rationem pertinet: proinde Aristoteles ait,
animalia bruta meminisse quidem, non autem reminisci: solum
vero hominem vtrumque facere. Porphyrius de anima & potentis.

Memoria est facultas animi, qua quis ea quae sensu aliquo exte-
no, aut interno cognouit, in mente continet. Itaque actio huius tota
est in totum conuersa: est enim Memoria, velut picta tabula, quae
vt aspectu oculorum efficit actum notitiae, sic illa intuitu animi in-
telligentis aut cognoscentis. Quae notitia non est simplex. Nam con-
sideratio est, cum inquirunt & scrutatur: Recordatio vero, cum ad id
peruenit, est, quod volumus. Est & in Recordatione reculus, cum
animus insistit in recordatione reialicuius, multum eam retractans
cogitatione, & reuoluens: quod recolere nominatur. Quae Recordatio
simplici gignitur intuitu animi in memoria, ea communis est
nobis cum brutis: quae autem fit per gradus quosdam, & discursum
a rebus, quae ante animum obuerfantur, ad ea quae subterfugerant,
hominis est propria, qui solus discursu vtitur, reminisci, a Philoso-
phis nuncupatur. Reminiscencia nobis est, quod Graecis *anamnesis*,
quae est in recordationem reductio, qualisque recordationis re-
corda.

Memoria.

DEFINITIO: ET ETYMOLOG.

Memoria Graece *μνησις*, & *μνησις*, *μνησις*, *μνησις*, *μνησις*, & *μνησις*,
memoria dicitur. Hebr. *Zeker*, & *Zikaron*, memoria, re-
cordatio, monumentum, quod nos aliquid rei admonet: a
Zakar, vel quod pronunciamus ac sic scriptum est *Zakar*,
reuertere cor datus est reuoluit in corde, habuit in corde, reuertit in
cordis ad mentem reuocant. Est autem memoria, per quam a-
nimus reperit ea, quae fuerunt. Cic. in Rhetor.

Memoria est iterata resumptio alicuius apprehensi sensu, vel in-
tellectu. secund. Arist. lib. de Memoria & reminiscencia.

Memoria est in multis aliis animalibus, reminiscencia tantum in
hominibus. Differunt enim memorari & reminisci, primo secun-
dum tempus: quia licet vtrumque sit circa praetoritam, tamen re-
miniscencia requirit obliuionem in tempore intermedio, quod non
requirit memoratio. Item memoratio bene conuenit aliis anima-
libus, reminiscencia vero non. ex Arist.

Memoria est pars integralis prudentiae, quia ad eam requiritur
experientia multorum, quod haberi non potest absque memoria
praetoritorum, quia, vt dicit Philosophus 1. *Metaphys.* experimen-
tatur et ex pluribus memoriis.

Memoria quae repetit animus, quae fuerunt. Cic. in Rhetor. secund.
Arist. de memoria & reminiscencia. est iterata resumptio, alicuius
apprehensi sensu vel intellectu. Vel: secundum eundem, est
praetoritalis prudentiae. Non est autem futurorum, nec praesentium,
sed praetoritorum tantum: sensus praesentium, spes futuro-
rum.

DIVISIO.

Memoria est duplex: Naturalis, ea quae nostris animis est, insita,
& simul cum cogitatione nata: Artificialis vero illa, quam confir-
mat industria quaedam, & ratio perceptionis. Sed quia in saeculis re-
bus regni bonitas imitatur saepe doctrinam: ars porro naturae
confirmata confirmat, & auget ita fit in hac re, vt nonnunquam na-
turalis memoria, si cui data est egregia, similis sit artificiali.

BIBLICI LOC.

Memoria beneficiorum acceptorum necessaria est, Dent. 24. 9.
& 32. 5. & 32. 5. & 32. 5. Memoria praetoritarum miseria

cordatio. Habemus igitur Memoriam, Recordationem & Reminiscenciam.

Memorie sedes ac velut fabrica, in occipito est à natura collocata, admirabili sapientia, quod præterita cernat. Illic velut oculum habemus quendam multo præstantiorem, quam si corporalis aliquis esset attractus, qualis in fronte: quod in fabulis est de Iano.

Memoria, sicut & manus duæ sunt vires: apprehendere, & retinere. Apprehendunt facile, qui humido sunt cerebro.

Memoria plurimum confert naturalis contemperatio corporis, qualis fuisse præditos illos credibile est, quorum magnitudo memorie monumentis literarum celebratur: Themistocles, Cyrus, Cyneas, Hortensius. Aduvatur tota ratione victus, cibis, potionibus, excitamentis, quiete, somno moderatis, & ad facultatis illius instrumenta accommodis. Ludouicus Pius lib. 2. de Animo.

Memoria vel nomine suo Græco cuius ostendit, quod mansio quædam sit in anima, non autem motio. Plato in Cratyle.

Μνήμη δὲ φύλαξ, τὸ μὴ γράφειν, ἀλλὰ ἐπιμνήσκειν, ἕως ἂν ἐπιταγήται. Πλάτων, κῆ δὲ ἀποστολή.

Maxima studiorum est conferuatio, si non scribantur, sed edicantur: fieri enim non potest, quin scripta nobis excidant. idem in epist. ad Dionys.

Memoria necessarium maxime vite bonurum, & thesaurus eloquentie, ac tanquam lumen aliquod res est ex omnibus partibus animi maxime delicata & fragilis: in quam primum senectus incurrit, sæpeque, vt Plinius inquit, deficere tentatur, meditari, vel quiete corpore, ac valido. Somno quoque serpente computat, vt inanis mens quærat, sit vbi loci. Imo verò huic ad agitionem occasio data, vt eum, qui memoria sit nulla, sepulchra legisse dicimus. Nec sepulchra legens inquit apud Ciceronem Casio) vercor, quod aiunt, ne perdam memoriam. His enim ipsi legendis, redeo in memoriam mortuorum. Est profectò huius penitentia natura miranda. Subito vterque ex longiore intervallo reuocata ingerunt sese, atque exhibent, interim sponte, interim id ipsum agentibus nobis ac meditantibus sæpe ac inter quietentibus. Excidunt quandoque proxima, in hærent affixa, quæ vetusta sunt, hesternorum obliui, acta pueritiae in digitos mutimus. Quod requisieris, altius illatebrare se atque recondere animaduertit: mox aliud agenti reddidit, se atque offert, nec manet semper memoriæ, sed aliquando veluti postliminio redit.

Galenus post Hippocratem summus artis medicæ princeps, in Microtechnie, cerebrum tenuitatis contem peratæ esse memorie fomitem, causamque præcipuam, arbitratur: quoniam crassiore parte illa, obrepit obliuio, qua humilioris item hebetant sensus: ficioris autem euadant liquidiores. Porro, Auicenna 6. Naturalium tradente, egregia illi supedit memoria, quorum animæ multis non distrahuntur motibus, nec conuellerit cogitatio. Quæ ratio plene efficit, vt pueri, quamuis humilioris sint naturæ, pertinaciter tamen retineant, quæ imbibuerint, simul & propter motus vehementiam, vt adicit Thomas. Nam & quæ miramur amplius memorie ad glutinatur, adfigunturque: admittuntur autem ferè omnia pueri, vt quibus noua ac insolita sunt. Hoc verò est, quod significat Quintilianus, vbi natura esse nostenciores ait eorum quæ à teneris annis imbibimus. Contra verò in senioribus, redundante humoris vi, contingit memoriam esse nullam, sed timentibus excutitur memoria, propter frigiditatem humores congelantem, quibus coeuntibus concretescentibusque, nulla recipi impressio potest, &c. Dereminiscencia & memoria vnde Platonem in Philebo, ac Phædro, dialogis, item & in Phædone.

Docilitatis partes tres esse apud Græcos traduntur: anchinoæ id est Solertia, Memoria, Oxytes. Memoria est eorum, quæ quis didicit, contruatur. Oxytes, mentis intelligitur celeritas. Anchinoæ verò, vbi ex his quæ didicimus, etiam quæ non didicimus, venamur: quam Quintilianus mentis agitationem vocauit. Aristoteles 6. Moralium Anchinoæ, ab Eubulia: id est, consultantandi præstantia diuersam facit: quoniam sit Anchinoæ Eustochia quædam, id est, coniectandi excellentia.

Differunt autem memoria & reminiscencia: nam est in brutis memoria, vnde & prudentiam quoque habere in Philosophia prima colligit Aristoteles, vt in imperfectam, sicut & memoriam. In hominibus enim tantum est reminiscencia. Ea verò est discursus rerum cum ratione ab vniuersalibus ad particularia, & remotis à sensu vel indeptio, ac recensio eorum: quæ in se memoria referuarit, memoria plerumque vegetanda gratia. Sexto Naturalium Auicenna scribit: Cognoscere aliquid sibi fuisse quod idem sit abolutum, in homine est tantum, & in rationali virtute.

Memoria virtus ex quorundam sententia duplex videtur: facile percipere, diu retinere, illud ex humecta contingit natura, hoc est sicca. Inde venit, vt nonnulli facilius dicant, quam percepta custodiant. Alii vero secus, vt ad humiditatem vergunt, vel ad siccitatem, & propterea Aristoteles.

Ὁυ γὰρ οἱ ἀνθρώποι ἐστὶν μικροί, καὶ ἀναμνηστικοί, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μνημονικότεροι μὲν οἱ σαρκεῖς ἐστὶν ἀναμνηστικότεροι, δὲ οἱ ταρχεῖς καὶ εὐμαθεῖς.

Non idem memoria viget, ac reminiscencia: sed vt plurimum ingenio tardi memoria valent, dociles autem, reminiscencia. Cuius

ratio est, vt inquit Thomas, quia diuersa hominum habentur animæ operationes ex diuersa proueniunt corpora diuersa. Videmus autem ea, quæ difficulter ac tarde impressionem faciunt, valde perseveranter que eandem custodire, vt est liquorum nullo admittunt negotio, haud pertinaciter retinere, vt est aqua, facilitate remittere, vt cera, aut aqua. Et quia nihil profectò memoria est quam perceptorum constantis retentio, inde est, quod etiam admindulatio firmiorque memoria est: autem memoria, longè præcellens. Hæc & alia plura Calisto Rodriguez lib. 1. de significatione lectionum, c. 15.

De memoria. Dial. VIII.

Francisci Petrarca.

G A V.

Memoria ingens data est. R. Ampla ergo domus testis habet fumosam imaginum, vbi multa displicant. G. Memoria dicitur & sæpe delectabilem moesta recordatio est. G. Rerum admodum moria. R. Si bonarum, bene si malarum, quid hinc gloriarum ne triste est, vel tulle mala, vel vidisse, nisi vel quodammodo sent, vel sub oculis sint semper? G. Memoria diuersarum rerum petit. R. Et culpæ, & delictorum, & scelerum, & ignominiarum, & repulsiarum, & dolorum, & laborum, ac discerimus, quæuis huic vltimæ voluptas quædam (vt aiunt) sit adiuncta memoria. In quo tamen intelligitur non tam præteritorum malorum cogitatio, quam præsentis boni delectatio iucunda esse. Itaque præteritorum laboris ac periculi meminisse inuadit, nisi quædam aut scelerum perpetatem læte meminit, sed diues, morbum, sed incolam, sed ber, carcerem, sed solutis, vincula, sed reuersus, exitum. Sed meminæ memoria in mediis licet honoribus tristis est. Admodum licitatis, vel incurabilius, quam fama. G. Memoria multorum & multorum temporum. R. In recordatione multiplex memoria molesta. Quædam nempe conscientiam vellicant, quædam pungunt, quædam vulnerant. Alia confundunt, alia exterrunt, alia sciunt, vnde fit vt memorantium ora rubor, pallor, & inchoant lentio occupent quod pestis hominum plerumque accidit, nisi susq; sit varius, vox incerta, & que sunt enim odi animi memor laborantis indicia. G. Memoria prompta est. R. Mallem, vbi pia, castum, & desiderium, & honesta consilia, & actus innotuita probri nescia. G. Memoria apprimè tenax est. R. Vnde hæc obliuio cœlesti um præceptorum, que tam pauca sunt, vnde obliuio Dei vinitus? Vnde obliuio fames? G. Memoria modum tenax est. R. Terrenarum & inuiliam rerum credentiam vero, & quo vagæ hæc volatilisq; memoria? que cum terrenaq; peragruerit in seipsam nesciens reuerti, quod necessarium, ac salubre erat obliuiscitur. In qua ei si forte aliquid letationis interdum, sæpe tamen anxiatis est plurimum, & demeritò. Themistocles cum ei quidam memorandi artem à se de tunc inueniam polliceretur, Male se ait obliuionis artem, memoria discere. Et licet hoc ille suo quodam iure respondere deatur, vt qui natura dono illo supra fidem excelleret, cuius memoriam innumera quidem rerum, atq; verborum imaginum grauaurent, ferè tamen omnibus conuenit, ita omnes & delectat, & discenda dedecit, in his tatum quorum vilius est, uio memoriam exercentes, inq; id naturæ, finibus non contentam arte laxatis. G. Memoria omnipotens est. R. Timulibet finis est Deo, Multipotens dicitur voluisti. Si qua tamen insignem moris vis est, quod omni curiositate melius fuerit, damna dicit, stringat vtilia, neq; tam sedula, quæ delectent a greges, quæque prolant. G. Memoria optima est. R. Optimo nihil est, quod si fidem dicto quæris, vt in optimis te memorem præcipue portet. Memento peccati tui, vt dolcas, memento mortis vt timeas, memento diuinæ iustitiæ, vt timeas, memento miseræ conditionis speres.

De inopi & infirma memoria. Dial. ci.

D O L.

Sed memoria inope & infirma sum. R. Est hæc alia senectutis fama haud verior quâ relique, sed vt vera sit, huic quoque subuenias. D. Memoria labat. R. Adesto ne corrumpat, & laborum exercitatione sustentis. Fac quod muro ruinâ minanti, adhibet gula opportunis locis, & fragilem crebris ac validis admittat, cūnulla. D. Memoria fluxa est. R. Diligentia & artificio illi hinc cunctis ingenii memoriaq; defectu occurrat industria. N. Memoria indultia perire, nil minui. Hæc est quæ philotophos & poetam virentissimo ingenio ac stilo, hæc est quæ decrepitos oratores vtilia validisq; laterib; ac tenaci memoria feruarè potest, quædam

Carmides in terra Graecia, quae quis volumina exegisset, in Bibliothecis legentis modo repraesentavit. *Autor. Plin.*

Elmus *Adrianus* tanta fuit memoria, ut locos, negotia, milites absentes quoque nominibus suis recenteret.

Themistocles tanta fuit memoria, ut *Simonidi* artem memoriae pollicenti, dixerit, se male artem oblivionis: quod etiam meminisset, quae nolle, & obliuisci non pollet, quae vellet. *Autor. Cic. lib. 2. de Orat.*

Aiunt & Theodectus Aristotelis discipulum multae fuisse memoriae. *Habuit & Lucullus* diuinam quandam rerum memoriam, maiorem verborum *Hortensius*. *Autor. Cic. 4. Tusculanarum quaestio- num.*

Seneca de seipso scribit, suam memoriam adeo excelluisse, ut non ad usum modo sufficeret, sed in miraculum usque procederet: nam duo millia nominum recitata, quo ordine erant dicta, referebat ducentos quoque versus, ab ultimo incipiens, recitabat.

Ephras sacerdos vniuersas Hebraeorum doctrinas habuit in memoria. *Ioseph. lib. 11. c. 5. Antiquitatum Iudaicarum.*

Tanta fuit *Portio Latroni* memoria, ut quae dicturus erat, edificandi causa nunquam relegeret, edidicerat cum scriberet: dicebat ita, ut in nullo vnquam verbo memoria cum deciperet, iubebat aliquid nominari ducem, statim illius gesta ad vnguem reddebat.

Memoriam definit *Cic. lib. 2. de Inuentione Rhetorica*, per quam illa animus repetit quae fuerunt.

Artis memoriae inuentor fuit *Simonides*, *Cic. lib. 2. de Orat.* Ordo maximè adfert memoriae lumen.

De memoriae eleganter & copiose scripsit *Cic. lib. 3. Rhetoricæ ad Heren.*

Memoria quo pretiosior, eo magis iniuriæ obnoxia. Quidam enim lapide ictus, literas prius oblitus est: Alius tecto præcipitatus matris & propinquorum tetus est oblivione, *Messale Cornino* Oratori grauius aegroti, seruorum & sui ipsius nomen excidit.

Cæsar dictator scribere & legere vno tempore; dictare & audire solebat: epistolas magni ponderis quateras pariter dictabat, aut si non aliquid ageret, septenas.

Vide Mens, Recordatio. Item Contemplatio, Consideratio, Meditatio.

Mendacium.

DEFINITIO: ET ETYMOLOG.

Mendacium, Graece *ψεύδος*, *ψεύδομαι*, mendax, & *ψεύδομαι*, mentior dicitur. Mendacium Hebr. *Cazab*, iustus, vituperium, a verbo *Cazab*, mentitus est, defraudauit. Cognationem habet cum verbo *Caschaph*, fascinoit. Graece *ψευδίζω*, mentior. 2. *Cachasch*, abnegatio, mendacium, denegatio, *Ose. 10. 15. Nah. 3. 1. Job 16. 8.* a verbo *Cachasch*, negauit, abnegauit, mentitus est, frustratus est, non respondit voto. Cognationem habet cum verbo *Schatach*, oblitus est: & cum verbo *Caschach*, obtenebratus est. Mendax enim memoria caret, ut & iudicio. 3. *Scheker* etiam mendax dicitur, a *Schaker*, scurrilis fuit, perfide, dolose egit. Conuenit cum verbo *Scharab*, exsiliabit, sarcasice derisit. Hæc enim vitia sunt mendacibus familiaria. Est autem mendacium falsa vocis significatio, cum intentione fallendi. *secund. August. libro de Mendacio.*

Mendacium est sermonis, orationis, dicti vanitas. Mentiri est concretum, & mendacium est abstractum. Ideo dicens verum contra opinionem eius, mentitur, sed quod dicit non est mendacium. *ex B. Thom. 3. Sent. dist. 38. q. 1.*

Mentior a mente deriuatur, quod est contra id, quod est in mente, loquor. Differt quæ a mendacium dico, nam qui mentitur non ipse fallitur, sed alterum fallere conatur: qui vero mendacium dicit, ipse fallitur, cum credat se verum dicere. Vnde *Nigidius: Vir bonus inquit, præsare debet, ne mentiatur: prudens, ne mendacium dicat.* Illud a mente deducitur, hoc a menda, quod errorem significat. Vnde mendosum librum dicimus, plenum erroribus: hinc emendo, corripo, & emendator, & emendatrix. A mendacium mendax, mendaciter, mendacius, mendacissime descendunt.

BIBLICI LOCI

Mendacium fugiendum, *Genes. 38. 23. Exods. 20. 16. Eccl. 23. v. 1. 7. Leuit. 19. 11. P. sal. 4. 3. Eccl. 15. 2. Prouerb. 6. 17. Eccl. 12. 22. Eccl. 19. 9. 22. Eccl. 30. v. 6. 8. Jerem. 5. 31. Zach. 8. 17. Ephes. 4. 25. Coloss. 3. 9. Apocal. 21. 27.* Mendacium a Principe alienum esse debet, *Prou. 17. v. 7.* ab impijs facile arripitur. 2. *Thess. 2. 11.* mendacii poena, *Apocal. 21. 8. Eccl. 22. 15.* Mendacium passim regnat, *P. sal. 12. 2.* Ne in Dei quidem gloriam & fauorem mentiendum est, *Job 13. v. 7. 10. Prou. 13. 17.* Mendacia inter maxima scelera sunt numerata, non adhibita perniciosis, aut officiosis dysfunctionibus, *P. sal. 5. 7. Ose. 4. 2. Zach. 8. 16.* a mendacio autem absti-

neri iubemur, *Matth. 5. 37. 1. Cor. 1. 9. 18. 19. Ephes. 4. 25.* Mendacium non suscipiendum a Iudice, *Exods. 21. v. 7.* omnis homo, *P. sal. 115. v. 11. Esa. 9. 17. Rom. 2. 4.* Mendacium arguit Christum, *1. Ioan. 2. v. 2.* mendax spiritus in Prophetis, *1. Cor. 13. 22.* mendax spiritui Sancto *Ananias & Saphira* mortalis, *Act. 5. 3. 4.*

DIVISIO.

In doctrina religionis quod est contra bonos mores. *Quod nulli prodest, & alicui obest.* *Quod uni prodest, & alteri obest.* *Quod fit sola mentiendi libidine.* *Arbitrarij.* *Ethic dicit quod mendax, quæ talis est dum habuit unum mendacium, quæ talis est quod fit cupiditate placandi iustitiam eius seruandam.* *Quod nulli obest, & alicui prodest, ad bonum poris seruandam.* *Quod nulli obest, & alicui prodest, ad malum poris seruandam.* *Quod nulli obest, & alicui prodest, ut ab omni cura corporis aliquem tuatur.*

Mendacium locosum, vt vanum, scurrile, & Deum indignum, a pijs & honestis hominibus repudiatur. Offensiuum rationibus repellatur. Ab omni specie mali abstinentiam esse, *1. Cor. 13. 22.* Malum non faciendum est, vt bonum eueniat, *1. Prou. 13. 17. Rom. 6. 15.* Charitas non gaudet iniustitia, *1. Cor. 13. 22.* Mendaces indistincte damnantur, *P. sal. 5. 7. Ose. 4. 2. Zach. 8. 16.* Falsum testimonium, id est, mendacium damnatur, *Exods. 23. 7.*

SENTENTIÆ BIBLICÆ.

Mendacium a Deo vetatur. Mendacium fugies, *Exods. 23.* Non mentieris: nec decipiet vnusquisque proximum suum, *Leuit. 19.* Nunquid Deus indiget vestro mendacio, vt pro illo loquar, *Job. 13.* Veritatem & iudicium pacis iudicate in portis vestris, & quisque malum contra amicum suum ne cogitetis in cordibus vestris, & iuramentum mendax ne diligatis. Omnia enim haec quae odi dicit Dominus, *Zach. 8.* Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem, vnusquisque cum proximo suo, quoniam fumus iniucem mentis, *Ephes. 4.* Nolite mentiri inuicem, *Coloss. 3.* Diabolum imitatur. Egrediar, & ero spiritus mendax in ore omnium progredientium, *2. Par. 18.* Flagellum inundans cum transierit, non veniet super os populi, sed super os mendacium, ipem nostram, & mendacio profecti, *Esa. 58.* Vos ex patre diabolo estis: Cum loquitur mendacium, ex priis loquitur, quia mendax est, & pater eius, *Ioan. 8.* A bonis enutritur. Verbum mendax iustus dereliquit, *Prou. 15.* Non decent stultum verba composita, nec principem mendacium, *17.* Vanitatem & verbum mendacii longe fac a me, *30.* Non contradicas verbo veritatis vilo modo, & de mendaciorum ruditionis tue confundere, *Ecccl. 4.* Noli amare mendacium aduersus fratrem tuum, neque cum tuum similiter facies, *7.* Ne velis vti mendacio vilo: nunquam enim prodest frequentio illius, *ibid.* A malis frequentatur. Qui nititur mendacis, hic pacis ventos, idem autem periturus aures volantes, *Prou. 10.* Malus obedit lingue iniquæ, & fallax obtemperat labi mendacibus, *17.* Suius est homini panis mendacii, & postea implebitur calculo, *20.* Lingua fallax non amat veritatem, *26.* Princeps, qui libenter audit verba mendacii, omnes mendaces habet impios, *29.* Opprobrium nequam in homine mendacium, & in ore plinatorum assidue erit, *Ecccl. 10.* Ab immundo quid mundabitur? & a mendace quid verum erit? *34.* Sine mendacio consummabitur verbum legis, *ibid.* Mendacium proximum decedit. Abscondunt odium labia mendacia, *Prou. 10.* Qui quod nouit loquitur, iudex iustitiae est: qui autem mendacis est, fraudulentijs, *12.* Profer mendacia veris pellis, *14.* Profer mendacium dolosus testis, *ibid.*

PC

POLY

linguis quasi simplicia: & ipsa perveniunt vsque ad in-

seipsum perdit.

omnes, qui loquuntur mendacium. Psal. 5.

Quotum non est in ore eorum veritas. Sepulchrum patens est

quod non est in ore eorum veritas. Sepulchrum patens est

Quod non est in ore eorum veritas. Sepulchrum patens est

SENTENTIAE PATRUM.

loquitur voluntate

loquitur voluntate

loquitur voluntate

loquitur voluntate

loquitur voluntate

loquitur voluntate

loquitur voluntate

loquitur voluntate

loquitur voluntate

loquitur voluntate

pum, sacerdotem, vel clericum se profiteri & contraria ordini ope-

Nonnunquam peius est, mendacium meditari, quam loqui, nam

Concessum est diabolo, interdum vera dicere, vt mendacium

Aliud est sub incerto hoc vel illud opinando sentire, aliud, est te-

Sed sibi semper mentis imprudentia, rerum merita non potest

Quum humilitatis causa mentiris, si non eras peccator ante-

Perdes omnes, qui loquuntur mendacium. Sunt mendacia qua-

In quibus rebus nihil interest ad capeendum regnum Dei, vtrum

Aliud est mentiri, aliud est verum occultare: sicut aliud est falsum

Qui veritatem occultat, & in mendacio profert, vterque reus

Nec artificiosus ingenio, nec simplici verbo oportet decipere quen-

Quidam suis mendaciis gratiosi sunt: quidam semper laborant

Nonnulli obstetricum mendacium conantur asserere non esse

Deus genit veritatem: diabolus mendacium. Ex Aug.

POETICAE SENTENTIAE.

Homerini Iliad.

Ex hoc patet quod mendacium quod ad avaritiam

Phocylides.

Mendacia noli dicere sed verum omnia loquere.

Cleobulus.

Mendacium odit omnis prudens & sapiens.

Menaades

Menander.

Μένδον οὐκ ἔστιν ἀδικία ἀλλ' ἁπλοῦς
Mentens nullus laetetur ad multum: impus.
 Μένδον οὐκ ἔστιν ἀδικία ἀλλ' ἁπλοῦς
Mendacii crimen vitam laedit.
 Μένδος δὲ μὴ εἴς τινος καὶ χροῖον.
Mendacium autem odit omnis sapiens & utilis.

Euripides.

Ἄσπρον, ὅτις καὶ τὰ κατὰ ψῆδον λέγει.
 Οὐ τοῖς δὲ χροῖον τοῖς κακοῖς ἀλλ' ὄντων.
Infelix est, qui mendacia, esse bona ea videantur,
Potius rursus patitur, quam quae mala esse indicat veritas.

Sophocles.

Ἄλλ' ἂν ἐπεὶ ψῆδος εἰς τῆς ἀδικίας.
 Κακοῖς τὰς κηδον, καὶ πρὸς ἀνδρῶν ἀδικίας.
Nullum mendacium procedit ad senectatem aui.
Malum est, facta cellare, nec virum decet ingenium.

Idem in Creusa.

Καλὸν μὲν ἔστι καὶ ἐπὶ τῆς ψῆδος λέγειν.
 Ὅτι δὲ εἰς τὸν εἰνὸν ἡ ἀδικία αἰεὶ,
 Ἐπεὶ τὸν ἀδικίαν ἡ καὶ τὸ κατὰ δίκην.
Hand quidem honestum est, mendacia loqui.
Cui tamen dixam perniciem veritas affert.
Huic venia danda licet in honesta loquendi.

Pisander Camireus vates.

Ὀδυμῆος καὶ ψῆδος οὐκ ἔστιν ἀδικία.
 Ἄσπρον, ὅτις καὶ τὰ κατὰ ψῆδον λέγει.
 Οὐ τοῖς δὲ χροῖον τοῖς κακοῖς ἀλλ' ὄντων.
Non reprehendus est, qui mendacium pro vita dixerit.

Menander Comicus Poeta.

Ἦν καὶ τὸν ψῆδον λέγειν ἀδικία.
 Ἦν καὶ τὸν ψῆδον λέγειν ἀδικία.
Profecto intolerabilis res est, mendacia loqui.
 Diphilus Thesaurus.

Καὶ ἐπὶ τῆς ψῆδος ἀδικία οὐκ ἔστιν ἀδικία.
 Μένδον οὐκ ἔστιν ἀδικία ἀλλ' ἁπλοῦς.
 Ἦν καὶ τὸν ψῆδον λέγειν ἀδικία.
 Ἦν καὶ τὸν ψῆδον λέγειν ἀδικία.
Ego existimo mendacium saluti gratia
Prolatum, nihil adferre mali.

Charemon Comicus poeta.

Μένδος δὲ τὸν ψῆδον λέγειν ἀδικία.
 Μένδος δὲ τὸν ψῆδον λέγειν ἀδικία.
Bonus falsa dicere non consentit.
 Theognis.

Πρῶτον μὲν μένδον ἐπιπρῶτον ἀδικία.
 Τῆς ψῆδος ἀδικία οὐκ ἔστιν ἀδικία.
 Ἦν καὶ τὸν ψῆδον λέγειν ἀδικία.
 Ἦν καὶ τὸν ψῆδον λέγειν ἀδικία.
Principium mendacii exitum habet gratia, circa suum
vero
Turpe sane lucrum, malumque pariter
Nascitur, est autem plane in honestum, si cui mendacium
adhaereat
Viro, & ab ore primae egreditur.

Græce sic sonat.

Ἀσπρον, ὅτις καὶ τὰ κατὰ ψῆδον λέγει.
 Ἦν καὶ τὸν ψῆδον λέγειν ἀδικία.
 Ἦν καὶ τὸν ψῆδον λέγειν ἀδικία.
 Ἦν καὶ τὸν ψῆδον λέγειν ἀδικία.
 Ἦν καὶ τὸν ψῆδον λέγειν ἀδικία.
 Ἦν καὶ τὸν ψῆδον λέγειν ἀδικία.

Iuven. Sat. 3.

Quid Romae faciant? mentiri nescio: librum
 Si malus est neque laudare, & posere: motus
 Astrologum ignoro: summi promittere patris
 Nec volo, nec possum: rarerum rursus a nunquam
 Insuper, ferre ad nuptam quae mihi adulter:
 Qua mandat, norint alij.

SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Abstrahentium non est mendacium. *Arist. l. 2. Physic.*
 Omne mendacium prauum est, & fugiendum. *Idem l. 4. Ethic.*
 Duo sunt opera sapientis, quorum vnum est non mentiri, de quibus nouit alterum vero, mentientem manifestare posse. *Arist. lib. Elenchor.*
 Qui in mendacio confidit, cito deficiet. *Laert. Diog. de vita & moribus philosoph.*
 Ut enim immortalis est veritas, sic fictio & mendacium non durat. Simulata illico patefcunt, & magno studio compta caefaries vento turbatur exiguo, & operoso, licet impressus fucus sudore diluitur, & argutum quoque mendacium vero cedit, coramque presfui intuente diaphanum est, operum omne detegitur, abeunt umbrae natuulq; rebus color manet & latere ditius magnus est labor. Nemo sub aquis diu viuit, erumpat oportet, & frontem quam celabat, aperiat. *Franc. Petrarcho lib. 1. de vita solitaria.*
 Τὸ δὲ ἐπὶ τῆς ἀδικίας ἀδικία οὐκ ἔστιν ἀδικία, ἢ τὸν ψῆδον λέγειν ἀδικία.
 Ingenia non aperta, non simplicia, sed astuta & callida, & ad decipiendum parata, magis quam viperas fugere debemus. *Theophrast. de simulatione.*
 Mendacium dicere, aliquando sapientem concessum.
 Mendacium odit, qui quis sapiens est, & probus. Mendacio paratur auctoritas. *Quint.*

Mendax hoc lucratur, vt cum vera dixerit, ei non credatur. *apud Diog. lib. 5.*
 Saep̄ delinquentibus promptissimum est mentiri.
 Mendacium de scipio duplex est.
 Mendacium non veritatis. *Theophrast.*
 Mendacem memorem esse oportet. *Liu. Dec. 4. lib. 4.*
 Multa sunt, quae nonnullos mortales mentiri compellunt, non tantum venia, sed & laude digni sunt: vt quae hostiliter runt, vel ad salutem tui quoriam pharmaco vti sunt in medicis. Cuiusmodi multa Vlysses etiam fecit, vt & vitam suam, & eorum reditum redimeret. *Lucian. in Vhil.*
 Mendacium est falsa verborum prolatio, cum intentione dei. *Tullius.*
 In virum bonum non cadit mentiri emolumentum sui scilicet. Cum iudici dicenda sententia est, meminisse Deum habet stem, id est, mentem suam, qua simul dedit homini ipsa sententia. *Cic. 3. Offic.*
 Nihil est turpius vanitate.
 Qui semel a veritate deflexerit, hic non maiore religione iurium, quam ad mendacium per duci consuevit.
 Et quae poena a diis immortalibus perituris, haec mendacii poena est. Non enim ex passione verborum quibus in mendacio comprehenditur, sed, ex perfidia ac malitia, per quam in mendacio alicui, dii immortales irasci ac succensere consueverunt. *apud pro Ros.*
 Vbi quis semel peierarit, si credi postea, etiam si per penam iuret, non conuenit. *Pro C. Rab.*
 Saep̄ delinquentibus promptissimum est mentiri. *apud Diog. lib. 5.*
 Turpissimum apud Perfas ducitur, mentiri: secundo in iudicio non esse, cum ob alias multas causas, tum quod necesse est, qui debet, mendacio quoque esse obnoxium. *Herodotus lib. 2.*
 Sicubi etiam mendacium dici opus est, dicitur. *Herodotus lib. 2.*
 In mendacio deprehendi, impedimento est hominibus ad veniam consequendam. *Xenoph. Cyropedia. lib. 7.*
 Speciosa verbis, re inania, aut subdola, quando maiore veritate imagine teguntur, tanto erumpant ad infensius foratium. *Annal. lib. 1.*
 Veritas visu & mora, falsa autem festinatione & incerto scunt. *idem, Annal. lib. 2.*
 In magnis mendacis, interfuisse le quidam & videlicet, quae nunquam viderunt vel tractant. *idem, hist. lib. 2.*
 Illud deceptionis perspicuum est argumentum, quod non persuadere velit, maiori quodam verborum ornatu & ornato diger, quibus venti delinquentis vtatur, vt depicent pellentes garbas. *hist. lib. 3.*
 Est genus quoddam mendacii, quod ceteros quidem non mendat, sed dedecus ipsius vitiosum est. Committitur enim dicendo, faciendoye quicquam in alterum: sed de seipso loquitur. Et hoc duplex est: aut enim committitur, lenior, & in ra dicendo, quam reuera sint: aut maiora & splendidiora quod fit circa minus, dissimulatio dicitur: illud, quod circa arrogantiā: id autem quod inferius est, quam verum sit, latius elegans est, ac interdum philosopho non inutile. Quomodo iam a Socrate viturpatur in dicendo, cum opus erat illud dicitur: loquor aliqueum Sophistam; sibi que plurimum de sua doctriacentem. Tum enim vnitatem suam magis sentiunt, cum mendaces deprehenduntur illo, qui se nihil cure simulat. *Theophrast. de Mediocritate affectuum.*
 Mentiri, decipere, laedere offendere, iniustum est, hoc offendere iniustum, item per fraudes decipere. *Plato de iust.*
 Ex calunnia, & iniuria mendacium paruo tempore dicitur latini extinguitur. *Theophrast.*
 Qualis est quisque, talia sunt eius facta, & oratio. *Arist. de iust.*
 dem, omne in malo vitioque mendacium est: veritas sibi proba dabilis. Ita enim verus homo, quoniam medium locum dicitur, omnis laudabilis: quia autem mentiuntur, vt qui sunt in mendaciorandi, sed maiore quadam ratione arrogans.
 Qui maiora sibi quam quae insunt, vendicat, & summi in lius causa: est ille quidem similis improbo (neque enim mendacio delectaretur), sed tamen humili potius, quam prauo favore rere videtur. Qui autem alicuius rei causa id facit, si quod honoris, non est ille admodum vituperandus, & qualiter honoris: atqui pecunie, vel carum rerum, quae ad pecuniam dant, is multo deformior est. Nec vero facultate se possunt dant, sed animo ac voluntate cernitur, ex animo enim mendat, & quia talis sit, omnis arrogans iudicatur. Ita mendax mendacio ipso delectatur, alius gloriae, quae iuste causa dicitur.

Galba, quodam iactante, quod in Sicilia murenam quinq; pedes longam emisset: Nihil, inquit, mirum, nam ibi tam longæ nascuntur, vt his piscatores pro retibus cingantur. Mendacium euidentiore mendacio derisit. Fulg. l. 4. c. 18. Eras. Roter. l. 5. apoph.

§ SIMILITVDINES.

Chrysofomi. Quemadmodum qui putres, & ruinam minantes parietes albo tectorio linunt, non tamen eos possunt erigere: Ita & mendaces facile deprehenduntur: & omnis error ita imbecillis est, quamuis extrinsecus callide fucetur. Homil. 66. de liuore & inuidia.

Plutarchi. Quemadmodum aranæ ex se telas texunt: Ita quidam ex seipſiſ comminſcuntur fabulas ac mendacia, cum nihil ſubſit veri. in mor.

§ EXEMPLA BIBLICA.

Mendaciorum officio hæc dantur exempla: Ioseph, Gen. 43. v. 18. & 44. v. 12. & c. Obliuiscere piz, Exod. 1. v. 18. 19. Rahab, 1o. 2. v. 1. 4. 5. 6. Michol, 1. Sam. 19. v. 16. 17. Dauid, 2o. v. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. & 21. v. 9. 10. 11. 12. Chufai, 2. Sam. 16. v. 16. 17. 18. Eliſæus, 2. Reg. 6. v. 18. 19. 20. Iudith, 1o. dith. 10. v. 11. 12. 13. Mendacii vt vocantur, perniciosi & vitiosi exempla: serpens, Gen. 3. v. 4. Sara, 18. v. 15. Huc referunt etiam Abrahami exemplum, Gen. 12. 13. & 20. 2. Vbi petit ab vxore ſua Sara, vt ſe ſorem ipſi eſſe fateatur: quum in illis locis non petat ab vxore Abraham, vt mentiatur, ſalutem aieus, aut negans verum: ſed tantum vt veri partem reiciens (auum enim communem habuerunt, Gen. 20. v. 12.) ipſum à periculo liberet: quod autem Sara filia patris Abrahami dicitur, Gen. 20. v. 12. ex Hebræorum idiotiſmo ſic, quod nepotes, auorum filios & filias vocare ſolent, vt & Exod. 2. v. 17. 18. 20. Idem & de Iſaaco, Gen. 26. v. 7. dici poteſt Iacob 27. v. 19. 24. Rachel, 13. v. 35. Patriarchæ, 37. v. 31. 32. Vxor Putipharis, 39. v. 14. Gabaonitæ, 1o. 19. v. 8. 9. Samlon, Iudic. 16. v. 13. 14. 15. Fama de Abſalone, 2. Sam. 13. v. 30. Mulier quædam, 17. v. 20. aliter Meretricum, 1. Reg. 3. v. 22. 23. falſi testes. 21. v. 13. Propheta quidam, 13. v. 18. Giczi, 2. Reg. 3. v. 22. Hazael, 8. v. 14. 15. Aman, Eſth. 3. v. 8. Principes & reliqua pars populi à captiuitate, 1er. 42. v. 5. 21. duo ſenes, Dan. 13. v. 35. & c. Antiochus, 1. Mach. 1. v. 31. 32. Demetrius, 11. v. 33. Triphon, 13. v. 19. 20. Iudæi Scribæ & Phariſæi, Matth. 7. v. 19. Petrus, 26. v. 70. 71. Iudæi ſeniores & milites cultores ſepulchri, 28. v. 11. 12. 13. Parennes cæci nati, Ioan. 9. v. 20. 21. 22. Ananias & Saphira, Act. 5. v. 2. Falſi testes, 6. v. 14. Quæſtuarii, 16. v. 19. 20. Athenienſes, 17. v. 18. Demetrius, 19. v. 27. Iudæi quidam, 21. v. 28. Tertullus Orator, 24. v. 5. Cretenſes, Tit. 1. 12. Pſeudoapoftoli, Apoc. 2. 2. Pſeudo Iudæi, 9. v. 3. 9.

§ EXEMPLA PROFANA.

Dionysius iunior adulatoribus vnice delectabatur. Ab eo nuncupati Dionysiolocales, qui ſublaudiendi cauſa nil ſe eorum quæ opponerentur videre ita ementiebantur, vt ab ipſo Dionyſio ductari manu ſeſerent. Cæterum & id genus homines Alexandriolocales mox nuncupati à Magno (vt ſere creditur) Alexandro appellatione propagata. Cælius l. 22. c. 17.

Alexandrum Magnum poſt res in Aſia geſtas, cum iam Indicam ſuſcepſiſſet expeditionem cepit in tanto rerum ſucceſſu gloriæ cupiditate vt iam non aliter quam proſtratis humi corporibus reſalutari pateretur: ſuperabatque abunde adulatione, perpetuum regnorum malum, quorum opes læpius, quam hoſtis dira hæc peſtes euerit. Macedones tamen minus fecere, immoderatus Græci genus hominum in id vitium propenſiſſimum. Sab. l. 6. Enn. 4.

Quamuis eſſet ad omnes homines M. Craſſus aſſentationibus ſubigendos peritiſſimus: idem erat tamen viciliſ adulationibus oportunus omnium. Plut. in Craſſ.

Aronius Caracalla Imperator omnem illam pecuniam, quam per continuas actiones extorſit, partim militibus, partim aſſentatoribus largitus eſt. Dion. & Xiphiliſius.

Aegypti nullus mentiendi modus, ſummaque mentiendi impunitus erat. Alex. l. 6. c. 10.

§ HIEROGLYPHICVM.

Eſt mendacii & ſimulacionis hieroglyphicum Pica, vt pote quæ anteriore parte candida ſit, poſteriore autem nigricet: amicum ſcilicet purum atque ſincerum aſſatu primo ſimulet: mox vel decipiat, vel eludat. Pier. Val. l. 24. pag. 215. d.

§ FABVLÆ.

Simius & Delphinus.

Solebant quondam mercatores in longinquis nauigationibus aſſumere catellas melitæas, aut ſimiolos, quorum liliibus ædium nauigandi leuaretur. Quodam igitur Atticam cum ſimilio præterueto, non longe à Sunio promontorio regionis illius, vehementiſſima oritur tempeſtas, vt in horreſcit mare, atque fluctus tanta vi concitantur, vt nauis euerteretur. Diſſectis igitur atque ſuiſtanribus & rebuſ & hominibus, nabat in vndis & ſimius. Hunc conſpicatus Delphinus, miſertus illius, quod eſſe hominem arbitraretur, linguam YYY laris

laris autem amor est erga genus humanum Delphinorum, annatat ad finium & susceptum euehere ad terram incipit. Iamque in conspectu erat Piræus, ibidemque nauale Atheniensium, cum interrogat Delphinus simium, An esset ciuis Atheniensis? Qui cum respondisset, se & esse ciuem Atheniensem, & in ea vrbe nobilibus parentibus procreatum, Amplius ille, an noscitate posset Piræum rogat. Tum simius: Optimum ne illum amicum & finimum, ac in primis familiarem, inquit, mecum, rarus de homine Delphinum loqui. Quotam impudente mendacio offensus Delphinus, in mare se demersit, & vanum simiolium in aquis suffocandum reliquit.

Contra vanitatem & mendacia hæc fabula narratur, quæ sæpe numero gloriosulus non solum detrimento atque probro, sed etiam exitio fuisse compertum est.

Opifices.

Iupiter Mercurium iussit opificibus dare potionem medicatam vanitate. Ille oblitus vnius generis nescio cuius; miscuit æqualiter mendacium vniuersis: cum autem recordaretur postea horum, quicquid relictum fuerat, id totum ebibendum prius præteritis præbuit. Ideoque cum omnes opifices multum mentiantur, aliqui tamen putantur esse vanissimi.

Narratur fabula de mendacibus opificibus.

Frans Valentio.

Periculose ægritatis pauper vouit, centum se bobus rem diuinam diis facturum esse, si conualuisset. Diu illum, fide habita, sanitati proutina restituerunt. At ipse confirmatus pannuceos boues centum finxit, & diis immolauit. Quam rem cum indigne tulissent dii, exacturi penas perfidix, immiseri illi somnium, quo iubetur in certo loco littoris terram effodere, quod ibi inuenturus esset quadringenta M. nummum, id est mille Atricas minas. Quo cum experget factus cupide perexisset, & earum quæreret, captus a Piræis fuit. At ille similiter, vt Deos antea, & hos fallere tentans, pollicetur pro suo corpore talenta mille, immanem pecuniam summam. Nam nostras nummi hæc fuerit circiter sexingentorum M. aureum coronatorum. Sed cum huic illi minime crederent, abductus, & mille denariis venundatus fuit.

Fabula docet, mendacia, mendacesque homines diis esse inuitos.

Vulpes & Crocodilus.

Crocodilus Aegyptiacum est animal, tetrum aspectu, atq; monstrum, specie lacerte, cute rugis & squammis horrida, vultum atq; informe. Inter hunc & vulpem quodam tempore certamen de generis nobilitate extitisse narrant. Quam autem crocodilus & maiorum suorum multa præclara facinora, & a se fortiter res gestas prædicatione sua extolleret, respondit vulpus: Nihil opus esse verbis, nam de pelle apparere omnia.

Hoc fabula innuit: Mendaces ipsa re solere coargui & refutari.

Vide Astitia, Frans Veritas.

Mendicus.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Mendicus, πωλις, περαυτης. Qui victum ostiatim quæritat, Ege- nus. Hebr. Rasch. a verbo Rasch, egenus fuit, ad mendicitatem redactus est. Opponitur verbo Laz. asch, Diues fuit. Gal. Riche, Ege- nus is est qui nihil possidet: omnium enim quæ ad vitam necessaria sunt, egens est.

Mendici nulli in Ecclesia esse debet. Dent. 17. 4. David etiam asserit, se non vidisse iustum derelictum, & semen eius quærens panem, Psalm. 37. 25. multi tamen erant Christi tempore, quod illius tempore corruptelam arguit, Luc. 16. 20. & 18. 35. Ioan. 8. 9. Act. 3. 2.

SENTENTIA PHILOSOPHICA.

Mendicus nulli in ciuitate sit: si quis hoc facere tentauerit, vt precibus inefficacibus victum quærat, ex foro ædiles depellant, ex ciuitate verbis curatorum magistratus, ex reliqua regione agrorum curatores extra fines expellant, quo regio ab huiusmodi animali pura fiat. Plat. de leg. lib. 11.

APOPHTHEGMATA.

Diogenes. Quibusdam Diogeni probro vertentibus, quod peteret, cum id Plato non faceret: Imo, inquit, petit & ille, sed.

Admoto capite, vt ne quisquam exaudiat alter.

Abusus est Homericæ carmine, quod est Odyss. 4. quo significauit, Platonem non minus esse petacem, nisi quod ille clam peteret, ipse palam. Laerr. l. 6.

Idem. Postea quam inopia compulsus coepisset mendicare, his verbis solebat aggredi: Si cui alteri dedisti, da & mihi: si nemini, à me incipe. Significabat, se non inferiorem cæteris mendicis: itaque vt qui daret quibuslibet, daret & Diogeni: qui verò tam parcus es-

set, & nemini quicquam daret, huic temptus esse, vt aliquid inciperet. Laerr. l. 6.

Idem. A prodigo petebat minam, ille admiratus impudicationem, interrogabat: Cur ab alius obulum petebas, autem minam? Quoniam, inquit, ab alius necrum me spero, à te autem fortassis nunquam. Laerr. l. 6.

Aristoteles obiurgatus à quodam, quod dedisset elee homini malo: Non mores, inquit, sed hominis miseriam. Laerr. l. 5. c. 1.

Idem. Ab alio, eadem de re castigatus, Non hominem quicquam, sed humane forti. Laerr. l. 5. c. 1.

Stratonicus. Cuidam laudanti ipsum, vt aliquid acciperet, inquit, maior mendicium sum. Sentiens, non esse multum laudanti, sed accipere à laudatis. Arben.

Anonymous. Lacedæmonius quidam videns quendam gantem, Nihil, inquit, moror deos, qui me sint pauperior quet, vetus esse, sub obtentu religionis exercere mendicium, plerumque tales collectæ non impendantur diuis, qui sunt egeni, sed improborum luxu ac libidini. Plat. in La.

Idem. Mendicis quidam petiit aliquid à Lacedæmonio, inquit, dedero, magis es futurus mendicus. Verum istius vitæ tuæ fuit author, qui tibi primus dedit, teque fecit in pud Lacedæmonios probro dabatur mendicis, quod ad dissent, & minimo essent contenti. Benignitas autem in speciem habet magnæ virtutis: sed ea priorum hominum lit plurimorum malorum luxuriosam ignauiam idem.

Antigonus Thrafillo Cynico petenti drachinam, non minus regum, Cynico subiciente; Talentum igitur dicit, inquit, Cynicum tale munus accipere. Vtroque conuulsatoris improbitatem, quem existimabat nullo digno cio. Plat. in Reg. & Imp. apoph.

Vide Paupertas.

Mens.

DEFINITIO: ET ETYMOLOG.

Mens, Græce νους & per νοεῖν, νῆς, ὅς, dicitur, venitque do, vel à memini, secund. B. Thom. prima parte, q. 77. brai Mentem nomine cordis, recordationis & intelligentiæ intellectus frequenter expriment. Mens miræ operatur, vt variis appellationibus ea designaretur, quæ in scriptis occurrunt, ad quædam disquisitionem leditorum uitamus.

Mens legitur est, quæ in anima eminent, ac in Luna mo à Græcis νουν appellatur, modo quasi perficitur in hunc diuina, nunc humana, nunc summa, nunc infirma acie, nunc sese inspicendo cuncta sibi cogitatione propriam etiam hebetit, & quasi obtunditur, hinc dementes: mo obcecatur ac sepelitur; vnde infanti.

LOCI BIBLICI.

Mens pro intelligentia, diuinitus duntaxat: Tit. 1. ratio in non renatis, caput est naturæ corruptionis, Col. que carnis etiam nomine (æpe comprehenditur, Rom. 7. Verficul. 17. 18. & 2. 3. Coloss. 2. 18. mentis renouatio necesse 12. 2. Ephes. 4. 2.

SENTENTIAE POETICAE.

Ouid. 1. Fast. & 2. de Trist.

Conscia mens ut cibus, sua est, ita conceptio intra

Pectora: quo sulto spongi, metumq; suo.

Omnia peruersa poterunt corrumpere mentes.

Stant tamen illa suis omnia cui a locis.

An dubium est habitare Deum sub pectore nostri

In celumq; redire animas, calamusq; ventris?

Exemplumq; Dei quicq; est in imagine parua.

Ouid. 6. Fast.

Est Deus in nobis: agit ante calcitrans illo;

Imperus hic sacra semina menti habet.

Iuuen. Sat. 8.

Summum crede nefas animam proferre pudoribus

Et propter vitam vituendâ perdere casus.

Ouid. 1. Fast.

Conscia mens recti fama mendacia ridet,

Sed nos in virtutem credula turba sumus.

Est aliquid magno, crimen abesse malis.

Valer. Flac. l. 2.

Stabilem quando optima facta.

Dante animam, matorq; pp: audacia capti

Hor. 1. 1. Epist.

Hic mirum ab omnes esse;

id est rationale, quæ (ut Galenus dicitur in 7. de Hippocratis & Platonis dogmatibus) in capite est, & sunt eius opera: imaginatio, memoria, intellectus, iudicium, præterea sensibus suppeditare motum, & voluntarios motus regere: denique tribuit, quæ sunt virtutes, quam vocat animalem.

Alteram animam vocat *Superioris*: huius sedem ait esse cor, & tribuit ei virtutem, quam vocat vitalem, & adfectus, hoc est, motus sensitiui appetitus.

Emphysemus vocat tertiam animam, cuius sedem esse inquit hepatis officia sunt, nutrire, gignere. Hæc vocatur ab aliis virtus naturalis.

Anima rationalis, quantum ex sacris literis constat, est spiritus intelligens, qui est altera pars substantiæ hominis, nec extinguitur, cum à corpore discedit, sed immortalis est.

Inspiravit in faciem eius spiraculum vitæ. Gen. 2.

Hodie tecum eris in paradiso. Luc. 23.

Est igitur anima spiritus, qui discedens à corpore tamen non extinguitur. Voco autem spiritum substantiam quandam spiritualem.

An vna sit tantum hominis anima, scilicet rationalis, continens simul vires aliarum animarum, sentientis & vegetatiuæ: an vero sint distinctæ animæ in homine, vegetatiua, sentiens, & rationalis, sicut Plato, Aristoteles & Galenus loquuntur, multæ & variæ sunt questiones, & Philippus Larius disputat.

Mens libro & tabulæ ratæ similis. Mentis delectationes sunt, cognoscere creatorem, considerare opera cælorum, & sapientiam suam. Plur. de summo bono, & de morte.

Mens cernit, mens audit, reliqua surda cœcaque sunt, & rationis indiga. Plur.

Præcipuus animi morbus dementia. Idem.

Velocissima enim rerum cernens mens est; nam per omnia discurrit. Thales.

Mens optima, vates est, & bonum consilium. Euripides.

Mens bona non emittit, nec commodatur; & puo si venalis est, non habet emptorem.

Cogita, in te, præter mentem, nihil esse mirabile, cui magno nihil est magnum.

Humana mens facilius sequitur, quam dicitur.

Opus est te animo bene valere ut corpore possis. Sen. epist. 8. & lib. de ira.

Animus nec cum adest, nec cum discedit, apparet Cicero in Catoe Maior.

Animi vis duplex est: vna in appetitu posita, altera in ratione, quæ docet, quid faciendum fugiendumque sit, ita ut ratio prælit, appetitus vero obtemperet.

Ut multo maiora sunt opera animi, quam corporis: sic cæ res, quas persequimur ingenio ac ratione, gratiosiores sunt, quam hæc, quas viribus. 2. Offic.

Corpus quasi vas est mentis & receptaculum, s. Tuscul.

Mens diuinum quiddam est, patique non potest. lib. 1. de anim. c. 4. T. 66.

Ratio vult mentem antiquiorem esse, imperareque natura. 1.1. de animo. c. 5. T. 82.

Impatibilis sit mens necesse est, eamque vim habeat, ut & species rerum recipere possit: non autem sit ipsa res. lib. 3. de Animo, cap. 4. T. 3.

Mens animi quæ vocatur (mentem autem appello eam, qua ratiocinatur & existimat animus) nihil est re ipsa eorum, quæ sunt, priusquam intelligat. ibid. T. 15.

Mens ipsa si quid intelligentia complectatur, quod magnas habeat in cogitando & intelligendo difficultates, nihilominus, imo vero acius cætera inueniri solet. ibid. T. 7.

Mens separata hoc solum est, quo ipsa est, & que sola immortalis æternaque est. Porro ea separata, non est in nobis vllus memoriæ locus, propterea quod sit impatibilis, nihilque accipere possit. lib. 3. de animo. c. 5. T. 20.

Mens est, quæ vnum quodque coniungit & copulat. lib. 3. de animo. c. 6. T. 12.

Mens est re ipsa, cum munere intelligendi fungitur. 1.3. de animo, c. 7. T. 36.

Mens forma formatum est. 1.3. de animo, c. 8. T. 38.

Mens sola extrinsecus accedit, & que sola diuina est: nihil enim cum eius actione communicat actio corporalis. lib. 2. de Gen. animi, cap. 3.

Qui mentem, quemadmodum in animantibus, sic etiam in natura & mundi & totius ordinis causam esse censuit, is quasi sapiens existit. lib. 1. Meteor. Metaph. c. 3.

Nobis ratio & mens naturæ perfectio est. Ita fit ut ab vtraque morum origo, & exercitatio præparanda, esse videatur. lib. 7. de Re. pu. b. c. 15.

Pars ea animi, in qua ars inest & scientia, non mouet: sed stat immobilis. 1.3. de animo, c. 11. T. 58.

In quibusdam animantibus pars animi, quæ est rationis ac consilij atque mens ipsa, ut in hominibus inest: & si quid aliud est

eiusdem generis, aut etiam diuinius ac dignius, lib. 2. de 3. T. 29.

Densissimam tenebris inuoluta mortalium mens in quædam errores cœcæ precepciones tuas spargit diuinitas: multos exitio fuerunt: honores concupiscit, qui plures perierunt: regna te cum ipsa voluis, quorum exitus sapienter peribiles cernuntur: splendidi coniugij inicitis manus; Atque quando illustrant, ita nonnunquam funditus domos euerunt sine igitur, fluita futuris malorum tuorum causis, quasi fortibus inhiare, teque totam Numinis arbitrio permittit. Max. lib. 7. c. 2.

9 SIMILITUDINES.

D. Chrysof. Aues celerrime montes, colles, maria, & scopulorum mento temporis sine vlllo impedimento transiunt: talis mens, cum pennas acceperit, cum à secularibus abscesserit, apprehendere poterit; omnibus erit eminentior iaculis operiboli. Non est ita perfectus sagittarius Diabolus, ut possit altitudinem peringere, sed dimitit quidem iacula, nec contingit, sed reuertitur ad eum iaculum inane, imo in capite. Hom. 22. ad Hebraos.

Ut corporis oculos, cum in fumo forte remoratur, lachrymæ per effundere, si vero potantur aere purgato, & florentibus & hortis virentibus, & fontibus inter amena fluentibus, & esse, multoque maiore aciei fulgore rutilare intelligimus: ita mens quoque; oculus, si in pratis spiritualis pacatur eloqui, erit non dubio purus ac lucidus, & acutus cuncta perustrat: verum si in mundum secularium negotiorum fuerit ingressus, ad innumera lachrymabit. Homil. vigesima secunda ad Hebraos.

Philonis Iudæi. Sicut sol, quicquid est in hoc mundo, illud ita mens radios suos in nobis extendens illustrat: totum mundum Lib. de somnijs.

Quemadmodum post solis exortum illustrantur in terris in celo vero celantur: & e diuerso post eius occasum splendempromittant, terreftria vero cuncta obteguntur vmbra tenebrarum: Ad eundem modum res nostræ se habent, quæ in suum splendorem tanquam sol oritur, tunc scientiæ reuera cœlesti cultantur: quoties autem ad occasum accedit, tunc fulgentium virtutum stellæ se præferunt, quando etiam mens ipsa rebus arte fit sensibilis. ibid.

Quemadmodum oculus alia quidem videt, seipsum autem videre nequaquam potest: Sic etiam mens intelligit alia, se ipsam non comprehendit. 1.1. Allegoriarum legis.

Quemadmodum principalis humani corporis pars est iustitia animæ principalis pars est ipsa mens. 1. allegor. legis.

Quemadmodum corporis regimen est penes oculos, manus penes lucis naturam: Eodem modo imperium in nos mens habet. Hæc enim est oculus animæ illustrat splendore proprio, per se dispelluntur altissimæ tenebræ offusæ à rerum ignorantia. 1. allegor. legis.

Thalassij. Sicut hortulanus non eradicans zizania, suffocantur ita & mens cogitationes non purificans disperdit labores. 2. allegor. Presbyterum.

D. Augustini. Sicut oculi exteriores quidam sunt carni mens quiddam animi, quod in eo secundum participationem nature rationis excellit, & tunc omnibus moribus eius bene patitur cum superna luce radiatur, ut sit in ea lumen verum, quod illum omnem hominem venientem in hunc mundum. De vera ciuitate.

Laurentij Iustiniani Patriarcha. Quemadmodum concubatum est mare procellis concitatum, ac ventis profundum, & quod in ipso mouetur, humanum nequaquam valet pacis aspectus: Ita quoque accidit menti, mundialibus negotijs terrioribusque curis, immo detratu debito inuolutæ. Frequenter enim agitur, impellitur, disperditur, anxietur, obtunditur, captiuatur, perturbatur, &c. De institutione & regimine principum. c. 6.

B. Anselmi. Vt aqua quieta, cum ex vna parte solis inspicitur, diu, ex altera quietum, & ipsium aliquo in partem reddit. Sic mens pacata suscipiens auræ cuiuspiam verbum, ore remittit & ipsa pacatum ut vero aqua commoratur ad commotum, sic de turbata, verbum reddit turbatum, & omnem exteriorum actuum, multitudine. c. 143.

Mercurij Trimegisti. Mundus nutrit corpora, spiritus autem sensus autem quo dono cælesti sola felix sit humanitas, alia mentem. Neque enim omnes, sed pauci, quorum ita mens est, ut beneficii capax esse possit. Ut enim sole mundus, ita mens humanitas isto lumine clarificet & eo amplius. Nam sol quicquid illuminat, quando terræ & lunæ interitibus interueniente nocte, euenit lumine. Sensus autem cum semel fuerit animæ commixtus humanæ, sit vna ex bene coalescente commixtione materia: ita ut mens quam eiusmodi mentes caliginis impediuntur erroribus. in allegor. fol. 139.

Quemadmodum eruditus medicus ægotantis corpus doctus

stentationem, vel pauperum, vel communitatis, si in festo, iusto contractu, & non ad caritatem, sec. B. Tho. q. 77. art. 4.

¶ PATRVM SENTENTIAE. Desiderio tuo locum facias Diabolo. Ecce enim Diabolus pro-

¶ APOPHTHEGMATA. Quid olim interrogatus, quid in tota rerum natura esset velo-

¶ SENTENTIAE POETICAE. Horat. epist. l. i. epist. 1. Impiger extremos currit mercator ad Indos.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHORVM. Quid stultius, quam venditorem vitæ rei, quam vendit, narrare? &

Mercatura.

DEFINITIO. ET ETYMOL.

Mercatura, Græce *μάρχαι*, & *μαρχαι*, mercator, & *μαρχαι* mercator dicitur. Hebr. *Mekera* verbo *Makar*, seu *makar* dicitur, in de *merchant*, mercator, mercatura, & *Sacor* ab *sa-*

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHORVM. Quid stultius, quam venditorem vitæ rei, quam vendit, narrare? & quali præco prædicere, domum phelientem vando.

Necessarium est in omni ciuitate aliquid vendi, & aliquid emi.

Arist. 1.6. Pol.

Mercatores, nec artifices non debent esse ciues: vilis enim est huiusmodi vita, & virtuti aduersa. *Arist. Polit. 7. c. 4.*

Mercator est, qui emptionem & venditionem administrat ad ciuitates. *Plat. de Repub. dial. 2.*

Mercaturæ non indulgere volebant Romani eos, qui Reiblicæ præerant, idem Lacedæmonii, Thebani; per decennium enim ab omni questu & mercatura abesse necesse erat, ei, qui ad Rempublicam admitti debeat. *Francisc. Patric. de Republic. libro 1. cap. 8.*

Mercaturam qui exercent, sine fenore, & uisura, & mendacio, & vanitate exercent. *ibid. l. 9. c. 15.*

Mercatoris artificis officii est, ita pecunias querere, vt nemini noceant: nam quicquid à malo surgit, in malum denique recidit. *Fic. in epist. 1. 3.*

Mercatoris officium est veridica fide & diligentia externis alimentis ciuitateri & seipsum alere. *idem, ibid.*

¶ SIMILITUDINES.

Chrysostomi. Molestia famei est, quæ ad hoc saginatur, vt perdat. Pernitiosa esturiæ, quæ idcirco excluditur, vt peior in homines nutriatur: quoniam damnosa mercatio, si salus pro cibo impenditur, aut magnis uilia comparantur. *Homi. de naturis. Esaiæ & Iacob.*

Quemadmodum qui ambulat inter duos inimicos, ambobus placere uolens & se commendare sine malloquid non potest: necesse est enim, vt & illi male loquatur de illo, & illi male loquatur de isto: Sic qui emit & vendit, sine mendacio esse non potest & perituro; necesse est enim, vt negotioribus hic iuret, quia non tantum valet res, quanto comparet eam: & ille iuret, quia plus valet res, quam venditur. *in Matth. hom. 38.*

Quemadmodum si triticum, aut aliquam blad speciem in cribro, dum huc illucque iactas id, grana omnia paulatim deorsum cadunt, & in fine in cribro nihil remanet, nisi sterces solum: Sic & substantia negotiatorum, dum vendunt & ueniunt, inter emptionem & venditionem minuitur, & in nouissimo nihil illis remanet nisi peccatum. *in Matth. hom. 38.*

¶ HIEROGLYPHYCVM.

Veteres per *Mercurij* imaginem, quæ in supinum manu teneret, gallum ad eius basim ponentes, *Lucrum, Mercaturam, Mercatorum* significauerunt: quod is mercium & lucri Deus haberetur. *Pier. V. l. 1. Erud. cuiusd. bier. p. 570. B.*

Vide *Negotium, Diuitias, Paupertas.*

Merces.

¶ DEFINITIO. ET ETYMOL.

MERCES, Græcè *μειδος*, & *μειδωτός*, & mercenarius dicitur. Est autem merces id, quod recompenatur pro operis retributione. Ideo reddere mercedem, est actus iustitiz, sicut reddere premium rei emptæ. *sec. B. Thom. 1. Secun. q. 14. art. 1.*

Merces Hebr. *Sacar*. à verbo *Sacar*, conduxit mercede & premio conducto. Nam pretium labore mercenariis numeratur, & hæc est humanæ vitæ ratio.

Mercenarius uero actus id dicitur, qui fit propter mercedem, non autem, qui est circa eam. *B. Thom. 3. sent. dist. 25. q. 1. art. 1.* Vtrumque dicitur à merco, de quo supra in dictione Mercatura.

¶ LOCI BIBLICI.

Merces mercenario statim reddenda. *Leu. 19. 13. Deut. 24. 9. 14. 15. Tob. 4. 15. Eccl. 3. 4. 27. Iacob. 5. 4.* Mercedis nomen passim in scripturis accipitur pro constituto quidem premio, sed eo tamen gratuito, *Matth. 6. 1. Sc.* quod ita esse patet: quod enim à Luca, *Luc. 6. 32. 26. 27.* id est gratia dicitur, id à Matthæo dicitur *μειδος*, id est, merces, *Matth. 6. 1.*

Mercenarius pastor. *Ioan. 10. 12.* Mercenarii & Pastoris uerbi ac bōndicem. *ibid. v. 10. 11.* Mercenarii notantur. *Philipp. 2. 21.*

¶ SENTENTIA BIBLICÆ.

Mercenarius debite remunerandus.

Non morabitur opus mercenarii apud te usque mane. *Leu. 19. 13.* Non negabis mercedem indigentis, & pauperis fratris tui, ne clamet contra te ad Dominum, & reputetur tibi in peccatum. *Deut. 24. 14.* Quicquid tibi aliquid operatus fuerit statim ei mercedem restitue, & merces mercenarii tui omnino apud te non remaneat. *Tobia. 4.*

Dignus est enim operarius mercede sua. *Luc. 10.* Et autem, qui operatur, merces imputatur non secundum gratiã, sed secundum debitum. *Rosh. 4.*

Iniuste non deprecandum.

Quem quis victu priuat, cum interficit: & qui mercedem hit mercenario, effundit sanguinem. *Eccl. 3. 9.*

Ecce merces operariorum, qui mesuerunt regionem, quæ fraudata est à uobis, clamor, & clamor eorum in aures Sabaoth introiuit. *Iacob. 5.*

¶ SENTENTIA PHILOSOPHICÆ.

Mercenaria alia est uilius artium, & alia sine arte, solum ministrante. *Arist. pol. 1. c. 7.*

¶ APOPHTHEGMATA.

Antisthenes interrogatus, cur tam paucos haberet discipulos, qui: Quoniam depello illos uirga argentea. Sentens, idcirco uenire, quod magna mercede doceret: vulgus autem magis pecuniam, quam sapientiam, & hinc Satyricus exclamatur:

Scire uolunt omnes, mercedem solum nemo.

Dicitum *Antisthenis* extat apud *Laert. lib. 6.*

Polemion Zeno Citiicus, ubi iam in philosophicis aliquantulum fecisset, non tamen contentus esse uoluit: sed ad *Polemionem* dialecticis exerceret, committabat. Vnde *Polemion* dicitur, est: *Sarleo*, & *Zeno*, te per posticum irrepere, & furari dogmatibus *Phoenicum* more indutus es. Norauit hoc dicto *Zenonem*, furum & gratis à præceptore discere uolebat, ut alius postea mercede uenderet. *Laert. 1. 7. c. 1.*

Socrates septuimero dicere solitus est, se quidem discipulos docere minus, ceterum qui ipsum docuisset audaciam, in uilitatem, mercedis loco daturum decem millia, uocis enim tantum nimique timiditas, reddebant locum inuilem ad *Socratem*. *Eras. Rot. l. 8. apoph.*

Anonymus. Philosophus quidam dicebat, magistros discipulorum magram mercedem exigere debere. Ab ingeniosis quidem multa discant: ab hebetibus, quod multum molle est. *Max. ser. 17.*

Phoenicidas, cum apponeret pisces in conuiuio, sed inuenerat qui dedissent symbolum, dixit, Mare quidem esse conuiuio, sed pisces in eo natos eorum esse, qui emittunt. *Erasmus in apoph.*

Timotheus musicus, quum duplicem mercedem exigere, qui sub alio præceptore musicæ operam dedisset, interrogaretur hoc faceret? Quia, inquit, duplex etiam labor mihi subest. *Primò* quidem dedocendi uetera, deinde docendi noua. *Eras. cap. 23.*

Corax primus apud *Syracusas*, mortuo *Hierone*, Rhetoricam stituit mercede profiteri. *Lyfias* autem adolescens pactus erat eo, ut tum solueret, quum optime Rhetoricam calleret. Verum artifex iam factus, premium soluere cunctaretur, à præceptore uocatur. Sed quum quæreretur, qui finis illis esset futurum ait. Si per uisero iudicibus, me nihil debere, non tradam premium: quicquam, quia iam uici: si non per uisero, etiam non dabo artem persuadendi, à te non didici. Tum *Corax* imo, inquit, si uiseras, dabis, quia artem calles: si minus dabis etiam, quia uicisti. Et tum iudices subiecerunt, *αγορα νεεος νεεος αιν*, id est, eorum malum est ouum. Vide *Prolegomena in Hermodotum* lib. 1. *Gellium* libro quinto, capite decimo, qui simile quiddam de *tagora* *Sophista*, & huius discipulo *Euathlo* narrat. *L. Apuleius Floridorum* libro 1. *Erasmus* *Rotrodatus* in *pronerio*, *Mala* in malum ouum.

Catherius. *Sabinus Clodius*, cum vna die & Græcæ & Latinæ elamasset, quibusdam querentibus, quod pusillam mercedem acciperet ex duabus declamationibus: *Catherius* ait, nunquam uiam mercedem accipere eos, quia breuia pneumata dixerat. *Brus. l. 4. c. 51.*

Meretrix.

¶ DEFINITIO. ET ETYMOLOG.

MERETRIXES dicuntur mulieres, quæ sordidissimi, quibusdam prostant, & quarum turpitudine uenalis est: à quibus meretrix ars ipsa dicitur meretricia: & meretricor, scortor: & meretricium, quicquid questum facit corpore suo.

Meretricem à merendo dictam esse, quod mercede suam accipiat militiam, ait *Valla*.

Meretrix, Hebr. *Zanah*. *Prou. 23. 27.* à uerbo *zanah*, Meretricem dicit, scortationi, fornicationi vacauit.

¶ LOCI BIBLICI.

Meretrix & scortator in populo Dei non tolerandi. *Deut. 23. 17.*

Meretrix fugienda. *Prou. 23. 27.* Meretricis mores delinuntur. *Proverb. 2. uers. 16. 17. Eccl. 5. 6. 7. uers. 5. 6. 7. Eccl. 9. uers. 13. 14. 15. Eccl. 22. 14. Eccl. 7. uers. 10. meretricis pretium nullum, Prou. 6. 26. Meretrix magis, Apocahp. 17. 1. eius descriptio, uersicul. 3. 4. 5. sanguine Martiris ebria est, uersicul. 6. meretrici adhaerens uinum cum ea est ebria.*

Meretrices & Publicani Evangelio credentes, re-
doi ingrediuntur, Matth. 21. v. 31. 32.
Meretricum exempla: Thamar, Genes. 38. 24. Madianitis, Num.
1. 34. 1. 35. 2. 1. 2. 3. 6. 23. Hebr. 11. 3. Mater Iephtha, Iudic. 11.
Meretrix Gazza, Ioseph. 16. 1. duæ meretrices, 1. Reg. 3. 16. Peccatrix
1. 7. 3. Mulier in adulterio deprehensa, Ioan. 8. 3. Meretrix ma-
1. 7. 3. 1. 7. 3. 1. 7. 3.

Meretrix B. Thom. 3. parte quest. 45. artic. 6. Differunt autem me-
retri & commeteri, quod meretrix dicitur bona, commeteri vero
mala, ex Donato super Terent.
Meritum dicitur, quum vel bene vel male de aliquo meretur.
Est enim vocabulum medium. In bonam partem si sumas, benefi-
cium denotat. In malam, supplicium quo maleficus afficiendus est.
Hebr. Chesedh, retributio ex cordis affectu.

POETICAR SENTENTIAE.

Plaut. Truc.
Meretrix meum herum miserum sua blanditie intulit in
Pauperum, priuans bonis, luce, honore, atque amicis.
Idem Truc.
Nam mihi hac meretrix, quæ hic habet Phrynesium,
Suum motum omne ex pectore euomnis meo, Phroasium.
Plaut. Truc.
Meretricem ego item esse reor maræ, Et est, quod des deu-
rat, nec uigilam
Abundat Sc.
Quantumuis, nisi quædam apparet, neque astori, neque acce-
ptus.

Ter. Heec.
Nec polista metuent Deos, nec has respicere Deos opinor.
Ouid. Amor. 10.
Stat meretrix certo cuius mercabilis aræ,
Et miserum in se corpore quærit opes.
Ibidem.
Sola uero mulier polij exultat ademptæ,
Sola lacat necesse, sola locanda uenit.

Horat. Carm.
Quisquis Venus? heu! quæ color decem?
Quis metus? quid habes illius, illius?
Quæ sperabat amores,
Quæ me speruerat mihi,
Plexit Cynaram, notæq; Cynarum
Gratularum facies? sed Cynara breues
Annos facta dederunt,
Seruatura diu parem
Cornuæ Seruata temporibus Lycen?
Popsit ut iuuenes uidere feruidi
Multo non sine risu
Dilatam in cineres facem.

SIMILITUDINES.

Chrysolomus, Quemadmodum si quis leonem egregium & fe-
rentem, deinde uba detonsa dentes exemerit, & vngues circum-
dentes detorqueat, reddidit, & ridiculum, ac vel pueris expugnabilem
leoni, qui tam terribilis & intolerabilis erat, qui que vel solo rugitu
quæ quæ adiebat: Sic mulieres læticiæ quoscunque ceperint, sub
pudicæ terga redigunt Diaboli: molliores reddunt, calidiores, impu-
dentes demones, audaces, importunos, ignauos, effrenes, ingenio
nulli libérales, contumaces, &c. Cum antea fortitudine, huma-
nitate, omnibusque virtutibus præditi fuerint. apud Maxim. ser-
mones.
Quædam Sophista Antiocheni, Scio superbas & insolentes me-
retrices nihil non amatoribus suis imperare, & obtinere ab ipsis velle:
hæc enim eadem etiam obedire, cum iubentur. Tu vero prompte
obediens, & gradatim obtemperando, Laidem Corinthiam imitaris.
apud ad Aezop. fol. 319.
Hæc, in fauo mellis duo sunt, scilicet mel & cera: in facie
meretricis similiter duo, scilicet decore & gratia: hæc est, pulchritudo,
docius, & dulcedo sermonis. Cera succendit ignem, mel præbet
aliquid. Sic pulchritudo meretricis igne libidinis inflammat
cæcæ, blandimento leuocinantis sermonis subvertit mentem.
Sicut mel ex cera, dum meretrix verba sua mollic, & facit dulcia. li-
bra de uisiti carnalibus Sitandis.
Eodem Rhetorici, Quemadmodum cœchæ sitit tempora pi-
dis papillulis (cit autem magnæ limaet similes) quamuis magnam
aurum velis remissinacitatem subito sistit: ita scortulum aliquo-
rum alienatum, ingentes animi ad honesta impetus retinet alligat-
que.

SENTENTIAE PATRVM.

Quisquis tibi enumerat merita sua, quid tibi enumerat nisi
munera tua? Aug. l. confess.
Deus author est meriti, qui & voluntatem applicat operi, & opus
explicat voluntati. De liber. arbit.
Meritis suis nihil tribuunt sancti: totum non nisi misericordie
tuæ tribuunt, & Deus? idem Psal. 139.
Vis excedere gratia? iacta tua merita, idem in Psal. 31.
Simplices & indocti regnum cœlorum rapiunt, & nos cum lite-
ris nostris ad infernum descendimus, in Math. 11.
Sicut solus filius Dei factus est filius hominis, ut nos secum filios
Dei faceret: ita pro nobis solus suscepit sine malis meritis pœnam,
ut nos per ipsum sine bonis meritis consequeremur indebitam gra-
tiam. idem l. 4. ad Euseb. c. 4.
Quum bona opera nostra remunerat Deus, non merita nostra,
sed dona coronat. idem hom. 14. in 50. hom.
Magna sunt actiua vitæ merita, sed contemplatiua potiora.
Greg. in Mor.

Non est magni meriti, si quid foris erga nos agatur in corpore,
sed magis pensandum est, quid agatur in mente, nam præsentem
mundum despiciere, transitoria non amare, mentem medullitus in
humilitate Deo & proximis iterare, contra illatas contumelias pa-
tientiam seruare, ut custodiat patientia dolorem malitiæ à corde res-
pellere, egenis propria tribuere, aliena minime ambire, amicum in
Deo diligere propter Deum, & inimicos mandare de afflictione
proximi lugere, de morte inimici non exultare, hic est noua creatu-
ra. Greg. hom. 10.

Hoc totum est hominis meritum, si totam spem suam ponit in
eo, qui totum saluum fecit: sufficit ad meritum scire, quod non
sufficiant merita. Bernh. serm. 68.

Non est, quod iam quæras, quibus meritis spes bona præsertim
cum audias, non propter vos, sed propter me faciam. Sufficit ad
meritum scire, quod non sufficiat meritum. idem sermone 68. super
cant.

Merita habere cures, habita data noris: fructum spes Dei mi-
sericordiam. idem.
Et si milles moriamur, & si omnes virtutes animæ explemus, ni-
hil dignum gerimus ad ea, quæ ipsi à Deo percipimus. Chrysolomus,
compunct. cor.

Videmus aliquoties nonnullos cepisse postremos & factos me-
rito priores. idem.
Quicquid gesseris, parum est: quicquid feceris, minus. Omne e-
nim meritum breue est comparatione donorum: numerus benefi-
cia, si potes: & tunc considera quid mereris. idem hom. 70.

Si totum tempus vitæ huius occupant obsequia, laudes teneant,
gratiarum actiones insistant, non poteris pensare, quod debes. ibid.

Sit licet excellens hominum meritum, sit nature iura seruans, sit
legum iustis obtemperans, fidem impleat, iustitiam teneat, virtutes
exerceat, damnet vitia, peccata repellat, exemplum semet imitan-
tibus præbeat, nihil est respectu eiusdem. ibid.

Cum diuinis muneribus actus proprios meditare? nec dignum
te iudicabis eo, quod fueris, si intelliges, quod mereris. ibid.

Grandis violentia est in terra nasci, & cœlum rapere, & habere per
virtutem, quod non possumus habere per naturam. Regnum cœlo-
rum vim patitur: quæ gloria Domini Israel patribus debita, à Pro-
phetis nuntiata, à Christo oblata, fide Gentium occupatur & rapi-
tur, dum per penitentiam in quam Ioannes prædicauit, reuertiunt
ad cœlestem patriam, quasi in alienum locum redeuntes. in Mat-
thæum 11.

Securus celsa descendit, qui se in paulo minoribus approbanis,
& certo præcedit vestigio, qui gradatim potitur accepto. Sine me-
rito siquidem remuneratum putatur omne, quod subitum est: nec
in exploratis suspensionem refugit, quod te petente prouenerit. E con-
tra omnia deliberata sunt robusta, & totum bonis actibus obtinuit
se creditur, qui post documenta laudate militiæ promouetur. Cassi-
lib. 1.

Sumptissimi nomen ex meritis, custodi, ut semper læteris veritate
vocabuli: nam cum omnis appellatio ad delicias res videatur
imposita, nimis absurdum est nomen alienum portare, & aliud dici,
quam possit in moribus inueniri. Verum hæc bonæ conscientiæ
dicta sufficiant, quæ dubitari de illo creditur, qui à plurimis admo-
netur. ibid.

Qui est ordine vel dignitate primus, debet esse meritum laude
præcipuus. idem lib. 1.

Meritum.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Meritum, Græce ἀξίωμα, h. e. ἀξίωμα, merito dicitur. Est autem
meritum actio, quæ iustum est, ut agenti aliquid detur, se-

Indiferenti hominis mores confusi varentur, si aut culpa formidinem, aut virtus premium non habeat. *ibid.*

Iunioribus conceditur spes laboris, dum vicissitudo fuerit red- dita veterans. *idem lib. 4.*

Differri non debent merita fidelium, vt ad studia bonorum a- ctuum prouocentur vota cunctorum: Demus igitur, quae sunt iu- sta laboribus, vt prouectu priorum inuitemus corda sequentium. *ibid.*

Sicut et quum est desidiolis laborantium praemia denegare: ita conuenit exultantibus, id est, operantibus, remunerationis optata concedere. *ibid.*

Dignum est, vt fructus laborum sequantur vota fidelium, & su- perior gradus accipiat, quem gestarum rerum integritas affecta commendat. *ibid.*

Bene moderatrix omnium rerum antiquitas considerauit, vt la- boris sui pretia recipiant, qui publicis uilitatibus obsecundant: ne quis haberetur praetentus, qui probabili fuerat actione laudandus. *ibid.*

Hoc est profecto difficilimum regnandi genus, exercere iuue- nem in suis sensibus principatum. Rarum omnino bonum est, do- minum triumphare de moribus, & hoc consequi in florida aetate, ad quod vix creditur sana modestia peruenire. *Cassiodorus.*

Parum laudis habet virtutum corona, quae ex labore non de- scendit: potest quidem habere palmam, sed non habet gloriam. Hae est magnarum ratio virtutum, vt quanto plus homo laborat, tanto plus mercedis acquirit. *Var. in ferm.*

§ SIMILITUDINES:

Cypriani. Sicut oculus non valet esse manus, nec manus valet esse oculus: ita etiam licet distent ab inuicem differentibus meritis, tamen singulis sua praemia sufficiuntur. *De singulari rat. clerico- rum.*

Cassiani. Sicut stanni metallum, quod alicuius utilitatis & gratiae putabatur, fit argenti contemplatione vilissimum: & rursus auri comparatione, meritum euanciscit argenti: aurum quoque ipsum gemmarum, collatione contemnatur: & ipsarum nihilominus quamuis insignium multitudo gemmarum vnius margaritae candore superatur: In illa omnia merita sanctitatis, quamuis non lo- lum in praesenti bona & vtilia sunt, verum etiam donum aeternita- tis acquirunt, tamen si diuinae contemplationis meritis conferan- tur, vilia, atque (vt ita dixerim) vendibilia censentur. *Collat. 32. cap. 2.*

Metus.

§ DEFINITIO: ET ETYMOLOG.

Metus: Graece φόβος, & φόβος, & φόβος, metus dicitur. Hebr. *Irha*, & *Norah*, timor, terror, metus, a verbo *lares*, metui, timuit. Hinc *reges*, sacer, timendus, venerandus, *reges*, honor, *reges*, senex, quem iuvenes metuunt & venerantur. Est autem metus, ex- pectatio mali. *sec. Arist. lib. 4. Ethic.*

Metus est opinio magni mali impendentis, cui subiiciuntur Fi- grita, Terror, Timor, Exanimatio, Conturbatio & Formido. Metus, *secund. M. Varr.* dicitur a quodam motu animi, cum id, quod ma- lum casurum putat mens, refugit. Metus facit eius diminutum metuculus.

Metus est opinio impendentis mali, quod intolerabile esse vide- tur, animi recessus & fuga. *Aristoteles*, metus, inquit, vitium irasci- bilis partis est, ob quem formidant, terrore praeterium imminente: vtrumque maximum animi malum.

Metus proprium est, ad incidentes imminentesque timores mo- bilem esse praecipue, qui mortem praetendere videantur, & corporales timere insectus, & melius arbitrari vtrumque saluum esse quam perdi honeste.

Comites { Mollicies.
Metus: { Effeminatio,
Laboris fuga,
Vix nimia cupiditas.

Subest & huic vitio cautio quaedam, & lites fugiendi consue- tudo.

Metus est mali alienius futuri suspiciosus cruciatus. Oritur autem metus per totius caloris ex frigore contractionem, ad cor ipsum vndique decurrentis, vt pote ad suam sedem, tanquam in regiam vel arcem. Caterum aegrimoniae instrumentum & excan- descentiae est os ventris; nam huius affectus vim sese sentire signifi- cat: velut etiam Galenus medicus nobilissimus in tertio de demon- stratione, inquit, moerere nobis non parum flaua bilis in ventrem defluit, quod platum molestiam exhibet, vt non prius a moe- stitia & cruciati cessemus, quam bilem euomueris. Gignitur enim grauitas in infero per medium pectus chondri xiphoidis nuncupati, quod enlis faciem refert.

Metus est animi torpor, circa sensus omnes sparsus, ex ma- ioribus opinione.

- 1. Pusillanimitas, 8. Socordia,
- 2. Timor, 9. Pudor,
- 3. Pigrities, 10. Verecundia,
- 4. Terror, 11. Formido,
- 5. Pavor, 12. Tumultus,
- 6. Examinatio, 13. Conturbatio,
- 7. Trepidatio,

Pusillanimitas animi inquit Aristoteles, vitium est, quo mor- tentes videntur animi ad felicitatem infelicitatemque, honores & dedecus sustinendum. Pusillanimitas igitur est, non honorem de- dedecus, non felicitatem, neque infelicitatem posse sustinere: hono- ratum quidem obtulere, aut inhonorari ne in animo quidem parte posse viriliter & animose satis oblitere, verum laetitia- troni plane animi est, infelicitatem magnam a parua non posse discedere, in cunctis suspirare, ingemere, & aegre odium ferre. In- iusmodi est pusillanimitas, vt omnia conuicia contumelias proce- iurias & honores auferri sibi queratur, etiam ignoratione, in- iusque obliuione contigerint. Comitatur pusillanimitatem pauor, & rubus habere sermonem factum, vel fortunam incu- sare, depre- ratio & summissio.

Timor est metus hominem aliqua de causa reddens meliorem, quod ab honestate fere non ablit. Vnde & nomen a quibusdam la- buisse creditur: *timor* enim honor Graecis dicitur.

Pigritia est metus consequentis laboris. Terror est metus conueniens, ex quo fit vt pudorem rubor, et- forem pauor, & tremor, & dentium stridor consequatur.

Pauor metus est mentem a loco mouens, ex quo illud, ut metus pauor omnem mihi sapientiam ex animo expectat. *Cicero in allegat. Et autem, sic suspiror, Ennii Poeta.*

Examinatio est metus subsiquens, & quasi comes pauoris. *Quid hic examinatus currit Saurea?*

Conturbatio est metus excutiens cogitatio.

Socordia est cum quod animo agi oportuit, animi ipsi fibere- temere ac inscite, quod minus efficiant, retinentur.

Pudor, quanquam aliquando virtutis locum obtinet, est tamen etiam metus admitti mali & poenitentia. Dantem Augustinum pudor, inquit, est qui facit ingenuam frontem, etiam de falli commo- obiectione. Rubor sustundit non est crimen, & si est crimen, non- illius, cui obicitur, Nemetius, Pudor est inquit, metus de expecta- tione vtruperationis excitatus, qui affectus est honestissimus.

Verecundia est metus in turpitudine commissa. Differunt tamen pudor & verecundia: quod verecundia ob ea, quae deliquit, contem- ditur atque contabescit: pudibundus autem de praeterita delictum atque adeo gloria, in qua sic veretur, planeque metus excidit: ce- ter plerique saepenumero pudorem verecundiam, & verecundiam pudorem indifferenter vocent.

Formido est de realiqua insolenti aut improbia, in quibus con- sternatio, & imaginarius cum tremore metus, alii sic: Formis metus permanens.

Tumultus est vt cum Cicero Quintilianus inquit, timor metus. Vt autem Zeno, vocis complexio per metum eruptio.

Trepidatio est animo effusus horror, gelu, motusque corporis stinando vitro citroque incurfando demonstratus.

§ BIBLICI LOCI.

Metuendum fideli in afflictionibus non est. *Dem. 7. v. 17.* Cum Metu & tremore operemur nostram saluem. *Philip. 2. v. 12.*

§ POETICAE SENTENTIAE.

- Sen. Agam. *Quod metus auget, qui scelere stelus obruit.*
- Claud. de bello Getico. *Sed malus interpres verum metus, omne trahet ad Augurium peiore via.*
- Sen. Thyest. *Quis eger metus*
- Laudare, eosdem reddat inimicos metui.*
- Ouid. 2. Amor. 2. *Quem metuit, quisque perisse capit.*
- Virg. 4. Aeneid. *Degeneres animos timor arguit.*
- Publius. *Metus quam venit, rarum habet somnus locum.*
- Aristophanes. *Τὸ γὰρ φόβος οὐκ ἔστιν ἀνάσσειν ἀγέρας πόδης. Πάντες γὰρ κινῶντες ἰσχυροὺς καὶ δεινὸν. Μετῆρε μὲν τὴν μὲν μὴν σφύρα ἐστὶν ἡ ψυχή. Οὐκ ἔστιν ἄλλο τὸν μὲν μὴν σφύρα ἐστὶν ἡ ψυχή. Οὐκ ἔστιν ἄλλο τὸν μὲν μὴν σφύρα ἐστὶν ἡ ψυχή.*

Lucanus lib. 8.

Mors ultima poena est,
da Sivi.

Aufonius.

Crus est, si metuas, vivere quod nequeas.

Publius.

Nimicum, quamvis humilem, doliti est metuere.

Seneca in Oedipo.

Qui seiptra dura saevus imperio regit,

Timet insentes. Metus in auctorem venit.

Paccuius.

Offirmato animo misescit metus.

Seneca in Horc. fur.

Quod nimis miseri volunt,

Hic facile credunt:

Uti quod metuntur nimis,

Nonquam id moneri

Posse, nec tolli putant.

Publius.

Etenam miserum est, fieri metuendo senem.

Seneca.

Res est qui metus nihil.

Horatius sibi quisque dat.

Diphilus.

Homine paupere nihil est fortunatius:

Mutationem in deterorem statum non metuit.

Terent. in And.

Verecundia liberi est, ferus vero metus.

Quid. Epist. 3.

Vires subtrahit ipse timor.

Pub. Mim.

Stratum est timere quod vitari non potest.

Sen. Trag. 1.

Opprimat leges timor.

Qui paucos metus,

Vires faceret.

Hor. lib. 1. epist. 4.

Nam qui cupies metuet quoque: porro

Qua metens Sivas, liber mihi non erit unquam.

Virg. 9. Aeneid.

Præhuc timor addidit alas.

Sen. in Thyest.

Lum est miseris ferre, per ferre graue;

Vni timor, vni pudor.

SENTENTIAE PHILOSOPHORVM.

Animus magni cordis, naturaliter est pauidus: parui vero; est

pauidus. Arist. lib. de anima.

Metus est mali expectatio. Ea autem metuimus omnia quæ ma-

lum, et de decus, paupertatem, morbum, a micorum penuriam,

sed tamen non in his omnibus fortis cernitur.

Metus color non mutatur, nec timet nimium. idem Ethic. 3.

Metus beatus est, qui in metu est, qui suspectam habet vitam.

Metus orationis est vinculum. Eurip. in Ion.

De metu periculis in bello. Dial. lxx.

Francisci Petrarca:

MEVVS.

Belliciosus metus. R. Pacem quære. M. Valde vinci metuo. R. Ti-
mor mollicus cautionem, vehemens vero desperationem parit,
operatur altera nil in bello melius. Altera peius nihil in rebus om-
nibus. M. Magno prelii quatuor terrore. R. Quid bellantium timor
causatur, acque ex timore oriens inestitia, Flaminius ad Thra-
cyæm, Crassus apud Carras, Pompeius in Thessalia expertus est,
operatur in locis, & saepe libi verum poeticum illud apparuerit:

Postquam in dubijs augeat timor.

M. Metum pugna nimis horreo. R. Differ interim dum spes redit,
causa pugnæ vide abstinentium mens terrorque denunciant, fo-
re utique animis præsega quedam vis, cuique obstat fortissis non
est, quæqueque consilium. Non est exemplorum numerus seu ve-
rum, sed nosorum clarissimus, tribus vti satis habui. M. Instantis
pugnae calum metuo. R. Excute res tuas, quas te melius nemo est
qui doceret. Videre non rei natura vel iurium defectus, sed præsa-
pientia libi fingens ignavia, cui nihil visquam non formidolosum, ac
difficile est. Hæc si libertati igitur, si gloria, si saluti tuæ officit, vir-
tutis compremenda est, excitandusque animus, & monsttran-
dum illi sepe pauciora esse, & leuiora pericula, quam pauores, ob-
stantes sepe oculis falsas imagines recunt terribilium, quibus con-
fident equi. Nam sine ferro paratam sibi victoriam tradidere hosti,
est enim fallus, atque inanis metus vero lentior, sed eo sepe ve-
mentior, quo paucient maiora omnia sibi fingens error quoq;
operatur, atque ita quod poeta idem ait:
Male cuncta miseras imperius.

Si nec his atollere iacentem animum potes, campo abstine. Vix be-
ne geritur, quod pauidè geritur, sic affectus in aciem si descendas
tecum erit, qui contra te dimicet, tui enim ipsius aduersaste melior
pars rebellat. Malus semper hospes animi, pessimus in bellum co-
metes metus.

Plus in metuendo est mali, quam in eo ipso quod timetur. Cic.
A. Torq. Famul. lib. 6.

Maiores ea vis, quæ periculo mortis iniecto, fortitudine ani-
mum perterritum loco sepe, & certo de statu dimouet, quam quæ
ad corpus nostrum, vitamque peruenit, itaque sancti sepe homines
cum corpore debilitantur, animo tamen non cedunt: neque eum
relinquunt locum, quem statuerunt defendere. Atque alii pelluntur
integri: vt non dubium sit, quin maior adhibita vis ei sit, cuius
animus sit perterritus, quam illi, cuius corpus vulneratum sit. Pro
Aulo Cocinna.

Exercitus maiori sepe pulsus ac fugatus terrore ipso impetu-
que hostium sine cuiusquam non modo morte, verum etiam vul-
nere, pro Castris.

Magna est stultitia, id ipsum quod verearis, ita cauere: vt cum
vitare fortasse poteris, vitro acerfas & attrahas. Cic. Bruto.

Omnes, quorum in alterius manu vita posita est, sepius illud co-
gitant, quid possit is, cuius in ditione ac potestate sunt, quam quid
debeat facere: pro lege Manil.

Nos omnia tum venientia metu, tum moerore presentia augen-
tes, rerum naturam quam errorem nostrum damnare malimus.

5. Tull.

Nulla vis imperii tanta est, quæ premente metu possit esse diu-
turna. 2. Offic.

Multorum odij nulla spes possunt obfistere. 2. Offic.

Quem metuunt, oderunt: quem quisque odit, perisse expetit.

2. Offic.

Timor, non diuturni magister est officii. Phil. 2.

Malus est custos diuturnitatis, metus: contraque benevolentia,
fidelis est vel ad perpetuitatem: id igitur amplectamur, vt metus
abit, charitas retineatur. 2. Offic.

Militi perire est melius, quam in sua ciuitate sine armorum præ-
sidio non posse viuere: præsidium charitate & benevolentia ci-
uium septum oportet esse, non armis. Phil. 9.

Virtus tribus ex causis promouetur, metu, cupiditate, pudore,
Metum incutere lex poterit: pudorem consuetudo, bonis enim mo-
ribus affluos turpe quid admittere pudet. Doctrina vero parit cu-
piditatem. Hippodamus.

Mali semper timent.

Quod timent, facile oderunt omnes. Plur.

Imbecillæ mentis est, formidare inexperta.

Quicquid expectatum est diu, leuius accidit.

Multos fortuna liberat poena, metu neminem. Seneca epistol. 61.

79.

Necesse est, multos timeat, quem multi timent.

Vtrumque timidi est, velle & nolle mori. idem de ira libro 2. 65

Trag.

Vitium est omnis animi perturbatio. Quint. 13.

Natura docet quæ timenda sunt.

Dolendi modus est, timendi vero non idem. Plin. sen. l. 8.

Ingeniosior est ad excogitandum metus amor.

Timor est emendator acerrimus.

Nemo ei satis fidus quem timuit.

Canis timidus vehementius latrat, quam mordet.

Seuenuus metus est, velocior tamen spes. Plin. sen. l. 8.

Dum mens languet, audacia crescit. Veget. lib. 3.

Prudentius est timere, quam sperare.

Metus semper malus interpret. Liu. lib. 2. dec. 7.

Quos metuunt homines admodum, eos ne benigne quidem al-
loquentes audent intueri.

Metus hominibus maiori est supplicio, quam si se ipsa laudan-
tur.

Vehemente metu homines seruilem in modum magis demissi
redduntur.

Scis eos qui metuunt ne in exilium è patria pellantur, & qui pu-
gnaturi metuunt ne succumbant, in moerore degere. Idem qui in-
ter nauigandum metuunt, ne naufragium faciant, & qui seruitute
ac vincula timent, ne cibo quidem ac omni per metum frui, pos-
sunt. At qui iam sunt exules, qui quæ iam victi sunt, ac seruitutem
qui seruiunt, nonnunquam pollunt etiam magis, quam fortunati
homines, cibo, potu, somno vti. Preterea manifesti est, etiam in his,
quale onus sit metus. Nam nonnulli dum metuunt ne capti mori-
antur, ob metum præmoriuntur, partim in præcipitium acti, partim strā-
gulati, partim sibi ipsis man? adferentes. Vtq; adeo met? inter omnes
res horribiles maximo terrore animos percillit. Xen. de inst. Cyri. l. 3.

Nec te lateat hoc debet Gorbria, homines complures, quan-
do confidunt, inuicta quadam esse animatione: quum verò ti-
meant, quo plures fuerint, eo maior terribiliorque metu
detineri. Ex multis enim malisque rationibus is auctus est me-
tus ex multis etiam malisque rebus, ex multis item atque igna-
uis exanimatisque personis coactus est. Itaque & magnitudinem
non facile est extinguere cum metum verbis, neque ad hostes du-
cendo

Addam matorum defensionem, agger, muscoli, turres ambulatoz scala, quibus muros primus Capaneus dicitur ascendisse. Exofra, pons, clemens, scloptum pzaetuoalans, bombardā, aliaque id genus.

Militaris prudentia, est virtus, qua regitur multitudo exercitus, ad tuitionem totius boni communis, *sec. B. Thom. secund. Secundae. q. 48. c. 4.*

Militia non reicitur a loanne, sed suis vitii repurgatur, *Luc. 2. 14. nemo militat suis stipendiis, 1. Cor. 9. 7. militare secundum carnem, 2. Cor. 10. 3. militia spiritualis, v. 4. Eph. 6. 8. 11. 12. Heb. 10. 32. G. 15. 32. 1. Pet. 2. 11. militate bonam militiam, 1. Tim. 1. 18. Paulo est strenue se gerere in militia ad quam oportet esse comparatos, quicunque sub Christi nomine admittunt.*

¶ PATRVM SENTENTIAE.

Militare, non est delictum, sed propter praedam militare peccatum est. Nec Rempubicam gerere criminofum est: sed ideo agere rempublicam, vt rem familiarem potius augeas videtur esse damnable, profertur enim prouidentia quaedam militanibus sunt stipendia confituta, ne dum sumptus quae ritur, praedo graffetur. *Aug. de Ver. Dom.*

De cubiculo ad aciem, de vmbra egrediens ad Solem: corpus afflictum tunicae, loricae onus non sustinet, caput opertum linteo, galeam recusat: mollem otio manum durus exasperat capulus: fortior autem miles ex confragofo venit. *Hieron. in epist. ad Theod. monach.*

Nihil damnable est in milite, quam otium per quod vsus armorum deficitur: nutritur pusilla nigritas, vires fatiscunt, obrepat inertia, & ad imunditiae actus animus occupatur. *Per. Bles. in epistol. 94.*

Vegetii Renati testimonio, inutis est omnino militiae nutritus tenere, & delictis affluens, cum autem censer aptiorem, qui sub dios & ad arma nutritur in labore. Solis patiens, vmbrae negligens, balnearum nectius, zque ferens frigus iniurias & caloris, rudis in cauffis, simplex in actibus, cibo moderato re contentus, qui non crubescat fossam ducere, reparare aggres, ferrē lapides & cæmentum, lignorum materiam comportare. *ibid.*

Clypeos deferunt deauratos, praedam potius hostium cupientes, quam certamen ab hostibus, bella tamen & confictus equefres depingi faciunt in sellis & clypeis, vt se quadam imaginaria visione delectent in pugnis, quas actualiter ingredi aut videre non audent. *ibid.*

In his Frontinus refert, cum scutum cuiusdam vidisset auro & gemmis multipliciter adornatum, dixit se non mirari, si tanta clypeum diligenter ornasset, in quo plus praedidii, quam in ensē haberet. *ibid.*

Refert Pericles, non picturam, non aurum, & lapides, sed scutum diuifum, si actam galeam, hebetem gladium, faciem vulneratam cedere militibus ad o naturam. *ibid.*

Hi sunt, quorum testimonio laudari audis in otio occupationes, in pace praedas, inter arma fugas, inter vina victorias, cum sunt in praetors leones, in praellis leporēs. *ibid.*

Potius ordo militum nunc est, ordinem non tenere: nam cuius os malorum verborum spurcitia polluitur, qui detestabilis iurat, qui minus Deum timet, ministros Dei vilificat, qui ecclesiam non veretur, ille hodie in cætu militum fortior & nominator reputatur. *ibid. epist. 94.*

Hodie militaris disciplina, quam Vegetius Renatus & plerique alii docuerunt, prorius euanuit & se in quandam delinquenti libertatem, & securitatis speciem deformauit. Olim enim se iuramenti vinculo milites obligabant, quod flarent republicae statum, quod in acie non fugerent, & quod vite propriae utilitatem publicam praehaberen: sed & hodie tyrones enfes suos recipiunt de altari, vt proficantur se filios ecclesiae, vtque honorem sacerdoti ad tuitionem pauperum, ad vindictam malefactorum, & patrie liberationem se gladium accepisse: porro in contrarium versa est: nam ex quo hodie militari cingulo decorantur, statim insurgunt in Christo Domini, & desauunt in patrimonium crucifixi: spoliant & praedantur subiectos Christi pauperes, & miserabunt atq; immisericorditer affluunt miseros: vt in doloribus alienis illicitis appetitus, & extraordinarias impleant voluntates. *ibid.*

Qui contra inimicos crucis vires suas exercere debuerant, in potibus & ebrietatibus pugnare vacant otio, marcent crapula vitamq; degenerem in immunditias transigentes, nomen & officium militiae dehonefant. *ibid.*

Homines viribus tantum, robori & velocitati augendis student, & quo pacto haec habentes expis solis clari fiant: animum vero per quem exsunt, negligunt: ignorantese illa solum excellere, quae cum brutis communia habent, & quidem imbecilliora, quam multa ex brutis animalibus nam vero sui partem, & secundum quam dis aliquo modo similes reddi possent, neglectui habere. *Eusebium.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Menander Paracataheca.
*Στρατῆρα δ' εἰς φήσας πειραίνει δὸς υἱός,
 Εφύστος δ' ἔχει τὰς ἀσπίδας.
 Οὐ πείραξις ἔχουσι, ὄτρος δ' ἀσπίδας.
 Militia non ferit illam opulentiam:
 Sed vitam quam in diem viuunt ac tenent, autem.
 Quam experimur minime salutarem esse.*

Appollodorus in Aphazionem.
*Εἰς τὴν στρατιὴν ἄξει τὸν νεότερον λαόν.
 Ἐστὶν ἀνὴρ τῶν ἀστῶν ἐν ᾧ εἰδὸς ἴσθι.
 Difficile est militem inuenire cui ad senectum
 vsq; omnia bene successerint nisi iuuuenis sit.*

Menander in Aspide.
*Στρατιῶνος οὐκ ἔστιν οὐκ ἐπείσθη
 Ἐστὶν ἐπιτοῖς πείραξις ἀλὶ δ' ὄτρος ὄτρος.
 Non parua est difficultas militum.
 Saluis inuenire causam per distionem autem facit.
 Κληθεὺς στρατῆρας, ὅτι εἰς πᾶσι τοῖς δῖς,
 Οὐδὲν ἐστὶν ἀσπίδας.*

Elegans miles, etiam si Deus ipsum formaret,
 Haud minus effici posset.

Philemon.
*Στρατιῶνα κ' ὄκ ἀσπίδας, ἐστὶν ἐπείσθη.
 Οὐκ ἐπείσθη, ἴσθι ἀσπίδας, ὄτρος.
 O miles! non homo, qui pateris.
 Quem admodum Scythia, vt cuius tempus fuerit,
 immoleris.*

Antiphanes.
*Τὴν δ' ἀσπίδας πᾶσι τῶν ἀσπίδας, ἀσπίδας.
 Οὐκ ἐπείσθη, ἴσθι ἀσπίδας, ὄτρος.
 Quis non mercenarius est mortis o carissima,
 Qui gratis simul accedit mortuus?
 Luca lib 10. bell. Ciuil.*

Nulla fides pietatis, vris, qui castra sequuntur,
 Venalesq; manus ubi fas, ubi maxima merces.

Lucanus ad Pisonem.
*Tamen est stella quierunt,
 Non perijt virtus: licet exercere togate
 Munera militiae: licet sine sanguinis haustu
 Mirta legitimo sub iudice bella mouere.*

Hinc quous, seruat continger gloria cuius,
 Altag, viritres intereunt limina palmae.
 Olim turba vias implebat agmine denso,
 Ardua nunc eadem stipat fora, cum tua inuictos
 Defensora reos vocem facienda mittit:
 Sen trepidos ad iura decem citat hasta vocatam,
 Et firmare iubet centeno iudice causas:
 Seu capitale nefas operosa dilata artes,
 Laudibus ipsa tuis resonant fora.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Rei militaris virtus praestat ceteris virtutibus, omnia in studia & haec laus forensis in tutela praesidio virtutum bellicent: simul ac inreputum tumultus, artes illico notrae conueniunt: *Cicero per Mar.*

Iuuentus cui defensio prouinciarum, cui bellorum est commendanda fortuna, & genere, hic copia superpetat, & moribus debet o re. Honestus enim idoneum militem reddit: verecundia, dum p bet fugere, facit esse victorem. *Veges. de re mil. 17.*

Fabros ferrarios, carpentarios, macellarios, & ceruonorumque venatores conuenit sociare militiae.
 Nihil magis in itinere, vel in acie custodiendum est, quam tories milites incedendi ordinem seruent: quod aliter non potest nisi vt exercitio deambulahe celeriter & equaliter distant. bellum enim ab hostibus semper grauisimum sustinet diuulsiu dinatus exercitus. *ibid.*

Nihil neque firmius, neque felicis, neque laudabilis est re blica, in qua abundant milites. *lib. 2.*
 Plurimum terroris hostibus armorum splendor importat: credat militem bellicosum, cuius dissimulatione, sicut ac mpa arma sedantur? *ibid.*

Ab his, qui tyrones probant, in omnibus quidem constanti gnitudinem, corporis robur, alacritatem animi conuenit expugnare. *ibidem.*

Nunquam ad contumaciam pari consensu multitudo prou pit, sed incitantur pauci vitiorum, seclerumq; impunitate: peccare cum pluribus. Quod si ferri medicam necessitas extiterit, uti ferit, rectius est, more maiorum, in auctores criminum mutuari: vt metus ad omnes, ad paucos poena perueniat: laudabile tamen duces sunt, quorum exercitum ad modestiam, labor et institui, quam illi, quorum milites ad obedientiam supplicatio formido compellit. *idem lib. 8.*

Plerique rei militaris ignari, pleniorum victoriae eccedunt aduersarios aut locorum angustis, aut armatorum multitudine.

Aditum non ingeniant abscindendi: sed clausis
 ... crescit audacia, & quam spei nihil est, sumit arma
 ... cupit commori, qui sine dubio sit esse mori
 ... Scipionis laudata sententia est, qui dixit, viam ho-
 ... mentem, munitendam. Nam quum abscidendi aditu pa-
 ... omniū ad præbenda terga conferent; multi
 ... trucidantur, nec insequutum vllum periculum
 ... (qui bus defendi poterant) arma conuerterint in fu-
 ... qæte quanto maior fuerit exercitus; tanto facilius mul-
 ... *ibid.*
 ... quum ibi requirendus est numerus, ubi animus semel
 ... relata hostium cupit declinare, quam vultum: cæte-
 ... licet exigui numero & infirmi viribus, hoc ipso tamen
 ... pares, quæ desperantes sciunt aliud sibi licere non pos-
 ... salus videri nullam sperare salutem. *ibid.*
 ... hostium meliora sunt, quam illa, quæ ignoravit aduerfa-
 ... facias. Quum igitur consilium tutum cognoveris
 ... primum, dispositionem mutare te conuenit: quid fieri
 ... cum multis. Quid vero facturus sis cum paucis
 ... vel potius ipse recum. *ibid.*
 ... labore reculant manus, quæ ab aratro ad arma trans-
 ... quilibet enim viam patiuntur iumenta; quorum
 ... vna virgula est: in molli & palustri pascuo laginata
 ... fortior autem miles ex contraigoio venit, sed il-
 ... nudus in primo puluere deficit. *Senec. in quadam*
 ... ab illo castigationis genere militaris disciplina indi-
 ... res armis consistat, quæ ubi a recto itinere delinuntur,
 ... sunt, nisi opprimantur. *Vol. Max. l. 2.*
 ... consilio polita est virtus militum. *idem l. 1.*
 ... Romani robur, eburneo scipione deposito, agrestem
 ... repeteret, sed Attilii manus rustico opere attrita salu-
 ... habitum, ingentes, hostium copias persundede-
 ... pias arantum bouum iuga reixerat, postea triumpho
 ... reuincunt, potest pauperes consolari Attilius,
 ... magis docere locupletis, quod non est necessaria magnæ
 ... aut anxio opum comparatio, virtus enim nudo homi-
 ... *ibid.*
 ... imperatore in acie viso accenduntur.
 ... non sentit sua, cum benigni ducis intuetur vul-
 ... in prælio cæsus, quam in fuga saluus. *Liu. l. 2.*
 ... dare consilium, sed vbi res postulat, bonam naua-
 ... *ibid.*
 ... conuenientia coniunctum conducit: sine ipsa vero plus læ-
 ... *ibid.*
 ... quidam exercentium se ornat, animi vero studia
 ... *ad Demonicum.*
 ... esse bellum recte gerendi capitâ, velle, reuereri, ac-
 ... *Tenycy.*
 ... virtus præstat cæteris virtutibus: omnia nostra stu-
 ... laus & industria latent in tutela ac præsidio bel-
 ... simul atque inerebit suspicio tumultus, artes illico
 ... cunctant. Omnia denique quæ sunt in imperio, in statu
 ... defendi & firmari putantur, qui militari virtute an-
 ... *in Marana, Cic.*
 ... adfert dignitatis res militaris, quam iuris civilis glo-
 ... de nocte, ut tus consulatoribus respondeas: Ille vero,
 ... cum exercitu perueniat. Te gallorum, illum
 ... existit. Tu actionem instituis, ille aciem in-
 ... tui consultores, ille ne vires aut castra capian-
 ... ut ve hostium copias, tu vt aquæ pluuiæ arcantur,
 ... est in propagandis finibus, tu in regendis. *Pro Mura-*
 ... in milite modestiam & continentiam, quam
 ... magnitudinem desiderabat, *Cæsar lib. 6. de bell.*
 ... nisi vestitus, armatus, calcatus, satur & habens
 ... *in Alex. Severo.*
 ... probatur, non mollitudine. *Herodian. in Iulia.*
 ... licet membris urgentibus firmus, se solum vitamque
 ... defendat. *Amian. Marcell. lib. 4.*
 ... pulchrum tamque posteritatis memoriæ iusta ra-
 ... quam vt miles strenuæ factis exulet. *idem,*
 ... belluosi ductoris testisque indiuidui ge-
 ... modo adit: supernum Numen, inuictus est. *idem,*
 ... loqui militem decet actibus coalitum glorio-
 ... aquitatis sentire rectorem, quam eum qui
 ... probari. *idem, lib. 2.*
 ... insidiarum sæpe militis fuit, *l. 23.*

Colloquia egrefert miles, & victoriam manu quam pacem
Tacit. hist. lib. 3.
 Omnem prolationem, imminente præda, vt inimicam victorie
 suspectat. *idem, ibid.*
 Bonus miles proprie tantum virtuti confidit, ignaues vero alte-
 rius. *Procop. de bell. Vandalico, lib. 2.*
 Si duces se inuictos tempore præbeant, inuictus etiam miles fu-
 turus est. *P. Æn. lib. 4.*
 Nec sanitati nec expeditioni idoneus miles est, qui algere com-
 pellitur. *Veget. l. 3. c. 2.*
 Militi armato, nihil secum præter instrumenta belli portanti, nil
 inuium aut inexpectabile est. *Liu. Decad. 3. l. 1.*
 Quomodo miles bene exercitatus prælium cupit, ita for-
 midat indoctus. *Veget. l. 2. c. 23.*
 Miles qui sumtus suos scit apud signa depositos, de deferendo ni-
 hil cogitat, magis diligit signa. Pro illis in acie fortis dimicat, more
 humani ingenii, vt pro illis habeat maximam curam, in quibus sua
 videt positam esse substantiam. *Veget. l. 2. c. 20.*
 Quantum hebes est ad sustinendum laborem miles, tanto ad dis-
 cordias promptior. *Tacit. hist. l. 2.*
 Futurarium meretur, qui signa relinquit, aut præsidio decedit,
Liu. Decad. 1. l. 5.
 Male cum his agitur, quibus necessitas & belli incumbit, & mor-
 bi. *Veget. l. 3. c. 2.*
 Exagris suppleendum robur præcipue videtur exercitus. Nescio
 enim quomodo minus mortem timet, qui minus deliciarum nouit
 in vita. *Veget. l. 1. c. 3.*
 Alluctus expeditionibus miles otio lasciuat. *Tacit. in vita Agri.*
 Militi, qui periculi quam ræ patientior est, ingrata sunt quæ-
 tuta, & ex temeritate venit illi spes. *Tacit. hist. l. 3.*
 Milites dum videntur haberi neglecti, qui boni sunt, longe mi-
 nus redduntur alacres: at mali multo ad contumeliam promptio-
 res. *Xenoph. de pad. Cyri. l. 3.*
 Laudibus haud minus quam præmio gaudent militum animi,
Liu. Decad. 1. l. 2.
 Militarium nec indignatio, nec lætitia moderata est. *Curt. l. 6.*
 Ex magna victoria milites licentiam sibi assumunt impunitatis
 & immoderate peccandi, propter maximas res gestas. *Hirtius de*
bell. Afrie.
 Milites neque dicta imperatoris, neque præmia nisi ab impera-
 tore accipere par est. *Tacit. Annal. l. 6.*
 Præda per luxum vti & somno graues milites facile circumueni-
 untur. *idem, l. 12.*
 Milites regi non possunt nisi in veteri disciplina. *Vul. Gallic. in*
Aug. Caes.
 Dicebat Alexander Seuerus, milites se magis seruare velle quam
 seipsum, quod salus publica in his esset. *Lamprid. in Alexand. Se-*
uero.
 Milites pœna & timor in sedibus corrigit: in expeditionibus
 spes & præmia faciunt meliores. *Veget. l. 3. c. 26.*
 Ad animandos in præliis milites regis conspectus multum valet,
B. Facius, hist. l. 2.
 Pudor, auaritia, & gloria, militum animos longe acuunt. *idem,*
lib. 4.
 Calamitatibus infantium expletur militum auaritia. *Tacit. hist.*
libro 2.
 Genus hominum pecuniæ cupidus, fidumque ac bonum solo
 quæsit. *Aurel. Vict. de Cafarib.*
 Pugna in conspectu parentum, coniugumque ac liberorum, quæ
 magna etiam absentibus hortamenta animi, simul verecundia &
 misericordia militum animos accendit. *Liu. Decad. 1. l. 7.*
 Longe profecto, longe maius periculum imminet, quam vnus
 viri iniuria sit cædes, vbi milites consueuerint suis ducibus impera-
 re, iusque legum in manibus suis ponere. *Dion. l. 41.*
 Annibal milites suos ex Africa in Italiam deductos, spectaculo
 quodam duorum captiuorum quos armatos in pugnam descendere
 & ferro de vita decernere altero vel vtroque cadente, iussit, ad offi-
 cium præstandum incitare visus est. Quum enim non minus mo-
 rienti quam victoris captiui & muneribus donati fortunam lauda-
 rent, præcipue autem interfectum in duello multis maximisque mi-
 seris, quibus alii captiui superfluitas premerentur, liberatum esse a
 gnoscerent, ille consertim concionem ingressus: Idcirco se, inquit,
 captiuorum eiusmodi spectaculum in præsentia præbuisse, vt alle-
 næ fortis exemplo admoniti, rebus ipsi suis melius consulere: si-
 mile namque ipsis certamen, similia tempora fortunam attulisse,
 præmia etiam similia proposita. Necessè enim vel vincere Cartha-
 ginenses, vel mori, vel viuos in hostium potestatem venire. Si vin-
 cerent, non equum aut sagum præmia habituros, sed omnium mor-
 talium beatissimos fore, quippe qui Romanorum felicitatem obti-
 nerent. Si vero in pugna fortiter mortem oppeterent, omnium eos
 malorum expertes, optima spe vitam terminatos. Quod si victi,
 cupiditate diuturnioris vitæ, fugam arripere, vel alio modo sibi
 viuendum statuerent, omne genus miseræ & calamitatis expertu-
 ros. Neminem esse adeo rationis inopem, qui si longitudo emen-
 sitineris, si numerum commissorum in itinere præliorum reuocet

in memoriam, tot præterea viarum anfractus, tot fluvium insuperabiles meatus contempletur, speret se aliquo modo, si fugam arripiat, incolorem in patriam reverti posse. Quamobrem oportere eos omni spe fugæ abiectâ, quem alienum in aliena fortis exemplo paulo ante habuerant, eundem mox in suis rebus retinere. Nam quemadmodum illic & victoris & mortis fortunam laudabant, superstitum vero conditionem purabant miseriam: ita de se ipsis iudicari oportere censeant. Omnes igitur magno fortisque animo certamen debere ingredi, veluti præclarissimam victoriam adepturos, aut, si id infesta Carthagenensium rebus fortuna neget, in acie fortiter morituros. Victis spem villam salutis repositam haudquam esse putandum. Si eo animo in prælium descenderint, proculdubio & victoriam & salutem consecuturos, quippe neminem unquam ea mente, vel sponte, vel impulsu necellitate pugnasse, quin victoriam ab hostibus reportarit. Id vero tum maxime facile factu fore, cum hæc ipsa hostibus contraria eveniunt, vii tuæ Romanis acciderat. Etenim quando fugientibus plurimis manifesta salutis spes in fuga constituta est, ut qui domum in promptu habeat ad quam fugiant, manifestum est, tales, quando animis concidunt, nihil audent fortiter & constanter. *Polyb. l. 3.*

Mercenariis militibus aliquando ignosci potest, si ab illis deficiant à quibus stipendia acceperunt: illis vero qui pro seipis & uxoribus ac liberis bella gerunt, haudquaquam ignosci debet. Est enim perinde ac si quis à patre se in ratione pecuniaria per iniuriam circumventum esse dicens, armata manu accedat, & illum occidat, à quo vitam accepit. *Polyb. hist. l. 11.*

Ex abundantia rerum milites ad voluptatem & luxuriam convertuntur. *Plin. in Catone minore.*

Nihil neque firmius, neque felicitas, neque laudabilis est republica, in qua abundant mires eruditi. Non enim vestium nitor, vel auri, argenti, gemmarum que copias, hostes aut ad reverentiam nostram, aut ad gratiam inclinant, sed solo terrore subiguntur armorum. Deinde in aliis rebus (sicut ait Cato) si quid erratum est, potest post modum corrigi: præliorum delicta emendationem non recipiunt, cum poena statim sequatur error. Aut enim confestim percunt, qui ignave imperiteque pugnaverint: aut in fugam versi, victoribus ultra pares esse non audent. *Veget. libr. 1. cap. 13.*

In viribus oppugnationibus discretus labor fortes ignavosque milites distinguit, atque ipsa contentione decoris accenduntur. *Tacit. hist. l. 1.*

Militum, qui in præliis signa ordinisque destituerint, quive proflus arma pro patria capere recusassent, ignaviam ceteri legum conditores mortis supplicio coercent, ut censuræ. Charondas vero placuit, huiusmodi viros vestibus muliebribus indutos, medio in foro sisti, terque eodem singulis diebus ante omnium ora suggestio, eodemque ornatu consistere. Qua quidem lege simul eorum contumacia & humanitati satisfactum videtur, quod à cæteris legibus crudelibus exactum est: simul quoque huiusmodi animos hominum ab ea mollietate & feminea timiditate licet sensim revocari in audaciam proprii adiectione prudentissime excogitatum haud auferendo, sed exprobando patriæ, & conciliando res, ut deceat prava. Longe namque præstat mortem oppetere, quam tantam ignominiam calamitatem diutius in media patria experiri: tamque abiectio ludibrio quibus suis vulgoque vitam perpetuo obnoxiam trahere. Et hoc fieri contumenciebat, ut eo morbo animi seu naturæ vitio, siue mollietate contumelie laborantes, in deteriore mortis conditionem adducti, primum desperatione quadam & doloris insania efferatis animis pavorem abincerent, post laboribus & periculis assuescendo, exuerent insitam proflus ignaviam: ac iam impigra ad certum & certam manu, prompti patriæ discrimenibus occurrere, alienæ mox laudis æmuli, gestis etiam gloriæ querere, acceptamque ignominiam virtutis attestatione diluere ceterant. *Diodor. Sicul. Antiq. l. 1. cap. 12.*

Plerumque fit ut ex dolore contumelie vel ignavi milites ad virtutem accendantur. *P. Iovius, hist. l. 4.*

Factum est magna cum æui nostri militie labe, ut milites nullum inter amicos & hostes discrimen ponant: & si non minus populos provinciasque vastant, qui ut eas defendant quam qui ut offendant, pecunias accipiunt. *Fr. Guicciar. d. hist. l. 17.*

Spiritus militum & animi ardores dux ipse excitat atque alit, quando honores & dona largiens ostendit non se sui luxus aut voluptatum causa bello diuitias parare: sed eas opes tanquam communia virtutis præmia apud se recondi, actantum diuitem ipsum in hoc esse, ut militibus pro meritis præmia dare possit. deinde, quando omnibus vitro periculis se obicit, & nulli labori succumbit. *Plin. in Casare.*

Fit ut non de pugna, sed de fuga cogitent, qui in acie nudi exponuntur ad vulnera. Sed grauis pedum lorica videtur, & galea fortasse, raro meditant, raro arma tractant. Ceterum quotidianus vius non laborat, etiam si onerosa gestauerit. At illi qui laborem in portandis veteribus munimentis armorum ferre non possunt, delectis corporibus & vulnera sustinere coguntur & mortes. Et (quod est grauius ac turpius) aut capi, aut certe fuga Rempublicam prodere. Sic dum exercitum laboremque declinant, cum maximo dedecore trucidantur ut pecudes. *Veget. lib. 1. c. 20.*

instruendos omni arte pugnandi, ac protegendos, nec armorum constare esse tyrones. Necesse est enim criorum sumat audaciam, qui munito capite vel pedibus vulnus. *Eod. l. 1. cap.*

Is parendum esse qui cum imperio sunt generatim milites perit. Idem fortiter aduersus hostem se gerentem, illi non sed cuius honestissimum est. *Veget. lib. 1. c. 21.*

Cogitare, inquit Chryfantas, quamvis vrbis hostibus possit, qui non sunt dicto audientes: quæ vero amica vrbis non obedientibus possit: quoniam exercitus hominum rigerorum victoria potitur: qui possint magis in præliis viciis, quam ubi ceperint seorsum singuli de salute sua cogitare: quidnam aliud rei præclare perfici possit ab imperatoribus haud parentibus: quæ vrbes legitime administrantur, seruari queant? quo pacto naues eo peruenierint, quo ipsi ea bona quæ nunc possidemus, qua alia re magis amamus, quam magistratibus obediendo? Nam hæc te facit celestiter & noctu & interdiu quo cras necesse peruenire: frequentes imperatores sequebamur, nemo nostrum sustinere poterat: eorum denique nihil ex semisse perficimus, quæ nobis erant imperata. Ergo si apparet magis commodo ad comparandum bona, et qui cum imperio certo sciendum vobis est, etiam id ipsum maximo viciis seruandum ea, quæ conservari necesse sit. Et amica quæ nobis imperabant, quum nullis nos imperarimus: nunc cum, quo quo ad desis, sic comparata sunt, ut imperatores huiusmodi paucioribus. Quemadmodum ergo dignum est, ut se, vos subditis vestris imperare: sic & ipsi pareamus eis, ut pareamus, officii ratio postulat. Tanquam autem intercedere & seruos oportet, quod illi quidem inuiti suis heres operantur nos vero, si quidem liberi esse volumus, sponte nostra venient, quod maxime pretium operæ videatur. Inuenimus enim non ad vnius dominationem comparata sit republica, cum hostibus ad subiectionem cogi, quæ magistratibus parentibus. *idem l. 8.*

Ratio rerum & occasio veloxitas non patitur, vitæ mnes nuncios palam audiantur, omnia consilia cunctis pertractantur. Tam necesse quidam milites, quam sic oportet, ducum auctoritas, sic rigor disciplina habet, ut multa per nos tribunosque, tantum iuberi expediat. Si vbi subeantur singulis licet, pereunte obsequio etiam imperium intercedit. *idem l. 1.*

Parendo potius, quam imperia ducum sciscitando, continentur. *idem l. 10.*

Rex consolatus milites, eos hortatus est, ne vnius turris facte & ad morte iactura dimitterent animos: neque id vultum attribuerent, neque ignavia sibi adhiberent. Virtutum addendum, in exercitu neminem prope militem esse, qui non esset qui duceret exercitum, sed, ut ratio militaria postulat: hæc quæ quisque gentis ac ordinis ducibus magister audientes esse debere: milites proceribus, proceres sumibus parere. Duces, inquit, parentum pietatem animorumque concilium antequam res gerantur habeant, in commendant, rationes belli administrandi conferant, ne in rebus trepident. *P. Amil. l. 6.*

Militare otium est tere timentulo sum. *Amm. Marcell. l. 1.*

Vilius constat erudire armis suos, quam alienos mercere. *Veget. lib. 1. c. 28.*

Constat in omnibus locis & ignavos & strenuos infantes & gens gentem præcedit in bello, & plaga cœli ad roborem corporum, sed etiam animorum plurimum valet. Omnia quæ vicinæ sunt Soli, nimio calore siccitas, amplius quædam sed minus sanguinis habere dicuntur: ac propterea contumeliam cominus non habere pugnandi, quæ merentur, sed exiguum sanguinem habere nocuerunt. Contra Septentrionalium populi remoti à Solis ardoribus, in consiliis quidem largo sanguine redundantes, sunt ad bella promptissimi, igitur de temperatoribus legendi sunt plagi, quibus sanguinis suppetat, & veneris mortisque contemptum, & esse prudentia, &c. *Veget. lib. 1. c. 2.*

Sat calleo maxima in bellis momento bellantium sortiri, istorumque ad pugnandum animus propensio multa ex officio geri consuevit. *Procop. de bell. Goth. l. 1.*

Pudor & præcens ducis reverentia haud sunt diuturni apud audios periculorum & decoris securus. *Tacit. hist. l. 1.*

Degenerat labore ac virtute miles affectuque contemptu ducis luxu diffidentes. *Tacit. hist. l. 1.*

Semper in otio debet fieri quod necessario faciendum est in prælio. *Veget. lib. 1. c. 22.*

Longis spatibus discretus exercitus habere, saluberrimum continentiam militarem fidem, nec enim vitis nec vitæ tur. *Tacit. hist. l. 1.*

Fluxa est per discordias militum fides, & periculum est. *idem l. 2.*

PC
POLYB.

stas serenitate famosior, denique parasti hunc titulos, & vulgo fabulam, tibi nihil.

4 APOPTHEGMATA.

Anonymous. Quidam in acie, quum strictum iam ensen in hostem esset infixurus, quoniam interim signum datum est receptui canens, non infixit. Roganti vero euidam, cur hostem, quem in potestate habebat, non occidisset? Quoniam, inquit, melius est parere Imperatori, quam hostem occidere. Exemplum disciplinae militaris, à qua immane, quantum recesserunt, qui sub belli titulo mera exercent latrocinia. Olim non licebat ferire hostem, nisi tuba dedisset signum: eadem simul atque cecinerat receptui, homicidii crimen erat interemisse. Plus. in Lacon.

Clearchus militum auribus, subinde solebat inculcare: Militi magis esse metuendum Imperatorem, quam hostem, quæ vox mortem minabatur militi, qui parum grauius se gessisset, in prælio. Honeftius autem est cum laude vitam impendere patriæ, quam cum dedecore pœnæ. Hoc dictum non quiuus milites latrari sint, sed hi facile ferebant, quibus matres domi solebant edicere, vt aut victores cum armis redirent aut mortui in armis referrentur. Val. Max. l. 2. c. 8. G. Front. lib. 4. c. 1.

Epaminondas. Quum studeret Epaminondas Bœotius, otio dissolutioniores, continentia in armis habere. simul vt Bœoti de belli duce creando cogitarent, his verbis illos adhortabatur. Post hæc consultate viri, nam hi ego militiæ præfectum agam, vobis militandum est, adimens illis spem otii sub tali imperatore. Plus arch. in Græc. apoph.

Idem scutum militem. Genserat à captiuo quodam magnam pecuniarum vim accepisse. Huic Epaminondas: Mihi, inquit, recte clypeum: tibi vero cauponam emito, in qua vitam degas. Post hæc enim nolens eodem modo iudicare, quippe iam vnus è numero diuitum ac beatorum, recte iudicauit, timidum (vt est in prouerbio) esse Plutum magis enim metuit mortem, qui dum habet vnde possit suauiter viuere. Plus arch. in Græc. apoph. rhegmata.

Lamachus castigauit quendam è ducibus, qui deliquerat, & quum ille dixisset, In posterum non committam: Non licet, inquit, in bello his peccare. Error enim in bello mors est. Plus. in apoph. Stob. ser. 52. Ant. in Meliss. par. 1. ser. 67.

Brafsides in milite tria requirebat, Velle, Vereri, ducibus Obedere. Thucyd. l. 5.

Pyrrhus ei cui delectum militum comiserat, dixisse fertur. Tu grandes elige, ego eos fores reddam, significans institutione fieri bonum militem. Fertur autem Pyrrhus disciplina militaris optimus fuisse magister. Plus arch. in apoph. Front. lib. 4. cap. 1. stratagematum.

Hannibal. Quum Romanorum legati condiciones pacis retulissent apud Carthageneses, & Gisco quidam ausus esset suadere bellum cum Romanis redintegrandum: Hannibal indigna ferens, hominem insolentem de rebus arduis loqui, adhuc dicentem è suggesto derurbauit. Hoc factum tam violentum in libera ciuitate demerant, & indignante multitudine Hannibale consensu suggestu dixit, neminem mirari debere: si qui à primis statim annis Carthaginem reliquisset, interim ætatem omnem in bellis & armis transegerat, minus nosset vbanas consuetudines, hoc præfatus, pacem suadere cepit & persuasit. Plus. in Hannibal.

Scip. Maior percontanti euidam in Sicilia, quare fretus classem educere pararet in Africam: Offendit viros armatos trecentos, sese exercentes, præterea turrim excelsum mari imminentem, & ait: Nullus horum est, qui non consentia turri semet in mare præcipitatus sit, si iussero. Scitens, non perinde referre quam enum erofam educa multitudine, modo fortis dux educat exercitatos, & dicto audientes, Plus. in Rom. apoph.

Scipio Minor. postquam venit in castra, multamque illic licentiam, lasciuam, superstitionem ac luxum offendisset, diuinos sacrificios cum leonibus proutinus eiecit: quin & vasa omnia iussit amoliri, excepta olla, veru & poculo fictili. Ex argenteis, poculum librarum non amplius duarum permisit si quis habere vellet: balneis vti vetuit. Qui vngerentur, iussit vt ipsi sese fricarent, iumentis enim quæ manibus carent opus esse alio à quo fricentur. Edixit vt milites stantes pranderent oblonium non igni coctum: cenarent autem discumbentes, panem aut pulcem solam, & carnes assas, siue chiras. Ipse vero sago circumrectus, obambulabat per exercitum, dicens, Se lugere exercitus dedecora. Plus. in apoph.

Quum Paulus Emilius in exercitu multam confidentiam ac loquacitatem compersisset militum, officia ducum sibi vendicantium, resque non necessarias curantium: iussit illos quietescere, nec aliud quicquam agere, quam vt entes suos acuerent, cetera sibi fore cure. Nocturnas autem excubias iussit illos sine lanceis, sed cum gladiis agere, quo nimium adempta spe depellendi hostem tanto acrius pugnerent cum somno. Plus. in apoph.

Idem militi dicebat hæc tria esse curanda: Corpus, vt quam validissimum & permittissimum haberet arma apta: Animum ad subita imperia

Z Z Z imperia

tantum pugnantium multitudine pro Democratris in bellicis certantibus dicitur esse, quam sint hostes tyrannorum subditi, tantumque multes, qui à monarchis stipendia accipiunt. Democratibus stipendarios superant & excellunt. Quemadmodum subditi alii pro libertate decertant, alius feruntis peccatum in se, et stipendiariis, militibus alii pro certa correctione manifestum damnum propulserunt, contendunt. Democratibus libertatis hostes sustulit, libertatem suam stipendiaribus non communicat. Tyrannus vero quo maiora aggressus stipendiaribus stipendiaris opus habet. Quoniam enim plures stipendiaribus in se, plures etiam fertur infidiores. Monarcha securitas omnino in peregrinorum militum beneuolentiam confidit. Polyb. bist. lib. 11.

De Militari dignitate. DIAL. XLVIII.

Francisci Petrarcha.

G A V.

Militi ex gulo exornatus sum, R. P. aca tibi vitæ mala visa est, quæ in gulo addidisses, quæ vel inquierus semper vel in gloria expositus, vel contemptui sis oportet. G. Militum profectus. Hanc nascendo profitemini, quid professione alia hinc ferro corpus, hic animus dolis, hic argutus linguam. Nemo vestrum est inermis, hic feris, hic edificat, hic declamatis orat, hic pedibus, ille equo seu carpento vehitur, hic hinc canit, hic parat, ille imperat. Nemo vestrum ociosus, hic in castris, hic in rostris, hic in agro, hic in palatio, hic in regere vitam agit, omnes militat: neque homines molares in syluis carulum Flaccus ait. Et militatium quidem genera. Milita vna est vita hominis super terram, quam animus distinet, ille mihi demum vero & acri iudicio rem modo militiæ prælium addidisset. G. Armata militiæ sum. Quid armatis externis? Intus in anima bellum est. Illam bellum atque oppugnant. Quis hic ferro locus nisi illud ad amorem non ad animam tutelam induitur. Sunt enim qui pulchrius viro arguunt. Ecce quid pectus & quid caput pulchrius habeat, quam pacificum, & inermis non video. Hæc hæc voluptas tibi est, age, ferro membra constringito, ut quæ gelea excipies, ferro indutus clypeo operire, huic excubas, hinc excipies adeptus tibi magna aliquid videamur. Membras aniceps & eruentium officium elegristi. Multæ sunt enim spes, multæ sunt fatore catenæ, quæ animos boni illi omnia appetunt, inconsulte audios in exitum trahunt, quosdam militia ad amplissimas opes, siue etiam ad imperium peruenisse. Crede autem mihi plures ad inopiam ad seruitutem, ad violentiam militiamque mortem trahite perueniunt. Tu ex quo militiam profiteri animi de honestate artificium tuum vis, semper animam in hæc habere oportet. Semperque aures tuas Cæsarea vox illa dicat. Disce ferre, Disce mori. Syllaba vna breuis aut longior peruenit exhibe. Hæc artes deliciae tue erunt. Siue vero satyriam præmia militiæ numerabilia equidem præfatus, vix pauca, in quibus prima & summa licentia est peccandi, in hoc non tam iustus viris optabile quam armatis legi-inter arma silentibus. G. Militiæ filium acrispi. R. Et id est, ut militis filius miles sit. Non potest enim nisi quæ hæretatem filio patre dare arcum, securum, gladium, & bellum, quod lacum conficit auro tincta calcaria. Sed quod patri didicit filius dictum sciat. G. Belli dux victorius clarus sum. R. Quæ pacis dux virtutibus clarus es. G. Multa bella conuenit tibi atque aliis abfuit clarum opus. G. Victoris prælium notus sum. R. Sæpe malum bono notus & atra tempe-

imperia paratum: cetera diis immortalibus & imperatori curæ esse.

Livius, l. 4. Alexander Severus cum Antiochiam venisset, ac milites qui la- tuacris ac muliebribus deliciis vacauerant, in vincula duci iussisset, orta seditione ab ea legione, cuius focii erant in vinculis, tribunal ascendit: ac victis omnibus ad tribunal adductis, circumstantibus militibus, & quidem armatis, grauius illos admonuit, vt meminis- sent Romanæ disciplinæ. Quum loquentem milites tumultu inter- pellarent, nihil conterritus, iussit vt tales voces eederent aduersus hos- tes, nõ aduersus Imperatorem: minatus exaurationem, nisi quies- cerent. Ad hæc quum vehementius etiam fremerent ac ferro quo- que minarentur: Deponite, inquit, dextras, contra hostem erigen- das, si fortes estis, mea ista non terrent. Quum non desinerent freme- re, exclamauit: Quiritibus militibus depositis recesserunt, non in castra, sed in varia diuersoria. Post hæc nomen legionis militibus fidelissimum vltus est. Eius Lampriidius.

Idem. Disciplina maiorum, inquit, reipublicæ tenet, quæ si di- labatur, & nomen Romanum & imperium amittetur. Lam- prid.

Auid. Cassius solebat dicere, miseram esse cum exerceantur athle- tæ, venatores, & gladiatores, non exerceri milites, quibus minor esset futurus labor, si consuetus esset. Valcat.

Theodorici rex. Erat eius insigne dictum in formula duca- tus Rheitarum libro septimo. Variarum Cassiodori, de militum di- sciplina, Milites, inquit, tibi commissi viuunt cum provincialibus iure ciuili, nec insolentes animus qui se sentit armatum: quia clypeus ille exercitus nostri quietem debet præstare Roma- nis.

Scip. Africanus censor tribu, mouebat centurionem, qui in Pauli pugna non adferat, ille quum diceret, se custodiæ causâ in castris remansisse, rogaretque cur ab eo notaretur: Non amo, inquit A- fricanus, nimium diligentes. Dissimulauit centurionis ignauiam, & accusauit nimium diligenter custodiam. Erasimus libro sexto apoph.

Serg. Galba in grauissimis bellis feruissima disciplina habuit milites suos: adeo vt simulæ que venisset in castra, proinus vulga- retur ille Trochaicus. Discite miles miles arê, Galba est, non Cerialicus. Eras. l. c. apoph.

Alexander Severus. In expeditionibus, si quis de via in alicuius possessionem deflexisset: pro qualitate loci funibus, aut virgis cade- batur, aut alioqui condemnabatur. Si dignitas personæ tales poenæ non recipiebatur, grauius contumelias affliciebatur, quum diceret: Velle hoc in agro tuo fieri, quod facis in alieno? Clamabat: sapi- entem emendabat, dici iubebat: Quid tibi fieri uolis, alteri ne feceris. Quid nunc dicemus de militibus Christianis? qui siue quo eant, siue redeant, furantur, rapiunt, contumprant pullant, abigunt pecora, percussis uasis sicut effluere uinum? Quid multis? Crudelius tra- ctant suos quam hostes. Et hoc hodie, si superis placet, appellatur ius militare, & ad hæc conuiuent principes. Erasim. ex Aelio Lam- pridio.

Quibus hæc addemus etiam ex probatis historicis, Livio, Tacito, Curtio, & aliis collecta, & ad nostri seculi militiam, disciplina exu- tam accommodata. Emunt duces militem, non legunt. Pecuniola proponitur, tympanum strepit: & ecce cotentur aliquot ignoti inter se, ignorantemque purgamenta urbiu suarum, quibus ob egesta- tem & maxima flagitia peccandi, necessitudo est, assueti latrociniis, bellorum insolentes, quorum lingua uana, manus rapacissima, gula immensa, pedes fugaces, quæ honeste nominari non possunt in- honestissima, nullam disciplinæ formam nec extrema quidem eius lineamenta seruantes, lasciuientes certatim, inter quos omnia indi- spolita, temulenta, peruigilijs Venere ac Bacchanalibus quam di- sciplinæ & castris propria. Hi nec in prociectu & castris habentur, sed per municipia delides hospitibus tantum metuendi, effundunt se in luxum, epulas & nocturnos coetus: ibi circumferri merum largi- us iubent, debellaturi super mensâ Alexandrum: suas vires extol- lere docti, hostium paucitatem contemnere: cæterum galeati lepores, & quibus vt ad populandum, finitimum agros, testaque vrenda, & capiendâ pecora aliqua vis sit, ita in acie & signis collatis nulla vis est, nec in victoria cis decus, nec in fuga flagitium. Vt omnia paucis: Exercitus lingua quam manu promptior, prædator è focis, & ipse hostium præda.

Aurelianus cum à vicario suo literas accepisset, quibus effagi- tabat vt rescriberet, quomodo res gerenda esset, statim rescripsi- turic in modum: Si vis tribunus esse, imo si vis viuere, manus mi- licum contine, nemo pullum alienum rapiat, ouem nemo contin- gat uiam nullus auferat. Popiscus in Aurelio.

Iphicrates censebat militem & diuitiarum & voluptatim audi- dum esse oportere: Dicens, illum audacius pericula subiturum quo suis cupiditatibus suppeditaret. Plut.

Phocion quum Laolthenis milites concinne ornatos aspe- xisset, rogatus, qualis sibi ille exercitus videretur? Belle me-

hercule, inquit, ad stadium decurrendum instructus.

Epaminondas dicere solebat, militum quibus arma gerendi corpus exercitatum esse oportere, non solum athletice, sed etiam milititer. Nam athletæ tantum hoc agunt, vt corpus habere expeditum & vehementer obesis infensus erant, adeo vt huiusmodi quæ expulerit ab exercitu, dicens: Quod vix clypeus tres quatuor- rent ipsius ventrem, per quem nunquam vidisset sua pudenda in apoph.

Archidamus, videns filium suum nimis temere contra A- ses pugnantem, aut vires tibi sunt augenda, dixit, aut minime- dacia. Plut.

Phocion quum Macedones irrupissent in Atticam, ac ma- illius depopularentur, Phocion eduxit iuuenes ætate florentium multis ad ipsum concurrentibus, hortantibusque vt colledam occupato ibi collocaret exercitum: O Hercules, inquit, multos duces, milites vero per paucos: Notans iuuenilem tem- tem, quæ duci præire conatur, quum militis sit, non duce- lium, sed vbi res postulat, bonam nauare operam. A tamen co- so prælio vicit, & Nicomem Macedonum ducem superant, multo post tempore bello deuicti Athenienfes ab Antipatro- pere præsidium. Plut. in Græc. apoph.

Aratus, laudante quopiam virum desperatum & audacem- circo & in bellis eximium: differe dixit magnificere vitæ vitam nihil facere, Stob. ser. 51.

Aren hunc in modum scripsit Philippo: Tu quidem in- Macedonibus bellandi peritis, at ego Scythias, qui cum facere- futi pugrare valeant. Significans hæc parte Scythias ad bellum magis idoneos. Plut. in apoph.

Antiochus ostendebat in campo copias, quas bellum contra- manos susceperat comparauerat, nempe exercitum in omni- gentes, aureisque florentem, inducibatque etiam curus et- cibis, & elephantos cum turribus, equitatumque frenis, cy- phalerisque præfulgentem. Atque ibi recto tamque omni- eritu gloriabundus, Hannibalem aspexit, & Purasne iatis, ma- se Romanis hæc omnia: Tum Pœnus ignauiam vanumque- tum militum irridens: Plane, inquit, satis esse credo hæc Ba- etia auarissimi sunt, Brasyl. l. 2. c. 22.

Pescennius interrogatus, cur omnia vasa argentea à castris- uisset? Quia, inquit, potuisset fieri vt farinæ militibus in- tem hostium venirent fierentque barbari ergo nostro go- res Brasyl. l. 2. c. 31.

M. Cato, videns quendam vehementer obescum in irabi- vsu tale corpus esse posset Reipub. cuius inter guttur & in- minia venire occuparet. Eras. l. 3. apoph.

Anonymus. Multis Othonem imperatorem roganti- deposito imperio exercitum ac Rempublicam delegerat, dam & gregariis militibus subleto ense dixit, Scio Cæsar, te omnes animatos esse: moxque seipsum iugulauit. Plut.

Alexand. Severus. Miles inquietus, non timet, nisi in- armatus, calcæatus, satur, & habens aliquid in zona. Plut.

Timorheus. Audace quodam milite vulnus Athenienlibus- tante, Et me, inquit Timotheus, puduit, quod cum ego in Sin- vester essem, catapulæ telum prope me ceciderat, Signum hoc vulnus illi non factum in prælio cominus pugnantis, sed cul. At bono duci adeo cauendum, vt ne prope quidem in- vllum possit accidere. Vulnus gladio factum, fortitudo in- telo factum catapulæ, indulgentiæ signum est. Plut. in apoph. hegm.

Cyrus minor. Aiunt ipsum dicere solitum quod oportere- tem magis metuere ducem quam hostes, si talis sit futurus, dia seruet, amicis abstineat, & hostes citra tergiversationem- diatur. Xen. l. 2. expedit. Cyr.

Phocion, cum militem è suis relicto ordine in hostes prod- ipseisset, eundemque conspecto Macedone pedem retrahere- inquit, hominum ignauissime, num bis iam delerti ordinem- Nam & quem Imperator tibi decreuerat, & quem tute tibi- delegeras, reliquisti. Plut.

Xerxes. Cum Xerxi nuntiatum esset, quam fortiter, quam- iam feliciter Artemisia rem gessisset in pugna nauali, dixit- Sibi fecimas fuisse viros, contra viros fuisse feminas, quod- dextre se gessissent. Herod. l. 8.

Myronides cæcus dux exercitus aduersus Beotos eduxit- thenenses exirent. Cum autem adesset congregandi tempus,- ocsque monerent, nondum omnes adesse: Adiunt, inquit, qu- gnariis sunt. Hos itaque cum videret promptos, hostem aggre- vicit. Sic interpretans, eos qui ob ignauiam non studuissent, con- stitue adesse, ne in pugna quidem bonam operam nauarunt. in Lacoon.

Marcellus. Quum obturbatos in Marcelli copias victor- nibal extitisset, reuertus in castra Marcellus, conuocato

PC
POLY

multa Romanorum arma & corpora, Romanum neminem. Plur. Giscoi nuntianti, sibi admirabilem videri Romano-

SIMILITVDINES.

Quicumque, milites quidem delicis effœminat, æquens neque laborare iubens, aliorumque nominum obli-

Minæ.

DEFINITIO: ET ETYMOLOGIA.

Minæ, a minui, sunt comminationes, & metus incussus per verba

APOPHTHEGMATA.

Minandum esse non solum quod minus, sed etiam quod minus, ut metum quod minus, ut metum quod minus,

dicente ei quodam valde iactanter, vno ego istum caput

Alcibiades cum audiret quendam in hostes minas

Orator missus ad Pyrrhum Epiratorum regem, qui

Epistola. Si quem, inquit, cum minis & impetu volueris aggre-

Adagia. Vt tonitrua pueros imprimis, ita minas stultos territare

Adagia. Ut tonitrua pueros imprimis, ita minas stultos territare

Adagia. Ut tonitrua pueros imprimis, ita minas stultos territare

Adagia. Ut tonitrua pueros imprimis, ita minas stultos territare

Adagia. Ut tonitrua pueros imprimis, ita minas stultos territare

Adagia. Ut tonitrua pueros imprimis, ita minas stultos territare

Adagia. Ut tonitrua pueros imprimis, ita minas stultos territare

Et mihi sunt vires, & mea tela nocent. Unde Leut haben auch

Plaut. in Bacchidib. Quoties malum malo opponitur.

De minis ac terribilitate in anibus. aut quum ostenditur arde

Complurium thiorum ego strepitum audiui, & ἄλλων ἰσθῶν ἁρ-

Senarius est proverbiale, quo minas & inanem clamorem nos con-

Ollam alere. ἄρα γὰρ ῥέπειν. Dicebantur, qui motum ostenderent quo deterrent quempiam.

Ferrum & Flamma. Quum exitabile bellum significamus, ferro flammæque rem geri di-

Igni, ferroque minari. Qui extremum denuntiant inimicitiam, igni ferroque, minari di-

Tolle calcar. αἶψά ποδῶν ἀποκρίνεο. In eum dici solum, qui iam citationem parat.

Qui paratus ad resistendum. Qui significare solet se nequaquam detrectare certamen, sed ab-

Ne mihi vacuum abstergas, ἢ μοι ἀγρῶν ἀποκρίνεο. Subaudiendum autem ἐν τοῦτο, ἵνα γὰρ, qui simile quiddam. Appa-

Vide, Invidia, &c.

Ministri, Ministerium.

DEFINITIO: ET ETYMOLOGIA.

Minister, qui inferuit, seruus, qui ministrat Ecclesie politicæ, fami-

Minister noster Christus, Matth. 20. 28. Mare. 10. 45. Heb. 8. 2. Minister

Ministri Ecclesie quales in mundo habentur, Act. 26. v. 24. Patri-

Ministorum officium, seu munus, & vera adificandi ratio, i. Cor.

Ministorum officium, seu munus, & vera adificandi ratio, i. Cor.

Ministorum officium, seu munus, & vera adificandi ratio, i. Cor.

Ministorum officium, seu munus, & vera adificandi ratio, i. Cor.

Ministorum officium, seu munus, & vera adificandi ratio, i. Cor.

Ministorum officium, seu munus, & vera adificandi ratio, i. Cor.

Ministorum officium, seu munus, & vera adificandi ratio, i. Cor.

Ministorum officium, seu munus, & vera adificandi ratio, i. Cor.

Ministorum officium, seu munus, & vera adificandi ratio, i. Cor.

Ministorum officium, seu munus, & vera adificandi ratio, i. Cor.

plar proponitur, 1. Tim. 3. v. 1. 2. Tit. 1. v. 5. 6. 7. 8. officium & prudentia, in increpandis diuerte aetatis & sexus hominibus, 1. Tim. 5. Ver. 1. 2. 3. probandi sunt prius quam ministrant, 1. Tim. 3. 10.

Ministorum etiam malorum opera dignatur uti Dei bonitas, Matth. 7. 22. Marc. 9. 38. Luc. 9. 49. quos & audiri iubet, Matth. 23. 3. Ministri Verbi dicuntur in Scriptura alios saluare, Abas 1. 2. seruare, 1. Tim. 4. 15. qui sunt ministri salutis per Euangeliu doctrinam. Sic dicuntur peccata remittere, Ioan. 21. 23. quod aliqui solius Dei est, Marc. 2. 7. Minister circumcisiois quo sensu dicatur Christus, Rom. 15. 8. quum eam suo aduentu abrogarit. Contra Ministros Dei murmurans, murmurat contra Deum, Exod. 16. 7. ministerium reconciliationis accepit Paulus Euangelium nuncians, 2. Cor. 5. 18. ministerium Verbi, predicatio Euangelii, Act. 20. v. 24. ministeria vana Christianis data, Ephes. 4. 7. &c. ministrations Spiritus diuise, 1. Cor. 12. 5.

Ministerium verbi commendatur. Esa. 40. 8. Es. 44. 26. Es. 57. Rom. 10. 15. Ez. eck. 3. v. 7. 17. Es. 33. 7. Zach. 1. v. 4. 5. Lulach. 2. 7. Ps. 119. 29. Matth. 5. v. 13. 14. Es. 10. 40. Es. 24. 35. Marc. 13. v. 31. Luc. 10. v. 16. Es. 16. 29. 31. Es. 21. 33. Ioan. 17. v. 8. 20. Act. 2. 4. 26. 28. v. 28. 31. Rom. 1. 16. Es. 10. 1. Cor. 1. 18. Es. 2. v. 4. 13. Es. 3. 5. Es. 9. 1. Es. 14. v. 1. 5. 2. Cor. 3. 9. Es. 4. 6. Es. 5. 20. Es. 13. 3. Gal. 4. v. 14. 19. Ephes. 4. 12. 1. Thess. 5. 20. 1. Tim. 4. 16. Tit. 1. 3. Heb. 4. v. 12. Es. 8. v. 10. 11. Es. 13. 22. Iac. 1. v. 8. 21. 22. 1. Pet. 1. 23. Es. 4. 11.

SENTENTIA BIBLICA.

Ministerium Dei honorificum.

In omni virtute dilige eum, qui fecit te, & ministros eius non derelinquas. Eccl. 7. Milia milium ministrabant ei, Dan. 7. Tunc reliquit eum diaboli, & angeli accesserunt, & ministrabant ei. Matth. 4.

Si quis mihi ministrat, me sequatur: & ubi sum ego, illic & minister meus erit. Si quis mihi ministrauerit honorificabit eum Pater meus. Ioan. 12.

Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei, 1. Cor. 4.

Sed in omnibus exhibeamus nos sicut Dei ministros. 2. Cor. 6.

Ministerium humanum ordinatum.

Ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat. Psal. 100.

Acceptus est regi minister intelligens, in acundiam illius inutilis fultinebit. Prov. 14.

Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam laborum suorum habebit amicum regem. 22.

Secundum iudicium populi, sic & ministri eius. Eccl.

EXEMPLA BIBLICA.

Ministerii opera in veteri & nouo testamento. Primo. Docere verbum Dei, & administrare Sacramenta. Exempla: Leuitus & Sacerdotes, 2. Paral. 17. 9. Ez. eck. 4. 4. 23. Petrus & Apostoli concionantur penitentiam & remissionem peccatorum. Act. 2. 38. baptizant credentes, v. 41. percuterunt in fractione panis, v. 46. Paulus summam sui officii recitat, Act. 20. v. 10. 21. Es. 26. v. 19. 20. Secundo. Refutare impia Pseudopropheta & falorum Doctorum dogmata, Exempla: Elias, 1. Reg. 18. v. 21. 22. Ieremias in usu Dei refutat Pseudoprophetarum vaticinia, qui asserbant Deum non puniretur gladio & fame Ierosolymam, Jer. 14. v. 1. 2. Es. Hananiam grauitate reuocat, 28. v. 15. 16. Ezechiel similiter refutat Pseudopphetas, & Pseudopphetissas, Ez. eck. 13. v. 3. 18. Stephanos Scholasticos Libertinorum Cyrenensem, Cilicum, &c. refutat. Act. 6. 9. Et c. Paulus confundit Iudeos & refutat Graecos, & demonstrat Christum esse Filium Dei, 9. 21. Idem eum Barnaba & alios Antiochie refutat Pseudopphetas, 13. 2. quod ipsum in Epistolis etiam suis strenue & seruo agit. Apolos vehementer reuincit Iudeos, ostendens per Scripturas, quod Iesus esset Christus, Act. 18. 28. Petrus refutat Pseudodoctores, 1. Pet. 2. v. 1. 12. Es. Es. 3. Es. 4. v. 2. 3. Ioannes refutat Anrichisti doctrina, 2. Ioan. 7. Tertio. Hortari ad conuersionem & penitentiam, Exempla: Prophetae, Jer. 35. 15. Osee 5. 1. Es. 6. 1. Es. 14. 2. Baruch, 1. v. 13. 14. 15. Ioel, 2. 12. Ioannes Baptista, Matth. 3. v. 1. 7.

Vide Clericus, Sacerdos, Episcopus.

Miraculum.

DEFINITIO. ET ETYMOL.

Miraculum. Graece θαύμα, τῶν, τῶν, & θαυμάσιος, ἕ, ῶ, mirabilis. Graeca vox θαύμα fuit a verbo Hebraeo *Tama*, miratus est cum stupore, admiratus est, demiratus est, obstupuit. Inde etiam Timotheos, Zach. 12. 4. Admiratio, stupor, admiracla enim adstantes stupent, & nihil aliud possunt quam res mirari quarum causas ignorant.

Est autem miraculum res quae vnde manerit, aut quae confiteri, dignoscere est arduum, &c. Et cetera, ex prolog. primi libri. v. al. Max. v. 1. 2. 3.

Miraculum est, quicquid praeter naturam ysum etiam ad admirationem non trahit. Venit autem miraculum a mirari, autem proprie est, re aliqua tanquam noua obfiteri. Mirari est, cum voluptate & delectatione intueti. Virgil. *olympicae miratus praemia palmae*. Aliquod mirari est, Virgil. *Ille operum iustos, illum admirantur & omnes carum*. Hinc admirabile id est, admiratione dignum, admirabile ratione plenus.

LOCI BIBLICI.

Miraculis à fide abducens occidendis, Dent. 13. 6. mirari Christi primum, Ioan. 2. 21. miracula Christi non omnia fore, 30. doctrinam sequitur perinde ac tabulas sigilla, Matt. 13. 16. 20. Act. 4. v. 29. 30. Rom. 15. 19. Heb. 2. 4. Miracula temporum futura praedicantur, Esai. 25. v. 6. miracula sunt consummationis. Marc. 16. 17. Pseudopphetarum, Jer. 23. 32. miracula fidem adsum comitantur, Marc. 16. 17.

Miraculorum finis legitimus, Matth. 9. v. 8. Es. 31. Marc. 7. 37. Ioan. 6. 14. Es. 11. 45. Es. 12. 11. Act. 5. v. 35. 42. Es. 19. 17. Marc. cumur signa, Heb. 2. 4. Miracula edere etiam impis imbecillum, Matth. 7. v. 22. 23. Es. 24. 24. Marc. 13. 22. Apoc. 13. 13. Es. 19. 20. Miracula falsa Antichristi imperio stabiliendo coacta, 24. 24. Marc. 13. 22. 2. Thess. 2. 9.

Miraculorum aliorum variis temporibus à variis edictis scriptis tam veteris quam noui Testamenti de promissionibus classes per alphebeti ordine digelito & distributo, pertra fluens. Esai. 17. v. 6. Aquae amarae dulcescetes, Es. 17. 6. redditae, 2. Reg. 2. v. 20. 21. Pallio Eliae diuisa, 2. 14. Aquae in conuersa, Ioan. 2. 9. Auricula Malcho restituta, Luc. 22. 20. Certe percutunt Sodomitae, Gen. 19. v. 11. Syri. 2. Reg. 6. 8. Saulis 9. v. 9. Elymas, 13. v. 11. Caeci illuminantur, Matth. 9. v. 35. Es. 13. 30. Es. 20. 34. Marc. 8. 9. 25. Luc. 7. 2. Ioan. 9. ver. 7. Clandi, Matth. 15. v. 30. Es. 21. 14. Act. 3. v. 7. Es. 14. 10. Curuata inuertuntur, Luc. 13. v. 12. Demones ciciantur, Matth. 8. v. 16. Es. 37. 22. Es. 15. 8. Es. 17. 8. Marc. 1. v. 26. 14. 39. Es. 31. 1. Es. 7. 20. Es. 16. 9. Luc. 4. v. 35. 41. Es. 6. 18. Es. 8. 2. Es. 9. 42. Es. 11. 14. Es. 13. 22. Act. etiam per malos, Matth. 7. v. 22. Marc. 3. v. 39. Luc. 9. 49. 42. Febres curantur, Matth. 8. v. 16. Marc. 1. v. 31. Luc. 4. 39. Ioan. 4. 5. Act. 28. v. 8. Ficus are sic, Matth. 21. 19. Marc. 11. 13. Hydromorantur, Luc. 14. v. 4. Iordanis fluius diuiditur, Is. 3. 16. 3. Leprosi mundantur: Maria soror Moysi, Num. 12. v. 15. Syrus, 2. Reg. 5. 14. Leprosi, Matth. 8. 1. Marc. 1. v. 42. Luc. 4. 19. Languiibus affecti reficiuntur, Matth. 4. v. 23. 24. Es. 37. 36. Es. 19. 2. Marc. 1. 34. Es. 3. v. 10. 56. Luc. 4. v. 40. Es. 6. 18. Es. 7. 27. Es. 10. 15. 8. Act. 5. 16. Manus arida sanatur, Matth. 13. 14. Luc. 6. 10. Mare diuiditur, Exod. 14. 21. Mare vt solidum in Christo, Matth. 14. 25. Marc. 6. 48. Luc. 6. 35. Ioan. 6. 19. Mortuam reuocantur, 1. Reg. 17. 22. 2. Reg. 4. v. 34. 35. Es. 13. 21. Matth. 27. 52. Marc. 5. v. 41. Luc. 7. 14. Es. 8. v. 45. 55. Ioan. 11. 44. Act. Es. 2. 10. Panes multiplicantur, Matth. 14. v. 19. 20. Es. 37. Marc. 6. 4. Es. 8. v. 6. 7. Luc. 9. 16. Ioan. 6. 31. Paralysici, Matth. 8. 3. Es. 9. 6. Marc. 2. 11. Luc. 5. 24. Ioan. 38. Act. 9. 33. innumeri capiuntur, Luc. 5. 6. Ioan. 21. 6. Porci carceri aperuntur, Act. 5. 15. 12. 10. Es. 16. 26. Profluuium lustratur, Matth. 9. 20. Marc. 8. 28. Sardi audiunt, Marc. 7. 32. Stater reperitur, Matth. 17. 27.

Miracula per se fieri orant Apostoli, Act. 4. 16. miracula glorificatur Pater, Matth. 13. 31. Miraculis mentientes se Christi, Matth. 24. 24. Miraculis nostram fidem tentat Deus, Dent. 13. 2. Miraculis potuit cognoscere Christus, Ioan. 10. 35. miraculis probat Christus à Deo esse missus, Act. 22. 2.

PATIVM SENTENTIA.

Quicquid mirabile fit in hoc mundo, profecto minus est totus hic mundus: id est, caelum & terra, & omnia quae sunt quae certe Deus fecit: nam & omni miraculo, quod fit per hominum manus miraculum est homo. Quamvis igitur miracula naturam videntur assiduitate vilescunt, tamen ea quum in intuemur, inusitatissimis raritas quae maiora sunt, Angeli in caelo.

Miracula leguntur in populis, vt credantur, nec in populis nisi credita leguntur. Haec autem vbi que sunt, vix creduntur, ipse sequitur, vel à quocunq; commanentium in hoc mundo plerumque sunt ignorantibus ceteris maxime si magna sit ea & quando alibi alius que narratur, tanta ea commendat, vnde vt sine difficultate vel dubitatione credantur. Act. 22. de cetero.

Aliter magi faciunt miracula, alteri boni Christiani, alteri Magi per priuatos contractus cum daemonibus: Boni Christiani per publicam iustitiam: mali Christiani per signa publicae iustitiae.

Idco non omnibus sanctis ista miracula attribuuntur.

multa Romanorum arma & corpora, Romanum neminem. Plur. Giscoi nuntianti, sibi admirabilem videri Romano-

Quicumque, milites quidem delicias effeminat, accensens neque laborare iubens, aliorumque nominum obli-

Minæ.

DEFINITIO: ET ETYMOLOGIA.

Minæ, a minui, sunt comminationes, & metus incussus per verba

APOPHTHEGMATA.

Orator dicere solebat, nulli minandum esse non solum quod mu-

Dicente ei quodam valde iactanter, vno ego istu caput

Alcibiades cum audiret quendam in hostes minas

Orator missus ad Pyrrhum Epiratorum regem, qui

Epitaphum. Si quem, inquit, cum minis & impetu volueris aggre-

Epitaphum. Multa quæ sita apud Romanorum legatos de mori-

Epitaphum. Sicut aliquando tonat sine fulgure, idque tonitru terro-

Epitaphum. Ut tonitrua pueros imprimis, ita minas stultos territare

Epitaphum. Ut tonitrua pueros imprimis, ita minas stultos territare

Epitaphum. Ut tonitrua pueros imprimis, ita minas stultos territare

Epitaphum. Ut tonitrua pueros imprimis, ita minas stultos territare

Epitaphum. Ut tonitrua pueros imprimis, ita minas stultos territare

Et mihi sunt vires, & mea tela nocent. Unde Leut haben auch

Plautus in Bacchidibus Quoties malum malo opponitur.

De minis ac terribilitate in anibus, aut quom ostenditur arde

Senarius est proverbiale, quo minas & inanem clamorem nos con-

Ollam alere. Dicitur etiam, qui motum ostenderent quo deterrent quempiam.

Ferrum & Flamma. Quom existabile bellum significamus, ferro flammam, rem geri di-

Igni, ferroque minari. Qui extremum denuntiant inimicitiam, igni ferroque, minari di-

Tolle calcar. In eum dici solum, qui iam citationem parat.

Qui paratus ad resistendum. Qui significare solet se nequaquam detrectare certamen, sed ab-

Ne mihi vacuum abstergas. Subaudiendum autem est, quod non simile quiddam. Appa-

Vide, Invidia, Vis.

Ministri, Ministerium.

DEFINITIO. ET ETYMOLOGIA.

Minister, qui inferuit, servus, qui ministrat Ecclesie politicæ, fami-

Ministri Ecclesie quales in mundo habentur, Act. 26. v. 24. Patri-

Ministrium officium, seu munus, & vera adificandi ratio, i. Cor.

Ministrium officium, seu munus, & vera adificandi ratio, i. Cor.

Ministrium officium, seu munus, & vera adificandi ratio, i. Cor.

Ministrium officium, seu munus, & vera adificandi ratio, i. Cor.

Ministrium officium, seu munus, & vera adificandi ratio, i. Cor.

Ministrium officium, seu munus, & vera adificandi ratio, i. Cor.

Ministrium officium, seu munus, & vera adificandi ratio, i. Cor.

Ministrium officium, seu munus, & vera adificandi ratio, i. Cor.

Ministrium officium, seu munus, & vera adificandi ratio, i. Cor.

plur proponitur, 1. Tim. 3. v. 2. Tit. 1. v. 5. 6. 7. 8. officium & prudentia, in increpandis diuicte ætatis & sexus hominibus, 1. Tim. 5. Ver. 1. 2. 3. probandi sunt prius quam ministrent, 1. Tim. 3. 10.

Ministorum etiam malorum opera dignatur vti Dei bonitas, Matth. 7. 22. Marc. 9. 38. Luc. 9. 49. quos & audiri iubet, Matth. 23. 3. Ministri Verbi dicuntur in Scriptura alios saluare, Abas 1. 2. seruare, 1. Tim. 4. 15. qui sunt ministri salutis per Euangeli doctrinam. Sic dicuntur peccata remittere, Ioan. 21. 23. quod aliqui solius Dei est, Marc. 2. 7. Minister circumcisiois quo sensu dicatur Christus, Rom. 15. 8. quum eam suo aduentu abrogarit. Contra Ministros Dei murmurans, murmurat contra Deum, Exod. 16. 7. ministerium reconciliacionis accepit Paulus Euangelium nuncians, 2. Cor. 5. 18. ministerium Verbi, prædicatio Euangelii, Actor. 20. v. 24. ministeria vana Christianis data, Ephes. 4. 7. &c. ministraciones Spiritus diuicte, 1. Cor. 12. 5.

Ministerium verbi commendatur. Esa. 40. 8. Es. 44. 26. Es. 57. Rom. 10. 15. Ez. ecb. 3. v. 7. 17. Es. 33. 7. Zach. 1. v. 4. 5. Lulach. 2. 7. Ps. 119. 29. Matth. 5. v. 13. 14. Es. 10. 40. Es. 24. 35. Marc. 13. v. 31. Luc. 10. v. 16. Es. 16. 29. 31. Es. 21. 33. Ioan. 17. v. 8. 20. Act. 2. 4. 26. 28. v. 28. 31. Rom. 1. 16. Es. 10. 1. Cor. 1. 18. Es. 2. v. 4. 13. Es. 5. 5. Es. 9. 1. Es. 14. v. 1. 5. 2. Cor. 3. 9. Es. 4. 6. Es. 5. 20. Es. 13. 3. Gal. 4. v. 14. 19. Ephes. 4. 12. 1. Thess. 5. 20. 1. Tim. 4. 16. Tit. 1. 3. Heb. 4. v. 12. Es. 8. v. 10. 11. Es. 13. 22. 1. Act. 17. 8. 21. 22. 1. Pet. 1. 23. Es. 4. 11.

SENTENTIÆ BIBLICÆ.

Ministerium Dei Honorificum.

In omni virtute dilige eum, qui fecit te, & ministros eius non deselinquas. Eccl. 7.

Milia milium ministrabant ei, Dan. 7.

Tunc reliquit eum diaboli, & angeli accesserunt, & ministrabant ei. Matth. 4.

Si quis mihi ministrat, me sequatur: & vbi sum ego, illic & minister meus erit. Si quis mihi ministrauerit honorificabit eum Pater meus. Ioan. 12.

Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores ministerium Dei, 1. Cor. 4.

Sed in omnibus exhibeamus nos sicut Dei ministros, 2. Cor. 6.

Ministerium humanum ordinatum.

Amplians in via immaculata, hic mihi ministrabat. Psal. 100.

Acceptus est regi minister intelligens, in acundiam illius inutilis fulsinebit. Prov. 14.

Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam laborum suorum habeo amicum regem, 22.

Secundum iudicium populi, sic & ministri eius. Eccl.

EXEMPLA BIBLICA.

Ministerii opera in veteri & nouo testamento. Primo. Docere verbum Dei, & administrare Sacramenta. Exempla. Leuitæ & Sacerdotes, 2. Paral. 17. 9. Ez. ecb. 4. 4. 23. Petrus & Apostoli concionantur penitentiam & remissionem peccatorum, Act. 2. 38. baptizant credentes, v. 41. perfruerant in fractione panis, v. 46. Paulus summam sui officii recitat, Act. 20. v. 10. 21. Es. 26. v. 19. 20. Secundo. Refutare impia Pseudopropheta & falorum Doctorum dogmata, Exempla. Elias, 1. Reg. 18. v. 21. 22. Ieremias in usu Dei refutat Pseudoprophetarum vaticinia, qui asserbant Deum non puniretur gladio & fame Ierosolymam, Ier. 14. v. 1. 2. Es. Hananiam grauitate refutat, 28. v. 15. 16. Ezechiel similiter refutat Pseudopphetas, & Pseudopphetissas, Ez. ecb. 13. v. 3. 18. Stephanos Scholasticos Libertinorum Cyrenenium, Cilicum, &c. refutat. Act. 6. 9. Es. Paulus confundit Iudeos & refutat Græcos, & demonstrat Christum esse Filium Dei, 9. 21. Idem eum Barnaba & aliis Antiochie refutat Pseudopphetas, 13. 2. quod ipsum in Episcopis etiam suis strenue & serio agit. Apolos vehementer reuincbat Iudeos, ostendens per Scripturas, quod Iesus esset Christus, Act. 18. 28. Petrus refutat Pseudodoctores, 1. Pet. 2. v. 1. 12. Es. Es. 3. Es. 4. v. 2. 3. Ioannes refutat Anrichisti doctrinam, 2. Ioan. 7. Tertio. Hortari ad conuersionem & penitentiam, Exempla. Propheta, Ier. 35. 15. Osee 5. 1. Es. 6. 1. Es. 14. 2. Baruch, 1. v. 13. 14. 15. Ioc. 1. 2. 12. Ioannes Baptista, Matth. 3. v. 1. 7.

Vide Clericus, Sacerdos, Episcopus.

Miraculum.

DEFINITIO. ET ETYMOL.

Miraculum. Græce θαύμα, waw, waw, & θαύματος, waw, mirabilis. Græca vox θαύμα fuit à verbo Hebræo Tama, miratus est cum stupore, admiratus est, demiratus est, obstupuit. Inde etiam Timotheus, Zach. 12. 4. Admiratio, stupor. admiracla enim adstantes stupent, & nihil aliud possunt quam res mirari quarum causas ignorant.

Est autem miraculum res que vnde manuerit, aut cui conuincitur, dignoscere est arduum, Sic elicitur, ex preslo. prima libri. Pal. Max. velle.

Miraculum est, quicquid præter naturæ usum cernitur, admirationem nos trahit. Vnde autem miraculum à mirari, autem proprie elicit, aliqua tanquam noua obliuiscuntur, mirari est, cum voluptate & delectatione intuetur. Virgil. Olympiaca miratus præmia palma. Aliquod mirari elicitur Virgil. Ille operum iustos, illum admirantur & omnes carum. Hinc admirabile id est, admiratione dignum, admirabile ratione plenus.

LOCI BIBLICI.

Miraculis à fide abducens occidendis, Deut. 13. 6. mirari Christi primum, Ioan. 2. 21. miracula Christi non omnia fore, 30. doctrinam sequitur perinde ac tabulas sigilla, 1. Cor. 13. 2. 16. 20. Act. 4. v. 29. 30. Rom. 15. 19. Heb. 2. 4. Miracula temporum futura prædicantur, Esai. 25. v. 6. miracula sunt consummationis. Marc. 16. 17. Pseudopphetarum, Ier. 23. 32. miracula fidem illum comitantur, Marc. 16. 17.

Miraculorum finis legitimus. Matth. 9. v. 8. Es. 31. Marc. 7. 37. Ioan. 6. 14. Es. 11. 45. Es. 12. 11. Act. 5. v. 35. 42. Es. 19. 17. Marc. cumur signa, Heb. 2. 4. Miracula edere etiam impis interducessum, Matth. 7. v. 22. 23. Es. 24. 24. Marc. 13. 22. Apoc. 13. 13. Es. 19. 20. Miracula falsa Antichristi imperio stabilicaco coccidit, 24. 24. Marc. 13. 22. 2. Thess. 2. 9.

Miraculorum aliorum variis temporibus à variis edictis scriptis tam veteris quam noui Testamenti de promissionibus classes per alphebeti ordine digelito & distributo, pertra fluens. Esai. 17. v. 6. Aquæ amara dulcescens, Es. 17. 6. redditæ, 2. Reg. 2. v. 20. 21. Pallio Elize diuisis, v. 14. Aquam conuerfa, Ioan. 2. 9. Auricula Malcho restituta, Luc. 22. 20. 21. te percutunt Sodomitæ. Gen. 19. v. 11. Syri. 2. Reg. 6. 8. Saulis 9. v. 9. Elymas, 13. v. 11. Cæci illuminantur, Matth. 9. v. 35. Es. 13. 30. Es. 20. 34. Marc. 8. 9. 25. Luc. 7. 2. Ioan. 9. 7. 37. Clandi. Matth. 15. v. 30. Es. 21. 14. Act. 3. v. 7. Es. 14. 10. Curuata inuertitur, Luc. 13. v. 12. Demones ciciantur, Matth. 8. 9. 16. Es. 37. 22. Es. 15. 8. Es. 17. 8. Marc. 1. v. 26. 14. 39. Es. 31. 1. Es. 7. 20. Es. 16. 9. Luc. 4. v. 35. 41. Es. 6. 18. Es. 8. 2. Es. 9. 42. Es. 11. 14. Es. 13. 2. Act. 18. etiam per malos, Matth. 7. v. 22. Marc. 3. v. 39. Luc. 9. 49. 48. Febres curantur, Matth. 8. 9. 15. Marc. 1. v. 31. Luc. 4. 39. Ioan. 4. 4. Act. 28. v. 8. Ficus are fic, Matth. 21. 19. Marc. 11. 13. Hydromirantur, Luc. 14. v. 4. Iordanis fluius diuiditur, Ios. 3. 16. 3. Leprosi mundantur: Maria soror Moïsis, Num. 12. v. 15. Syrus, 2. Reg. 5. 14. Leprosi, Matth. 8. 1. Marc. 1. v. 42. Luc. 4. 19. Languibus affecti reficiuntur, Matth. 4. v. 23. 24. Es. 37. 37. Es. 19. 2. Marc. 1. 34. Es. 3. v. 10. 56. Luc. 4. 9. 40. Es. 6. 18. Es. 7. 21. Es. 10. 15. 8. Act. 5. 16. Manus arida sanatur, Matth. 13. 14. Luc. 6. 10. Mare diuiditur, Exod. 14. 21. Marc vt solidum cernitur Christo, Matth. 14. 25. Marc. 6. 48. Luc. 6. 35. Ioan. 6. 19. Mortuam reuocantur, 1. Reg. 17. 22. 2. Reg. 4. v. 34. Es. 13. 21. Matth. 27. 52. Marc. 5. v. 41. Luc. 7. 14. Es. 8. 9. 45. Ioan. 11. 44. Act. 2. 10. Panes multiplicantur, Matth. 14. 17. Es. 19. 20. Es. 37. Marc. 6. 4. Es. 8. 9. 45. Luc. 9. 16. Ioan. 6. 31. Paralysici Matth. 9. 3. Es. 9. 6. Marc. 2. 11. Luc. 5. 24. Ioan. 5. 8. Act. 9. 33. innumeri capiuntur, Luc. 5. 6. Ioan. 21. 6. Porci carceri apertur, Act. 5. 15. 12. 10. Es. 16. 26. Profluuium liffitur, Matth. 9. 20. Marc. 8. 28. Sardi audiunt, Marc. 7. 32. Stater reperit in dno, Matth. 17. 27.

Miracula per se fieri orant Apostoli, Act. 4. 16. miracula glorificat Pater, Matth. 13. 31. Miraculis mentientes se Christo, Matth. 24. 24. miraculis nostram fidem tentat Deus, Deut. 32. 1. 2. Miraculis potuit cognoscere Christus, Ioan. 10. 35. miraculis probat Christus à Deo esse missus, Act. 22. 2.

PATIVM SENTENTIA.

Quicquid mirabile fit in hoc mundo, profecto minus est, totus hic mundus: id est, cælum & terra, & omnia que sunt, que certe Deus fecit: nam & omni miraculo, quod fit per hominum manus miraculum est homo. Quamvis igitur miracula videntur naturarum videnti assiduitate vilescunt, tamen ea quam intuetur, inusitatissimis raritas que maiora sunt, Angeli in cælo intuetur, nisi credita legentur. Hæc autem vbi que sunt, vix tunc tate ipsa sciuntur, vel à quocunque commanentium in hoc mundo plerunque sunt ignorantibus cæteris maxime si magna sit ea & quando alibi alius que narratur, tanta ea commendat, quanto vt sine difficultate vel dubitatione credantur. Act. 22. de cælo.

Aliter magi faciunt miracula, alteri boni Christiani, alteri Magi per priuatos contractus cum demonibus: Boni Christiani per publicam iustitiam: mali Christiani per signa publicæ iustitiæ. Ideo non omnibus sanctis ista miracula attribuuntur.

In facie vultusque nostro nullas duas in tot millibus hominum indifferetas effigies existere, quod ars nulla in paucis numero praestiter affectando. Plin. lib. 20. hist. Nat.

¶ SIMILITUDINES.

Chrysostr. Ut ante lucem aurora exit, ante noctem autem obscuritas: Ita in aduentu Christi ante illum Prophetarum, & cum illo Apostoli in Spiritu sancto faciebant virtutes. In aduentu vero Antichristi pseudochristiani, & ante illum, & cum illo in spiritu maligno faciebant virtutes. in Matth. 11. hom. 19.

Ut si quis exponat tibi res quas non libenter audis, si tota die audieris, nihil eorum retines, quae audiuiti, aut ambulans in via, si mens tua aliquo cogitatu fuerit occupata, quamvis omnes videas transeuntes, tamen neminem vides: Sic & Iudaei frequenter signa videntes, adhuc signum petebant, quia hoc videbant, quod videre nolebant. in c. 2. Matth.

Sicut luc sine labore, & sine opere dentium manducatur, & manducantem suavitatem sua delectat: sic & mirabilia, nullum laborem videntibus ponunt, sed videntes admiratione delectant, & ad fidem molliter irritant. in 21. Matth. hom. 38.

Quemadmodum viro perfecto si dederis lac, fauces quidem eius delectat, membra autem eius non confortat: si autem panes manducet, non tantum fauces eius delectat, quam praestat ei virtutem: Sic & viro perfecto in fide: & maturo sensibus, si miracula ostendas, delectatur quidem aspectu, nihil autem ei proficit ad edificationem sensus, aut ad notitiam veritatis: si autem verbum sapientiae exponas ei, & ratione delectatur, & edificatur in fide. in Matth. 21. hom. 38.

Iustus martyr. Quemadmodum quod sol oritur in malos & bonos, pluitque in iustos & iniustos, id non est eiusmodi, ut malos & iniustos confirmet in malitia & iniustitia ad iustas poenas: Ita non confirmat haereticos in errore, quod quaedam miracula sunt in eis. Si enim miraculorum effectio, pietatis esset signum & demonstratio, nunquam Dominus reprobos & sua familiaritate indignos pronuntiaret eos qui dicunt: Domine, nonne prophetauimus, & tuo nomine demonia eiecimus, & tuo nomine miracula multa fecimus? Quibus ille dicit: Nunquam noui vos: discedite a me malefici. Nonne vos docui, cibum & potum dandum esse esurienti & sitienti? Multo magis ipse eorum similia quae nos docuit, facit, congerens in signum in capita eorum qui fidei datorem non vt dignus est, cognouerint. Responsio. ad q. 5. fol. 262.

D. Augustini. Sicut haec omnes significationes pro sua cuiusque societatis consensione animos mouent: nec ideo consenserunt in eas homines, quia valebant ad significationem: sed ideo valent, quia consenserunt in eas: sic etiam illa signa quibus perniciosa demonum locietas comparatur, pro cuiusque obseruationibus valent. Lib. 2. c. 24. De doctrina Christiana.

¶ BIBLICA EXEMPLA.

Miraculorum exempla: Creatio mundi, Genes. 1. v. 1. Diluuium, 7. v. 19. 21. in diluuii seruata familia Noe, 8. 18. Linguarum confusio, 11. v. 7. Sodome & Gomorrhae excidium, 19. 24. Vxoritis Loth in salis lituam mutatio, 25. Rubus ardens, Exod. 3. 2. Virga Moysis in colubrum veris, 4. v. 3. 4. Moysis manus leprosa, 6. 6. 7. Virga Aaronis in colubrum veris, 7. 10. Aquae in sanguinem mutatae, 9. 20. Ranarum, 9. 26. Muscae, 9. 21. Vesiculae in vlcera, 9. 30. Fulgur, grando, & ignis, 9. 23. 24. 25. Locustae, 10. v. 13. 14. Tenebrae, 9. 22. 23. T. Sal. 105. 28. Sapient. 17. 2. 19. 16. Primogenitorum clades, Exod. 12. 29. Columnae ignis & nubis, 13. v. 2. Mare rubrum diuisum, 14. v. 22. 26. Aquae dulcescentes, 15. v. 26. Coturnices, 16. v. 13. Numer. 11. 6. 31. Man. Exod. 16. v. 14. Aqua ex petra manans, 17. 6. promulgatio Legis, 19. 9. 20. cap. in qua multa concurrunt miracula Dei opera: vt sunt, tonitrua, fulgura, nubes, ignis, insolitas tubarum clangor, vox Dei, montis tremor, &c.

Vim miraculi etiam habent, Moysi apud Dominum in monte commorato ad dies quadraginta, Exod. 28. v. 18. Tabulae lapideae digito Dei Legem scriptas referentes, 31. v. 18. fractio & reparatio caruendens, 31. 9. 34. cap. 13. Glorie Domini apparitio, & Tabernaculi obnubilatio, 40. v. 34. Ignis a Domino egressus, & deorum holocaustum, Leuitic. 9. v. 24. Nubes operiens Tabernaculum, Numer. 9. v. 15. Eladi & Medadi prophetatio, 11. 25. Marii murmurantis contra Moysen lepra, 12. 10. Mors exploratorum terrae Chanaan, 14. v. 27. 28. 29. 33. Core, Dathan, & Abion interitus, & a terra abforptio, 16. v. 33. 35. Serpentes igniti, quorum antidotum erat aspectus serpentis aenei, 21. 9. 7. 8. Asina Balaam loquens, 22. vers. 30. Vestes illa aelitarum intra quadraginta annos non attrita, Deut. 8. v. 4. Vergula Moysi lenecius, 34. v. 7. Iordanis refluxus, 19. 3. v. 16. Ruma muri Ierichuntis, 6. v. 20. Lapides pluentes, 10. 11. Sol in medio caeli sub-

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Qui rei cuiuslibet inuestigare probabilem rationem saram, miracula vbiq; tollit funditus & euerit. Plin.

litens ad spaciū vnus diei, v. n. Samson & eius natiuitas miraculoſa, *Iudic.* 13. Leonis per eum interfectio, 14. 5. Strages mille viro- rum vinea alina maxilla ab eo edita, 15. 15. Fluxus aquæ ex maxilla a- fini, 17. 19. Portarum Gaza ad montem deponatio, 16. 3. Edium de- lectio & mors, 3. 2. Dagon ante arcam corruens, 1. *Sam. 5. uerſ. 2. 3.* Percuſio Philiſtorum in poſterioribus, 9. 9. Reductio arca, 6. 7. Vocatio Saulis ad regnum, 10. 1. &c. Ionathæ cum armigero ſtrata- gema, & Philiſtorum proſtigatio, 14. 14. Cædes Goliath per Dau- idem, 17. 49. Liberatio Davidis à Saule, & aliis hoſtibus inſenſiſſimis, 1. *Sam. 18. 19. 24. 35. & c. cap.* Fames trium amicorum ob violatam ſi- dem Gabanonitarum, 2. *Sam. 21. 1.* quæ ſeptem viris de familia Saulis ſuſpenſis auertitur, v. 6. 7. &c. Pelis, 14. v. 15. Nebula in domo Dei, 1. *Reg. 8. 10.* Ignis deuorans ſacrificia, 2. *Paralip. 7. v. 1.* Sciffio altaris Bethel ad vocem viri Dei, 1. *Reg. 13. 4.* arefacta manus Ieroboam, & e- iusdem reſtitutio, v. 4. 5. Prophecia à leone occiſus, v. 2. 1. 16. Re- ſuſcitatio Filii viduæ, v. 22. Holocaulti incendio & conflagratio cœ- litus, 18. 38. Fortitudo cibi Eliæ dati, 19. v. 7. 8. Aqua Eliæ pallo diui- ſe, 2. *Reg. 2. 8.* Eliæ in celum raptus, v. 11. Miracula per Eliſcū facta. A quarum diuiſio, 2. *Reg. 2. 14.* Aquæ exercitui impetrata, 3. v. 20. Oleum viduæ, 4. v. 2. 5. Purgatio Naaman Syri à lepra, 5. 14. Giezi ad- vocem Eliæ percuſus, v. 27. Ferrum natans, 6. 6. Hoſtium excacatio, v. 18. Hoſpiti ſteri filius impetratus, 4. 17, eiusdem reſuſcitatio, 2. 34. Aqua lethales ſalubres reddita, 2. v. 29. 21. Pulmentum ama- rum dulce redditum, 4. 41. Panes famis tempore multiplicati, v. 43. Hazael præſenti, eorum quæ facturus erat, prædictio, 8. 12. Cadaver mortui Eliſæ, 13. 21. Ieroſolymitana obſidio ſoluta, & Syri proſtiga- ti, 7. v. 6. 7. ab Angelo octoginta quinque hominum millia interfe- cta, 19. 35. (*Eſai. 37. 36. 2. Paral. 32. 21.*) Horologium Achaz, 20. v. 10. 11. Athiopum proſtigatio, 2. *Paralip. 14. 6. 6.* Moabitæ, Ammonitæ, & ce- muis vulneribus conciderent, 20. v. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 23. Ozia le- pra, 26. 19.

Tempore captiuitatis Babylonice multa etiam acciderunt ad- miratione digna : vt ſunt, Somnium Nabuchodonosor de ſtatua, *Dan. 2. 1. & c.* eius per Danielem repetitio & interpretatio, v. 16. 29. Sidrach, Miſach, & Abednagonis liberatio, 3. v. 25. 26. 27. 28. Nabu- chodonosor ex hominibus & humana ſocietate expulſio, 4. v. 21. 22. Daniælis factæ de futuris euentibus, *Dan. 7. 8. 9. 10. 11. cap.* Ionas à piſce abſorptus, & iterum liberatus, *Ionæ 2. v. 1. 11.* Miraculoſæ etiam res ſunt quod Mardocheus ab Aſuero honoratur, *Eſther 6. 10.* Aman Indæorum hoſtis ſuſpenditur, v. 10. mandatum crudele in Iudæos abrogatur, v. 10. & 8. Miracula item ſunt populi Iudaici ex captiui- tate dimiſſo, & templi ac ciuitatis reedificatio, 1. *Eſdra 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. cap. & Nehemias 2. 3. 4. 6. cap.* Catalogum miraculorum Dei, Dau- idem etiam paſſim in *Plalmis* tuis textis, vt *Plal. 44. 1. & 76. 1. & 78. 1. & 89. 1. & 105. 1. & 106. 1. & 114. 1. & 115. 1. & 135. 1. & 136. 1. & 147. 1.* Et *Nehemias. Nehem. 9. 8. 5. 6. & c.*

Miraculorum aliorum variis temporibus à variis editorum, ex ſcriptis tam veteris quam noui Teſtamenti depromptorum in cer- tas claſſes per alphabeti ordinem digeſtio & diſtributio. Aqua è pe- tra fluens, *Exod. 17. 6.* Aquæ amaræ dulceſcentes, 15. 25. ſalubres red- ditæ, 2. *Reg. 2. v. 20. 21.* pallo Eliæ diuiſæ, v. 14. Aqua in vinum con- uerſa, *Ioan. 2. 9.* Auricula Malcho reſtituta, *Luc. 22. 51.* Cæcitate percu- tiuntur Sodomitæ, *Genef. 19. 11.* Syri, 2. *Reg. 6. 18.* Saulus, *Act. 9. v. 9.* Elymas, 13. 11. Cæci illuminantur, *Matth. 9. 30. & 12. 22. & 19. 30. & 20. 34. Marc. 8. 25. Luc. 7. 21. Ioan. 9. 7.* Claudii ambulant, *Matth. 15. 30. & 21. 14. Act. 3. 7. & 14. 10.* Curuata mulier erigitur, *Luc. 13. v. 12. 13.* Dæmones eijciuntur, *Matth. 8. 16. & 9. 33. & 12. 22. & 15. 28. & 17. 8. Marc. 1. 8. 26. 34. 39. & 3. 11. & 5. 8. & 7. 29. & 9. 25. & 16. 9. Luc. 4. v. 35. 41. & 6. 18. & 8. 2. & 9. 42. & 11. 14. & 12. 32. Act. 10. 18.* etiam per malos, *Matth. 7. 22. Marc. 9. 39. Luc. 9. 49. Act. 9. 13.* Febres curantur, *Matth. 8. 15. Marc. 1. 31. Luc. 4. 39. Ioan. 4. 45. Act. 28. 8.* Ficus areſcit, *Matth. 21. 19. Marc. 11. 13.* Hydropsici curantur, *Luc. 14. 4.* Iordanis flui- dius diuiditur, *Ioſ. 3. 16. 2. Reg. 2. 14.* Leproſi mundantur. Maria ſoror Moſis, *Num. 12. v. 15.* Naaman Syrus, 2. *Reg. 5. 14.* Languoribus affecti reſcitantur, *Matth. 4. v. 23. 24. & 9. 25. & 12. 15. & 19. 2. Marc. 1. 34. & 3. v. 10. 36. Luc. 4. 40. & 6. 18. & 7. 21. & 9. 1. Ioan. 5. 8. Act. 5. v. 16.* Manus arida ſanatur, *Matth. 12. 14. Marc. 3. Luc. 5. 10.* Mare diuidit- ur, *Exod. 14. 21.* Mare vt ſolidum caleatur à Chriſto, *Matth. 14. v. 25. Marc. 6. 48. Luc. 6. 25. Ioan. 6. 19.* Mortui ad vitam reuocantur, 1. *Reg. 17. 22. 2. Reg. 4. v. 34. 35. & 13. 21. Matth. 9. 25. & 27. 52. Marc. 5. v. 41. 42. Luc. 7. 14. & 8. v. 54. Ioan. 11. 44. Act. 9. 40. & 10. 10.* Panes multi- plicantur, *Matth. 14. v. 19. 20. & 15. v. 36. 37. Marc. 6. 4. & 8. 9. 6. 7. Luc. 9. 15. Ioan. 6. 11.* Paralytici ſanantur, *Matth. 8. 13. & 9. 6. Marc. 2. v. 11. Luc. 5. 24. Ioan. 5. 8. Act. 9. 33.* Piſces innumeri capiuntur, *Luc. 5. 6. Ioan. 21. 6.* Portæ carceris aperiuntur, *Act. 5. 16. & 12. 10. & 16. 26.* Profluuium ſiſtitur, *Matth. 9. 10. Marc. 5. 29. Luc. 8. 48.* Surdi audiunt, *Marc. 7. 32.* Stater repertus in ore piſcis, *Matth. 17. 27.*

Miraculum per ſe fieri orant Apoſtoli. *Act. 4. 30.* miraculis Chri- ſti glorificatur pater, *Matth. 15. 31.* miraculis mentientes ſe Chriſtum *Matth. 24. 24.* miraculis noſtram fidem tentat Deus, *Deut. 13. 3.* mi- raculis potuit cognosci Chriſtus, *Ioan. 10. 25.* miraculis probatus eſt Chriſtus à Deo eſſe miſſus, *Act. 2. 22.*

EXEMPLA ECCLESIASTICA, & Profana.

Diuus Gregorius Magnus Neocæſarienſis Epicoſopus, etia miracula *Saupturæ* dicitur eſſe, quibus Gentiliſſimos Theat. Luinc.

Sulpitium Bituricenſem Epicoſum dæmones verbo ſe- gros oratione curalle, mortuos excitalle. Vincenti referri. *Cap. 29.*

D. Elizabethæ, Andree Hungaria regis F. Ludouici Landgrau vxoris miracula pete ex *Bonfini. 1. 7. decada 2.* Hilarion habebat hoc donum, vt ex odore corporum vni- earum rerum, quas quis tetigerat, ſciret cui dæmones vni- ſubiaceret. *Hier. in Vita Hilarionis.*

Virginis *Æmilie* Diſcipulam extincto igne, tutam abſ- prehentione, Veltæ numen præſtitit : qua odorante, cum qua- quam optimam habebat, foculo impoſuiſſet, ſubito ignis ex- *Val. l. c. 1.*

Claudis virgo veſtalis, vt auctor eſt Hieronymus, cum ſuſpicionem veniſſet, & ſimulachrum Dææ matris M. exſe- adductum, in vado Nyberis hæretet : ad comprobandum di- dicitiam, cingulo tuam petraxit. *Liu. lib. 9. decada 3.*

Tullia virgo Veſtalis, in cæli criminis rea, ſpem ſalutis argumento petere auſa eſt. Arrepto enim cribro : Veltæ ſacris caſta ſemper admoſ manus : & hoc hauitatis aquam, & in adem tuam perferam. Audaçet & temerari- tis, ſacerdoti rerum ipſa natura ceſſit. *Valer. Maxim. lib. 1. primo.*

Miseria.

DEFINITIO ET ETYMOLOGIA.

Miseria, Græce *ἀδύρεια*, v. 105, & *ἀδύρεια*, miser dicitur tem miseria, copia tribulationis, & inopia celestium quando multiformis quis patitur, & ad nemine releuatur. *Auguſt. lib. diſſin.* Miser varie designatur ab Hebræis. *Dal.* exhaustus vultu cultatibus, 2. *Chelab.* pauper & contemptus, 3. *ban.* afflic- tus, 4. *Gall.* quis ſue de deſtreſſe & *aban.* 4. *Schemen.* De quibus vocibus accurate agit *Lexicon trilingue Lugd.* pag. 480. col. 1. & 2. Miser, ærumnoſus, æger, afflictuſ, probroſus, pudore ſuffu- rem. 45. 3. *Iob. 3. 20. Plal. 38. 7. & 137. 8. Eſai. 16. 4. Luc. 4. 8.* Miserabilis ita diſſert à miser, quod miser eſt in miseria tus : Miserabilis vero miseratione dignus. Ouid.

Sicq; miser semper nesci miserabilis ulla. A misero verbo antiquo, fit misereſco, hoc eſt, moueor m- dia: Virgil.

Hic Lacrymis Viram damus & misereſcimus vultu. A misereſco etiam venit commiseratio, quæ eſt vel cum ali- cuius, vel oratione, vel etiam cogitatione, adducimur, vt ce- reamur. A miseri corde fit misericorditer & misereſcit.

PATRVM SENTENTIA.

Qui nequiter vult viuere, nonne tanto miserior eſſe- rit, quanto facilis mala eius voluntas impletur? *Auguſt. Virgim.*

Quid miserius misero, non misereſcit ſeipſum, ſtendi- mortem, quæ flebat amando Aeneam, non fleat mor- tuæ quæ flebat non amando ſe? *Li. confeſſ.*

Magna hominis miseria, cum illo non eſſe, ſine quo non eſſe. In quo enim eſt, procul dubio ſine illo non eſt, & tunc non meminit, cum q; non intelligit, neq; diligit, cum illo non eſt. *Trinitat.*

Confidera quantum potes, quam magnum bonum ſiſ- ſe, quod & beati miseri volunt, nam ſi hoc bene conſidera- debis in tantum eſſe te miserrimum, in quantum non approp- quod ſummum eſt. *de lib. arb.*

Apud Chriſtianos non qui patitur, ſed qui facit conſi- miser eſt. *Hier. in epiſt.* Peccantes quouique tunc conſideremus amplius miſer- do eos conſpicimus in culpa ſua, ſua flagello derelictos. *Exech.*

Ille bene nouit in exterioribus miſeris ſubſiſtere, qui ſi interna ſemper gaudere. *ibid.*

Generalis eſt humano generi miseria triplex, ſi diligere- timus, nam & faciles ſumus ad ſeducendum, & debiles ad- dum, & fragiles ad reſtitendum. Si diſcernere volumus, nam & malitiam ſcipimus : ſi tentamus facere bonam, ſi ſi conam reſiſtere malo, deijcitur & ſuperamur. *Bertrami moſe 8.*

PC
POLY

non nisi puro corde videtur: sic miseria fratris,
 corde leratur. de 12. grad. hum.
 de muliere breui viuent tempore, &c. In fordidis
 tebris confouemur, in doloribus parturimur, ante
 oneramur matres, in exitu voce virepo laceramur
 quod ipsi nos laceramus: primam vocem ploratus e-
 quidem, vt pote vallem plorationis ingressi, vt nobis
 ob omni parte possit aptari. Multis repletur miseris,
 quibus inquam miseris corporis, miseris cordis,
 miseris dum vigilat, miseris quocunque sic
 occurrat tibi quid sis? occurrit tibi homo nudus, & pauper,
 miserabilis homo, dolens quod homo sit: erubescens,
 plorans, quod natus sit murmurans, quod sit homo
 non ad amorem: homo natus de muliere, & hoc
 viuent tempore, ideo cum metu repletur multis
 propeera cum fictu vere multis, quia corporis & animae
 vultu egressus sum, vt viderem laborem & dolorem?
 in confusione dies mei. Si talia locutus est de se ille
 in vltimo: qualia loquar de me, quem ma-
 in peccato? Heu me! dixerim, mater: quid me ge-
 amantudinis & doloris? quare non in vultu mortuus
 ex vtero non statim perii? cur exceptus genibus la-
 in combustionem & in cibum ignis? vltimam
 in vtero, vltimam enim quasi non essem, de vtero
 cumulum. *Lucent. de Virginitate conditio. hum.*
 det oculis meis fontem lacrymarum? vt fleam mi-
 manz conditionis ingressum? culpabilem humanam
 nis progressum: damnabilem humanam dissolutionis e-
 Considera igitur cum lacrymis de quo factus est
 faciat homo quid facturus sit homo. Sanè formatus est
 terra, conceptus in culpa, natus ad poenam: agit praua:
 ceat: turpi, quae non decet: vana, quae non expediunt,
 est homo de palure, de luto, de cinere: quodq; vilis
 illo imo ipermate, conceptus in pruritu carnis, in feruore
 luxuriae, quodque deterius est, in labe peccati:
 tem, timorem: quodque miseris est, ad mortem.
 quibus offendit Deum, offendit proximum, offendit
 turpia, quibus polluit famam: polluit personam, pol-
 turpiam. Agit vana, quibus negligit vtilia, negligit neces-
 sarios, qui semper ardet & vrit inextinguibilib: efa-
 semper rodit & comedit in inortalis: massa putredinis
 et foetet & foedet. *ibid.*

SENTENTIAE POETICAE.

Quid. 5. Trist. 7.
 mihi non parca fortuna parcere debet;
 Non habet in nobis illius tra locum.
 Ige nostrorum minimum, minimumq; malorum
 Ibo, quo quarevi et andus illud erit,
 nam multa madida calantur arundine posse:
 Florida quam multas Hybla cnerat apes:
 nam multa gracili terrena sub borra a ferre
 Lantae formica grana repert a solent:
 em me circumstat denorum turba malorum;
 Crede mihi vero est nostra querela minor.
 in qui contentus non est, in latus arenas,
 in segete spicas, in vare fundat aquas.
 tempestuos igitur compeste furorae,
 Vela neque in media de fere nostra mari.
 Idem 4. Pont. 15.
 impura non misera complectar vit omnia vitae,
 A meritu eius pars mihi nulla vacat:
 a numero tot sunt, quot in horto ferellit aruit,
 Pannica sub lento cortice grana iubent:
 Pica quot segetes, quot Tmolus terra a cemos,
 Quot Sicyon baccae, quot parit Hybla fauos.
 Plaut. Truc.
 auclum mihi inimicos inuidere, quam me inimi-
 cik meis,
 non inuidere, alij bene tibi male esse, miserum est.
 ut inuidet, egent: illi quibus inuidetur, rem ha-
 bent.
 Cleob. per Aufon.
 turba inuidia est immerita miser.
 Quid. 4. Pont. 10.
 in veniunt istinc, vix vos ea credere dicunt,
 Quam miser est, qui fert asperiora sude.
 Sen. Thyest.
 traxit malorum census accrescit die,
 ne est miseria ferre, perferre est graue.

Tibullus 2. 1.
 Ab miser! quos hic grauior Deus urget: at ille
 Felix, cui placidus leniter afflat amor.
 Plaut. Capt.
 Miser homo est qui ipse sibi, quod edit, querit, & id
 egre inuenit.
 Sed ille est miserior, qui & egre querit, & nihil in-
 uenit.
 Ille miserimus est, qui cum esse cupit, quod edat,
 non habet.
 Sen. Herc. Oct.
 Nunquam est ille miser, cui facile est mori.
 O quam miserum est, nescire mori!
 Sen. Troad. Act.
 Nemo se credit miserum, licet sit:
 Tolle felice, remoueto multo
 Diuites auro, remoueto centum
 Rura qui scindat opulenta a bobus,
 Pauperi surgent animi iacentes.
 Est miser nemo, nisi comparatus.
 Sen. Herc. Fur.
 Quemcumque miserum videris hominem scias.
 Sen. Agam.
 Miseri colendis maxime Superos veor.
 Sen. Herc. Oct.
 Misera mens incredula est.
 Plaut. Capt.
 Quia tute ipse egre in patria, nec tibi quid Sinae
 domi est.
 Omnes inuenire similes tibi vis, non mirum facia
 Est miserorum et malevolentis sint, at que inui-
 deant bonis.
 Sen. Oed. Act. 1.
 Nullus est miseris pudor.
 Sen. Herc. fur.
 Quod nimis miseri volunt,
 Hoc facile credunt.
 Meo. Imo quod metuant nimis,
 Nunquam amoueri posse, nec tolli putant.
 Terent. Adolph. Act. 3.
 Omnes, quibus res sunt minus secundae, magis sunt
 nescio quo modo
 Suspecti: ad contumeliam omnia accipiunt magis:
 Propter suam impotentiam se semper credunt negligi.
 Sen. Thyest.
 Proprium hoc miseris sequitur vitium
 Nunquam rebus credere lassu.
 Rudea: felix fortuna licet,
 Tamen afflictos gaudere piget.
 Sen. Troad. Act. 4.
 Dulce morenti populus dolentum,
 Dulce lamentis resonare genae.
 Lentus luctus lacrymasq; mordens, &c.
 Turba quas setu simili frequentat,
 Ferre, quam sortem patiuntur omnes,
 Nemo recusat.
 Ibidem.
 Aequor casum tulit, & procellas,
 Mille qui porto pariter carinas
 Obrui vidit.
 Quid. 14. Met.
 Sors autem tibi pessimam rerum est,
 Sub pedibus sinor est, securusq; summa malorum.
 Sen. Oed.
 Solent extrema securus facere mala.
 Quid. 5. Met.
 Ostrinam a nostro secedere corpore possem!
 Nec mihi mors grauius est posturo morre dolor.
 Quid. Epist. 10.
 Occurrant animo pereandi mille figurae,
 Morisq; minus pane, quam mori mortu habet.
 Sen. Troad.
 Si vis vlyse cogere Andromachen metu:
 Vitam minare, iam mori votum est mihi.
 Quid. 1. Trist. 2.
 Nec lethum timeo, genus est miserabile lethi:
 Demere naufragium, mors mihi minus erit.
 Virg. Aeneid. lib. 12.
 Forsan miseris meliora sequentur.
 Lucanus Pharsaliae lib. 3.
 Et tantum miseris traxerunt numina possunt.
 Idem lib. 8.
 Longi poenas fortuna fauoris
 Exigit a misero.
 Iuuenal. sat. 8.
 Curandum in primis, ne magna invidia sim

Fortibus

Fortibus & miseris: tollat licet omne quod usquam est
Auri atque argenti gladium scutumque relinquet,
Et iacula & galeam: spoliata arma super sunt.
Quod modo propositus non est sententia: Verum
Credite me vobis solum recitare Sibylla.

PHILOSOPHICÆ SENTENTIÆ.

Præstans valetudine, viribus, fortuna, acerrimis integerrimisque
sensibus, etiam si libet, velocitatem da, diuitias, honores, imperia, o-
pes, gloriam: si fuerit is qui hæc habeat, iniustus, intemperans, timi-
dus, hebeti ingenio, atque nullo, is erit profectò miserimus. *Tusc.*
Cic.

Ita viuere, vt non sit viuendum, miserimum est. *Cic. Cato Mario*
Fam. l. 7.

Optime miseribus ferunt, qui abscondunt. *Curr. lib. 5.*
Modum verborum misero tenere difficile. *Idem, lib. 6.*

Parum fidei miseris est. *Sallust. de bello Ing.*

Quis est enim tam compositæ felicitatis, vt non aliqua ex parte,
eum status sui qualitate rixetur? Anxia enim res est, humanorum
conditio bonorum: & que vel nunquam tota proueniat, vel nun-
quam perpetuâ subsistat. Huic census exuberat, sed est pudori dege-
ner sanguis. Hanc nobilitas notum facit, sed angustia rei familiaris
inclusus, mallet esse ignotus. Ille verò vtraque circumfluit; cœli-
bem desit. Ille nuptus felix, foribus liberis alieno censum nutrit hæ-
redi. Alius prole lætatur filii filiaue delictis mœtus, illachrymat. In-
circo nemo facile cum fortunæ suæ conditione concordat. Inest e-
nim singulis, quod inexpertus ignoret, expertus exhorreat. *Beet. lib.*
2. de Consol. profa. 4.

Sapiens miser plus miser est, quam pestifcus miser: scit enim ex-
aggerare causas dolendi, quas rusticus miser ignorat. *Sap. pri. Boetij*
de consol.

Misericum te reputo, quia nunquam fuisi miser, transiisti vitam,
& non inuenisti aduersarium, nimis fuisi, miseris reputo qui ni-
mia felicitate corpelescent. *Sen. in quæd. epist.*

Calamitosus est animus futuri anxius: ante miseriam miser, qui
solicitus est, vt ea quibus delectatur, ad extremum vsque perma-
neant: nullo enim tempore conquiescet, & expectatione futuri,
præsentia, quibus frui poterat, amittet. *ibid.*

EXEMPLA HISTORICA.

Errethod. in om. diu. id est, quarta luna nascitur, qui pa-
rum feliciter nati sunt, vt auctor est Eustathius, in libro Iliadis 3.
propterea quod *Hercules* hac luna natus feratur, cuius omnis vita
laborum plena fuit. *Pyrrhus* apud *Lucium Florum* dicebat, se sibi
videri *Herculis* fidere natum: quod quo pluribus victoriis *Roma-*
nos concideret, hoc aciores in ipsum coirentur. *Erasm. in Chi-*
lindibus.

Phaetontem & Tantalum, quamvis scanderint in coelum, vt
perhibent poëtæ: propter dementia tamen in summis miseriis
inciderunt. *Plur. de Exilio.*

FABULÆ.

Afinus syluestris.

Syluestris afinus prostratum in sole mansuetum afinum cernēs,
beatum illum iudicabat animo suo, qui & cute nitida & bene habi-
to corpore esset. Mox videns eundem & onera ferre & ab agitatore
fustibus cædi, non ego te, inquit, magis beatum esse duco, intelligo
enim cum quanta calamitate tua bona confusa sint.

Fabula docet, commoditates coniunctas cum miseriis non esse
appetendas. Erat in Tragedia Medea:

Mi quis vobis dicitur dicitur vobis dicitur vobis,
Mis! ad hoc oris tui ipse vobis dicitur.
Ne sit molestia, beata vira mihi quoque,
Neque copia mentem meam qua uor deant.

Lepores & Ranz.

Lepores quodam in conuentu de miseria & fortuna infelice vi-
tre lux conuerti, quod & à bestiis illa & ab hominibus impugna-
retur, nam & canibus, & aquilis, & omnibus propemodum feris car-
niuoris sese direptioni & prædæ esse, tum sibi mortē vitro cōsciscere
velle decreuerunt, statuebant enim multo esse fatius semel interire,
quam sempiterna formidine agitari. Itaque, re probata vniuersis ad
proximam paludem cuncti impetu maximo ferebantur, vt in a-
quis demersi suffocarentur. Ranz autem, quæ forte in herbis iuxta
paludem enatis incubabant, incurfione leporum terrefacta, subito o-
mmes in paludem se fugientes demiserunt. Tum vnus inter lepores
reliquis sapientior: Stare, inquit, socii; neque in vos ipsos graui-
tes metuunt, quas scilicet esse miseros nobis oportet.
Fabula ostendit, afflictis aliorum miseriis solatio esse.

Vide *Ter. Aduersus Afflictio, Calamitas, Infelicitas.*

Misericordia.

DEFINITIO ET ETYMOLOGIA.

Misericordia, Græce *ἰσχυροσύνη*, & *ἰσχυροσύνη*, misere-
citur. Est autem misericordia a gradu animi ob ali-
miseriam speciem, secundum *Senecam* libri de

Sed etymon vocis hanc definitionem impugnat. *Seneca*
cordatis hominibus aliorum miseria cordi est, cui opem
ritur festinant, & iubet *Apostolus, Rom. 12. 8.* vt qui miseri-
no largitur aliquid, in hilaritate faciat. Non significat igni-
tiam cordis, sed opus benignitatis & clementie examina-
cum hilaritate cordis ipsi misero præstitum. Neq; *Hebraei*
charin, i. Misere, amare, diligere. Vnde *Rachum*, misericor-
ca *ἰσχυροσύνη*; vllam animi ægritudine (sua notatione signifi-
tantum amoris & cordis propensionem erga miserum
psum amoris effectum. Plura vide in *Lexico trilinguo*, *Lange*
486. & 487.

Misericordia est tristitia in alienis malis, secundum *Isaam*,
lib. 2. c. 24.

Nemo enim paritidæ, aut proditoris supplicio misericordiam
mouetur, secundum *Cic. lib. 4. Tus. 9.*

Misericordia est alienæ miseriæ, in nostro corde compati-
vtique si possumus, subuenire compellimur, secundum *B. A-*
ciuitate Dei, & prima part. 9. c. 2. art. 3.

Misericors a compatiendo alienæ miseriæ, vocabulum
tus, & hinc appellata est misericordia, quia miserum cor for-
miseria, secundum *Isid. lib. Etymol.* Vteres etiam misero pro mi-
misero pro misere dicebant, *Ennius: Misere man-*
rum: Quo me anima priuam.

Miseratio, Græce *ἰσχυροσύνη*, & *ἰσχυροσύνη*, dicitur; & est vis seu affi-
fericordiz, quæ est virtus, secundum *B. Thom. super Psal. 2. c. 2.*
citur a misero, aris, quod ita differt a miserecor, eris: quod
passium affectum habet, est enim corde anxium esse eris
miseria. Miserecori verò actuum est, & vt verbis aut lachry-
pe dolorem, quem ex alicuius miseria habemus, ostendere
reoi fit misericordia, quæ est ægritudo cordis, et miseri-
iniuste suscepta: nam dolor ex patricida, au-
ris, aut alterius scelerati supplicio susceptus, mollities quæ
mi, non misericordia est. A misere fit misero, quæ signifi-
fericordiz, quæ ex alicuius infelicitate mouetur. Item a mi-
fit miserecor, qui ex alicuius calamitate dolorem animo
miserandum miserator, qui opus aliquod misericordiz exhibet
miseretur. Item miserecor genituum vel datiuo iungitur.
O virgo misere mei. Miseratore aculatuum, Virg. Ane. 6.
amanentem est. Hæc omnia à *misere* veniunt.

BIBLICI LOCI.

Misericordia, pro officio humanitatis, *Matth. 9. v. 13.*
synecdochen, pro gratia, Iuda 9. 2. misericordia respicitur
missa, Deut. 30. v. 2. 3. Esai. 55. 7. Ierem. 12. 16. & 35. 3. Ezek.
18. 30. misericordia misericordiz promittitur, Matth. 5. 7. 12.
dia commendatur, Pro. 11. 17. Matth. 6. 8. Zach. 7. 9. Luc. 6.
4. 32. Luc. 3. 13. 1. Petr. 3. 8. misericordia sacrificiis antecedit
v. 6. Matth. 9. 13. & 12. 7.

Misericordia bona, *Pro. 21. v. 21. misericordiz opem*
exhibenda, 1. Sam. 13. 6. 2. Paral. 28. v. 9. 15. Psal. 115. 6. 5. 9. Pro.
14. 21. & 15. 27. & 24. v. 21. 31. & 19. 7. & 21. 21. Eccl. 4. v. 1.
18. Esai. 59. 2. Ose. 6. 11. Mich. 6. 8. Zach. 7. 9. Matth. 5. 7. & 21.
10. 33. & 5. 41. Marc. 9. 40. Luc. 6. 35. & 10. 33. Rom. 12. 13. Col.
Coloss. 3. 12. 1. Tim. 5. 10. Misericordia viscera ad est, tenentur
& iuxta misericordia, inducenda, Coloss. 3. 12.

Miserationis reultæ Deo, *Exodi 34. v. 6. Psal. 86. v.*
145.

Miseretur Deus cuius vult, *Exodi 33. 19. Rom. 9. 15. misere*
propter promissiones suas, 1. Reg. 15. 23. vt miseretur nobis
randum, Num. 6. v. 2. miseratur tu Deus, beneficentiam
Gen. 43. 29.

Miseratio, benignitas, nempe Dei, *Exodi 34. 6. Nehem. 9.*
v. 14. 22. Esai. 63. 7. Ioh. 4. 2. Miseratio beneficium quod pro
gno confert homini, Genes. 32. 10. Miserationes Dei, 1. Par.
Nehem. 9. 27. 31. Psal. 25. 6. & 40. 12. & 51. 3. & 69. 17. & 113.
77. & 145. 9. Esai. 54. 7. & 63. 15. Ierem. 15. 5. Ter. en. 3. 22. Dan.
Ose. 2. 19.

Miseratio, misericordia hominis erga hominem, *Iob 31.*
7. 9. Philip. 2. 1. Iob. 10. 28.

omo, *Iudic. 5. 27. Gen. 5. 15. 1. Cor. 15. 19. Apoc. 3. 17.*
 us, propitius est hominibus, *Genes. 39. 8. 21. Deut. 8.*
2. Reg. 13. 23. P. sal. 30. 11. & 60. 3. & 103. 13. E. sal. 5. 4. 8.
7. 2. 3. 6. 10. Rom. 9. 15. 16. 18. & 11. 31. Phil. pp. 2.
 Christus Deus homo, inter homines versans, *Marc.*
14. 24. & 16. 7. Marc. 1. 41. & 5. 19. & 6. 5. 4. Misericorditer ho-
2. 6. Rut. 1. 19. P. sal. 37. 20. 21. 6. & 103. 13. & 112. 5.
 Dei erga homines, *Exodi 20. 6. & 34. 7. Deut. 7. 9.*
24. 14. 2. Paral. 1. 8. Nehem. 9. 19. 28. 32. P. sal. 5. 8. &
51. 3. & 86. 9. 13. 15. & 89. 2. 3. 25. 29. 34. 50. &
 Denique liber Psalmorum totus est in amplifican-
 do homines misericordia, *P. sal. 54. 8. 10. & 63. 7. Jerem. 33.*
9. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39.
40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56.
57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73.
 Misericordiam Christi mediatoris, cum hominibus in terra ver-

gencia, *1. Cor. 15. 20. & 2. Cor. 5. 18. & 1. Tim. 2. 6.*
 benignitas hominis erga proximos, *Genes. 20. 13. &*
47. 29. 10. 2. 1. Iudic. 1. 24. 1. Sam. 15. 6. 2. Sam. 2. 5. 6.
 Denique liber Psalmorum totus est in amplifican-
 do homines misericordia, *P. sal. 54. 8. 10. & 63. 7. Jerem. 33.*
 Misericordiam Christi mediatoris, cum hominibus in terra ver-

SENTENTIA BIBLICA.

Misericordia Dei est generalis, nullum exclu-

debor, cui volucro & clemens ero, in quem mihi placue-

Domine Deus, misericors, & clemens, patiens, &

Domine Deus tuus ipse est Deus fortis & fidelis, cu-

Domine Deus tuus ipse est Deus fortis & fidelis, cu-

Domine Deus tuus ipse est Deus fortis & fidelis, cu-

Ad punctum in modico dereliqui te: & in misericordibus ma-

Misericordiam ad proximum Deo places.

Qui tollit ab amico suo misericordiam, timorem Domini dereliquit.

Diligit misericordiam & iudicium. P. sal. 32.

Beatus, qui intelligit super egenum & pauperem. 401

Quia misericordiam & veritatem diligit Dominus Deus. 38.

Misericordia & veritas te non deserant. Circunda ea gutturi tuo,

Qui creditur Domino, misericordiam diligit. 14.

Facere misericordiam & iudicium, gratius est Domino, quam vi-

Benefacit anime suae vir misericors. Prou. 11.

Misericordia & veritas custodiunt regem, & roboratur clemen-

Qui sequitur iustitiam & misericordiam, inueniet vitam, iusti-

Omnia misericordia facit locum vnicuique secundum meri-

Gratia sicut paradisus in benedictionibus, & misericordia in se-

Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.

Pietas autem ad omnia utilis est, promissionem habens vitae, quae

Clementia preparat vitam. Prou. 11.

Misericordia & veritas preparant bona. 14.

Frates in adiutorium in tempore tribulationis, & super eos mi-

Sed & illi viri misericordiae. 44.

Misericordia esse debet ordinata erga proprium

Miserere animae tuae placens Deo, & contine, & congrega cor tu-

Quae autem delirium est sapientia, primum quidem pudica est,

Erga proximum.

Inuidiosus homo, qui miseretur, & commodat. P. sal. 111.

Homo indigens misericors. Prou. 10.

Erue eos, qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad inter-

Qui misericordiam habet, docet, & erudit, quasi pastor gregem

Ne auertas faciem tuam ad proximum tuo, & ab auferendo partem,

Misericordiam, & miserationes facite, vnusquisque cum fratre

Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est. Luc. 6.

Estote inuicem benigni, misericordes, donantes inuicem, sicut &

Deus in Christo donauit vobis. Ephes. 4.

PATRYM SENTENTIAE.

Misericordia est animi condolentis affectus, cum additamento

Nihil ad misericordiam sic inclinat, atque proprii periculi cogi-

Vide quid tibi debeatur, & quid dederit, qui gratias dedit. Da-

ita est venia peccatori: datus est spiritus & spes iustificationis: data

est cha-

NTIFA

est caritas & dilectio, in qua omnia bona facias: super hæc dabit & vitam æternam & societatem angelorum. Totum de misericordia. Merita tua nusquam iactes, quia & ipsa tua merita Dei dona sunt. *Idem in Psalm. 244.*

Non est quod fugias à Deo irato, nisi ad Deum placatum. *Super Psalm. 74.*

Beati illi qui subueniunt miseris: quoniam eis rependitur, ut per misericordiam Domini de miseria liberentur, nam id ipsum videtur iustum, ut qui à potentioris adiutori vult, adiuet inferiorem, in quo est ipso potentior. *de seruis dom.*

Melius est, ut nullus sit miser, quam ut tu facias misericordiam. Qui enim ut faciat misericordiam, optat esse misericors, crudelem habet misericordiam: quomodo si medicus, ut exerceat artem suam, optat esse multos egrotos, crudelis est medicina. *sup. Psalm.*

Misericordia, est aliena miserie in nostro corde compassio, qua vti que si possemus, subuenire compellimur. *libro 9. de ciuitate Dei.*

Longe melius & humanius & piorum sensuum accommodatius, in Cæsaris laude locutus est Cicero, ubi ait: Nulla de virtutibus tuis nec admirabilior nec gratior misericordia est. *ibid.*

Multo misericordius operatur, quis circa animas infirmorum, qui bonæ famæ seruatorum Dei consilium: quam erga corporum egrotantium, qui panem elurientibus tribuit. *De opere monachorum.*

Nec omisso iudicio, sis etiam pauperi in mala causa misericors, cui si parcis, cultello percussis cor, & tanto nequiores reddis, quanto iustum sibi facere videt. *lib. 1. apoc.*

Plurimum interest, quo animo quisque pareat: sicut enim aliquando est misericordia puniens, ita & crudelitas parcens. *Epistola 64.*

Omnis summa disciplina Christianæ in misericordia & pietate est, quam aliquis sequens si ludibrium carnis patitur, sine dubio vapulabit. *Ambrosius in 1. ad Tit. 4.*

Misericordia largior, ubi fides promptior. Nihil tam commendat Christianum, quam miseratio charitatis. *De officio.*

Vana vendere opus est, ut quis fide sincera & perspicaci prudentia misericordiam munus impleat, sane si quis in sua declinat emolumenta, crimen est: si vero pauperibus erogat, & captiuum redimit, misericordia est. *ibid.*

Omnes rei approbati, tam Iudæi quam Græci indigent misericordia. *Idem 3. c. epist. ad Rom.*

De diuina misericordia amplius sperandum est, quum humana præsidia deficiunt. *Idem in hexa.*

Natura hominum prona est ad clementiam, & in alieno peccato sui quisque miseretur. *in epist.*

Misericors & miserator Dominus, longanimis & multæ miserationis: suavis Dominus omnibus, & misericordia super opera illius. Tantas audis misericordias, & in tua virtute audes confidere? *Idem ad Pel. l. 2.*

Misericordia affectio est, quæ nec voluntate coercetur, nec rationi subicitur: sed ipsas ipsas mentes ad compassionem dolentium necessario cogit affectu: ita etiam, ut si peccatum esset misereri, & si multum vellem, non possem non misereri. Est timor plus humilis fructuosus, qui cuiuslibet quantumlibet peccatoris facile misericordiam promeretur, talis timor generat, nutrit & seruat humilitatem, mansuetudinem, patientiam, & longanimitatem. *ibid.*

Misericordia à misero corde vocata est, eo quod vnusquisque inuenitur quempiam miserum, & ei compatiens de dolore animus tangitur: ipse cor miserum facit, ut eum à miseria liberet cui intendit. *Gregorius Moral.*

Est magnam animi turbati solatium, ut homo pulsatus vitis cum se quasi nudari virtutibus conspicit, ad solam diuinæ misericordie spem recurrat. *Idem l. 2. mor.*

Sunt quidam misericordes de iis, quæ ad ipsos non pertinent: qui scandalizantur, quod non datur omnibus abundanter, sic tamē, ut ipsi ne in modico quidem grauentur: qui si misericordes essent, de suo facere deberent misericordiam: si non possent de terrena substantia, & voluntate bona darent eis, qui contra eos fortasse peccare videntur, darent dulce signum, verbum bonum, quod est super datum optimum, ut eorum mentes ad penitentiam reuocarent. Denique his omnibus, quos in peccato esse cognoscerent, compassionem impenderent & orationem, alioquin misericordia illorum nulla est, & misericordiam consequentur nullam. *Bernhardus sermon. 4.*

Septem in me video misericordias Domini, quas & vos ipsi facile inuenientis in vobis, prima est, quod à multis peccatis adhuc in seculo positum custodiuit. Prima quidem non inter omnes, quas mihi impendit, sed prima inter has septem. Quis enim non videat, quod sicut in multa cecidi, sic & in alia poteram cecidisse peccata, nisi omnipotentis pietas me conseruasset? Fateor & fatebor, nisi quia Dominus adiuit me, paulo minus cecidisset in omne peccatum anima mea. Secunda miseratione, quæ non poterit explicari sermone, quam benigna, quam libera, quam gratuita: ego peccabam, & tu dissimulabas, non continebam à sceleribus, & tu abstinebas à verberibus: prolongabam ego multo tempore iniquitatem, & tu

Domine pietatem tuam. Tertia, quod visitauit cor meum, ut amara fierent, quæ male dulcia prius erant. Penitentem misericorditer suscepisti, ut in coram meo, de quibus Psalm. Beati quorum remissa sunt iniquitates, per quam mihi continendi deinceps, & emendandi præstiti virtutem, nec recidiam patere, & effectus prior priorior. Postquam in his quinque malis malo liberaberis, in duabus aliis, bona largieris, hæc duo promouendi, qua videlicet munus bonæ conuersationis, & spes obtinendi, qua donas homini indigno, & peccatoribus experita bonitate vique ad cœlestia speranda præstas. *mon. 83.*

Magnæ misericordie sunt quatuor filie, scilicet Amicitia, Subtractio opportunitatis, Virtus resistendi, & Satisfactio. *in serm.*

Peccata aliqua minima sunt, alia magna, alia medicorum triplex egent misericordia, parua, mediocri, & magna. *med.*

Deus tristatur non de sua iniuria, sed de nostra perditione, rex benignus audiens criminosa personæ, lege quidem lente, ipse mortis sententiam dicit aduersus eas: tamen dia instigante lacrymas fundit super ipsas, & vult eas non potest, contradicente sibi iustitia, quoniam misericordia est verè misericordia, si sic facta sit, ut iustitia per eam naturatur. Si autem contempta iustitia, misericordia obstat, misericordia non est misericordia, sed fatuitas, iustitia misericordia non est iustitia, sed crudelitas: sicut & misericordia iustitia, non est misericordia, sed fatuitas. *Chrysostomus in Matth.*

Misericordia est salutis præsidium, fidei ornamentum, pietatis peccatorum, hæc est, quæ iustos probat, sanctos roborat, toros ostendat. *ibid.*

Habens intellectum curet omnino, ne taceat: habet affluentiam, vigilet, ne à misericordia largitate torpescat, artem qua regitur, magnopere studeat vsu, & vult proximo partiari: habens loquendi locum apud deum, innotationem pro retento talento timeat, si non quoties let, apud diuitem pro pauperibus intercedat. *Rabbi ibid. 25.*

Qui esurientem pane verbi reficit, & sitientem peccati refrigerat, qui errantem in domum patris reuocat, qui improbitatem, qui infirmum fide affumit, confirmat, qui represso subuenit, compatiendo vel consolando, veritatem adimplet. *Rab. ibid.*

Misericordia consistit in elemosinis largiendis, in lerandis, in conuitiis remittendis, & impenitis corrigendis. *dem.*

Misericordie virtus tanta est, ut sine illa ceteræ, et si summe non possint. Quamvis enim aliquis fidelis sit, callus, & laboriosus maioribus ornatu in lignibus, si misericors tamen non fuerit, non meretur. *Leo Papa in ser. de apat.*

In illo magno summoque iudicio tanti æstimabitur virtutis benignitas, vel tenacitatis impietas, ut pro plenitudine virtutum & profumma omnium commissorum, & per vultum illi in ignem mittuntur æternum, & per vnum bonum, troducuntur in regnum. *ibid.*

Benigni quippe principis est, ad clementiam commotio, filie terminos æquitate, quando sola est misericordia, omnes virtutes honorabiliter cedere non reculant. *Capitulum Epistolæ.*

Egentibus iustum est, non diuitibus subueniri, funde pro mittit in plenum: nam illud potius reconditur, quod non congregatur. *ibid.*

Misericordia subsequitur ad custodiam, sed præcedit ad conferendam: nam si solum sequeretur, nemo donatum præstiti tantum præcederet, nullus posset collata seruare. Gratia sunt insidie, quas à tergo diabolus parat: & nisi misericordia quatur, facillime fragilitas humana decipitur, tunc enim quis vitium transisse credit, inuicita magis ignoratio. *Sup. Psalm.*

Misericors est, cum credat, quia nullis beneficiis præstiti præter: miserator est, quum res cadentes sua pietate. *Cassianus Psalm.*

Differunt misericordia & miseratio, sicut fons & rivulus: misericordia enim quasi fons est affectus: miseratio quasi rivulus. *Hugo.*

In regno cœli coram omnibus angelis in conuentu mittitur, quod Abel passus sit, quod mundum conseruauit, quod Abraham fidem seruauit, quod Moyses legem tulit, quod Iesus primus ascendit, Deus tacet, & clamat solum, per comedit dicens, esurui, qui enim misericors est, dignus est. *Per. Rasi, in ser.*

Præcedentis misericordie beneficium perdidit, qui non scienti semel sufficere quod donauit: ille autem ad Deum

cor meum...
fructus premitit: à quo pauper nunquam trifis ab-

Quam quisque natura legem erga reliquos omnes habet. ean-
dem vicissim erga ipsum alios habere æquum est. Ex orat. i. contra
Aristo.

SENTENTIAE POETICAE.
Quid. 13. Met.

Quam quisque natura legem erga reliquos omnes habet. ean-
dem vicissim erga ipsum alios habere æquum est. Ex orat. i. contra
Aristo.

SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.
Dico misericordiam consequi dignum est, qui nemini miseretur:

Quam quisque natura legem erga reliquos omnes habet. ean-
dem vicissim erga ipsum alios habere æquum est. Ex orat. i. contra
Aristo.

NTIFIA

speratam subire: verum qui id coegetint, aucto sane immaniq; in genio existimabuntur. *Diod. Sicul. l. 13.*
Soli misericordiae omnes virtutes cedere honorabiliter non reculant. *Cassiod. l. 2. epist. 9.*

¶ APOPTHEGmata.

Procion. nec ex templo aram nec ex humana natura misericordiam tollendam esse dicebat. *Sicob. ser. 1. de virtute.*
Demosthenes. Iustum est inquit, misereri, non improborum hominum sed eorum qui immerito infelices sunt. *Stob. ser. 44.*

Xerxes videns Hellepontum nauibus suis constarum omnia litora atque Abydenorum plana hominibus referta, iactavit se beatum, moxque misericordia ductus fudit lachrymas, Artabano causam huius mutationis querenti dicens, subit animum meum cogitatio quam brevis sit hominum vita, quando ex tam numero a hominum multitudine post centesimum annum nemo superfuturus est. *Herod. lib. 7.*

Agessilas audiens, in bello civili Graecorum multos hinc inde cecidisse in pugna, & Spartanos esse victores nullo laetiae signo dato, sed misericordia ductus ingenti edito gemitu, Heu Graeciam! inquit, quae tot milites bello intestino perdidit, quot ei si incolumes sint ad debellandum barbaros sint satis. *Plut. in apoph.*

¶ SIMILITUDINES.

Chrysostomus. Paulus non dixit misereri simpliciter, sed induite viscera misericordiae: vt sicut vestimentum semper nobiscum est, sic eleemosyna. *Rom. 3. epist. ad Hebr.*

D. Augustinus. Sicut est aliquando misericordia priuens: Ita est crudelitas parcens. Quis enim non crudelem verius dixerit eum qui puero pepercit, volenti obstinat, vime de serpente ludere? Quis autem non misericordiam, qui talia prohibens contemporem verborum etiam verberibus emendauerit? *Epist. 54. ad Macedonium.*

Antisthenes. Vt impii iudicandi sunt, qui aram sano deripiunt: Sic qui misericordiam ex humana natura tollere conantur. *Apud Stob. ser. 1. de prudentia.*

¶ BIBLICA EXEMPLA.

Misericordiae exempla: Dei erga Iosephum, *Gen. 39. v. 12.* Israelitas, *Exod. 35. v. 13.* Erga populum suum, *2. Reg. 13. v. 13.* Filii Pharaonis erga Moysen, *Exod. 2. v. 6.* Rahab erga exploratores, *Ios. 2. 12.* Cinzi erga Israelitas, *1. Sam. 15. v. 6.* Gabaonitarum erga Saulem, *2. Reg. 8. 5.* Daudis erga Miphibothem, *2. Sam. 9. v. 7.* Christi erga languidos, *Matth. 9. v. 36. & 14. v. 14. & 15. v. 32. & 20. v. 34.* Marc. 1. v. 4. Samaritani erga saucum, *Luc. 10. v. 33.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

Guilhelmus 111. Rex. Siciliae & Neapolis Panormi coniectus fuerat in vincula ob tyrannidem, subdito Rogerio F. quem cum ad vindicandam patri factam iniuriam populus y opentum videret, in palatio obtinere cepit. Is dum per fenestram propicit, in caput vulneratus, perit: populus misericordia infelicis patris, qui quem nuper regem creatum, nunc mortuum audiret, motus, eductum & carere in integrum restituit. *Collenucius l. 3. Hist. Neapol.*

Duo consulares exercitus Romanorum a Sannibus ad Caudinas furcas circumuenti, & sub iugum missi fuerant. Hi ante noctem: quamvis potuissent, Capuam ingredi cum nolent. *Campani* falces, purpuram, lidores consilibus: vestimenta & commentum alius ex commiseratione dedere, post Capuam ingredientibus, Senatus & populus obuiam sese effudit, multa hortando monendoque consolati sunt dolentes. *Sabellic. lib. 5. Ann. 4.*

¶ D I V I S I O.

Interior motus animi, in alia tendentis, quem moderatur Humilitas; Cui oppositur Superbia.

Desiderium pertinentium ad cognitionem, quod moderatur. Si uoluntas, cui oppositur Curiositas. Bona ordinatio, quae discernitur quid faciendum, Remittendum, ordine, & in hoc firmiter persistere facit. Cuius oppositum Inordinatio.

Ornatus, quo in agendis decetia observatur; Cuius oppositum Incommodum. Austeritas, quae in colloquijs, & quibuscumque alijs adhibetur modestius oppositum Inimicium.

Corporeales motus & actiones, ut decenter fiant & modeste tam in his quae ferio, quam quae loco aguntur. Quos moderantur tres Virtutes. (Secundum Andronicum Perspar.) scilicet. Extrapetia secundum Arist. quae est modestia circa ludos, dicta uel facta iocosa eribus obseruatijs. B. Tho. sec. Secun. q. 168.

Primo, ut sint Verba sed iurpna, uel alius uicinia. Secundo, ut non solentur grauis anima. Tertio, ut alia Verba uel acta congruant personis, locis, temporibus, & alijs circumstantijs. Humilitas secundum Andronicum, quae est habitus non superbius in seipsum, & prae parationibus. Et idem Andronicus dicit, quae est in intentionem in exteriori cultu.

MODESTIA, quae moderatur alia, non moderanda per temperantiam, continentiam, clementiam & mansuetudinem, & sunt quatuor scilicet.

¶ HIEROGLYPH.

Aegyptii sacerdotes misericordiam per uulturum proficentem exprimebant: illa enim ceu & quibus in filiorum educatione detinetur, nunquam longius prouolat, uia illi curae intentant pullos ducunt. *17 pag. 169. B.*
Genua misericordiae sedem esse, antiqua omnia significatur: vt memoriae auris, irrisionis nasus habetur. *Idem d. 4. pag. 169. B.*
Cedrus sine caryas, arbor fructus gignens odore & stantissimos, misericordia pietatis, symbolum est, uel uilissimasque mortalium generi vires. *Erud. quatuor. l. 2. pag. 588. E.*

¶ FABULAE.

Panthera.

In fossam delapsa panthera, accurrentibus rusticis innocentem, & quae nullis sporum vnquam damnata fuerant. Hoc alii fieri oportere censent: alii in super mulierum offerunt. Neque de fure tamen, qui subibus & fangis multarent: & pro mortua semianimum relinquent. Nihil cum vires suas recollectisset, saltu in fossa cecidit, & in fangibus iratae impetum vniuersis. Ego scio & noui, inquit, quae casus dolori fuerit, qui mihi quibus proiecerat: sed neque ignoratur, a quibus pulata & icta vulnerataque sum.

Fabula monet, vt miseris & in mala precipitatis parate ne fortuna instaurata, accepta damna & contumelias vitent. *Vide Clementia, Commiseratio, Eleemosyna.*

Modestia.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Modestia, Graece *modestia*, in animo concinens moderatum. *sec. Cic. l. 3. Rhet. nouer.*
Modestia Hebr. *Hananu*, unde *Hani*, miser, pauper. Verbum *Hananu* cum verbo *Hananu* considerat attentius miseris & erumnis exercitatus considerat & cogitatum. Inde nascitur modestia, quae in vtraque fortuna moderatur.

Modestia est, per quam pudor honestatis, claritas & stabilitas parat auctoritatem. *sec. Cic. Rhet.*
Modestia est scientia eorum, quae aguntur aut dicuntur. *sec. Cic. lib. 1. Offic.*
Modestia a moderor, quod modo cum accusatiuo, quod datur iungitur, descendit: hinc etiam moderatio, quae *sec. Secun. q. 17. art. 3.* prouenit ex quadam dulcedine, qua quis horret omne, quod potest alium contristare. Erud. Seneca, quod temperantia est quaedam lenitas animi: Nihil est contrario, videtur esse in eo, qui non ueretur contristare. *Cic. Temperantem Graeci modestiam vocant, eamque uel modestiam, quam solei equidem tum temperantiam, uel moderationem appellare. Nonnunquam etiam modestiam. A moderatore, hoc est, rector & gubernator. Moderor succurrit.*

Per se sufficientia que faciat Et non quarantur delitia in superfluo cul-
ten: Et est habitus contentus, quibus oportet Et determinatiuus eorum,
que ad vivere conueniunt. Hac a Macrobio Parcitas dicitur.
Simplicitas secundum eundem Andronicum, quia excluditur superflua,
solicitudo: Unde dicit, quod est habitus contentus his, que contingunt. Hac
a Macrobio Moderatio vocatur.

ETI LOC.

in rebus omnibus tenenda. i. Cor. 7. 35. Et 14. 40. 1. Tim.
Modestatis exemplum: Paul. 1. Cor. 3. 12. Et 9. 22.
Modestatis rebus necessaria, commendatur, Rom. 12. v. 3, 16. Gal. 5.
1. Cor. 13. 2. 1. Pet. 3. 8.

PATRYM SENTENTIAE.

Modestus moribus nostris nil fiat, quod cuiusque offendat
modum, sed quod nostrum deceat sanctitatem. Augustin. in re-

modum non infra deici, non supra attolli, non euadere in
modum extendi in latius. Tene modum, si non vis perdere mo-
dum, modus tuus est, modum, sedes modi, & modus virtus.

Modus est gradus lentior per iter rectum, quam velocitas festina
modum. Leo Papa in serm. de penec.

Modus est confusa letitiae, inultationem immoderata hilari-
modum. Cassiodor. P. sal.

Modus est indecens motus dissoluti animi, & corporis ex intem-
modum carnali prodens. ibid.

Modus est sub amore principis custodire modestiam, que tam
modum rara est: quia gaudia semper animos inquietant mo-
modum raro letis rebus inueniunt. Cassiodor. 4. epist.

Modus est, cultum & motum & omnem nostram occupatio-
modum nera defectum, & citra excessum sistere, de qua Horatius:

Modus in rebus sunt certi denique fines,
Quos ultra citraque, nequit consistere rectum.

Modus est motus, gestu, incessu, tenenda verecundia. Habitus e-
modum stus in corporis statu cognoscitur: hinc homo cordis nostri
modum iustitiam aut leuior, aut iactantior, aut turbidior, aut contra gra-
modum uitate, & purior & maturior aestimatur. Itaque vox que-
modum rentiam corporis motus.

Modus est probabilis, in quo sit species authoritatis, grauitatisq;
modum in aequalitatis veligium, ita tamen ut studium desit, atque
modum motus ibi sit purus ac simplex.

Modus est, cultum & intractum aut vocis sonum, aut corporis ge-
modum stum modo, ita neque agrestem, neque rusticam naturam imi-
modum tationem forma disciplina, forma honestas est.

Modus est pulchritudinem viuendi tenere, contententia cuiusq; sexui
modum in rebus reddere: hic ordo gestorum optimus, hic ornatus ad o-
modum mnem commodus.

Modus est natura informet. Si quid sane in natura vitii est, industria
modum in rebus informet. Si quid sane in natura vitii est, industria
modum in rebus informet. Si quid sane in natura vitii est, industria

Modus est, in rebus seror est optimum habitu.
Modus est, in rebus seror est optimum habitu.

Modus est, in rebus seror est optimum habitu.
Modus est, in rebus seror est optimum habitu.

Modus est, in rebus seror est optimum habitu.
Modus est, in rebus seror est optimum habitu.

Modus est, in rebus seror est optimum habitu.
Modus est, in rebus seror est optimum habitu.

Modus est, in rebus seror est optimum habitu.
Modus est, in rebus seror est optimum habitu.

Modus est, in rebus seror est optimum habitu.
Modus est, in rebus seror est optimum habitu.

Modus est, in rebus seror est optimum habitu.
Modus est, in rebus seror est optimum habitu.

Modus est, in rebus seror est optimum habitu.
Modus est, in rebus seror est optimum habitu.

Modus est, in rebus seror est optimum habitu.
Modus est, in rebus seror est optimum habitu.

Modus est, in rebus seror est optimum habitu.
Modus est, in rebus seror est optimum habitu.

Modus est, in rebus seror est optimum habitu.
Modus est, in rebus seror est optimum habitu.

Modus est, in rebus seror est optimum habitu.
Modus est, in rebus seror est optimum habitu.

Modus est, in rebus seror est optimum habitu.
Modus est, in rebus seror est optimum habitu.

Modus est, in rebus seror est optimum habitu.
Modus est, in rebus seror est optimum habitu.

Eidmōs ei Sidmōs, dmtā xpi Qdēvi.
Mortalia modo cogita, ut mortalis es.

Menander.

Taμiōs dēpōs iōi vō φορὸν μόν.
Promptuarium virtutis est modestia sola.

Euripides in Medea.

Σίγῃ εἰ δ' ἴμι σοφὸς οὖν,
Δαίμονα κάλλιστον εἶμι.
Amat aut. m. me modestia.
Donum pulcherrimum deorum.

Idem in Hippolyto.

Φῶ φῶ! τὰ σοφῶν εἰς ἀπάντη τῆς ἡγῶς,
Καὶ δὲ εἰς ἰσοπέδους κομίσσεται.
Heu heu! modestia quomodo ubiq; pulchrum quid,
Et gloriam bozara inter mortales offert!

SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Modestia est pudici & honesti habitus cum laudabili profectu
verecundia. Cic. rhet.

Modestia est seruata propria virtute, omnibus iuste pieque mori-
bus conuenientium se contemperare. ibid.

Si disputarem nec manum iactarem, nec vocem attollerem, sed
illa Oratoribus reliquisset, contentus sentius meos ad te pertulisse,
quos nec exornassem, nec abiecissem, non delectent verba nostra,
sed profint. Sit talis sermo, ut res potius quam se ostendat. Senec. 65.
Epist.

Modestiae partibus vitium, si nimias libidines, honoris, pecuniae
simuliumque rerum, vituperabimus, si vnamquamque rem corae
naturae termino diffiniamus, si quoad cuique satis sit, ostendamus,
& si minimum progredi disuadeamus, & modum vnicuique rei ita-
tuemus. Cic. rhet. honor. l. 3.

Honestum igitur intelligemus, quod tale est, ut detracta omni
vulnere, vllis premis fructibusque per se ipsum iure laudari, quod
quale sit, non tam diffinitione, qua sum vllus, intelligi potest (quan-
quam aliquantum potest) quam communi omnium iudicio, & o-
ptimi cuiusque studis atque factis. Qui per nulla ob eam causam
faciunt, quia deest, quia rectum, quia honestum est, & si nullum
consecutum emolumentum vident. Cic. de finibus bonor. 5.
malor.

Ut enim consuetudo loquitur, id solum dicitur honestum, quod
est populari fama gloriosum.

Non potest iucunde viui nisi honeste. Idem l. 2. de finibus bonor
5. malor.

Si vero inest in oratione modestia, & grauitas, nihil admirabilis
fieri potest, eoque magis, ea si sunt in adolecente. Idem libro de
Offic.

Non minus in milite modestia, quam virtus atq; animi magni-
tudo desideranda est. iul. Cas. l. 7.

Loquentem, non mouere manum Chilo volebat. Laert. Diog. de
vita 5. moribus Pythof.

Constat enim animi virtutes, praecipueque modestiam sanitati
multum conferre corporis, & frequenter qui plus corpori seruiunt,
plus obesse. Francos. Per. de vita sol. l. 1. c. 2.

Modestus huiusmodi est, ut imminui sua non difficulter patia-
tur. Arist. 5. Ethic. c. 8.

Modestus est circa quae & aequus: nemo circa iusta, quae omif-
ta à Legislatore, non satis ad vnguem definita sunt. Moral. mag.
cap. 2.

Modestia est voluntaria ad id quod optimum iudicatur, concessio,
in gestu corporis compositio. Speusippus in Platonis definitio.
Modestia difficilia diffidere aggreditur, & quasi inuita, & compul-
sa. Fieri in Plat. de Repub. dial. 5.

Modestia est moderatio cupiditatum rationi obediens. Francis.
Pat. de regno. l. 6. c. 19.

Modestiae magistrum in republica esse debent: nam nil vilius popu-
lo morato. Idem de republ. 3. c. 7.

Quum vident homines eum, cui maxima facultas est insolenter
agendi, modeste se gerere, nolunt alii, quibus minor est facultas,
quidquam insolentius agere. Xenoph. de inst. Cyr. l. 8.

Pudore, modestia, ac iustitia, omnes ciuilibus societates conseruatur.
Dionys. Halic. l. 6.

Modestiae fama, neq; Summis mortalium speranda est, & à diis
aestimatur. Tacit. Annal. l. 5.

Pudor est modestia rara in hominibus virtus, rebus praesertim
turbatis: ac prope ignota militibus. Aurel. victor.

Contententia & moderatio in altissima quaque fortuna, eminentia
bona. Curt. l. 6.

Maxima laus est, vt vnus viri, ita etiam totius ciuitatis secundis successibus non corrumpi, sed aequo & moderato animo bona sua ferre Dionys. Halic. l. 6.

Rerum pub. principes qui moderatè se gesserunt, patrias suas seruant. idem. ibid.

Non vi sed mansuetudine, humilioris fortunæ homines vincendi sunt: neque indecora, sed necessaria existimanda est moderatio, prefertim vero si animo beneuolò vtamur erga ciues qui nobiscum viuunt. idem. ibid.

Felicitatis & moderatōnis diuiduum contubernium est. Valer. Max. l. 9. c. 5.

Modestia sanè decet omnes omnium ordinum homines, in primis vero principes viros, vt intelligant & meminerint in omni actione esse Deum, à quo proficiscuntur & emanant omnia. Ph. Cominatus. l. 1.

Ἐ ΑΡΟΦΗΤΗ ΓΜΑΤΑ.

Socrates. In nauigando gubernatori, in viuendi ratione melius ratioinanti parendum esse dicebat. Anton. & Maxim. ser. de animi humil.

Livia Augusti Caesaris vxor, interrogata quibus rationibus Augustum sibi subiecisset, respondit, Multa modestia, quod ea quæ placuerat Augusto, faceret libenter: quodque se scire dissimularet, quibus ille rebus domi frueretur. Dion. in Tib.

Pythagoras postquam venisset Philistrem, & cum Leonte Phisiorum principe docte & copiose quædam disseruisset: Leon ingentium & eloquentiam hominis admiratus, quæstus ex eo: Qua maxime arte confideret? cui Pythagoras respondit: Se nullam quidem artem scire, se esse philosophum, id est, sapientia studiosum: huius verecundia, sapientis cognomen arrogans, quo se prius vendiderant, vt in titulum modestia. Erasimus libro septimo apoph.

Socrates illud omnium maxime celebratur quod dicebat, Se nihil scire, nisi vnum, quod nihil sciret. Inquirebat enim de singulis tanquam ambigens, nõ quod reuera nihil haberet certo cognitum: sed hæc ironia & suam declarabat modestiam, & aliorum redarguebat arrogantiam, qui se profitebantur nihil nescire, cum reuera nihil scirent. Sophistæ quidam publice profitebantur, se ex tempore responsuros ad omnem propositam materiam: horum arrogantem incertitiam sæpenuero confutabat Socrates, atque hoc ipsum, vt ipse quidem interpretatur, ab Apolline iudicatus est sapiens, quod quamvis omnium rerum ignorantiam cum cæteris haberet communem, eo nomine tamen illos superaret, quod suam incertitiam agnosceret, cum illi hoc quoque nescirent, se nihil scire. Erasim. lib. 3. apoph.

Agesilaus si quando probabat aliquid dicere solitus est, & quæstus id est, aut siue mihi videatur, siue fateor. Si quid discipiebat, dicebat, & οὐκ οἶδα, ἢ οὐκ ἔστιν ἡ ἀλήθεια, id est, id est, his non assentiretur ille, nominato quopiam: simul & in assuecundo seruans modestiam, & in contradicendo fugiens inuidiam. Laertius libro quarto capite 6.

Agesilaus cum ex Aegypto in patriam proficisci vellet, in portu Menelai morbo lethali correptus est, verum cum iam mortis hora instaret, suis prohibuit, ne corporis sui imaginem vel statuam in honorem eius facerent. Si quod inquit præclarum facinus gessi, hoc erit monumentum meum, sin minus, ne omnes quidem statuæ illustrabunt meam memoriam. Plutarchus in Laconicis.

Idem. Audiens Megarensis adolescentem iuueniliter de sua ciuitate iactantem: Sermones, inquit, tui opus habent magnis viribus. Modeste reprehendit adolescentem, qui magnifice quidem loquebatur, viribus autem careret. Plutarchus in Laconicis.

Alexander videns diuini sic honores tribui, vulneratus in bello ait, cur me Deum vocatis, qui me videtis sanguinolentum ac vulneratum sentire humanam imbecillitatem? Plutarchus in apophthegm.

Augustus Cæs. Si quando filios suos dimitteret ad peregrinos, modeste eos sic hominibus commendauit, vt beneficerent, si mererentur. Suet.

Postquam Agesilaus ingenti strage fregisset Corinthiorum vires, eosque intra moenia compulisset, multis hortantibus vt urbem oppugnaret: negauit id suæ virtuti conuenire, qui peccantes ad officium cogeret, non qui nobilissimas Græciæ vrbes subuerteret. Et hoc vt est extrema quisdam moderatōnis, ita quod adiecit, admirabilem viri prudentiam arguebat: Si inquit, eos extinguere voluerimus, qui nobiscum aduersus barbaros steterunt, ipsi nos expugnauerimus vel quiescentibus hostibus, qui subuersis sociis, nullo negotio, quando volent, nos opprimunt. Plutarchus in Laconicis.

Agis, quodam dicente, Philippum effecturum ne Lacedæmonis pateret iter in Græciam: Nobis, inquit, Agis senior, o hospes nostra patria sufficit ad illic viuendum. Pectus ad vtramque paratum, & ad

profendum imperium si contineat, & ad boni confidendum licet mediocrem: cur em vulgus non modeste sapienter administrat, nec enitit anxiis

Plus. in Lacon. apoph.

Agesilaus. Lylandro defuncto, Agesilaus numeratissimam aggregatam comperit, quam ille ex Asia deuenisse contra Agesilam insisterat. Id primum in aggretem laus, delinatar omnibus ostendere, cuiusmodi cum Lylandro viueret, fuisset, ac perfecta, oratione quadam quam in der post se reliquerat de rebus nouandis, & mutatione publ. quoniam arguebat Lylandrum perniciosum, sed conditionis auidum, euulgare voluit. Atamen cum de Lylandro sene ac rerum perito intellexisset, hoc non bonum esse Noluit, resodere Lylandrum, ne in mortuos fructus frustra. Plus. in Lacon.

Pelopidas. Cum fortis quidam miles per calumniam desereretur, vt qui ei conuiciatus esset: equidem dicitur aspicio verba autem non audiui. Stob. ser. 10. Ant. in dial. 33. Max. ser. 10.

Theopompus. Vxor obiurganti, quod regnum humiliter manus quo diuturnius. Quæ moderata sunt, in longum riant, & hoc ipso meliora sunt. Plus. in Lacon.

Socrates. Quum ei relatum esset, quidam de tribu tur; Verberet me etiam, inquit, i modo absentem. Max. mon. 10.

Idem. Quidam à Socrate salutat, non resalutat, nequaquam moleste tulit Socrates: amicus autem abibus, & ob hominis incivilitatem indignatus, nos præterit: peius affectus corpore quam nos sumus, quam illi succentremus: curigitur illi succentem, qui profectus est animo, quam nos sumus? Erasimus libro tertio thegmata.

Idem. Aiuunt eum colapho percussum, nil amplitus dicit molestem esse, quod nescirent homines quomodo eum debent. Sen. lib. 3. de ira. c. 11.

Zeno Citricus. cum esset à quodam interrogatus, quare factus esset erga conuicia? Perinde, inquit, atque si legatus responso dimittitur. Significans, eos qui non habent, spondeant, ad conuicia solere confugere: eaque non placere fieri quam si nihil esset responsum plane. Laertius libro 1. pite 1.

Cleanthes Sositheus poeta coram populo Cleanthem hoc carmine proficit.

Ὅς Κλῆθης ποιεῖ ποῦρα τοῦ θεοῦ
Id est;

Quos Cleanthes fatuitas agit.

Tanto conuicio tactus, nil quicquam mutauit de vultu: quæ tiam delectati auditores, applaudentes philosopho Sositheo cecunt. Cum Sositheus diceret, se penitere quod illum ego respondit Cleanthes, absurdum fore, si cum poeta frequenter Libero patri & Herculi, nec illi succentem si ipse ob uitium indignaetur. De diis enim multa probrosa scripta vti cum Bacchum faciunt mollem, tumidum ac temulentum, eulena faciunt feruentem Omphala, vsque ad fandum extumtum. Laert. l. 7. c. 11.

Antigonus. Nihil facilius fuit Antigono, quam duos res duci iubere, qui incombentes regio tabernaculo facientes homines & periculosissime & libentissime faciunt, de regibus existimantes. Audierat omnia Antigonus, virope cum testes, & audientem palla interfesset: quam ille leuiter commotus longius (inquit) discedite, ne vos exaudiat. Idem quæstus cum quodam ex militibus suis exaudisset omnia mala, quæ res regi qui ipsos in illud iter & inextinguibile lutum decedissent ad eos qui maxime laborabant, & cum ignorantes quæ tuarentur explicuisset. Nunc (inquit) maledicte Antigonum in has miseras incidit, eiant bene optate, qui vana inquam eduxit. Idem tam miti animo hostium suorum iraque eduxit. Idem cum in panio quodam patibulo obliuenerit, & fiducia loci contemneret hostem, multatim miratam Antigonum carentur, & nunc statutam humentum collium nalam desiderant: Gaudet (inquit) & aliquis in caltris meis Silenum habeo. Cum hos diceas tam captis visus est, vt eos qui in militia vriles erant, in captiuitate beret, cæteros præconio subiceret: id quoque se nequaquam fuisse, nisi expediret his dominum habere, qui tam multum sent linguam. Sen. l. 7. c. 22.

Vicratæ. Cum quidam apud eum obreftatoris sermo ferret, ac diceret, me præsentem ille hæc in remaledicte Nisi tu, inquit libenter audisses, nunquam conuiciatus fuisset. serm. 10.

PO

Polys

Messe tenus propria vite. Persius. Sumptum facito pro modo facultatum tuarum. Ad eandem sententiam pertinet illud Horatii. Tuo te metire pede.

Incididissima nauigatio iuxta terram, ambulatio iuxta mare. Plut. Rele torquetur ad eam sententiam. Si dicamus, ita datum esse incandescimus unquamodq. si diuersi generis admixtum temperatumq. adhibeatur. Veluti si in lufibus nonnihil eruditionis aspergas, rursum in studijs aliquid ludicrum admisceas. Neben dem Schiff ist gut schwimmen. Neben dem Weg oder Pfad ist gut zu Fuß gehen.

Incunda rerum vicissitudo. μεταβολή πάντων γλυκύ. Aristot. Id est. Incunda rerum omnium vicissitudo. Varietas enim tantum in omni re vim habet, ut commendat ione nonitatis, inter dum & pessima pro optimis placeant.

Iniquum petendum, ut equum feias. Quint. Iactatur & vulgo Serbum huiusmodi: Qui amittitur, ut auream quadrigam sibi comparet, unam certe rotam assequitur. Beut das hab' ich, so will ich nicht betrogen.

Summum cape, & medium habebis. ἀεὶ ἄρα δὲ καὶ μέσος ἐσθι. Admonet ad res summas & egregias miti. sic enim futurum, ut ad mediocritatem perueniamus. Vigere autem den Tisch so kommen auf die Bank.

Pastillos Ruffinus olet, Gorgonius hircum. Dicendum vel in duos aliquos, diuersis laborantes viris, vel in eundem sui dissimilem, nempe modo loquacitorem quam sit sit, modo impendit & acuturum, inter dum pueriliter ineptum, inter dum Catone senentorem.

Arcus tensus rumpitur. τὸ ἐξ ἑλπίος φασί, καὶ ἐπὶ τὸ πρῶτον ἰσχυρῶς, ἔπειτα ὀδύνην. Arcus quem admodum auis, quam intenditur, rumpi solet, contra animus quum remittitur. Wo man den Bogen zu viel spannet, so springt er.

Opportet agrum imbecilliore esse, quam agricolam. Hoc anigma explicuit sic Vergilius, specie non minus preserbiat: Laudata ingentia vura? Exiguam colito.

Conueniet in eos, qui suscipiunt munus, cui gerendo sunt imparēs. Modestie exempla: Abraham, Gen. 23, 9, 9. Fratres Ierobolymitani, Act. 11, 18. & 15, 12. Paulus, 2, 9, 25, 1. Cor. 7, 2, 35, 2. Cor. 12, 7, 21. Theof. ad 4, 1, 1. Tit. 1, 10, 5. Philemon, v. 14.

§ BIBLICA EXEMPLA.

§ EMBLEMA.

Emblema xxvii. Andr. Alciati.

Assequitur, Nemesi, Virum vestigia seruat, Constat & cubitum durasq. frena manus. Ne male quid facias, neve improba verba loquaris: Ite iubet in cunctis rebus adesse modum.

§ FABULAE.

Monedula.

Captam quidam monedulam alligatam filo deuincto ad pedem filio donat filio suo cum qua luderet. Illa impatiens humanæ consuetudinis occasionem nata in filias auolat, implicio autem filio arboris ramis, cum iam fame sibi moriendum intelligeret: Me miseram, inquit, & stolidam auem! quæ hominum seruicium fugiens in mortem & exitium me coniecerim.

Fabula indicat, quod homines declinantes mediocria mala in maxima interdum incurant.

Afinus & Equus. Videbatur afino beatus esse equus, qui tam accurate & copiose pasceretur, cum sibi ne paleæ quidem post maximam de fatigationem abunde præberentur. Forte autem bello exorto, cum in prælium ab armato equo ageretur, & circumuentus ab hostibus, post multiplices labores pugnantem faucibus collaberetur: Hæc igitur omnia conspicuus afinus quam paulo ante fortunatum esse, equum censuratur, tam miserum & infelicem tum esse iudicabat.

Docet fabula, non esse principatus & opes propter splendorem appetendas, sed in consideratione inuidiæ & discriminum, in quibus principes & opulenti versantur, boni consulendam tenuam fortunam, & mediocritatem vitæ. Itaque & Plato Vlyssis animam elegit, se ait vitam hominis priuati, & non negotiosi, neglectis omnibus a his honoribus & opulentia, potentiaque præclaris.

Mœror.

§ DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Mœror qui λῶπη appellatur, est ægritudo febilis. Francis, Patrie de regno, li. 5, cap. 16. Hebr. Mœror Anjah, dicitur, a verbo

Anah, suspirauit, genuit cum angore cordis. Et Hesychius, in Anah, mœror affectu, contristauit.

§ BIBLICI VS LOCVS.

Mœror consumitur: inobediens, Deut. 18, 55.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Ex Grecis Comicis. Οὐκ ἔστι λῶπη (ἀν πλεῖ ἑδῶς τις οὐρα) Ἀληθινὰ μὲλλον τῶν ἐν ἀνθρώποις φροσῶν. Natura nullum grauius homini dat malum Mœrorē, (si quis vult decet consideret.) Πολλοὶ φροσῶν τοῖς πῶτον ἐνθρώποις κερῶν Οὐκ ἔστι λῶπη ἐν τῇ λῶπῃ κερῶν. Obnoxij quum plurimum sinas mali, Est maius alio quolibet mœror malum. Δὴ καὶ γὰρ ἐν ἀνθρώποις τὸ τῶν κερῶν. Morbis hominibus inuolueret mœror solet. Ἐξ ἄλλοις λῶπῃς οὐκ ἔστιν ἐν τῇ λῶπῃ. Ad ista, quod est τὸ φροσῶν ἐν φροσῶν. Difficile mœrorē effugere: dies enim Subinde citas procreat nobis nouas. Βῆδον ἀνθρώπων θνητῶν οὐκ ἔστιν οὐρανός. Mortalis illius, cui sit exors tristitiam. Οὐκ ἔστι λῶπη γὰρ ἐν ἀνθρώποις κερῶν. Mœrorē grauius hominibus nullum malum, Αἰετὸν δὲ πρῶτον ἐκείνων ἐστὶ βῆδον. Semper fugas triste quicquid est prociat. Τῶν τοῖς οὐ φροσῶν ἀνθρώπων οὐρανός. Εὐφροσῶν μὲν οὐκ ἔστιν ἐν τῇ λῶπῃ οὐρανός. Hæc conditio hominibus sua est vita et uita: Ut gaudio superentur a mœroribus.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Mœror bonus est, quam a maioribus mœroribus, qui in ipso sunt, liberet, aut quum maiores voluptates quæ mœros inducit. Plato in Protogora. Mœsta vbi semel prorupere: difficiliter recitentur. Tanti lib. 4.

§ SIMILITVDINES.

Chrysostomi. Quem admodum mari sese tollente, & fluctibus ad tumulum eleuantibus, sub procella scapha inundata, & anima vindique mœrorē circumdata, velocius demergit, quempiam tantem habent manus: & quæ salutaris in mœstia est, exitialis in moderata fit. Depenent. ser. 10. Archy. & Pythagorici. Sicut corpori dolorem sententia, ita relinquimus: Sic & animis quæ mœrorē & perturbatorem riam. In libro de doctrina morali. Meminis & Socrates in sermo virtute, qua est in ordine prima.

Molestia.

§ DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Molestia, Græce ἀχρηστία, à λῶπη, à latronis grauitate effluens, rosam molestiam a voce ἀχρηστία significat, etiam in æquæ permanentis. Franc. Patrie de regno lib. 5, c. 21. Molestia Hebr. Dheaba, a verbo Daab, Tabuit: nam et æquæ ne animi tabes corporis nascitur. & Daaghab, a verbo Daaghab, citus fuit, sollicitè metuit, anxie curatur. Vide etymon mœroris.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Molestia sustinere difficilior, quam a iucundis abstinere. Arist. Ethic. c. 9. Molestia, aut nos suavis conuersatione nemo vti poterit. Idem cap. 5.

Molestiam assidue sustinere nemo vult. Idem ibid. cap. 5.

§ APOPHTHEGMATA.

Socrates interrogatus quomodo quis sine molestia vitam agere negauit id vilo modo fieri posse. Non enim licet, dixit, conari aut domum inhabitare & cum hominibus versari, sine molestia degere. Stob. ser. 97.

Idem interrogatus quid bonis molestum esset respondit, hanc vitas impiorum. Aut. & Max. ser. de dolore.

§ SIMILITUDO.

Isocrates. Vt in morbis, ita etiam in successu fortunæ multitudinum multitudo afficit molestia. Apud Stob. ser. 2. de impudencia.

§ ADAGIA.

Ferire frontem. Qui supra modum est impotens indignatur, sicut in ferre cubitur.

Lippo oculis similis. Et adagium hoc & explicatiorem eius Plinius in Persio ad. 1. his verbis.

PC

POLY

Polemum, qui mollis & effeminatus inter mulieres vivebat. *Plutarch.*

Anonymus. Recitanti quod scripsit Pindarus, Græciz fulcimentum esse Athenas, Lacon dixit: ruituram Græciam: si tali futura niteretur. Taxavit Athenensium mollitiem, quæ poetæ elogio non responderet: aut certe poetæ vanitatem, qui tali præconio celebrasset indignos. *Plut. in Lucan.*

Demonax. Proconsul Cynicum quendam, è quo publicè erat profectus ob mollitiem, ad supplicium abripi iussit. Huic deprecator erat Demonax, dicens, homini ignoscendum esse ob sectæ vitium. At cum proconsul non deneget veniam, rogaret tamen quo afficiendus sit supplicio, si in eodem peccato porro deprehenderetur? Demonax, hominem totum iniungit, ac forcipe velli oportere, pronuntiabat. Notans libertatem castigandi in Cynico, & mollitiem accusat, vnguentis enim semper delectabatur. *Erasm. libr. 8. apoph.*

¶ SIMILITVDINES.

Nazianz. Qui corpora amant quoniam fluxa sunt, instar venis diffluant floribus: quin nec flamma permanet, quum materia est consumpta, sed cum illa accenduntur evanescunt: Ita nec desiderium subsistit, quum marec feruor: modesti verò, & qui secundum Deum viuunt, post quum rei sunt firmioris, ideo etiam stabiliore existunt: ac quantum pulchritudo plus ab eis imaginatione deprehenditur, tanto illos magis sibi ipsi, & amatores eorum inuicem colligat. *De laudibus Basilij.*

Maximi monachi. Quomodo modum vermiculi facilius in molli ligno nascuntur quam robustiore: Sic dolores homines molliores facilius inuadunt quam robustiores. *Serap. 28.*

Thrasert. Parum liberale est, quod quis emaleulet corpus aut faciem: Magis infame est, quod vir in gratiam fœminarum effeminet animum, & ad citharam discat molliter componere gressum. *in apoph. 116.*

Monachus.

¶ DEFINITIO: ET ETYMOL.

Monachus, Græca dicitur *μοναχὸς*, & solitarii significat, diciturque à *μόνος*, id est, solus: & est is qui viuunt separatus ab hominum conuersatione. Vide Lexicon trilingue Lugdun. pag. 491. & 492.

¶ SENTENTIÆ BIBLIÆ.

Cum uoueris votum Domino Deo tuo, non tardabis reddere, quia requirit illud Dominus Deus tuus: & si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. *Deut. 23. & Eccl. 5.*

Semita iustorum declinat mala, custos autem animæ suæ seruat animam suam. *Prov. 16.*

Omnis enim, qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet. *1. Cor. 9. 2. Tim. 2.*

Et illi quidem corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam. *ibid.*

Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus, ut ei placeat, cui se probauit. *idem.*

¶ SENTENTIÆ PATRVM.

Nimis dolendum est, si ad tam ruinofam superbiam monachos subigimus, & tam graui contumelia clericos dignos putamus: ut scilicet dicatur, quod malus monachus bonus clericus est: cum aliquando bonus etiam monachus vix bonum clericum faciat. *Aug. ad Aurelianum.*

O Monache! qui istas corpore, stat anima tua, & non pfallis Deo, maledictus homo qui facit opus Dei negligenter. Si palterium es, si cithara es, quare surdus es, & non glorificas Deum? *Hieron. super Psal.*

Si cupis esse quod diceris, monachus, id est, solus, quid facis in vrbibus, quæ vtiq; non sunt solorum habitacula, sed multorum. *ibidem.*

Monachus qui non laborat pro fratre & fure est habendus. *Anonym. apud Soc. Eccles. lib. 4. c. 18.*

Quid tibi ea videre necesse est, quorum contemptu monachus esse coepisti? quem senseris tibi, aut semper, aut crebro de minimis loquentem, excepta elemosyna, quæ differenter omnibus patet: infitorem potius habeto, quam monachum. Prima virtus monachi est, continere hominum iudicia, & semper Apostoli recordari dicentis: Si hominibus placeam, Christi seruus non essem. *S. Hieron. in epist. ad Pammach.*

Tu si Monachus esse vis, non videri, habeto curam, non rei familiaris, cui tenesciendo hoc esse coepisti, sed anime tuæ. Monachum non loquendo & discurrendo, sed tacendo & sedendo quisq; nouerit, monachus non doctoris, sed plangentis habet officium: qui vel se mundum lugeat, & Domini pauidus præstoletur aduentum. Flos quidem & pretiosus lapis inter Ecclesiastica ornamenta, monachorum & virginum chorus est. *T. Hieronym. ad Rusticum.*

Diebus patrum nostrorum tres istæ virtutes in amore & pud monachos erant, Nuditas rerum omnium, Mansuetudo continentia: nunc autem Auaritia, Gula & Intemperantia. *Hieron. in epist. ad Rusticum.*

Quid facit monachus in cellis fœminarum? quid sibi in impatiens non habet. *S. Hieron. ad Heliodorum.*

Patres nostri continentiam, & paupertatem ac modestiam omnium vtiq; ad mortem seruauerunt: Nos autem Venustros & Crumenas nostras dilatauimus. *Abbas apud Hieron. in epist. ad Rusticum.*

Aegyptiorum monasteria hunc morem tenent, ut in opere labore saluti, non tam propter victus necessitatem, propter animæ salutem, ne vagetur pernitiosus cogitatio. *Hieron. in epist. ad Rusticum.*

Magna abusus & maxima cura est vt corpus regulatum sit: & contra regulam suis vestibus nuda delectetur: ut studio tunica & cuculla corpori procedunt: quatenus tunc, quæ profecto spiritalia indumenta sunt, non proderent. *in apoph.*

Habitus noster, quod & dolens dico, qui humilitatis solè signè, à monachis nostri temporis gestatur superbe. Vt in vestris prouinciis inuenimus, quod vestri digemur. Miles & miles ex eodem panno patiuntur sibi cucullam & cilicium. *ibid.*

Labor & latebræ & voluntaria paupertas, hæc sunt Monachorum insignia, hæc vitam solent nobilitare monachicam, nobilitatem oculi omne sublime vident, nostri pedes omne forum cœcunt, nostræ linguæ in omnibus audiuntur consiliis, nostræ omne diripiunt patrimonium. *idem in quadam epist.*

Super fratrum transgressiones, non super patrum transgressiones, qui abbas eligitur, mandatorum cultor, & victor. *Ber. de præceptis & dispensati.*

Monachus singularis est, qui ad bona propria est sitiens bona communia piger, qui in lecto vigilat, & choro dormitat. *idem Bern.*

Leguminas inquis, ventosa sunt, caecus stomachum graui capiti nocet: porum aquæ non sustinet pectus: caules nutriendi lancholiam: cholera porri accendunt: pisces de stagno in tota aqua mæe penitus complexioni non congruunt: quales vt in omnibus fluuiis, agris, hortis, cellulis reperit vix potes comedas? Puta te quæsi monachum esse, non medicum in complexionem iudicandum, sed de professione. Parce obsecramus quieti tuæ, parce deinde labori ministrantium, parce mini domus, parce conscientie, conscientie non dico tuæ, tuus scilicet, qui prope te sedens & edens de tua singulari murat, & de tua superstitione scandalizatur. *idem super Canon. 30.*

Qui monachus profiteris, qui crucifixus es, qui dabo ridet. Dic mihi vbi Christus hoc fecit? Audi tu hoc a nobis quæram, sed contristatum sepius legit. *Chrysostr. super epistolam Hebr.*

Summa monachi virtus, humilitas: summum virtutum perbia esse. *Isidor. de sum. bon. lib. 1.*

Tunc autem se monachum quisque iudicat, quando se in muni æstimaucit, etiam cum maiora virtutum opera gesserit. *idem.*

Multum monachorum amore parentum non solum terrore, sed etiam forensibus iurgis inuoluti sunt, & pro laborum porali salute, suas animas non perdidit. *ibidem.*

Ita inquit Macarius debere monachum ieiunium operum centum annis in corpore commemoratum: ita motus animæ nare, & iniuriam hominisci, iustitiasque respicere, dolores quoque detrimenta contemere, tanquam quotidie moriturum. *ibid. lib. 5.*

Hæc apud Aegyptum est ab antiquis patribus facta operantem monachum dæmone vno pulsari: otiosum vero in meris spiritibus deuallari. *ibid.*

Monachi sibi claustra faciunt, quibus homo exterior possit, sed vtiq; claustra faceret, quibus homo interior teneretur. *Hug. de claustra. lib. 1.*

In choro sum corpore, alique negotio mente, nunc in tantum nunc foris exeo aliquid canto, aliquid cogito: psalmodizæ verba & psalmodizæ sensum non attendo: sed mente vagus, habet oculos, oculos antonius, huc & illic prospiciens, quecumque videntur, perlustrat & perspicio: habitum monachi, non ceconomem habens in magna corona & ampla: cuculla salua multum exultimo. *lib. de animâ.*

Ordo claustris & ordo curæ diuisus est. Ibi sedes in insidiis diuitibus in occultis, vt interfacias innocenter: hic audis, cum diu consilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non incedis: Ibi insidiaris, vt rapias pauperem: dum attrahis eum, hic Odiu ecclesiam malignantium, & cum impiis non sedebis: dextera tua repleta est inmeritis, hic laus inter rancorentus. Ibi laudatur peccator in desideris animæ suæ, & iniquis.

PC

POLY

hic benedicunt Deo. Si vis esse monachus curialis. laudis non habes, defendis quod non expedit, operaris quod non oportet, non habes quod non deceat. Hugo de v. abbas.

Eobanus sic vertit. Nec multis regnare bonum, rex Sinitus esto. Vnius imperium, cuius Iupiter aurea magister Sceptra dedit, iustis, suis dare iura tuendis.

SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Ego personam arbitri mihi affumens, quemadmodum iam dictum confuevi, vtriusque & ei qui tyrannidem gerit, & qui patitur, consulam. Et imprimis cuius tyranno consuluerim, ut nomen istud, remque ipsam declinet, ac in regnum, si fieri potest, conuertat. Postest autem fieri, sicuti re ipsa ostendit sapiens, bonusque vir Lycurgus, qui cum videret genus proprium in Argo & Messena ex regno in tyrannidem esse translatum, & vtrisque cum seipsum tum civitates suas perdere, metuens civitati suae & generi remedium salubre imperio regio adhibuit sanarium, & Ephorum principatum in regnum salutare. Itaque per totam saecula durat cum insigni gloria: quandoquidem lex domina effecta est Rex hominum. non aucta homines tyranni legum. Plato in epist. ad familiares Dionis.

Quilages hortabatur, rem Petiam in medium constitui. Mihi vero quae Megabyzus dixit, quatenus ad statum popularem pertinet, recte dicta videntur, quatenus ad statum paucorum, non recte. Propositus enim tribus statibus, & his omnibus optimis, ut optime imperet populus, optime pauci, optime vnus, inter haec, multum antecellere vnus imperium sentio. Nam vnus viri, qui optimus sit, imperio, nihil melius esse constat, qui enim huiusmodi fuerit ingenio, plebem poterit sine omni reprehensione moderari: ut taceam, sic praecipue consilia in adversarios trahi tolere. Porro in statu paucorum, cum plures virtuti incumbant, vehementiora principum odia excitari confuevit. Cum enim quisque princeps esse optet, & in dicenda sententia vincere ad ingentia inter se odia euadunt, ex quibus seditiones existunt & seditionibus caedes: & e caedibus ad vnus imperium deuenitur. Vnde intelligitur, quanto sit hoc illo praestantius. Iam vero plebe imperante, abesse non potest, quin malitia exoritur: exorta malitia in Republica, inter malos non odia sunt, sed amicitia valida. Quae enim aduersus rempub. facinorosi sunt, multo se occultant, quoque tam diu sit, dum aliquis populo praeposuit tales homines, conuictas videlicet, quem populus inter ceteros admittit. Hic enim admiratione est, tunc vere Monarchus ostenditur, declarans in hoc Monarchum esse omnium praestantissimum. Atque, vt in summa omnia colligam: vnde nobilis libertas exiit, an & a quo data? a populo, an ab oligarchia, an a monarcho? ego sentio, cum ius per vnum virum liberati, vos debere talem rem complecti, cum dictam ob causam, tum ne patrias leges bene conditas diluatis: quod nequaquam fatius est. Herodot. lib. 3. Hist. 115. 116.

Nulla vero ars alia de hoc contendit, quasi sit totius humanae rationis curatio maior merito, que quam regia. Recte loquitur, post haec non quid aduertimus Socrates, quam grauius circa finem delinquimus: Vbi delictum dicitur in hoc inquam, quod est artem quamquam bipedis gregis nutrice esse putauimus, non tamen illico regiam illam atque ciuilem tanquam absolutam appellare debimus. Cur non? Primo quidem oportebat, quoque dicebamus, non me ad curam magis quam ad nutritionem accommodare posse curam diuidere, nam diuisiones non paruas suscipit. Quis? In diuinum patorem, & humanum curatorem. Scit, Curationem item humanaam in duo. Quae sunt eam quae inuitis, & eam quae volentibus imperat. Quid ergo? In hoc sane peccantes ineptius quam debebat regem tyrannumque in idem conduximus, cum & ipsi inter se & dissimilissimi sint, & gubernandi modus longe diuersus. Vera refert, Platon in Politicis.

Ergo di' φησι πρῶτα μετὰ δ' ἑκαστοῦ ἑκάστην ἀποδοῦναι, ἀλλ' ἄρα καὶ δεῦρ' ἵσταται Φίλαρχος μὴ ἀλλοῖς ἐπιχειρῆσαν τοῖς πολιτικοῖς βελούσαι δ' ἢ βέλους τὰς εὐνοίας, κερταὶ δ' ἢ ἀκασταὶ ἀεὶ τὰς πολλὰς, καὶ τὰς ὁμοίως καὶ κατὰ μέγεθος ἐμπνεύσαντα ἐν δημοκρατίᾳ ἰσομοίωσεν ἄνθρωπον δ' ἢ τὸν μὴ κινδυνεύον τοῖς πολλοῖς μεταδίδωσι, τὸ δὲ ἀφελίμω εἰς ἄλλοις κτεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑαυτοῦ ἀφελίμω ἔχει.

Ego vero primum respondeo, popularis status nomine, intelligi omnem ciuitatem, paucorum vero partem ciuitatis: deinde custodes quidem pecuniarum optimos esse locupletes: ad consulendum autem praeclassime eos qui pollent intelligentia: ceteros vero nempe vulgus, postquam auerit res optime iudicare: & haec idem siue per partes, siue per vnuersum aequaliter distribui in democratia. At paucorum status, pericula quidem populo imparit, commodorum autem non modo plus, verum etiam totum sibi vendicat, erepta ab alius sua portione. Thucyd. 1. 6. in concione Alcib.

Oligarchiae & Democratiae ciuibus in Repub. aequalitatem comparant, & hoc in ipsam statu egregium est, si alter in nulla re polleat, quod ex vlti est improbis. Monarchia vero plurimum tribuit optimo: deinde secundo, quod post primum est: deinde tertio ac quarto, ac reliquis eadem ratione pro meritis cuique. Atque haec uti non vbi que se habeant, intentio tamen Reipub. talis. Socrates in Nicom.

Atque si hominum inspicenda sunt ingenia & actiones, omnes potius approbabunt tyrannides. Quis vero recte sapiens non malis

SIMILITVDINES.

Quemadmodum qui intra portum ad gubernaculi sedes, non continuo sufficiens artis periculum praebet: ita in medio mari collocatus, nauem facilem temperantem in portum, hunc certe nemo est, qui non optimum gubernatorem optet. Proinde nec monachus ipsi magnopere acquirere debet, quod is apud se viuens neque committere debet in multa ac magna peccata prolabatur. libr. 5. de

Quae viuunt in monasterio, & quarum simul matrem matrem, nunquam sola, nunquam sine matre procedant, ita columbarum crebro accipitur vniam separant, quam statim de laeretur, cuius carnis & cruore facitur. Morbidae reliquunt gregem: & luporum faucibus deuorantur. Quasi uicinas uirgines, quae diebus festis, propter frequentiam pedum domi coherant: nec tunc egrediantur, quando uisus subeunda custodia, & publicum penitus deuitandum. ad

Quasi prospero flatu nauigabam, cum tranquillam viam in monasterio educere: sed procellis subito montibus remota est, me rapinam in sua perturbatione, & prosperitatem in tritu, quae quiete perditam mentis, naufragium perituli. Ecce uia, uide, ueritas, & tua orationis munda quero: ut qui in negotiis peruenire non poterim, saltem post damna ad libitum tabulam reducar. lib. 11. Epistoliarum. epist. 115.

Quemadmodum is qui se exonerat, sarcinas graues, & impedimenta remouens, non ob id dicitur iam ascendere in culmine montis, sed in statu praefatae ascensionis. Oportet de his ad horam appropinquat ipsius monasterii. Ita & is qui accepta coelestis uoluntate perpetuo continet, prodeunt vitam monasticam, non ex hoc ipso iam est peruenire ad vitam Christianam, sed se posuit in statu quidem aliori, quo iam proficere valeat in dilectione, abiciens impedimenta seu carnalia. in praef. libri de eccles. scriptores.

SCRIPTORES.

De Monachis & vita Monastica vide Augustinum libro de moribus, cap. 21. Ioann. Chrysostomi libros tres contra uicuperantem Monastica. Ioan. Cassian. in libr. de institutis Carthorianum. Magn. in defensorio uel dicentium. B. Thom. in opusculo contra impugnantem religionem. B. Bonauent. in apologetico. Et libro de uisitate Christi. Thom. Waldens. in 4. de doctrina uel de Sacramento altaris 11. 9. Albertum in tractatu suo 14. Alphonsum Vruicum Philippica 20. Concilium in euersione Epistolam Lutheri. Ioan. a Dauent. in refutatione confessionum Augustinae. Ioan. Eccum in Enchirid. ante omnes Robertum Bellarminum Cardinalem lib. 2. de uisitate uel Tom. 2. Dissert. atton. ubi in praefatione plures auctores nominantur, qui de hoc argumento scripserunt.

Vide Clericus, Sacerdos.

Monarchia.

DEFINITIO: ET ETYMOLOGIA.

Monarchia, Graece μοναρχία, ἢ ἄρ. Est vnus principatus, ἢ ἄρ. quod est vnus, & ἄρ. principatus. Hunc principatum appellat Suetonius Arbitrium orbis terrarum. Hac qui potitur Monarchia dicitur. Monarchia in tribus speciebus gubernationum, quas Philosophi uiceniunt, primas tenet.

SENTENTIAE POETICAE.

Homerus: Iliad. Οὐκ ἀπὸ δὲ πολωνισσῶν εἰς κοίτην ἔειπε, ἔειπε, ἔειπε. Non bonum est multorum dominium: sit dominum vnus, Vnus est rex.

malit in huiusmodi Repub. degere, in qua cuiusque virtus elucescit: potius quam agere in media plebe, & qualisnam sit, non cognosci. Quinetiam tanto faciliorem non immerito ipsam esse iudicaverimus; quanto facilius est animum suum vnius viri instituto accommodare quam multis variisque opinionibus placere conari.

Qui magistratus per vices annorum subeunt, prius fiant iterum privati quam Reipublice negotia cognoscant, eorumque sibi experientiam comparent. Qui vero semper iisdem officiis funguntur, licet ingenti fuerint inferiori, experientia tamen vsuque rerum longe ceteris preferendi sunt: Ad hæc populus multa negligit, dumque alter respicit alterum, illi vero nihil per negligentiam delinquant, cum per ipsos omnia fieri oportere sciant. Item qui in paucorum aut populari versantur imperio, propter contentiones priuatas reipublice damnum inferunt: qui vero in monarchia viuunt, quia non est cui inuideant, omnia quam fieri potest optime agunt. Præterea populus malevolentia mutua laborat, & optarent singuli, vt & qui ante se rempublicam gesserunt, & qui in præsentia gerunt, pessime ciuitatem gubernassent, vt eo maior in se gloria redundaret: Monarchiæ autem cum per omnem vitam domiui sint regum, perpetuam benevolentiam retinet. Cæterum hoc maximum est, quod vulgus applicat omnia ad publica tanquam aliena, Monarchiæ tamen quam propria. Et in rebus publicis consiliiarii adhibentur: illic quidem ciuitum audacissimi, hic vero ex omnibus delecti sapientissimi. Et vulgus illos maxime colit, qui in turba oratione valent: Monarchiæ autem in rebus agendis, reuera doctos. Non modo autem in vulgaribus & quotidianis rebus Monarchiæ præcellunt, sed etiam militiæ commoditates omnes potiores habent. Est enim facultas, tum ad apparatus, tum ad vsum illarum, siue latentem, siue manifestum ad apparatum, tum ad vsum illarum, nonnullis, alios cogendum: alios precio, alios aliis obsequiis allicendum, plus Monarchiæ, quam ceteræ reipubl. possint: & hæc non minus quispiam ex ipsis factis & euentu, quam verbis adductus crediderit. *Isoe. Nic.*

¶ APOPTHEGMATA

Οτι κἀλλιστοι η μοναρχια.
Nihil melius monarchia.
Darius nihil melius esse monarchia dixit. *Herodot. lib. 3.*
Democritus Imperare natura proprium est præstantiori.
Atheniensis. Lydus quidam ad Croëum accedens, ei dixit. Si gemini soles forent, periculum conflagrationis rerum immineret. Ita & regem vnum quidem accipiunt Lydi, & seruatorem esse credunt: duos vero simul tolerare non possunt. *Stob. ser. 45.*
Alexander. Darius obtulit has condiciones Alexandro, vt ab ipso acciperet talentorum decem millia, & insuper Asiam secum ex æquo partiretur. Id cum recusaret Alexander: Ego, inquit Parmenio, accepissem, si Alexander essem: Et ego, inquit, Alexander, si Parmenio essem Dario autem hunc in modum respondit: Neque terram duos soles, neque Asiam duos reges ferre posse. Et hic animi celsitudinem probare possis, nisi dictum impotentiam quandam dominandi saperet. Sic Plutarchus in apophthegmat regum & Imperatorum. Verum hoc paulo aliter recitat Serenus in *Commentarijs, cuius hæc sunt verba*: Cum Lydis Croëus imperaret, fratrem in confortium imperii assumpsit: tum quidam ex Lydis accedens, dixit: Omnium in terra bonorum, o rex, maximum est sol: neque quicquam extaret in terra, sole non illustrante. At si gemini soles forent, periculum immineret, neq. omnia conflagranta pestum ireret. Ita & regem vnum quidem accipiunt Lydi, & seruatorem esse credunt: duos vero simul tolerare non possunt, &c. *Stob. ser. 45.*
Socrates. Ei qui animo neciret vt dicebat melius esse vt seruus vitam duceret quam liber. Esse autem hoc animi, tanquam nauis, gubernaculum tradendum alteri cupiam, qui didicerit gubernandi homines artem, quam ciuilem quoque & iudicalem, & iustitiam vt est, sapius appellat. *Stob. ser. eod.*

¶ SIMILITVDINES.

Roter. d. ami. Vt vnus Deus administrat vniuersa, sed qui sit optimus ac sanctissimus. Ita Monarchia res sit saluberrima, si detur Deo similis. *In Simil.*
Vt plures apparere soles, prodigium est: Ita plures esse Monarchas, aut imperatores. *In Simil.*

¶ SCRIPTORES.

De monarchia & eius speciebus vide *Volater. lib. 36. philologia in tit. de politicis.* Quod optimum sit Monarchia. *Stobæus ostendit ser. 45.* porro de Monarchia & ceteris Reipublicarum formis videatur. *Plato in Dialogo qui Politicus inscribitur, seu de Regno. Et lib. 8. de Repub. Aristoteles in politicis lib. 3. 4. 5. Et 6. Ethic. 1. 8. Et lib. 1. Rhetoricorum. Hermogenes in capite de politicis. Plutarchus in septem sapientum conuuiuo. Idem de vnius in Repub. dominatione, Statu populari, & paucorum imperio. Socrates in Nicocle, in Areopagico, in oratione de pace seu sociali. Demost. contra Androctonem, contra Timocratem Et in *de vniuersa.* Cice. lib. 3. de legibus. In *Septima. Aristocratica. In Philippicis de Monarchia & Tyrannide in orationibus ad Cæsarem habitis pro Monarchia. Alcimius**

cap. 33. *Franciscus Patricius lib. 1. Theophrastus in de Vespassianum instituta de optima Reipubl. forma. D. Man. histor. libro 52. Sigonius libro 1. de antiquis iuribus Herodot. libro 3.*

Vide *Magistratus, Princeps, Rex.*

Monitio.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOGIA.

Monitio, Græce *παρηγορησις*, dicitur, quia in ea, in qua officii. Habenda ratio & diligentia est, primum ut acerbitate, deinde oburgatio conuenientia careat.

¶ BIBLICI LOCI.

Monitiones in Ecclesia necessariae. *Coloss. 3. 16. 1. Tim. 5. 7. 2. Tim. 4. 2. Heb. 10. 24.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Quid. 2. Pont. 11.

Ergo quod fuerat simulus factura sine vllis
Plenus auctorem te quoque nata facit.
Acer, Et ad palma per se cur surus domes,
Si tamen horretis, fortis sibi equus.
Idem 5. Trist. 15.
Ne te credideris, quia non facis ista, moueri.
Vela damus quamuis remige puppi caui.
Qui mouet, vt facies quod iam facis ille mouendi
Laudat, Et hortatu comprobata acta sua
Quid. 1. Remed.

Impatiens animus, nec adhuc tractabilis arte,
Resistit, atque odio verba mouentis habet.
Quid. 1. Remed.

Quis matrem, nisi mentis inopi, in funere nati
Flere vetat: non hoc vlla mouenda loco est,
Idem 1. Pont. 4.

Vtq. Machonius Paeanius artibus heri
Lenito medicam vulnere sensit opem:
Sic ego mentis iacens, Et acerbo iaculis istis,
Admonitu capti fortior esse tuo.
Et iam deficient sic ad tua verba reuixi,
Vt solet in suo vena redire vero,
Molchion.

Celebre istud hominum dictum est,
Quod alium admonere labor sit modicus:
Iniuriam vero sibi ipsam sustinere,
Omnium esse maximum inter homines curus,
Phil. in Olynth.
Medicos egrotis, amicos infirmis consilere oportet.
Non difficile est alicui male affecto
Illum qui bene appetit cibum, dicere, dotea,
Et pinglem increpari ab illo qui nunquam certum
Ipsum vero cognare non est facile.
Adeo inter se differunt dictum & factum.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

Monitionis exempla: Sarae parentes, *Job. 10. 22. Petrus. 2. Pet. 1. 13. Et 3. 1. Iudas Iacobi fratres, Iude. 2. 1. 1. nes temperanda. 1. Tim. 5. 1. 2. Luc. 3. 1.*
Vide supra *Admonitio.*

Mons.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOGIA.

Mons, terra tumor altissimus, ab eminendo, quod dicitur, Græce *ὄρος*, ab Hebr. *Har.* Cognationem habet nomine *Harab;* grauida mulier, cuius vterus intumescit, & agens, sublimis, eleuatus.

¶ LOCI BIBLICI.

Montes à Deo creati, *Psalm. 104. 8. Dei contactu fumant. 144. Babylon mons peltiter, Ierem. 51. 25. Mons Sinai, Exodus.*

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Montana loca velut spongia super suspensa multam multitudinem accipiunt, & ascendente vaporem infrigidantur in aquam condensant. *Arist. meteor. 1. c. 1.*
Montium eleuationes ad tantam magnitudinem terre sufficentes ipsius sphaericam figuram auferre. *Aristotel. 2. text. 112.*
Montes alti sunt in partibus Aequilonaribus, quia quæ frigidiores in superficie, tanto magis recludunt in se vaporem, diu in terra ventre congregatos, qui frequenter etiam putescentes altos. *lib. Mag. de nat. loc. dist. 1. cap. 3.*

as diuerfas dat proprietates locis ex sic & illes non multum alterant ipsorum natu- am versus Aquilonem, locus est calidus: & versus Meridiem, locus est frigidus: & versus Orientem, locus est frigidus & yehementer, tum ex niui- bus, tum quia directus est locus vento Aquilonari. Si ad Ori- entem, quia directus est locus vento Aquilonari. Si ad Ori- entem, quia directus est locus vento Aquilonari. Si ad Ori- entem, quia directus est locus vento Aquilonari.

nulla interiecta membrana distinguuntur. *Aristot. Problem. sec. 10. text. 10.* Monstra in ouis sunt pro ratione separationis albuminis, & pro quantitate vitelli. *Jo. Gra. in 4. de gene. ani. c. 4.* Monstra vocantur praecantus citharædorum, quos inarticulate canunt, vt experiantur chordatum discordantiam, est secundum conuenientem melodiae rationem extensa sunt. *in 1. post. cap. 18.* Monstra nec sunt naturæ particularis, nec secundum particula- rem naturam: sed sunt secundum vniuersalem naturam, quia nihil est in vniuerso præter naturam. *in 2. Phys.* Monstra sunt peccata naturæ, nec ea facere natura intendit, ideo natura finis non est monstra procreare. *Idem ibid.* Monstra concretere & generari faciunt quædam loca in caelo, cum illis luminaria conueniant, & impediunt in propria, & efficaci materia figuram humanam generari. *Ab. Mag. in 2. de minor. tra- ctat. 3. c. 2.*

Monstrum.

DEFINITIO. ET ETYMOL.

Monstrum, Græce, *τερας*, et, *αἰετός*, & *τετραπόδες*, uel, *ἑρπύλλης*, monstruosus. *Hebr. Mispel, Dent. 13. 2.* à verbo *Haphabb*, splenduit, il- lustrat, *Perah*, peritulos, quod monstra & portentosa homines qui- busdam mala portendunt ad meliorem mentem reuocent, vel à peccatis abstergant. Diferunt autem sic, monstrum, prodigium, porten- tum, & prodigium. Diferunt autem sic, monstrum, prodigium, porten- tum, & prodigium. Diferunt autem sic, monstrum, prodigium, porten- tum, & prodigium. Diferunt autem sic, monstrum, prodigium, porten- tum, & prodigium.

SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Monstra licet sint ex natura, tamen non à natura sunt per se, sed à materia defectum. *in 2. Phys. tract. c. 4.* Monstra quæ à natura producuntur, potius occasionata quam à natura debent. *Ab. Mag. anim. lib. 18.* Monstra propter quatuor causas sunt: primo propter materiae defectum: secundo propter materiae superfluitatem: tertio propter qualitatum improprietatem ad materiam: quarto propter quantitatis multitudinem. *Ab. Mag. in 2. Phys. tract. c. 63.* Monstra propter diminutionem materiae tribus sunt modis: se- cundo diminutionem membrorum, & non secundum naturam: secundo secundum diminutionem, & secundum nu- merum: tertio secundum numerum, & non secundum magnitudi- nem. *ibid.* Monstra, quæ sunt propter diminutionem materiae secundum quantitatem magnitudinis, vel secundum numerum, vel secundum qualitatem sunt, vel ex diminutione materiae, vel ex debilitate materiae formatae, quæ non potest formare, nisi partem de mate- ria respicit aliam: & sic contra, quæ propter superfluitatem mate- ria. *Ab. Mag. in 1. Phys. tract. c. 3.* Monstra magis sunt in animalibus, quam in plantis: quia ani- malium semen mollius est, & plura exiguntur ad terminationem materiae feminis plantæ: & animal est difficilis generationis & peritulos. *ibid.* Monstra generantur propter corruptionem alicuius principii. *in 1. Phys. tract. c. 63.* Monstra si duo capita habent, vel duo alia membra, vtrum sint animalia, vel plura, patet ex hoc, si cor vnum habent, sunt vnum animal: si plura, plura. *ibid.* Monstra ex homine & cane oriri non possunt, quia tempora gra- uia in homine & cane plurimum differunt, & nullam nati- uitatem tempore potest. *Arist. de gen. anim. 4. c. 4.* Monstra dicuntur, quod præcedant forma multimembri. *ibid.* Monstra vnum vel plura esse iudicandum est, si principium, vt corpus vnum, vnum animal: si duo, duo animalia: partes vero super- fluitates generationis sunt. *ibid.* Monstra parua quadrupes pariant: homo autem & grandes animalia tres pedes minus, & equi, & alini: quia parua, vt canes, iues, & equi, quæ longe fecundiores sunt, quam grandes, & monstra animalia solent, cum plura femina coherescunt & confunduntur. *Ab. Mag. in 2. de minor. tract. 3. c. 2.* Monstra autem ex geminatis illis consistit, quorum vitelli

Mora.

DEFINITIO. ET ETYMOL.

Mora, expectatio, temporis dilatio, cunctatio: *diarevō, diarevō, diarevō, diarevō.* *Hebr. Hekhabah*, à verbo *hahab*, supplantauit, quod proprium eorum est qui moras nectunt.

SENTENTIAE POETICAE.

Quid. II. Metam. *Sed mora dampnosa est, nec rei dubitare remittit: Dum super est aliquid, cunctis caramus ad arma.* *Lucan. 22. Tolle moras, semper nocuit differre paravis, Sen. Thyest. Serum est cavendi tempus in medijs malis, Silius 4. Manil. 4. Pelle moras, breuis est magni fortuna fauoris, Mora saepe malorum. Dat casus. Quid. I. Remed. Vidi ego quod fuerat primo sanabile vulnus, Dilatum longa damna tulisse mora. Quid. Epist. 18. Longa mora est nobis omnis, quæ gaudia differt: Da veniam fuisse, non patienter amo. Nam mora dat vites teneras, mora percoquit vinas, Et validas egere, quod fuit herba facit. Quæ præbet latas arbor stantibus umbras, Quæ postea est primum tempore virga fuit. Tunc patet in arboribus summa, tollere reuelli, Quæ stat in immensum viribus aucta suis, Ibidem. Verba dat omnis amans, reperitur, aliment a moranda, Ibidem Epist. 19. Assumpsit vites, auctas, flamma mora est. Quis, fuit nunquam paruis vel tempore longo Ex spe, quam dederat tu mihi, crescit amor. Sen. Agam. Omnis, nimium longa properanti mora est. Quid. 4. Met. Ad opem breuis hora ferenda est. Sen. Agam. Proinde quicquid est, da spatium & tempus tibi, Quod ratio nequit, saepe sanauit mora. Quid. 3. Fall. Differ haberi parua commoda magna mora. Periculosam in salutis negotio dilationem esse. Crastina quis differt meliorem in tempora vitam. Quis rede hunc dicat censuisse sibi? An qui promisit veniam, si crimina plangas Crastina promisit tempora certa tibi? Qui piger est hodie super ad mandata monarcho, Ipsius obsequio cras minus apertus erit. Emporij tempus, nunc est, si fluxerit illud, Postea iam nulli quaerere lucra licet.*

HIEROGLYPHICVM.

Sunt qui tradant credi solitum, *Fornicam* eo nunquam exire quo yelperilio vel semel accesserit: atque ideo *Fornicam* sub *Sperrilonis* ala positam, & *mora* & tarditas aut impedimentum si- gnificatum habere. *Pier. Taler. lib. 25. pag. 23. D. Tide Cumãgrio, Festinatio, Celeritas.*

EMBLEMA.

Nunquam procrastinandum. Emblemata III. Andr. Alciati. *Alciata gens insignia sustinet Alci.* *Pinguib.*

INDICA

Vnguis & quid sit...
Constat Alexandrum respondisse roganti
Qui tot obisset tempore gestis brevis?
Nunquam, inquit, differre volens, quod & indicat Alce,
Fortior hac, diuibus, cogor anna fieri.

Morbus.

DEFINITIO: ET ETYMOLOG.

MORBUS, Græce νόσος, & νόσος, νόσος, morbosus dicitur.
Hebr. Chol, & Machalch, a verbo Machal, Machal, infirmus
fuit, infirmatus est. Morbum quidam dictum existimant
quasi uigam rē sūe, fatum vite humanæ, seu mortis prænuntium.
Est autem morbus, habitus cuiusque corporis contra naturam qui
vsum facit deteriore. Ita dicit Cæcilius Sabinus in libro, quem de
edicto ædiliū curulium composuit, Labonem Iurifconsultum
distinguisse. ex Aulo Gellio. lib. 4. c. 2. Noct. Atticarum.

Morbus & vitium ita differunt, quod morbus cum accessu dif-
fessuq; est, vt febris, infania, quæ à Græcis phrenesis dicitur. Vitium
verò est, vt cæcitas, claudicatio, vecordia.

BIBLICI LOCI.

Morbi ex peccato vt plurimum proficiuntur, Matthæ 9. v. 2.
Marc 2. 5. Luc. 5. 20. Ioan. 5. 14. 1. Cor. 11. 30.

SENTENTIAE POETICAE.

Quid. Pont. 4.

Non est in medico semper, repletur vt ager,
Interdum docti plus valet arte malum.
Cernis vt in molli sanguis puluone remissus
Ad Stygia certo limite ducat aquas?
Afferat ipse licet sacra Epidaurius herbas,
Sanabit nulla vulnere cordis ope.
Tollere nodosam nescit medicina podagram,
Nec formidatis auxiliatur aquis.

Idem 3. Pont. 7.

Curando fieri quædam maior a videmus
Vulnere, qua melius non tetigisse fuit.

Quid. 3. Pont. 9.

Non eadem ratio est sentire & tollere morbos.
Sensus inest cunctis, tollitur arte malum.

Quid. i. Remed.

Opprime dum noua sunt, subis mala semina morbi,
Et tuus incipiens ire resistit equus.

Ibidem.

Principijs obsta, sero medicina paratur,
Cum mala per longas inualuerit moras.

Sed propera, nec te venturas differ in horas.

Perfius 3.

Elleborum frustra, cum iam cutis agræ tumebit,
Poscentes rideas: veniens occurrit morbo.

Remed. Ouid. i.

Nam quantum variant animi, variabimus artes:
Mille mali species, mille salus erunt.

Corpora vix ferro quædam, sanantur acuto,
Auxilium multis succus & herba fuit.

Antholog. Sacr. Iacobi Billii.

Quos fructus aduersa valetudo pariat.
Quis, bona quot nobis, quot morbus commoda secum

Afferat adueniens, commemorare queat?
Fastus abis, cadit ambitio, fugit ardor habendi:

Cum ludæ fugiant turpia, verba procul,
Angitur obnoxas mens irrequieta priores,

Nec liber sceleris curfus, vt ante, datur.
Ergo (breue vt faciam) sic sano corpore siue,

Victurum vt spondes, cum male corpus habet.
In morbis consolationem ab animo petendam esse.

Cum grauis excruciat morbus, cum saua podagra
Te premit, & lectus debile corpus habet:

Vulneris auctorem suscepto vulnere lauda,
Vulneris ista tibi certa medela datur.

Viq; canens cithara, si dium si rupert vnâ,
Mox citharam è manibus ponit, ore canit:

Agra suis menti si cum caro denegat vsus,
Gaudia mentis tibi, carno iacente para.

Euripides in Bellerophonæ.

Nôσαι δὲ δυνάμει μιν εἶν' ἀδύνατοι,
Αἰεὶ ἐν δυνάμει εἰναι δὲ τὸ νόσος.

Idem δὲ αἰσῶν, ἀδύνατοι δὲ νόσος ἴσως,
Εἰ δὲ τὸ τὸ δυνάμει αἰσῶν, ἢ εἰ δὲ τὸ τὸ.

Morbi mortalium alij sponte & nostra culpa sunt,
Alij diuinis immittuntur, quibus lege

Medemur, sed hoc tibi dicere volo,
Si dā turpe quidquam faciunt, iam non sunt dā.

Πολλοὶ καὶ ἐν εὐκαίῳ ἔχον νόσος.
Τὸ καὶ ἐν πάσι τοῖς ἰσχυροῦσι νόσος,
Δὲν τῶν κακῶν ἔχον τὰ πῶς ἔχει δὲ οὐκ.
Μυλο μολέστους ἴσα ἀγρίτῃ δὲ ἄλλοι μὲν
Ὅσοι σὺν τὸν αὐτὸν ἰσχυροῦσι νόσος,
& ἔχον τὸν ἴσον ἴσως ἔχον τὸν ἴσον.

PHILOSOPHICÆ SENTENTIAE.

Morbi qui faciunt pulmonem durum, aut turbulenti
mentis, aut caliditatis & crudinalis excessu, vt in febribus
spiritum faciunt: quia non possunt tollere longitudo
nem, & deprimere, & tandem cum amplius non possunt
moriuntur expirantes. Arist. de iuuen.

Morbi committendi vim habent exuperantiae nimis,
excessum vel defectum efficiunt: quare morbum confidit
est. Arist. Problem. sec. 1. num. 1.

Morbus si per humidam, aut frigidam materiam
tempus accidens contrarium tollere illam poterit. Et
tempus temporis subsequatur, interitum: quo etiam fit, vt
leant, agrotare tempore mutato incipiant: corporum
temperamentum mutari necesse est, quippe, quod non
rum, etatum, locorum statum idoneo aptum sit augere
ibidem.

Morbus est defectus, aut excessus in corporibus
teria, & ordinem mensuram non sustinentibus. Plat. En
cap. 1.

Morbi humani causas habent a mutationibus quibus
transsecus, vel extrinsecus orientibus, cum curantur ex
millo sanguine, vel ieiunio. Idem Enn. 2. l. 9. c. 14.

Morbus nobis molestus est, quia nihil in nobis
cum, sed est penitus alienus, propterea manifestior incipit
xum diuersus nobis occurrit: quæ verò nostra, nolque
abique manifesto sensu nobis insunt. Plat. Enn. 5. lib. 2.

Novus Homerus petulantiam vocat, eamque grauat
olim Græcorum, dixit, nullum vnquam huic remedium
preterquam fugæ ac secessus, quemadmodum hodie vni
men apud Herodianum inuenio, vt quæ sine diffinitione
preteritum in vrbe, ob aduenas vendit, ter virgente
nientes, ex consilio medicorum Laurentum secessisse,
frigidioris afflatu & odore lauricius regionis periculum
Valere enim plurimum aiebant ad eius euitandam com
odoramenta. Quæ circa in vrbe Roma plerique vnguenti
mis nares atq; aures opplebant, suffragia afflida: vicia
rodianus. 24.

APOPTHEGMA.

Sacerates interrogatus, quid morbus esset? respondit,
corporis. Stob. ser. 98.

Plato dicere solebat, si me interrogares, quo prætere
melius habeant corpora? responderem vique, laurici
morbo remoto. Ficin. l. 5. de hominis natura.

Alcæon rogatus, vnde morbi accidenter? respondit
ficiem causam, propter excessum caloris aut locum
terialem ob causam, abundante aut deficiente alimento
in aliquibus vasis, vt in sanguine, medulla aut cerebro: hanc
autem ab extremis caulis eos nasci propter quassam aquam
nem, lassitudinem, rerum penuriam, aut his similia. Stob.

Diogenes: Earum domorum, in quibus reperitur corpora
multos esse mures & felces: sic etiam corpora quæ multum
perent, multos quoq; morbos ascit, ere dicebat. Stob. ser. 98.

Epaminondas, Tempore belli Leuſtrici, quum acced
dam strenuum virum perisse morbo, per iocum dixisse
de fucilli moriendi otium in tantis negotiis? Frequent
non minima morbi pars est, imaginatio morbi mentali
giorem solet excurrere negotiorum ardor. Eras. l. 5. app.

Democritus dicere solebat, si corpus animum in
haudquaquam futurum vt ille muneris male admittit
effugeret. Animus in corpore veluti praesidio collocatus
men pleraq; mala corpori ab animo veniunt.

Anonymus, Chryssippi discipulus medicus non ignobil
nem regis amicum quendam ex nimia iūtemperantia mor
rantem, negauit posse sanari, quumq; alter medicus Ep
lippus se sanaturum polliceretur, respondit illum ad mor
respicere, se autem ad animum. ex Cels. l. 3.

SIMILITUDINES.

Chryssomi, Exorto aliquo qui ventis & tempeſtati
natur, iunc arbutum aliquid, & pone in opaco & aquo
co, & videbis, quod multum a fortitudine & dignitate
bitur, quam habuit eo loco, vnde constat esse translatum
corpore molli reddito & delicato, necesse est & animum
pare ex corporis morbo. Sicut in chordis contingit. Ch
sunt ipsi sonitus molles & delicati, & non conuenienter
etiam artis ratio deprauatur, & cogitur vitio ferate ch
Sic

ne, quæ nascitur ex huius panis vi dormiens. In cap. decimoquarto

Augustinus. Vt in corpore dicebamus aliud esse, morbos & vulnera curare, quod pauci homines bene facere possunt: aliud autem, famem sitimque sopire, & cætera in quibus subuenire hominem homini vulgo: passimque conceditur: Sic in animo sunt quædam, in quibus excellentia illa & rara magisteria non admodum desiderantur: ut cum hortamur & monemus, ut hæc ipsa indigentibus exhibeantur, quæ corpori exhibenda esse diximus. Cum enim hæc facimus ope subuenimus corpori. Sunt vero alia quibus multimodi varique morbi animam magna quadam & ineffabili ratione sanantur. Quæ medicina nisi diuinitus populis mitteretur, nulla spes salutis esset, tam immoderata transgressione peccantibus. De Veræ religione.

Polybius. Vt in vicibus euenit, ut si illis medicamentum curandi gratia adhibeas, vlcus ipsum vi medicaminis refrigatum augetur: si vero curam eius negligas: longe magis sua ipsius natura exortitur: neque prius desinit, quam omne subiectum corpus corruptum labefactumque sit: Ita animis quoque confimiles interitum morbi ac tabes accidunt, ut nullum ex reliquis animalibus homine atrocius atque efferratus fiat: cui si interdum veniam aut impunitatem aliquam concesseris, aut aliter benignitate eum fueris prosequutus: id omne dolam fraudemque exultans, deterior fit, & erga beneficium longe magis infidus. Si vero te contra opposueris, nihil est adeo durum, crudele, nefarium, quod non facile aggreddiatur, laudem sibi eam temeritatem existimans, donec ad extremum omnino efferratus animus humanam naturam exiit. Lib. 1. Hist. fol. 38.

Demosthenis. Quemadmodum corporis morbus non tectus, nec laudatus sanatur: sic nec animus male custoditus curatur: Apud Max. ser. 26.

Ciceronis. Quemadmodum oculus turbatus non est probe affectus ad suum munus fungendum: & reliquæ partes, reliquumque corpus, cum à statu motum, officio suo ac muneri deest: Sic conturbatus animus non est aptus ad exequendum munus suum: munus enim animi est, ratione vti. Lib. 3. Tuscul. q.

Ut medici, causa morbi inuenta curationem iuuentiam esse putant: Sic nos ægritudinis causa reperta, medendi facultatem experiemus. Lib. 3. Tuscul. q.

Ut natura alius ad alium morbum procliuor: Sic animus alius ad alia vitia propensior. Lib. 4. Tuscul. q.

Seneca. Hi quorum pedes dolor repetit, aut vino aut balneo abstinent, in cætera negligentes: huius à quo sapi infectantur, occurrunt. Sic in animo nostro sunt quasi causariæ partes quibus adhibenda curatio est. Lib. 2. ep. 69.

Confusis oculis protant virentia: & quibusdam coloribus infirma acies acquiescit, quorumdam splendore præstrangitur: Sic mentes ægras stulticia læta permalescit. Lib. 3. de ira, c. 9.

Ut sciera ad leuem tactum, deinde etiam ad suspensionem tactus condoleseunt: Ita animus affectus, minimis offenditur, adeo ut quosdam salutaris, epistola oratio & interrogatio ad liem euocent. Lib. 3. de ira, cap. 10.

Quemadmodum in corporibus dum valida sunt, nihil sentitur ex putridis humoribus hinc inde sparsis: vbi vero infirmitas aliqua contigerit, omnia mouentur, siue ruptum quid, siue distortum, aut aliquid aliud in corpore putredine affectum fuerit: sic & ciuitatum & tyrannorum, dum foris bella gerunt, obscura vulgo mala sunt, quando autem finitum bellum confertur, omnia clucescunt. Demost. Olynth.

ADAGIA.

Idem quædam. Olim iustitiam in eos, qui parum commode, parumque salubriter viserent. Desumptum ab Isthmiorum ludorum tempore, quod in sex libre & morbis obnoxium fuisse obnoxientem hominum concursum, restatur Suidas & Hesychius.

Herculanus morbus. Hæc dicitur. De morbo insanabilis dicitur. Hercules enim morbus quem & sacrum & comitalem appellant, ex eorum est morborum numero, quibus nulla medicorum ope succurri potest. Zenodorus.

Herculana scabies. Hæc dicitur. De scabies facili & incunda, que desideret Herculana, id est, calida balnea. Conueniet, opinor, in eos, qui nimio studio aut labore studium offenderunt, ut quibus aliquo laxamento opus sit. Das heimlich leiden.

Ipsa senectus morbus est. In senum imbecillitatem, que ut morbi ceteri absint per se mala valetudo est. Terentius in Phormione. Cui addatur Senarium ille.

Idem quædam. Metue senectam, non enim sola aduenit.

Vide Ægritudo. B B B B Morcs

Mores.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Mos moris est vitæ institutum, consuetudine firmatum. *Idem*, *Idem*: Heb. *Derec*, via trita, pedibus calcata: & metaphoricè, pro consuetudine seu more consueto. Galli de homine consuetudinem sequente, dicunt; *Il va son grand chemin*. à verbo *Dar*, calcavit pedibus, incesit.

¶ BIBLICI LOCI.

Mores gentium, 2 Reg. 11. 14. Israelitarum, *Ab. 13. 18.* Christianorum, *Heb. 13. 5.* corrumpunt bonos mores colloquia prava, 1 Cor. 15. 13.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ελευθερον φιλοσοφει τον αυτον τροπον.

Ingenuos serua tuos ipse mores.

Καλον φρεσι καρπον οι ευμοι τροπον.

Καταξι δ' αυτος εις ιουδατος βίος.

Bonum proger minant fructum probi castiq; mores.

Fructus autem bonus est bene composita vita.

Sen. Agam. c.

Nam serua nunquam est ad bonos mores vita.

Quem pauciter peccasse, pene est innocens.

Quid. 3. Art.

Maism opus mores composuisse suos.

Plaut. Trin.

Mores mali quasi herba irrigua succreuerunt uber-

rime.

Neq; quiddam hic vile nung; q; nisi mores mali:

Eorum licet iam messem metere maximam.

Plaut. Trin.

Nunc mores nihil faciunt, quod licet, nisi quod lubet:

Ambitio iam more sancta, si libera sit a legibus.

Ibidem.

Mores leges perdaxerunt iam in potestatem suam.

Ea misera et iam ad parietes sunt fixe clavis ferreæ.

Pbi malos mores affigi nimio fuerat equius.

Ter. Heaut.

Quam multa iniusta, ac prava sunt moribus scil-

icet prauis.

Quid. de med. faciei.

Prima sit in vobis morum tutela: puella

Ingenuo facile conciliante placens.

Certus amor morum formam populabitur atq;

Hor. 3. Carm. 7.

Prima nocte domum claudit: neq; in vias

Sub canis quaruula despicit tibia.

Et se saepe Vocant.

Quid. 3. Art.

Sint modici vitæ paruas, utring; lactum:

Et summos dentes ima labella regant.

Nec sua perpetuo contendant illa visu:

Sed leue nescio quid semineuim; sonent.

Ibidem.

Est q; in incessu pars non remnenda decori.

Allicir ignoro; illa fugatq; Viras.

Ibidem.

Carpe cibos digitis est quidam gestum edendi.

Ora nec immunda tota perunge manib;

Nene dum præsime dapes, sed desine citra.

Quam cupias paulo quam potes esse minus.

Idem 3. Art.

Nec coram mixtis cerue summisso medullas,

Nec coram dentes perfricuisse probem.

Ista debunt faciem, sed erunt deformia visu:

Multaq; dum sunt turpia, facta placent.

Quid. 2. Art.

Certa sibi à nobis dabitur mensura bibendi:

Officium presert mensq; pedesq; suum.

Iurgia præcipue vino stimulat a caneto,

Et nimium faciles ad fera bella manus.

Occidit Eurycion stulte dat a vitina bibendo:

Aptior est dulci mensa merumq; ioco.

Quid. 3. Art.

Sed minimus labor est sapienter iactibus viti:

Maism opus mores composuisse suos.

Tunc sumus incauti stultiq; aperimur ab ipso,

Nedaq; per lusus pectora nostra pateat.

Ibidem.

Pertinet ad faciem et apud compescere mores:

Candida pax homine; trux decet ira foras.

Ora triment ira nigrescunt sanguine gena:

Lumina Gorgoneo sautes auget micant:

Odium immodicos experio credere falsus:

Super faciem odij semina visus habes.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Sed cum duo sint virtutum genera, alterum carum, in ratione esse dicimus alterum earum, quas morales & ratione habentiaque & exercitationis indigent, & temperant.

Morales & voluntaria moribus, à quibus nomen ducunt paululum à consuetudine deflexit, omnino comparantur. perspicuum est, nullam omnino moralium virtutum in nobis natura: nihil enim quod insitum & innatum est, aut affuecit: vt lapis, qui suapte sponte dcorum ferret, non sublimè ferri affuecit, ne si miles quidem cum quis insitum suefaciat, emittat: eodemque modo, nec ignis dcorum, neque quicquam aliter, atque ipsius natura ferat, potest affuecitur à natura, neque contra naturam nobis insitum virtuti factique sumus ad eas & percipienda natura, & efficienda consuetudine. Iam vero que nobis à natura tributa sunt facultates accipimus, deinde officii munericibusque sumus vsq; 2. E. h. lib.

Plura moribus, quam viribus vincimus Quint. Dec. 3. Ea magna voluptas est, æqualem ac patrem verbis vita atque ita viuere, vt omnis oratio moribus consonet. Cic. 2. boni approbat verba.

Imitium moribus facilis, neq; aimium diffidit. Cic. off. Acad. 1. Mores iusti peculium sunt pretiosissimum.

Mos bonus stabilior est lege, Secar. apud Stob. Mores mali, quasi herba irrigua, succreuerunt vberime. in Trin.

Nam fera nunquam est ad bonos mores vita. Quem pauciter peccasse, pene est innocens. Sen. in Ag. Morosi, qui sunt perueris moribus. Curiosi qui in malitia fieri expolunt.

Ille est morosus, qui multorum morum inter se conest, vnde senectus morosa, auctor Seneca: quando res per nimio hominis curia fastidientis satisfaci, ea proprie morosus Porphyrius.

Vsq; adeo morosi sumus, vt nobis non satisfaciat Athenes. Cic. lib. 1. de Oratore. Hæc, autem eum dei non inueniunt in alijs.

Morositas in congressu & consuetudine difficilis, aut definiti potest. Osi, autem os totiusque visus iugiter est à diuina pietate.

Morosum cum iure quis appellat, qui quo aliquis in hagar. Ne pergas, inquit, mihi molestus esse. Ac ab aliquo haud dignum existimat, contra refutatur, & cum res liberalis sit, ementibus quanti vendat, nunquam eloquitur datur sint, rogat. Et iis qui honoris gratia celebrantur, aut minime fore vt exhibeantur. Nec vero quemquam repellentem aut vigentem, aut pede prementem, tenet, iubente amico symbolum conferri, hoc etiam argere perire conuenit. Si in via pedem offenderis, exereat nec ferre potest, vt quempiam diutius operatur, idem tu, neque sermonibus, neque salutatione oblectatur: nec faciat, aut supplicet, facile adduci potest. Theophrastus in ribus.

Eorum quæ in moribus fugienda sunt, tria esse generatiositatem, Impotentiam, & Feritatem: quorum per quæ sint duorum contraria, alterum enim Virtutum, Ceterum alterum vocamus. Arist. lib. 7. Eth.

Qui nec factum quid dicunt ipsi, & tamen eos qui permolente ferunt, agrestes & duri videntur. At vero, q; facietis modum quenda adhibent, vt vrbani nominantur, nis moribus præditi: morum enim he sunt indices morum enim corpora, sic mores est monitionibus indicantur.

Interpres Galeni mores bifariam paritur: alios nempe hos acquisitos. Innati mores sunt, ex complexionem hanc ne naturali: acquisiti parantur, & doctrina, & consuetudine illud Menandri: corrum punt bonos mores colloquia p. on dñi xevòs opiditay q; q; Paulus in ep. 1. ad Cor. 15.

Mores cum ætate mutantur. Idem in oratione pro C. Non ingenerantur mores, tam à stipe generis acie exiis rebus, quæ ab ipsa natura bonis à vitæ consuetudine tantur, quibus alimus & viuimus Carthaginenses mendaces; non genere, sed natura loci: quod prope multis & variis mercatorum sermonibus ad studium dieo quælit vocabantur. Ligures montani, duri atq; ager ager ipse nihil ferendo, nisi multa cultura, & m quælitum. Campani semper superbi bonitate agrorum magnitudine vrbis salubritate, descriptione, pulchritudine copia atque omnium rerum affluentia, primum illa rogantia, quæ à maioribus nostris alterum Capua conlauit, deinde ea luxuries, quæ ipsam Hannibalem armatum voluptate vicit. Idem in Orat. 16. comita Rull. in p.

PC

POLYA

ationem morum plerique pro rerum statu conuertunt.

mutauit genus aut mores. *Lilius, Decad. 4. libro se-*

veram virtutem rectaque ratione stabilitam nunquam
foruere vis in contrarium posse conuerti: ita consilia
bonasque naturas indigne grauibz calamitatibus affli-

abardum pro credere vna cum fortuna mutari. *Plur. in*

populi mores sunt, vti suo quam Reipublicæ magisque po-
gloriz studio plures agant. Hinc rerum ac nominum
dum plerumque qui potior flagitio est, vbi armis fu-
tyrannos amores damno publico oppressos esse dicat.
regre exsequis digni, quibus si fides rerum gestarum obiti-
neque honestos premis memoria frustari sinit, neque
illustremque famam procedere) nequiquam
vritus cum verum illud atq; vnicum decus pessimo cuiq;
demeretur, demptum impie bonis. *Aurel. Victor.*

neque amici, neque inimici homines inter se existunt: a-
nem cuiuslibet, aut morum similitudine in concordiam &
mores morales coniungunt, aut moribus discrepantes in ini-

aducant. *Procop. de bello Vandal. l. 2.*

tantum quam singulorum hominum mores sunt: gentes
alioz racundiz, alioz audaces, quædam timida: in vinum, in
pnyones alioz sunt. Athenienium populum fama est ce-
de supra vires audacem esse ad conandum: Lacedæmonio-
natorum, & vix ea quibus fidi ingredientem. Non ne-
de totam Asiæ regionem inania parere ingenia, & Rho-
tam diorem sermonem esse, quod excellere inter finitimas
videntur. *Lin. Dec. 5. l. 5.*

Seniores Lepidum Æmilium Augurem, quod ex mil-
coadusisset, adesse iusserunt. At nunc si quis tanti ha-
re Senator agnoscitur: adeo mature a rectis in vitia, à vi-
præcipua à præcipua peruenitur. *Vell. Patere. libro se-*

homines in reges, velut vnicui exempli mores formant. *Lin.*

Et quæ ad felicitatem ciuitatis & virtutem omnium maxi-
am afferent momentum, ita demum permanere immobilia
inducatur, si moribus & educationi ciuium implanta-

am firmam voluntatem ex his elementis oriri, quæ ne-
est validissimum vinculum: eam porro disciplina (quæ
vitem gerit) apud iuniores effici. *Plutarchus in Ly-*

prodest foris esse strenuum, domi si male viuatur. Expu-
suerit, corripiantur gentes, regis iniiciantur manus:
accusatio officium & verecundia sua conlittere, partium
tas celo cumulo sedem stabilem non habebit. *Paler.*

nostrum moribus non amplius habitant præci an-
nonnullis grauitas superbie, iustitia stulticia, fortitudo in-
pendentia facultatis nomine appellatur. Contra vero quæ a-

præciosos odiosa erant, hæc nunc extolluntur, & hominibus
admiranda bona videntur: & ignaua curritas, maligni-
tas pro sapientia habetur, & qui omnibus in rebus sunt
dociles ac tractabiles censentur: quæ vitia iam multas
gentes ciuitates euerterant. *Dionys. Halic. l. 9.*

in commutandis moribus hominum medius annus va-
cipium plus. *Plinius Panegy.*

mentum morum ex minimis quoque licet capere: Impu-
dicitia ostendit, & manus mota, & vnum interdum re-
ad caput digitus, & flexus oculorum. *Seneca*

que videris orationem corruptam placere, ibi mo-
a recto detrahitur, non erit dubium. *idem, episto-*

in solum, sed publice furimus. *idem, epist. 95.*

¶ APOPTHEGMATA.

dicere solebat: Neque vinum austerum aptum esse po-
mores agrestes hominum conuersationi. *Srob. ser. 4. de*

Musicos in ius vocabat, dicens quod lyrae chordas con-

antimi mores negligenter. *Laert. l. 6.*

aliquando spectans lithmia certamina, quum alter pu-
ceus, totumque theatrum exclamaret. O, Chium Io-
vide, inquit, cuiusmodi sint hominum mores: cæsus si-
vociferantur. Solent isti ob dolorem exclamare.
dolebat, silebat: qui læsi non erant, exclamabant.

Augustus Cæs. Livia & Iulia Augusti Cæsaris filiae, in gladi-
torum spectaculo cum omnium formosissimæ essent, omnium o-
culos in se conuertebant, comitatus dissimilitudine. Liviæ quip-
pe cingebant viri graues, Iuliam vero iuuenes lasciuientes & la-
xuriosi, Augustus igitur pater cum hæc videret, intellexit demum
quam diuersis moribus filias haberet. *Erasmus libro apophthegm.*
ex Suet.

Alphonsus cum Syracusanum quendam equitem truculentis
morbis hominem barbarum appellasset, atque ille quod præclara
patria Græca origine esset, nomen barbari abhorrens, iniquo animo
ferre iniuriam videretur: Ego, inquit rex, non à patria soleo, sed à
morbis barbaros definire. Docuit autem non ex patria vel parenti-
bus, sed ex moribus, eum leonem ex vaguibus, iudicandum esse. *Pa-*

Aristippus. Vterque Dionysium coluit, Aristippus & Plato: sed
Aristippus à deliciis aulicis, quum adesset non abstinerebat, Plato
etiam inter regalem luxum frugalitatem seruare nitentur. Itaque
quum Plato reprehenderet Aristippum, quod adeo lautis indul-
geret: rogauit, quid sentiret de Dionysio, num vir bonus videretur?
quum respondisset, Videri bonum: At qui ille, inquit, me multo vi-
uit lautus. Proinde nihil vetat, quidem & laute viuere, & bene viuere.
Laert. l. 2. c. 8.

Philippus: Duo erant fratres, quorum alteri nomen Amphote-
ros, quod Græcis sonat ambo, alteri Hecateros, quod illis sonat vter-
que: Philippus animaduertens Hecateron esse cordatum, ac geren-
dis rebus accomodum, contra Amphoteron ineptum ac degene-
rem, inuertit illis nomina, dicens Hecateron esse Amphoteron, Am-
photeron autem esse Vdeteron, id est, neutrum. Significans alterum
fratrum, videlicet Hecateros duorum in se virtutes compleri: alteri
nihil relictum. Itaque ei qui Amphoteros dicebatur, mutauit no-
men in contrarium, vt ad irrogos diceretur, quasi nullus pretii. *Plur.*

Agis. Historici narrant, Agidem puerum in summis deliciis esse
educatum, sed simulatque adolefcens ad Reip. gubernacula admo-
tus est, incredibili mutatione, reiectis pristinae vitæ voluptatibus,
huc totum animum adiecit, vt Spartam barbarorum ac Græcorum
morbis corruptissimam ad pristinam frugalitatem reuocaret, quæ
res illi fuit exitii causa. Vtinam autem ceteri principes, quorum
prima ætas fere luxu deliciisque corrumpitur, saltem cum Agide
tum animum vertant ad bonam frugem, cum regni habenas acci-
piunt. *Plur. in Lacon.*

Themistocles. Adolefcens in comotationibus ac mulierum amo-
ribus volutabatur. At postquam Miltiades factus imperator apud
Marathonem deuicisset barbaros, iam nullus offendit illum que-
quam agentem præter decorum Percontantibus autem, cur mores
tam repente mutasset? Miltiades ait) nunc me non patitur cessare
atque dormire. *Plur. in Themist. & in apoph.*

¶ SIMILITVDINES.

Lysidius Pythagorici. Qui corruptis obfcenisque moribus, specu-
lationes sermonesque diuinos immiscet, non secus faciunt quam
illi, qui cænofo pureo purissimam infundunt aquam, quæ cænum
conturbet, & suam ipsius contaminet puritatem. *In epistola ad Hip-*

Socratis. Quemadmodum vinum austerum non est aptum po-
tioni: Sic mores agrestes non apti sunt hominum conuersationi.
Apud Srob. ser. 2. de imprudencia.

Plutarchi. Vt apicula per omnia circumuolitans, id quod est vit-
le, domum adducit: Ita studiosus ex vnoquoque quod ad mores
confert, excerpt. *in mor.*

Seneca. Vt qui variis tempestatibus huc & illuc iactatus est, nec
tamen peruenit, non multum negauit, sed multum iactatus est: Sic
qui diu vixit, nec proficit ad bonos mores, non diu vixit, sed diu fuit.
Apud Eras.

Seneca. Placidus sapiens, & æquus erroribus, non hostis, sed cor-
reptor peccantium, hoc quotidie procedit animo: Multi mihi oc-
current vino dediti, multi libidinosi, multi ingrati, multi auari,
multi furiosi ambitionis agitati. Omnia ista tam propitius aspiciet,
quam ægros suos medicus. Nunquid ille, cuius nauigium multam,
vndique laxatis compagibus, aquam trahit, nautis ipsique nauigio
irascitur? Occurrit potius, & aliam excludit vndam, deinde aliam e-
gerit, manifesta foramina præcludit, latentibus, & ex occulto senti-
nam ducentibus labore continuo resistit, nec ideo intermittit, quia
quantum exhaustum est, subnascitur. Lentò adiutorio opus est con-
tra mala continua & fecundia, non vt desinant sed ne vincant. *Lib. 1.*
de tranquillitate.

Dionys. Nicæ. Mare interdum ita tranquillum videre licet, vt &
timidissimus, opinor, possit contemnere. Quid ergo? An propterea
illi credendum est, & neque anchoras, neque clauum, neque alia ad
salutem necessaria assumere oportebit, qui sit soluturus? Videbis
enim (si ita fors ferat) paulo post incumbente vento, tempestatem
fortem, & fluctus magnos, immensisque montibus pares curuos,
albescentes. Ita quoque cum qui modo tibi visus est mansuetus,
magnamque præ se ferre erga te beneuolentiam, & studium leui
causa

causa incidente inuenies ferum atque saeuum, & nihil non malefacere paratum *Orat. 7. de incredulitate.*

Plinij. Est India gens dicta Pandorum quae in pueritia cano sit capillio, in senecta nigrescent capilli: Ita nonnulli primis annis sobrii ac modesti: grandiores iam ad nugas & ineptissimas voluptates abiciunt sese, & quasi puerascunt, *Lib. 7. c. 2.*

Roterodami. Ut succina paleas ad se trahunt, magnes ferrum, chrysolia aurum: Ita quisque aspicit sibi suis aptum moribus. *In siml.*

Plutarchi. Bion inquit: Quemadmodum quicquid paxillo appenderis, id accipit suum: Ita quibusdam quicquid suaseris, admittunt: quicquid impoueris, ferunt. *In mor.*

Et trigidis. si quis tympanis circumsonet, in rabiem agi dicuntur, adeo ut seipsas denique discerpant: Ita quae bonas mentes compescunt, feras & agrestes irritant & efferaunt: ac quosdam offendit, quod aliis addit animum, puta musica, eloquentia, &c. *In moral.*

Plinij. Ferula folis asinis gratissimum est pabulum, ceteris animalibus praesentaneum venenum: Ita sepe quod alios offendit aliis voluptati est. *Lib. 2. c. 1.*

Ut gurgates aqua infusa incenditur, oleo restingitur: Ita quidam quo magis roges, magis frigidant: si negligis, vltro capiunt. Aut sunt quos officis alienis, neglectu prouocet ad amorem. *Libro 36. cap. 10.*

Aut ignem Chimerae montis semper ardentis, aqua accendi, sereno restingunt: Ita quosdam magis ores, minus commoueat: si dehorteris, vltro volunt. *Lib. 2. c. 1. 9.*

Erpini Roterodami. Apud Teogloditas lacus est, qui ter in die fit amarus aut iustus, ac rursum dulcis, totiesque etiam nox, unde & infans dicitur: Sic quidam in aequales, tunc alperis, nunc sunt blandi: aliquando profusi, mox fordidissimi vehementer amant, iam supra modum oderunt. *In siml.*

Ut inter res hominum millia nulla facies sunt per omnia similes, nec vlla voces: Ita suum cuique ingenium est, suus cuique mos. *In siml.*

Ut vasa parua, quorum alterum plenum sit, alterum inane; pulsata concennum faciunt diuacorum: Ita bene conuenit inter diuitem benignum & pauperem indignum. *In siml.*

In rem eandem diuersa specula varie reddunt, pro forma speculorum & aera: Sic idem factum diuersi varie interpretantur, pro animorum varietate: quod huic magnum est, illi paruum: quod huic pulchrum illi foedum erit. *In siml.*

Sicut in scissis non cernunt nisi proximae ad mota, contra fenae non nisi longiusculae dista: Ita quidam diuerso laborant morbo. Nam hic negligit amicorum res, neque curat nisi quod proprie ad suum pertinet negotium, contra alii suarum rerum negligentes, in alienis tantum sapunt. *In siml.*

§ HISTORICA EXEMPLA.

Inter Platonis placita illud item obseruatur: Ex variis caeli locis, a spectibusue diuersas ingenerari morum & habitus, siue contempationes. Quo argumento in Graecia tractu in adipiscendis disciplinis videtur aptiores multo, quam alicubi homines. At qui in Phoenicem vergant, aegyptumve, cum laudanda pecunia, id est, ut Graece dicam, *πεντακισμίων*, mire credi sagaces ingenio ad id praecipue facti. In suis enim vero, itaque proclius ac lubricis, quotquot barbarorum inuerti bellis comperuntur. Inuiri vel hoc ipsum comicus Antiphanes edocens, immanendum esse *πεντακισμίων*, id est, moribus locorum propriis atque vernaculis. Retegit & id iactatum apud Graecos *πεντακισμίων*, quo se re commonemus, in facta diuersa pro locorum varietate esse veluti legem.

Eos qui exulsa a sole mundi partes incolunt, constat ira caloris exuperantia in extimis extorret, ut intima frigoris plurimum concipiunt proinde insigniter ad timiditatem degenerare, & effeminatorem naturam: quo nomine feruituti sese mancipati omnes animaduertuntur: dilabitur enim intus calor, meatibus corporis laxatis, & quodam modo hiantibus sideris propinqui intemperantia. Argumento est cutis nigricans, e ducti fortissecus intus caloris copia. At qui gentia mundi, prunis, geluque torpenti terunt, nimio plus audacia praecellunt, candentibus corporum extimis, vtrique tamen inhiant feruere. Coelestium rerum studiosi aliquot, Saturno accepti in referunt meridionalium timiditatem, vitamque aui contrahunt. Sicuti Martis Planetae Septentrionalium a dorem bellicam, & animi praesentiam. Quando us sidera eiusmodi influere, ac praedee exuperantius videantur. Ceterum meridianae regiones hinc calore, hinc frigore contemperant, ad habitumque in primis congruum reuocant, tum prudentiora promunt ingenia & sapientiorum impetis praecipue aduata, factaque cuiusmodi feretalia situm videri Vitruuius opinatur.

Authores sunt, Germania incolae esse immanes animis atque corporibus, & ad instam feritatem valde vtraque exercere. Priusquam pubertatem attingant, plurimum operimenta nescire, corporum auditate gaudent, diuturnam esse illis pueritiam. Virilitatem ingratos saga denique admittere, aut arborum contegi libris

etiam si obrigescant hiemali feuitia vel paruis Rheni, quae mentis, magna sic quoque parte corporis nuda. *Celsus. R. c. 1. 1. Lib. 18. c. 18. Antiquarum lectionum.*

Quid Germanis animosus? Quid in cursu actus? Quae in rui cupidus, quibus innaescunt moriturque, quae in illis cura est alia negligentibus? Quid induratus ad omnia periam? *Seneae de Germanis.*

Pannonicos feroces intelligi Papinius voluit in silis, Pannosque ferrox, arcuque horrenda fugaci Armenia. *Reliquorum Coelium. Lib. 18. c. 22. Lethionum antiquarum.*

Lucani vt aliorum criminum, sic etiam luxuria & otio agunt. Quod si quis homini luxurioso mutasse aliquot mutatur, priuatur mutuo dato. Athenis etiam otii caue ferore tur.

Pisula contiuantes parentibus primitias libant, vt non nisi fraudaueris occidunt. Adulteri conuictus per vrbem vrbem licere circumducitur super asino & aliquot dies.

Et biopes praecipue sorores suas honorant. Reges linquunt regni successorem non suos, sed fratrum filios nullus sit successor, pulcherrimum ex omnibus & pueri creat regem Pietati & iustitiae student, aetates ipsorum tamen & cum in viis multa iaceant, nemo furatur. *Niculae de gentium.*

Apud Sunitas quotannis & adolescentes & virgines paludantur, & qui optimus esse iudicatus fuerit, virginem quamque ducit, deinde post eum secundus, & sic deinceps.

Ex Beoris nonnulli eos qui debent non solum in ductos, & federe iustos, copioso superstitio cooperunt: quod hoc passus fuerit, ingeniosissimus sit. Huiusmodi rationem Euripidis patrem Beorum genere notatum putant.

Persae, quod facere illi iurum est, ne id quidem dicunt. *Beoras* agunt u, qui ab eo flagellari iussa fuerint, quod reatorem fuerit. Ob liberorum nunc iustitiam praemia dant. Et pueri inter ipsos verum loqui dicunt, cui disciplinam, seu subditium, non verum Persam existimant, qui patitur occidit.

Vide Consuetudo.

Morositas.

DEFINITIO: ET ETYMOL.

Inter humanae conuersationis condimenta varia, dicitur num quod in feris, alterum quod in ludicris iucunditate & afficitur. Seria conuersatio cum quibusvis sic inflantur vt inhumana non videatur, quantum quidem per hominem bit. Moderatio huius nomine peculiariter apud Graecos dicitur *λευπρότης*, humanitatem vocamus, quod homine praeparat conuersationis natura quidem, quatenus natura humana officium debet *φιλανθρωπία*, quae est *φιλανθρωπία*, populis, militaritas, affabilitas, factitas, Specierum, non gentium sunt voces. Virtus humanitatis opponitur duo. In excelsa Blanditia, sui ambitu *αἰσχύνη*, *αἰσχύνη*, blandos, obsequiosos adulatoris complectens. In defectu Morositas, *δυσκολία*, diffidens, morosus, intracabilis, contentiosus, irascibilis, infertor, acerbos, alperos, inhumanos, inaffabiles ex se detrahens.

Vitium igitur in defectu, Humanitatis nempe vel Modestiae homines efficit morosos, importunos, irascibiles, iurgiosos contentiosum amantes. Nam cum affabilitate delectantur *δυσκολία* quidam euadunt, *δυσκολία* *δυσκολία* *δυσκολία*, *δυσκολία* nec dicunt, nec faciunt non ira adducti, sed odio quod minum, & nimio contendendi studio. Quapropter iustitiam amicitiam scilicet & captiuitas Morositas inimicitiam Aristoteles *μωροσός* vocat *δυσκολία* & *δυσκολία*. *δυσκολία* *ἀπὸ τοῦ δύσκολος*, quia male cum aliis conglutinantur contra *ἀπὸ τοῦ ἀδύσκολος*, adultores, *ἀπὸ τοῦ ἀδύσκολος*, quibusvis adhereret dicebantur. *δυσκολία* vero, quatenus pluri gentis *ἀπὸ τοῦ δύσκολος* malignam & perniciosam conueniuntur. Itaque *ἀπὸ τοῦ δύσκολος* ab Aristotele apponuntur appellatur: vt quasi manus illorum sit contra omnes hominum contra illos, quorum inhumana Morositas multas habet & differentias, ex quibus effigiem eius lector sibi faciat tabit.

Nam hominum aspectum & congressum fugit, alio modo ad colloquium, compellantes audire detestatur, non relinquit, vel paucis verbis excipit, & quidem obdurus, & nigmaticis: proterve loquitur, titulis gaudeat in decoris, & negligit, austerum ac terribem vultum gerit, gesticulat, superbo atque indecoro, vestitu indolent.

Horat. l. i. ep. 19.

Dum vult libertas merita dici, Serasq, virtus, Homine imperio nihil quicquam iniustus.

Terentius.

Qui nisi quod ipse facit, nihil rectum putat. Sepe salutatus nunquam prior ipse salutar.

Martialis.

Sic erit aeternum, Pontiliane, Vale.

SIMILITVDINES.

Quemadmodum vinum auferum non est aptum potioni: si mores agrestes non apti sunt conuersationi hominum. Socrates, e. pud. Stob. ser. 2.

Vt qui variis tempestatibus huc & illuc iactatus est, nec tamen peruenit, non multum nauigauit, sed multum iactatus est: Sic qui diu vixit, nec profect ad bonos mores, non diu vixit, sed diu fuit Seneca.

Mare interdum ita tranquillum videre licet, vt & timidissimus opinor contemnere possit. Quid ergo? An illi propterea credendum est, & neque anchoras, neque cliuam, neque alia ad salutem necessaria assumere oportebit, qui sit solutus? Videbis enim (si fors ita ferat) paulo post incumbente vento, tempestatem validam, fluctus decumanos, immensisque paret montibus, curuos albescentes. Ita quoque cum qui tibi modo visus est mansuetus, magnamque pra se ferre erga te beneuolentiam & studium, leui causa incidente, inuenies ferum atque saeuum; & nihili non malefacere paratum. Diosc. Chrys. Orat. 74.

HEROGLYPHICA.

Hominem qui cum difficile, vel nulla vnquam ratione consuetudinem inire possit, echini hieroglyphico veteres demonstrabant: quippe quem quaua tractare volueris, asperitate reuentiaque horridum experire, atque inde ex hoc asperitatem eam, quam Horatus damnat, agrestem, in concinnam, atque grauem, per hoc animal, quod est intrachabile, notabant. Is. Pier. Pal. l. 28. c. 74.

Iguem gladio dissecare vetat Pythagoras. D. Hieronymus atque Cyrillus, morosum, impudentem, iracundum animum verborum asperitate, ceu gladio, non esse laesendum exponunt. Idem. lib. 4. c. 62.

Mors.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Mors, Graece θάνατος, et θνήσκω, morior dicitur. Est autem mors recessus animae a corpore, secundum Arist. lib. de Mor. 2. A mors fit morior, tertiae & quartae coniugationis, mortalis, morti subiectus, mortiferum, quod mortem afferit, morticinus, exanguis, corruptus, vt caro morticina, quae in vlcere esse solet corrupta.

Mors requies ærumnarum in lectu atque miseris est, & cuncta mortalium mala dissoluit. Caesar apud Sallustium in Catilina.

Mors portus est malorum, perfrugium ærumnosae vitae. Cic. lib. 5. Tuscul. quæst.

Arabianus apud Herodotum inquit, mortem esse optatissimum perfrugium ærumnosae vitae, portum miserorum, & effugium miseriarum.

Mors est animæ a corpore distinctio seu discessus. Mors naturalis, cum humore caloris partu arefcente, flaccescit calor: & ad postremum extinguitur vt lucerna, oleo extincto. Pines de anima lib. 2.

Mors violenta est, quam gentiles præter fatum dicebant esse, cum casu aliquo vel humor detrahatur, vel calor extinguitur oppositio- ne quapiam, siue interna, vt in veneno, ingluuie & alluione immunda potus: quemadmodum cum nimium olei in lucernam infunditur: siue externa, vt spiritus cor refrigerantis in arteria, vel ore compresso, quale est cum ignis lapidibus, aut multo cinere de repente obruitur. Cic. l. i. Tuscul. 9.

Mors est corruptio & inhabilis instrumentorum. Inter bruti & hominis mortem hoc interest, quod bruti anima, quemadmodum & sensuum nostrorum vigor, perit in morte: nostra autem anima superstes est suo cadueri. Itaque mors hominis recte superius definitur. Sæuotæ ἐν τῷ ὄντι ἐπιμαρτυροῦντες δὲ ἄνοτον, id est:

Mors est anima ac corporis dissolutio, Ludovic. Pines.

LOCI BIBLICI.

Mortis exitus in Dei potestate fuit, Psal. 68. 21. mortis dolores Hebraeorum more, pro morte dolorum corporis & cruciatu animi plena, Act. 2. 24. mortis hora omnibus incerta, Eccl. 9. 12. mortis imperium habere quo sensu dicatur Diabolus, Hebr. 2. 14. Mortis ymbra pro morte ymbrosa, vel tenebrosa, Hebraeus, Matth. 4. 16. Luc. 2. 29. Mortem nostram morte deuicit Christus, Ezech. 25. 26.

B B B B 3 O/c. 13

Mores aliorum ferre nequit, neminem audit, afflicti- bus obole, nihil dat, vel maligne dat, oblata dedignatur, acerbe se contemnit alios, sibi placet, securus & ineptus criticus, moribus reprehensionis impatiens, ferus, auferus, omnium ad- moribus, reproborum cadauera fauus, brutis minime parcens. In mortuorum cadauera fauus, brutis minime parcens. In mortuorum cadauera gaudent. Horum characterum exem- plaria sunt innumera, quorum nonnulla Zuingerus col- lecto vitæ humanæ Tom. 14. lib. 3.

Placere vitæ humanæ Tom. 14. lib. 3.

morositas, morum grauitas, & difficultas tanta vt homini moro- sitas, morum grauitas, & difficultas tanta, nullus homo per om- nia placere, nullus sermo satisfacere, nullus homo per om- nia esse acceptus. Morosus, δὲ ὑμῶν, δὲ ὑμῶν, δὲ ὑμῶν, ἄ- νθρωπος. Heb. Kafscheh, à kashchab, durus, crudelis, horridus fuit, morosus, ex multis moribus intrinsecus contrariis & pugnantibus, sed ad malum pronis, constans. Cicero de fe- licitate. Sane (inquit) morosi, anxii iracundi, & difficiles senes; si autem auri: sed hæc morum vitia sunt, non senectutis. Vtique adeo morosi sumus, vt nobis non satisfaci- mus. Demolthenes, Et lib. de claris Orat. M. Piso iracundus re- pugnantis hominum, siue morose, vt putabatur, siue ingenio- seque salido.

BIBLICI LOCI.

morositas dicitur in quibusvis, sub nominibus Inhumanita- tis, Ferocitatis, & alius vitis Humanitatem, Manufactu- ram, Modestiam, aliasque virtutes placidatque honestis homini- bus, oppugnantibus.

Exempla sunt Imael, Laban, Nabal, Pharisaï, alii innumeri.

SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

morositas hominum, & vitæ quotidianæ consuetudine, deniq; omnium ac factorum communicatione, ali blandi seu placen- di videntur esse, &c. Alii contra, qui in omni re aduersan- tiam magno opere laborant, ne quem offendant: appellantur morosi, contentiosi, pugnares ac pernicaces, Arist. Ethic. lib. 4. c. 2.

Cetera quæ pluribus apud Græcos nominibus in species iram di- uidentur, quia apud nos vocabula sua non habent, præterito: et- iam autem nos, ac ubique dicimus, nec minus stomachosum, cholericum, morosum, difficilem, asperum: quæ omnia iram diffe- runt. Inter hos morosum ponas licet, delicatum iracundiæ sensus, Seneca de Ira. l. 1. c. 4.

Quam siue morosi qui amant, vel ex hoc intelligi potest, molestæ præteritæ, re inuitum istic esse: pungit me rursus quod scribis, id est libenter. Cicero ep. 15. lib. 7.

Reliquas habes supra, in Morcos.

SENTENTIÆ POETICÆ.

Aristoph.

Difficile est morosis homines admoerere.

Sophoc.

Morositas obnoxia est imperitia.

Euripid.

Inhumanum est in alterius miseria lacrymas non fundere.

Eurip.

Morosi sunt egrotantes difficili atque graui.

Ideam.

Morosi vita non est vitæ, sed calamitas.

Menander.

Inhumanitas est, duritas vitæ.

Publius.

In calamitosa res vitæ etiam iniuria est.

Horat.

Nihil moros officium, quod me grauat.

Publius.

Damnare est oburgare cum auxilio est opus.

Ideam.

Maledictum rare propretando facinus acrim.

Seneca.

Dubium salutem qui dat afflictiis negat.

Gellius.

Nimum altercando veritas amittitur.

Publius.

Crudelis in re aduersa est oburgatio.

Anonym.

Quaruli in amicos non sunt ad amicitiam idonei.

Quid.

Impatiens animus nec ad huc tractabilis arte,

Relictus atq; odio verba momentis habet.

Et huc diuersum Suetonium prope manus,

Asperitas agrestis est inconcinna grauisq;.

Qui se commendat denique cute, dentibus atq;

Ose. 13. Rom. 6. 9. 1. Cor. 15. 54. 2. Tim. 1. 10. Heb. 2. 14. *Ab. 21. 4.* mor-
tem gulare, pro mori, *Matth. 16. 18. Ioan. 8. 52. Heb. 2. 9.* sicut mor-
tem videre. *Psal. 89. 49. Luc. 2. 26. Ioan. 8. 51.* cui contraria phrasit est,
viam videre, pro, vita frui. Viam contra non videre est vita non
frui, *Ioan. 2. 36.* Morie mori, Morie interficere, Hebraicus pleonas-
mus, pro interiectione delecte.

Mortuus, pro breui & iam iam morituro, *Gen. 20. 3. 2. Reg. 20. 1.*
Esa. 38. 11. Mortui, pro hominibus *ps. 136. 1.* ut vocat Paulus, 1. Cor. 2.
14, seu animalibus, nondumque regeneratis, qui vere vite expertes,
de Euangelio & vite eterne doctrina minime sunt solliciti, imo
contumaciter reluctantur, *Matth. 8. 22. Luc. 9. 6. 2. Cor. 13. 5. Ephes. 2. 3.*
Mortuis quo sensu dicitur Euangelium predicatum fuisse, *2. Pet. 4. 3.*
6. Mortui non consulendi, *Deut. 18. 11. Esa. 8. 19.* Mortui in fide, in
Christo obdormiunt, *Ab. 7. 60.* mortui non lugendi, *Philip. 2. 27. 1.*
Thessal. 4. 13. Mortui quatenus lugendi, aut non lugendi, *Leu. 19. 28.*
Deut. 14. 1. & 34. 8. 2. Reg. 1. 11. & 3. 32. & 10. 2. & 12. 16. & 19. 1. & 21. 10.
13. *Ecclesiast. 22. 10. & 38. 16. 1. Machab. 9. 22. & 12. 52. & 13. 26. Matth. 9. 3.*
Luc. 7. 13. Ioan. 11. 13. Ab. 8. 2. & 9. 39. 2. Thessal. 4. 13. mortui resur-
gunt, *Matth. 27. 53.*

Mortuorum Dominus dicitur Deus, *Rom. 14. 9.* quod negat Chri-
stus, *Matth. 22. 23.* Sed non pugnant hi duo loci inter se: Christus est
nim ex Sadduceorum hypothesi negat Dominum esse Deum mor-
tuorum, qui (Sadducei) mortuos nunquam resurrecturos, nec vi-
quam exituros dicebant. Paulus autem ex alia hypothesi idem af-
firmat, quae nimirum hypothesis Christi resurrectione nititur, &
hoc modo Deus est, & dicitur Deus mortuorum, quoniam corpora
ne mortua quidem sunt in nihilum redacta, & suo tempore tandem
sunt resurrectura.

Morticina caro non comedenda, *Deut. 14. 21.*
Mortificatio, pro misera fidelium hanc vitam conditione, *2. Cor. 4. 10.* mortificatio in Baptismo prefigurata, *1. Pet. 3. 21.*

Mori in peccato dicuntur, quos vndique peccato constrictos
mors absorbet, *Iacob. 3. 21.*

Mori peccato, tertio casu is dicitur, *Roman. 6. 2* in quo vis illa
peccati extincta est per Christi virtutem, contra vero, Viuere pec-
cato & iniustitiae, dicitur quisque est in carne, contraria vero illi
priori significatione, mortuus peccatis sexto casu, *Ephes. 2. 5.* aut
mortuus in peccatis, *Coloss. 2. 13.* phrasi Paulina is dicitur, qui pecca-
tis magis immortalis tenetur, qui & mortuus absolute dicitur, *Ro-
man. 6. 9. & 7. 10. Ephes. 5. 14. 1. Tim. 5. 6.* qui etiam dicitur in vi-
bra mortis habitare, *Esa. 9. 1.* & qui non est renatus, sic etiam haec
animi & corporis coniunctio, vita proprie non est, sed mors, in iis
qui Christi Spiritu non aguntur, *vt Esa. 9. 1. Ioan. 5. 82. Rom. 8. 2. 13. &
7. 10. 1. Timoth. 5. 6.* Mori in peccatis, *Num. 27. 3.* dicitur, qui propter
peccata sua moritur. Mortuum peccatum, Paulo *Rom. 7. 9.* est quod
in nobis quidem est, sed non agnoscitur pro peccato neque ira fuit,
vt solet post legis cognitionem. Mortua opera dicuntur, *Hebr. 6. 14.*
peccata quae a morte proficiuntur, & nihil aliud quam mortem
generant.

Mors, pro naturalis animae & corporis solutione, ex peccato est,
Gen. 2. 17. & 3. 19. Rom. 5. 22. & 6. 23. 1. Cor. 15. 21. Coloss. 2. 13. 1. Timoth. 5. 6.
Ephes. 2. 1. Iac. 1. 15. pro peste, *Apoc. 6. 8.* per auxilium, pro ingentibus
periculis, *2. Cor. 1. 10.* & pro praesentibus mortis periculis, *1. Corinth. 15. 31. 2. Corinth. 1. 10. & 11. 23.* mors peccati finis, *Rom. 6. 21.* mors pec-
cati stipendium, *25.* mors & certa mortis dies omnibus hominibus
constituta, *Deut. 31. 14. 1. Reg. 13. 14. 1. Sam. 26. 10. Job. 14. 5. Psalm. 89. 49.*
Ecl. 3. 3. & 8. 9. 5. Ecl. 17. 3. & 41. 1. Ioan. 7. 30. & 8. 20. Rom. 5. 12. & 5.
23. Hebr. 9. 27. mortis hanc incertissima, *Ecl. 9. 12. Matth. 24. 43. Luc. 12. 40.* *1. Thessal. 5. 2. 2. Thessal. 2. 2. Iac. 4. 13.* mors per Christum destru-
cta, *2. Timoth. 1. 10. 1. Pet. 3. 22.* mors prolixus delenda est, *1. Corinth. 15. 26. 54.* *Apoc. 20. 14.* mors aeterna impiis apparatus, *2. Thessal. 1. 9.* mors
duplex: prima corporum, secunda animarum, *Apoc. 20. 14.* mors se-
cunda, *3. 11. & 21. 8.* mors omnibus communis, *Roman. 5. 12. Hebr. 9. 27.* mors piis non timenda, *Matth. 10. 28. Ioan. 12. 25. 1. Corinth. 5. 1. 2.*
Philip. 1. 23. & 2. 17. Hebr. 2. 15. 2. Pet. 1. 14. mors piis est quasi somnus &
dormitio quaedam, *Deut. 31. 16. 2. Sam. 7. 12. 1. Reg. 2. 10. & 11. 21. 43. &
14. 20. Sap. 3. 3. Matth. 9. 24. Ioan. 11. 11. Ab. 7. 60. & 15. 36. 1. Cor. 11. 29. 1.*
Thessal. 4. 13. mors quorundam olim praedicta: Exempli: Filii Daui-
dis, *2. Sam. 12. 14.* Filii Ieroboam, *1. Reg. 12. 12.* domus Baal, *16. 3.* O-
chozia, *2. Reg. 16.* Hananiae Pseudoprophetae, *1. Reg. 23. 16.* Amalix
eius familiae *Amos. 7. 17. Ioan. 21. 28.*

SENTENTIAE BIBLICAE.

Mors Christi ignominiosa.

Morte turpissima condemnemus eum. *Sap. 2.*
Et cum sceleratis reputatus est. *Esa. 53.*

Frustruosa.

Præcipitabit mortem in sempiternum. *Esa. 25.*
Ero mors tua, o mors! mors tuus, inferne! *Osa. 13.*
Tradidi enim vobis in primis, quod & accipi: quoniam Christus
mortuus est pro peccatis nostris. *1. Cor. 15.*
Charitas enim Christi viget nos, zelatimantes hoc, quoniam si
vauis pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt. Et pro

omnibus mortuus est Christus, vt & hiqui viuunt, non
viuant, sed ei, qui pro ipis mortuus est & resurrexit. *2. Cor. 5. 14.*
Deus autem qui diues est in misericordia propter numerum
ritatem suam, qui dilexit nos, cum essemus mortui propter peccata
iustificauit nos in Christo, cuius gratia estis saluati, & conuolui
& confederati in celestibus in Christo Iesu. *Ephes. 2. 1.*
Quia & Christus semel pro peccatis nostris mortuus est
pro iniustis, vt nos offerret Deo mortificatos quidem carne
citos autem spiritu. *1. Pet. 3.*

Mors gratia quia extirpat.

Quid ergo dicemus? Manebimus in peccato vt gratia ab-
solvat. Qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc
in illo? An ignoratis fratres, &c. *Rom. 6.*

Ita & vos existimate, vos mortuos quidem esse peccato
autem Deo in Christo Iesu. Non ergo regnet peccatum in
mortali corpore, vt obediat concupiscentis eius. *ibid.*

Semper mortificationem Iesu in corpore nostro circumspecte
2. *Cor. 4.*
Semper enim nos qui viuimus, in mortem tradimus pro-
sum, vt & vita Iesu manifestetur in carne nostra. *ibid.*
Viuo autem, iam non ego, viuunt vero in me Christus & Gloriam
Mortificate ergo membra vestra quae sunt super terram.

Vitam praesentem.

Si enim complantati facti sumus similitudinem mortis
& resurrectionis erimus. *Rom. 6.*
Si autem mortui sumus cum Christo, credimus quia simul
viuemus cum illo. *ibid.*

Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Chri-
sto. Cum autem Christus apparuerit, vita vestra, tunc & de-
rebitis cum ipso in gloria. *Col. 3.*

Nam si commortui sumus, & coniuuemus: si sustinuerit
conterguabimur. *2. Tim. 2.*

Mors calyx ex peccato oritur.

Vnusquisque in iniquitate sua morietur. *Ier. 18.*
Anima quae peccauerit, ipsa morietur. *Ez. 18.*
An necitis, quoniam qui exhibitis vos ad obediendum
estis eius cui obeditis, siue peccati ad mortem, siue obedi-
iustitiam. *Rom. 6.*
Peccatum vero eum consummatum fuerit, generat mortem. *Iacob. 1.*

Meritis primatur.

Dimittite mortuos sepelire mortuos suos. *Matth. 8.*
Dixi ergo vobis, quia in peccatis vestris moriemini. Si enim
credideritis, quia ego sum, moriemini in peccato vestro. *Ioan. 8.*

Per gratiam curatur.

Amen amen dico vobis, quia venit hora & nunc est, qui
mortui audient vocem filii Dei, & qui audierint, viuunt. *Ioan. 5.*
Stipendia peccati mors. Gratia autem Dei vita aeterna in Chri-
sto Domino nostro. *Rom. 6.*

Surge qui dormis, & exurge a mortuis, & illuminabit te Chri-
stus. *Ephes. 5.*

Et cum mortui effectus in delictis, & praepitio carnis
conuiuicauit cum illo, donans vobis omnia delicta, delens
aduersum nos erat, chirographum decreti, quod erat contra
nos, & ipsum tulit de medio, affigens illum cruce. *Col. 2.*
Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem
& dabitur ei vitia, peccati non ad mortem. *Ioan. 5.*

Mors gehenna perpetuatur.

Sicut oves in inferno positi sunt, mors depascet illos. *Ps. 51.*
Malorum amatores digni sunt morte. *Sap. 15.*
Et infernus & mors multi sunt in flagnum ignis. Haec est mor-
cunda. *Apoc. 20.*

Mors naturae omnibus miserabilis, propter peccata
in aggressionem.

Quia audisti vocem vxoris tuae & comediti de ligno, de quo
ceperam tibi ne comederis, in sudore vultus tui velceris panem
donec reuertaris in terram de qua sumptus es: quia puluis es
pulerem reuertaris. *Gen. 3.*

Omnes morimur, & quasi aquae dilabimur in terram, sicut
reuertuntur. *2. Reg. 14.*
Scio quia morti trades me, ubi constituta est domus omni-
ti. *Iob. 30.*

Quis est homo qui viuat, & non videbit mortem? *Psal. 88.*
Nolite zelare mortem in errore vitae vestrae, neque acquirere
perditionem in operibus manuum vestrarum. Quoniam
autem non fecit, nec latetur in perditione viuorum. *Sap. 11.*

Iniustitia enim perpetua est, & immortalis, iniustitia autem
est acquisitio. *ibid.*
Quoniam Deus creauit hominem inexterminabilem, & non
mors.

quid accidet vi moriantur: sed moriendo, quo ire cogantur. *lib. 1. de civ. Dei.*

Timor de futura morte mentem necessario concutit, & quasi clavis carnis omnes motus superbiae ligno crucis affigit. *lib. 2. de doctr. Christiana.*

Latec vltimus dies, vt obferuentur omnes dies, sero parantur remedia, quum mortis imminet pericula. *de disciplina Christi.* Mortem, vt peccati praeficionem homo elucetur, ne malum immortale effer. Ita poena ipsi in misericordiam celsit. Sic enim Deum supplicia inferre cenfeo. *Nazianz. Orat. 38.*

Nihil sic reuocat a peccato, quam frequens mortis meditatio. *Aug. lib. exhort.*

Non potest male mori, qui bene vixerit: & vix bene moritur, qui male vixit. *De doctrina Christiana.*

Nihil interit vtrum abire, es depositum, an doleas restitutum: in vtroque fidei ambiguum vitae periculum est. Quid tam secundum naturam, quam refect gratiam auctori? Non amitti, sed praemitti videntur, quos non abiurata mors, sed aeternitas receptura est. *Amb. l. de excessu.*

Nudi omnes nascimur, nudi morimur: nulla distinctio inter cadavera mortuorum, nisi forte quia grauius ferent diuitum corpora, luxuria ditenta. *Ambrosii in hexamerou.*

Platonis sententia est, omnem sapientum vitam meditationem esse mortis: debemus & nos igitur praemeditari, quod aliquando futurum sumus: & quod velimus, nolimus, abesse longius non potest. *Hier. in Epist. ad Heliod.*

Nihil aequae tibi proficiet ad temperantiam omnium rerum, quam si frequens cogitatio breuis tui, & huius insecti. Quicquid facies, respice mortem. *ad eundem.*

Memento mortis tuae, & non peccabis. Qui se quotidie recordatur esse mortiturum, contemnit praesentia, & ad futura festinat. *ad Oppr.*

Non est nostrum mortem arripere, sed illatam ab aliis libenter accipere. Vnde & in persecutionibus non licet propria manu perire. *super Ieremam.*

Inter eum, qui decem vixit annis, & illum qui mille, postquam idem finis vitae aduenit, & irreculabilis mortis necessitas, transfatum omnetantundem est, nisi quod magis senex onustus peccatorum facile proficiatur. *ad Heliod.*

Ad hoc autem conditor noster latere nos voluit finem nostrum die, quae nostrae mortis esse incognita, vt dum semper ignoratur, semper proximus esse credatur: & tanto quisque sit feruentior in operatione, quando & incertus est de vocatione: vt dum incerti sumus quando moriamur, semper ad mortem parati debeamus venire. *Greg. lib. 12. Moral.*

Antiquus hostis ad rapiendas peccatorum animas tempore mortis, crudelitatis effrenatur violentia, & quos viuentes blanditiis decerpit, morientes feruoris rapit. *lib. 6. Moral.*

Sic mors ipsa quam venient, vineatur: si prius quam veniat, semper timeatur. *in hom.*

Quis si sub honeste, quem prolemit, moritur, qui de culpa, quam superat, eleuatur. *in Moral.*

Qui considerat qualis erit in morte, semper pauidus erit in operatione, atque inde in oculis sui Conditoris viuet. Nil quod transeat, appetit: cunctis vitae praesentis desideris contradicit, & pene mortuum se considerat: qui mortuum se minime ignorat. Perfecta enim vita, est mortis meditatio, quam dum iusti solite peragunt, culpae iaqueos euadunt. *lib. 12. Mor.*

Iustorum animae leuibz quibusque congeis ipso saepe mortis pauore purgantur, & aeternae retributionis gaudia iam ab ipsa carnis solutione percipiunt. Plerumque vero contemplationis intentae, etiam prius quam carne spoliatur, hilariscunt: & dum veltutatis debitum soluunt, noui iam muneri laetitia perfruunt. *Gregor. lib. 24.*

Mors iustorum bonis est adiutorium, malis in testimonium, vt inde peruersi sine exultatione pereant, vnde electi exemplum capiunt, vt viuant. *super Matthei.*

Horam vltimam idcirco Dominus noster nobis voluit esse incognitam, vt semper possit esse suspensa: vt dum illam prauidere non possumus, ad illam sine intermissione properemus. *in homil.*

Sicut hi, qui adhuc viuentes, animae mortuorum quo loco habitant, ignorant: ita mortui, vitam in carne viuentium, post eos qualiter disponantur, nesciunt. *In Moral.*

In omnibus operibus tuis memorare tuae mortis horrorem, iudicii tremendi valde discrimen, ardentis gehennae metum ab oculis tui cordis elongari nullatenus poteris. Cogita peregrinationis tuae miseriam: cogita annos tuos in amaritudine animae tuae, & cogita vitae humanae pericula. Cogita fragilitatem propriam, & in huiusmodi cogitatione si perseveraueris, dico tibi, parum senties, quicquid foris videtur esse molestum, dum toto corde circa interiorum molestiam occuperis. *Bernh. in ferm.*

Novissima sunt quatuor, Mors, iudicium, Gehenna, gloria. Quid horribilius morte? quid terribilius iudicio? quid intolerabilius gehenna? & quid iucundius gloria? *ibid.*

BBB 4 Miser

Invidia autem diaboli

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

peritiam in orbem terrarum. 2.

Miser homo, quare omni hora te non disponis? Cogita te iam mortuum, quem scis necessitate moriturum: distingue qualiter oculi vertentur in capite, venæ rumpentur in corpore, & cor scindetur dolore. *ibid.*

Quid in rebus humanis certius est morte, quid incertius hora mortis invenitur? Non miseretur inopia, non recuerit diuitias, non sapientie, non moribus, non ætati denique parcat: nisi quod senibus mors est in ianuis, iuuenibus verò in insidiis. *Idem.*

Quam mitius me priuare ò austerior mors! vitæ vlu, quam fructu! Nam vita sine fructu prauior est, quam mors. *Idem super Cantic.*

Bona mors inli propter requiem, melior propter nouitatem, optima propter securitatem: Econtra mors peccatorum pessima, mala siquidem in mundi amissione, peior in carnis separatione, pessima in vermis ignisque duplici contributione. *in epist.*

Pretiosa mors sanctorum, pretiosa plane tanquam finis laborum, tanquam victoriæ consummatio, tanquam vitæ ianua & perfectæ securitatis ingressus. *ibid.*

Mors, minus necessarium est naturæ iam corruptæ, quæ non est fugienda, sed potius amplectenda: vt iterum fiat voluntarium, quod futurum est necessarium: offeramus Deo pro munere, quod pro debito teneamur reddere. *Chrysost. super Matth. 10.*

Piis mors vltra non est mors, sed nomen tantum habet mortis: imò & ipsum nomen sublatum est. *Idem in hom.*

Mors non est malum: sed post mortem poenas dare malum est. Mortis regio, mundus. *Idem ibid.*

Illi deplorandi sunt in morte, quos miseros infernus ex hac vita recepit, non quos cœlestis aula lætificandos includit. *Isid. libr. 3. de summo bon.*

Eti pietas pro defunctis fidelibus flere iubet: fides tamen pro eis lugere vetat. Multi enim vitam odio habent, & mori timeant, & viuendi habent taedium, & moriendi metum. *ibid.*

O durus & durior casus! heus! quid perdidit homo, & quid inuenit? Perdidit beatitudinem, ad quam factus est, & inuenit mortem, ad quam factus non est. Hodie venimus à patria in exilium, à visione in cæcitate, à iucunditate immortalitatis ad corruptionem mortis: misera conditio, grauis dolor, graue damnum, graue tormentum. *Anselm. in suis medit.*

Percurritur hac animaduersione peccator, vt moriendo obliuiscatur sui, qui viuens oblitus est Dei. *Cassianus in adu. 6.*

Quis morietur temporaliter metuat, cui æterna vita promittitur? Quis labores carnis timeat, quum se in perpetua requie nouerit collocandum. *Cassiod. l. in Psal.*

Non nocet bonis, si occidantur, vel subita morte rapiantur: non enim subito moriuntur, qui semper se cogitauerunt morituros. Siue ergo ferro immolentur, siue à beluis læcerentur, aut flammis vel undis immergantur, aut suspendantur, vel crura frangantur, vel quolibet alio infortunio moriantur, semper est pretiosa in conspectu Domini Mors sanctorum eius, vt dicitur. Quæcunque hora iustus moriatur, iustitia eius non auferetur ab eo, & ita mors non obest, imò multum prodest eis: quia si quid peccati contraxerunt per humanam fragilitatem, relaxatur per mortis acerbiteriam. *Anselm.*

Mors triplex est: Naturæ de qua dicitur: quærent homines mortem & non inuenient: Hac mors non est metuenda fortibus, desideranda sapientibus, miseris expetenda. Culpæ de qua dicitur: A nimia quæ peccauerit, ipsa morietur. Gratiæ, quæ secularium aufert intentum volupratum, in qua non natura, sed delicta moriuntur: hanc mortem subimus conspelti cum Christo in baptismo. *Amb. super Lucam lib. 5.*

Si de diuitiis & honoribus, & morum nobilitate te iactas, de patria & pulchritudine corporis & honoribus, qui tibi ab hominibus exhibentur, respice teipsum, qui mortalis terra es, & in terram ibis. Circumspice, qui similibus fluxerit splendoribus. Vbi sunt qui ambibant currum potestatis? vbi insuperabiles Imperatores? Vbi sunt qui conatus disponebant, & felix, & equorum splendidi nuntiores? vbi nunc vestes & ornamenta peregrina? vbi seruatorum turba? vbi iocis & letitiae, vbi exercituum duces? vbi latrapæ & tyranni? Nonne omnia puluis & fauilla? Nonne in paucis verberibus, eorum vitæ patet memoria? Respice eorum sepulchra, & vide qui seruus, & qui dominus, qui diues, qui pauper. Discerne si potes, vicium à rege, fortem à debili, pulchrum à deformi. Vide si est aliquid in eo signum iactantiae lux. Memorare vtique naturæ, ne extollaris. *August. lib. de Natura & gratia.*

Mors peccatorum pessima, quorum & natiuitas mala, & vita peior: sed pretiosa mors sanctorum. Pretiosa plane tanquam finis laborum, tanquam victoriæ conderatio, tanquam vitæ ianua, & perfectæ securitatis ingressio. *Bernh. de trasgitu Malachia.*

Tres sunt nuntii mortis: Casus, Infirmetas, Senectus: Casus dubia, Infirmetas graua, Senectus certa denunciat. Casus nuntiat mortem latentem, Infirmetas apparentem, Senectus præsentem. Ex hac incertitudine, mortis timor. Ex grauitate dolor. Ex certitudine senectutis, non obstinatio, sed humilitas, & afflictio sequi debet. *Hugo de claustro Anima, lib. 2.*

Xerxes ille magnus rex, potentissimusque, qui subuertit montes,

maria contra uit, cum de sublimi loco infinitam hominum multitudinem, & innumerabilem vidisset exercitum, fluctuans quod post centum annos nullus eorum quos tunc certum futurus esset. O si possemus super talem ascendere spectabilem vniuersam terram sub pedibus ceu nequimus, iam tunc ostentus mundi ruinas, gentes gentibus, reges regibus, regna regibus. Alios torquent, alios necari, alios absterber fluctibus, alios feruitem trahi. Hic nuptias, ibi plangent, illos malis defuturos. Vincitur sermo rei magnitudine, & montes delens, Redeamus igitur ad nos, & quali è celo descendentes, aliter nostra videamus. Sentis obsecro quando iustus puer, quando senex, factus sis. Quotidie morimur, quæ mutamur, & tamen æternos nos esse credimus. *Hieron. ad i. 17.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Hor. i. Epist.

Inter spem, curamq; timores, inter & iras
Omnem crede diem tibi diluxisse supremum,
Grata superueniet, que non sperabitur, hora.

Persius 5.

Vitæ memor lethi: fugit hora: hoc quod loquor, vitæ

Chilo per Aufon.

Vitæ memor mortis, vitæ memor, si & salutis.

Mart. ii.

Expectant curæq; cæternatq; labores:
Gaudia non remeant, sed fugitiua solant.
Hæc utraq; manu complexusq; asserit totis:
Sapienter imo sic quoque lapsa sua.
Non est, crede mihi, sapienter dicere, vitam,
Seruam vitæ esse certissima: vitæ horæ.

Idem 2.

Pange toros, pere vitæ, rosas capite, tingere naribus,
Ipsæ subet mortis te munisse Deo.

Lucret. 3.

Et metus ille ferax præcepit acherontis agendus
Funditus humanam qui vitæ am turbat, & ino
Omnia suffundens mortis nigrore, me. Nilam
Esse voluptatem liquidam paratq; reliquit.

Virg. in Mœcenati obitum.

Ille rapit iuuenes prima florenti iuuentæ,
Non oblitæ rapit, sed tamen illa senes.

Quid. 3. Amor. 8.

Scilicet omne sacrum mors inportuna profanat,
Omnibus obcurat iniqui illa manus.

Idem ad Luuiam.

Fata manent omnes, omnes expectat avarus
Fortior, & embe vitæ satis vniuersatis.
Tendimus huic omnes, met am properamus ad vitam
Omnia sub leges mors vocat atra sua.

Horat. i. Carm. 4.

Pallida mors æquo pulsat pede pauperum tabernas
Regumq; turres.

Idem i. Carm. 28.

Omnis vna manet nox,
Et calcanda semel via lethi, &c.
Missa senum ac iuuenum deslentur funera, nullus
Sena caput Proserpina fugit.

Lucan. 9.

Sortilegis egeant dubij, semperq; futurus
Casibus ancipites: me non oracula centum,
Sed mors certi facit, pauido fortis, cadendum est.

Sen. Herc. ltr.

Tibi crescit omne
Et quod occasus videt, & quod ortus
Parce Senectutis, tibi mors par amur.
Sis licet ignis, properamus vti.
Prima qua vitam dedit hora carpsit.

Propert. 20. 28.

Longius aut propius mors sua quemque manet.

Idem 33.

Flant vllas portabis opes, acherontis ad undas,

PC

POLY

Chilon.

Τὸν τὴν δεινότητα μὴ κακοῦ φοβέσθαι, ἀλλὰ κακὰ εἶναι.
Defensit non maledictis afflicti, sed beati pradicis
Menander.

Βεῖται ἅπαντες κατὰ δεινὸν φέροντες.
Mortibus mori omnibus necesse est.
Ζῶντες πάντες δεινὸς αἰετὸν ἄρτες.
Vita mala mori eligibilior.

Ζῶν ἀδύνατος, ἢ δεινὸν εὐδαιμόνιος.
Vel vivere sine tristitia vel mori feliciter.
Καλὸν τὸ δεινὰ κεν, αἰετὸν τὸ ζῆν φέρον.
Pulchrum mori, quibus vituperium vita fert.

Ὅτι μὲν δεινὸν φιλῶσι, ἀποδοκίμαζοντες.
Quem enim amat Deus, moritur iuuenis.
Τὸ μὲν δεινὸν αἰετὸν φέρον, αἰετὸν δὲ δεινὸν.
Mori enim non turpe est, sed turpius mori.

Ex primo epigrammaton.
Τὸν δεινὸν τὴν φέροντα, τοὺς ἡντιμὸν ἄρτες.
Τὸν πᾶσι τοῖς νόμοις, καὶ πᾶσι τοῖς νόμοις.
Mores ἀπὸ τῆς δεινότητος παρὰ τὸν νόμον αἰετὸν αἰετὸν.
Eis ἡ τις δεινὸν ἄρτες ἰσχυροῦς.

Αἰδὲ νόμοι, πολλοὶ καὶ πᾶσι τοῖς νόμοις, ἄλλοι.
Ergo multos, quos et omnes, aliter et alios
Ἐργασίαν δεινὸν, καὶ μετὰ δεινότητα.
Mortem quid timeris, quæ tu genti iocena?

Sed anem morbo, et paupertatis dolores?
Sola, n. semel ad mortales accedit, nunquam ipsam
Vidit quis mortis alium secundo venientem.

Morbi vero multi et varij, interdam ad alium
Euntes mortis alium et permittati.
Pallades.

Πάντες τὴν δεινότητα φέροντες, καὶ τὴν φέροντα.
Ὅτι μὲν δεινὸν φέροντες, ὅτι μὲν δεινὸν φέροντες.
Omnes mori seruantur et nutrimur.

Tanquam grex porcorum interfectum sine ratione
Σώμω, τὰ δὲ νόμος, καὶ νόμος, καὶ νόμος, καὶ νόμος.
Καὶ ὁ νόμος ἡντιμὸν, καὶ ὁ νόμος ἡντιμὸν.
Αλλ' ὅταν ἐλθῆν τὸ σῶμα, καὶ ὁ νόμος ἡντιμὸν.

Τὸ δεινὸν, φέροντες, καὶ ὁ νόμος ἡντιμὸν.
Corpus passio anime, infernus, omnis, necessitas,
Et populus concitatus et parva torserunt.

Sed quando egressa fuerit ex corpore, tanquam a cin-
Mortis fugit ad Deum immortalem. (culis
Homerusio. Odyssæa.

Ὅτι μὲν δεινὸν φέροντες, ὅτι μὲν δεινὸν φέροντες.
Nefas est super defunctos gloriarì.
Mokhion in Phœræis.

Καὶ δὲ δεινὸν φέροντες, ὅτι μὲν δεινὸν φέροντες.
Temeraria est superbum hominum mortui affligere.
Ζῶντες καὶ δεινὸν φέροντες, ὅτι μὲν δεινὸν φέροντες.

Vnos castigare decet, non mortuos.
Archilochus.

Ὅτι μὲν δεινὸν φέροντες, ὅτι μὲν δεινὸν φέροντες.
Malum est vitæ defunctis conuultari.
Æschylus in Hectore.

Καὶ τὸ δεινὸν φέροντες, ὅτι μὲν δεινὸν φέροντες.
Τὸ γὰρ κακοῦ ἐστὶν ἀμφοτέρωθεν ἕως ἔργου.
(Καὶ ὁ νόμος ἡντιμὸν, καὶ ὁ νόμος ἡντιμὸν.)
Ἡμεῖς γὰρ οὐ τοῖς νόμοις ἡντιμὸν, ὅτι μὲν δεινὸν φέροντες.

Καὶ τὸ δεινὸν φέροντες, ὅτι μὲν δεινὸν φέροντες.
Vita fundos si libet beneficijs prosequere.
Nam iniuriam illis inferre, facile qui dem factu est,
(Nec gaudio, nec dolore mortales afficiantur.)
Verum Nemesis superior nobis est.

Et ipsa iustitia mortuorum vindicet.
Euripides.

Τὸ μὲν δεινὸν φέροντες, ὅτι μὲν δεινὸν φέροντες.
Nullus hominum fidus est, amicus tumulo.
Menander.

Ὅτι μὲν δεινὸν φέροντες, ὅτι μὲν δεινὸν φέροντες.
Mortuos etiam gratis sermones deserunt.
Euripides in Menalippe.

Τὸ δεινὸν φέροντες, ὅτι μὲν δεινὸν φέροντες.
Καὶ τὸ δεινὸν φέροντες, ὅτι μὲν δεινὸν φέροντες.
Quin tu defuncto obijisse stans?

Et effusus dolores colligis?
Τοῖς πᾶσι δεινὸν φέροντες, ὅτι μὲν δεινὸν φέροντες.
Κοινὸν δὲ ἔργον ἀνδρῶν καὶ πᾶσι τοῖς νόμοις.
Πάντες, τὸ μὲν δεινὸν φέροντες, ὅτι μὲν δεινὸν φέροντες.

Omibus hominibus obunda mors est.
Quem igitur communis sit, patimur etiam communia
Omnes, fati n. maior vis est, quam ubi fatum abest.

Boetius de Consolat. lib. 1. Met. 1.
Mors hominum felix, quæ se nec dulcibus annis
Inferit et maxime sape vocata veni.

Hæu hæu quam furdo miseris auertitur aure,
Et stentes oculos claudere sæna negat.

PC
POLY

Mors alia violenta, alia naturalis est. Violenta, cum exterrum
principium: naturalis cum interitus est: patrique exterrum
initio talis est, nec aduentura est affectio quædam. lib. 1. de
cap. 7.

Mors est caloris naturalis interitus & dissolutio. lib. 1. de
Senect. c. 2.

Omniun rerum nihil morte terribilius, nihil acerbius
mniun rerum sit extremum, & ultra iam nullo in malo
videantur esse mortui. lib. 3. Ethic. c. 6.

Cerum est vitam mortemque per vices ire, & composita
& dissoluta componi. Omne humanum genus quodlibet
quodcunque erit, morte damnatum est. Omnes quoque
ponuntur vrbes, ubi fuerunt, aliquando quærentur, & vrbis
genere tollentur: alias destruentur bella, alias delicta, patri-
tiam versa consumit, & magnis opibus cæcitas res. lib. 1. de
epist. 72.

Quotidie morimur, quotidie enim demitur aliquæ pars
tunc quoque quæ crescimus, vita decrescit. Infantiam
deinde pueritiam, deinde adolecentiam, quæ ad hactenus
quid tranfit temporis, perit, hanc ipsam, quem agimus
morte diuidimus. ep. 24.

Si fines bonorum ac malorum cognouerimus, iam
vita tædio erit, nec mors timore. Si mors accedit & quædam
matura sit, licet medium prædicat ætatem, recipi multo
longissimæ fructum, cognita est illi ex magna parte
tempore honesta non crescere. ep. 79.

Natura nihil hominis breuitate vitæ præstitit melius, &
colorum genera, tot morbi, tot metus, tot cure, totieque
te, vt nullum frequentius sit vorum. Seneca.

Nihil æque tibi proficit ad temperantiam omnium
quam frequens cogitatio breuis aetatis & huius incertæ. Om-
nis respice ad mortem. ep. 25.

Non referit quot annos habeam, sed quot accepterim.
Vtere non possum: hæc est mea senectus. Quicunque ad
sui fati venerit, hic moritur. Seneca in epist.

Illi mors grauis incubat, qui notus nimis omnibus, &
moritur. Sen. in tria.

Nullum maius est solatium mortis, quam ipsa mortali-
lum autem omnium istorum, quæ extrinsecus nos terrent,
quod innumerabilia in ipso sinu pericula sunt. Seneca in
epist.

Effice mortem tibi cogitatione familiaritatem, vt sita
possis illi obuiam exire. ibid.

Optimum est, antequam optes mori. Interitum est, vt
mors te expectet: tu illam in omnino expecta. Ergo
mortem morbo condidit: qui aliquid carcer & custodia
stra: liberum habet ostium. in epist.

Ante senectutem cuius vt bene viderem, senectute
riar: bene autem mori, est libenter mori. ibid.

Inquietam nobis vitam facimus metu mortis, & inter-
minum dementia, vt quidam timore mortis cogatur ad
firmam di sumus, ne nimis amemus vitam, & non nimis
mortem: & quum ratio suadet finire, sed non timere. Vt
strenuus non fugere debet de vita, sed exire. ep. 24.

Læsus senex, quod incommodi, aut metus in morte esse
tis vitium esse dicebat, non mortis: tam illud esse, quæ
timeat, quam qui senectutem. Nam quem admodum senectus
lefciam sequitur, ita mors senectutem. Si timenda mors
per timenda est, quod enim tempus morti exemptum est,
mortem, vt nunquam timeas. semper cogita. epist. 3.

Mors par est: per que venit diuersa sunt: in quod dicitur
est. Mors nulla maior, aut minor est. Habet enim eundem
bus modum finisse vitam. epist. 67.

Optabilem rem exitima bonam mortem: optimum est
rabilem mori aliquo opere virtutis. Quum aliquis com-
ter patitur, omnibus virtutibus vitæ. epist. 68.

Nil melius æterna læx fecit, quam quod vnum introitus
ad vitam dedit, multos exitus. ibid.

Nemo tam imperitus est, vt nesciat sibi quandoque mori
tamen quum prope accesserit, tergiversatus, tremis & phre-
siles miser? quid trepidas? omnes hæc necessitate diuocantur,
quo omnia eunt. Ad hæc legem natus es: hoc patri tuo
matri, hoc maioribus, hoc omnibus ante te, hoc omnibus
Quantus te populus moriturum sequetur? quantus
bitur? fortius, vt opinor, esses, si multi tibi commore
millia hominum hoc ipso momento, quo tu mori dubitans
varijs generibus emittunt: an non putabis te ad id aliquando
uenturum, ad quod semper ibas? nullum sine exitu tunc
la 8.

Mors non est gloriosa, sed fortiter mori gloriosum est.
mortem suam laudat, sed cum, cuius mors abfuit animam
est, vtrum malitia illi, an virtus manum admoerit. Mors
in Catone gloriosa est, in Bruto turpis & erubescenda. Cato
nihililime vltus est, turpissime Brutus. ibid.

...aliter quam quomodo natus est, exit a vita. Fal-
...mores morimus quam nascimur: nostrum istud, non na-
...Quid enim turpius, quam in ipso limine securitatis
...Eph. 1.7.
...delectari, mortem horrere: cum somnus assi-
...in lib. de moribus.

...quis est? qui se moriturum putat. Honeſta turpitu-
...bona causa. Lex vniuersa, iubet nasci & mori. Mori fe-
...antequam mortem inuocet. Tolerabilior est, qui mori
...qui male viuere. *ibid.*

...autem arbitris nihil ad nos pertinere mortem: bo-
...omne ac malum in sensu est, sensus autem priuatio,
...unde recta cognitio, quod nihil ad nos fit, id efficit,
...quod est fruatur vita non ambiguum adiciens tempus,
...malis desiderium afferens. Nihil enim in vita mali est,
...comprehendit nihil esse in vita priuatione mali. Vanus
...qui mortem se timere dicit, non quia praesens mor-
...sed expectata & futura contristet. I Nam quod praesens
...quod expectatum nequiquam consistit. Itaque quod ad
...malorum est & horrendum maxime, Mors nihil ad
...nos sumus, mors non adest, cum vero mors ad-
...nos sumus. Neque igitur ad viuentes, neque ad mor-
...met, nam his qui sunt, illa non est, quibus vero adest, iam
...Atqui plurimum mortem aliquando vt malorum maxi-
...quando vero vt requiem eorum qua in vita sunt tribuim.
...Neque igitur nec viuat metuit: nec enim illi viuendi
...operatur, opinatur mali aliquid esse, non viuere. Quem-
...vero cibis, non qui plurimus, sed qui suauissimus est, e-
...tempus non longissimum, sed suauissimum carpitur.
...viuentem bene viuere, senem bene ex vita discedere ad-
...paratus est non modo ob amorem vitae ac studium, verum
...solum sit meditatio bene viuendi ac bene moriendi. Longe
...leuius, qui dicit, bonum quidem non natum esse.

Virg. Aeneid. lib. 6. v. 687. ad nos non pertinet mors.

Quid quod ita crederet hoc dixit, quomodo non discedebat e-
...in promptu erat, siquidem haec illi fuisset ratio.
...Mortis S. Diogenes Laert. lib. 10.

...ita crederet hoc dixit, quomodo non discedebat e-
...in promptu erat, siquidem haec illi fuisset ratio.
...Mortis S. Diogenes Laert. lib. 10.

...est enim omnibus: estque finis miseriae in morte.
...potest in vita esse iucunditas, cum dies & noctes cogi-
...iamque esse moriendum

...autem sic abire a vita, vt causam moriendi natum se esse
...erat enim dominans ille in nobis Deus, inuisibilis hinc nos
...comparat.

...igitur mors abducit, non à bonis, verum si querimus, hoc
...Cyrenaeo Hegelia sic copiose disputatur, vt is a rege Pro-
...prohibitus esse dicatur, illa in scholis dicere, quod multi his
...mortem sibi ipsi conficerent, Callimachi quidem epi-
...in Ambraçiotum Cleombrotum est: quem ait, cum nihil
...aduersi, è muro se in mare abiecit, lecto Platonis li-
...ante occidisset, mors nos à malis, non à bonis, abstra-
...igitur aliquis, qui nihil mali habeat, nullum à fortuna vul-
...Metellus ille honoratus quatuor filiis, ac quinqua-
...quibus decem & septem iusta vxore nati. Sic in v-
...habuit fortuna potestatem, sed via in altero est. Metel-
...multi filii, filiae, nepotes, nepes, in rogum imposuerunt.
...autem tanta progenie orbatum, cum in aram confugis-
...manus intererit. Hic si viuis filiis, incolumi regno oc-

Ante ope barbarica,
Tectis calatis, laqueatis.

...ad bonis, an à malis discessisset? tum profecto videre-

tur à bonis. At certe ei melius euenisset, nec tam flebiliter illa cane-
rentur.

Hec omnia vidi inflammati,
Priano vt vitam exiit,
Iouis aram sanguine turpari.

Non deceat sapientem mors, quae propter incertos casus, quo-
tidie imminet, & propter breuitatem vitae nunquam longe potest
abesse.

Habes somnum, imaginem mortis: eamque quotidie induis, &
dubitas quin sensus in morte nullus sit, cum in eius simulachro vi-
deas esse nullum sensum? Pellantur ergo istae ineptiae pene aniles,
ante tempus mori miserum esse. Quod tandem tempus natura ne?
At ea quidem dedit usuram vitae, tanquam pecuniae, nulla praestitu-
ta die. Quid est igitur quod querere, si repetit cum vult? ea enim
conditione acceptas. Idem, si puer paruus occidit, æquo animo fe-
rendum putant: si vero in cunis, ne conuerendum quidem.

Pro dii immortales! quam illud iter iucundum esse debet, quo
confecto, nulla reliqua cura, nulla sollicitudo futura sit. *Cic. lib. 1.*
Tusc. quæst.

Nam qui id, quod vitari non potest, metuit, is viuere animo quie-
te nullo modo potest: sed qui non modo quia necesse est mori, ve-
rum etiam quia nihil habet se, quod sit horrendum, mortem
non timet, magnum is sibi praesidium ad beatam vitam com-
parat.

Te natura excelsum quendam videlicet, & altum, & humana de-
spicientem genuit, itaque facile in animo forti contra mortem ha-
bita insidet oratio. *Idem lib. 2. Tusc. quæst.*

Theophrastus autem moriens accusasse naturam dicitur, quod
ceruis & cornicibus vitam diuturnam, quorum id nihil interesset:
hominibus quorum maxime interfuisset, tam exiguum vitam de-
disset: quorum si ætas potuisset esse longinquior, futurum fuisse, vt
omnibus perfectis artibus, omnibus doctrina hominum vita eru-
diretur. Querrebatur igitur, se tum, cum illa videre cepisset, extin-
gui. *Idem lib. 3. Tusc. quæst.*

Mors autem negligenda est, si aliquo ducit, vbi sis futurus aeter-
nus.

Mortem omni ætati communem esse sentio. *Cicero lib. de sen-*
ectate.

Nemo cenet fugiendam esse mortem, quam immortalitas se-
quatur. Iam sensus moriendi si aliquis esse potest, isq; ad exiguum
tempus durat, praesertim seni: post mortem autem sensus aut o-
perandus, aut nullus est. *ibid.*

Moriendum enim certum est, sed id incertum, an eo ipso die. *ibi-*
dem.

Mortem igitur omnibus horis impendentem timens, quis pote-
rit animo consistere? *ibid.*

Mors terribilis est his, quorum cum vita omnia extinguntur,
non his, quorum laus emori non potest. *Idem lib. Paradox.*

In luctu æque miseris mortem ærumnarum requiem, non cruci-
atum esse duco. *Sallustius in Catilinaria.*

Mortis misericordia, Deusque propitius optandus, viuis inno-
cua inuidia. *Timocles.*

Vt virtutem vitae consuetudo significat, sic confirmat exitus.
Nam in his etiam qui antea obscuro fuerunt, laudanda est fortitu-
do, cum pro patria dimicantes, mortui sunt. Hæc enim virtute pri-
orem negligentiam regentes plus profuerunt quam & prius nocue-
runt. Horum nemo aut volens frui diuitiis, aut sperans se mutata
paupertate diuitem fore, fugit hoc periculum, sed magis voluerunt
hostes profligare, & existimantes hoc certamen honestissimum esse,
conati sunt depulsis hostibus postea suis rebus frui. Ita praesens
periculum, quod oculis cernebant, elegerunt spe incerta victoriae, &
maluerunt periculum mori, quam fugiendo vitam retinere. Malum
igitur corpore sustinentes, famam malam effugerunt, ac brevissimo
tempore fortunam experti sunt magis cum gloria quam cum me-
tu. *Thucyd. lib. 2.*

Mors omnibus moralibus est fatalis, ignauis æque ac fortibus,
sed præclara ac gloriosa mors solis viris fortibus contingit. *Dion. Ha-*
lic. lib. 6.

Mors spontanea, non fuga actionum, sed actio esse debet. Turpe
vero est, nos nobis ipsis tantum viuere ac mori. *Plutarchus in Cleo-*
mene.

Mortem pro patria præclaram esse fateor. *Linius, Decad. i. li-*
bro 9.

Effugit mortem quisquis contempserit: Auidissimum quemque
consequitur. *Curcius lib. 6.*

Fortium virorum est magis mortem contemnere quam odisse
vitam. Vltimum omnium mors est, ad quam non pigre ire satis est.
Idem lib. 5.

Non solum fortior, sed etiam sapientior mortis interdum quam
vitæ est cupiditas. *Valer. Max. lib. 9. c. 13.*

Mors omnibus ex natura æqualis est, obliuione apud posteros
vel gloria distinguitur. *Tacit. hist. lib. 1.*

Honeſta mors turpi vita potior, & incolumitas ac decus eodem
loco sita sunt. *Tacit. in vita Agric.*

Humanæ vitæ finis certe est aliquis necessarius. *Herodot. in Pér-*
siase.

Dii cœlestes quibusdam piissimis mortem tanquam præmium persoluerunt.

Æquo iudicio iuxta timidus est & ignavus, qui quam non oportet mori desiderat, & qui refugit quam sit oportunitas. *Amm. Marcell. lib. 25.*

Quibus necesse est, vel in prælio cum gloria, vel à victoribus ad supplicium turpiter duci, magna profecto infamia non pro turpibus eligere meliora. *Procop. de bello Persico, lib. 1.*

Mors etiam acceleratus venerit, felices semper ex præterita ac prosperiora fortuna homines reddit. *Procopius de bello Goth. libro primo.*

Mortis formido non salutem, sed exitum adfert. *Nicet. Man. Comm. lib. 5.*

Nec experienti, nec formoso, parci natura: sed omnes citra discrimen in periculum conijcit. *Const. int. Manass. Annal.*

Mori necesse est, siue morbus ingruat, siue Caon. *G. Pachymer. histor. lib. 1.*

Fratres fratribus in vita sunt: morientibus, atque ex hac exiguitate in illam perpetuitatem æternitatemque vite migrantibus, quicquid in terris relinquitur, vnum atque idem est. *P. Amyl. lib. 25.*

Millic mori præstat clarissimis viris quam à pristina maiorumque suorum gloria degenerare. *P. Amyl. lib. 4.*

Nullus tarde eo proparare potest, unde nunquam cum semel peruenit, editus pateat.

Legere ea omnes nati sumus, vt exuere semel necesse sit mortale hoc corpus.

Omniis horis in mortem ipsam ruimus, quantumvis ea differre videatur iter ad nos suum. *Ar. Ferron. lib. 2.*

Ita natura comparatum est, vt corpus fluxum, animum immortalem nacti, euocant Deo Opt. Max. corpus humo, animam cœlo tandem aliquando reddamus. *Idem lib. 3.*

Hominis in Republica versati moris quoque ipsa ad illius utilitatem pertinere debet, neque otiose ea, sed cum virtutis aliqua actione obeunda est. *Plutarch. in Lycurgo.*

Haud verum est quod Æsopos dixit, felicitum hominum mortem esse omnium grauissimam: ea vero omnium beatissima, bonorum prosperos successus tuto statu collocans, fortunæque mutationi eos eximens. *Plutarch. in Pelopida.*

Quum nihil atrocius excire possit quam in id quod sponte vitæ raunt & moriendum sit vitæ ac deditis: id solum refert nouissimum spiritum per ludibrium & contumelias effundant, an per virtutem. *Tacit. hist. lib. 3.*

Atheniensibus decorum fuisse ob mortem Philippi regis, qui tam clementem se eis vitæ præbuerat, coronas ferre, adde etiam sacrificare nequaquam affirmo: nam præterquam quod hoc inuidiosum est, indignum etiam ingenium hominibus erat, quem virtutem honoribus affecissent, ac ciuitate donassent, ob eius mortem immoderate exultare gaudio, defunctoque insultare, & quasi rem ipsi bene gesserit triumphum canere. *Plutarch. in Demosthenes.*

Semel nato non mori quandoque, minime concessum. *Procop. de bello Persico, lib. 1.*

Vitatum est, vt ab interitu summorum principum, magnæ fiant rerum conuersiones: dum alii crescant & locupletantur, alii verò detrimentum accipiunt, & in varias acerbitates incidunt. *Ph. Comin. in præfat.*

Vt non commouemur, cum iniquum post constitutum tempus domo locuta migrare videmus: ita nec moueri æquum est, cum discedere videmus homines ex hac vita, cum commemorandi certos, Deus terminos circumscriptis & definitis. *Arn. Ferr. libro 2. c. 6.*

Vide vero ne tua ipsius causa tot lachrymas profusas ipse etiam (nempe proximus aut amicus) indignetur, qui immortalitatem illi inuideas. Nam illius quidem gratia nihil est quod te ex cruciatibus. Neque opinor laudatis mercatorem qui decoxerit, nec qui depositum inficiat: sit: quid igitur depositam creditamque vitam à maximo negotiatore Deo ac antico precario concessam cum ille suo iure reperierit, restitutam doles? Quid est quod illius causa ex cruciatibus te tuus dolor restituit? Nihil accidit illi incommodi, quod enim accidere incommodi ei potuit, cuius vita Deo grata fuit: nisi tu quidem ex mortalitate ad immortalitatem, ex terrestri habitatione ad cœlestem, ex turbulenta vita ad pacificam, ex tenebris ad lucem traductum grauer ferre videris. *Idem ibid.*

Sine lamentatione, sine planctu, veteres Malsientes mortuos suos sepeliebant. Etenim quid attinet, aut humano dolori indulgere, aut Numini inuidiam fieri, quod immortalitatem suam nobiscum partiri noluerit? *Max. lib. 2. cap. 6.*

Lacædemoniis virtutis opus fuit viuere libenter, & æquo animo mori. Nam neque fuga mortis in vitio est, si quis vitam non turpiter expectat: neque laudi datur mortem subsistere, quando id vitæ contemptu fit. *Plutarch. in Pelopida.*

Causam peccati facillime (in bello) mortuis deligatur. *Hirtius lib. 8. de bell. Gall.*

Vetusta hunc morem indicauit honestum esse, vt mortui laudarentur. *Thucyd. lib. 2.*

Mortuorum laudi nemo inuidet. *Idem ibid.*
Viuentes inuidia exercet: mortuis autem beneuolentia tractatione præstat. *Thucyd. lib. 2.*

De Morte. DIAL. CXVIII.

Fransisci Petrarcha.

DOL.

Morior. R. Ad extrema peruenitum est. Iam nec mori nec optabis, de quibus duobus totidem me proximis eligisti, iam præterea nec dolebis, nec corporis amittique subiacetis nec rerum tæditis, aut morbis, aut senio, aut dolis, aut fortunæ varietate lassabere, quæ si mala sunt, vtique bonus est. Tu paulo ante de his omnibus querens, coram de fine conuerteris: vide ne sis iniquus, vnum simul doleas esse & finire. D. Morior. R. Iter patrum, vnum latum tritumque iter gradieris. Solus ne tibi nefcio quid maluisse? Perge autem: non est aberratio mori, viæ duces comitesque. D. Heu morior. R. Si quis est qui mori deceat, ridere dedecet viuentem, cum inire, ut pra verticem videret, vnde mox flendum sciet. R. Non est dubie fletus hic non longo seculis spatio, sequatur. D. R. Non est ferendus qui sui generis sortem luget, nec mori que, ni mortalitatis es. Sin id desis, quod mortalitas, non locus, vbi esse desinis quod inuitus es: flendum erit ab incipere esse quod nolebas, nunc gaudendum, esse in immortalis. D. Morior. R. Omnes hi qui seculum tuum viuunt, omnes præterea quos vidisti vniquam, omnes deo disti aliquid aut legisti, & quantula ea pars hominum dicitur se potueris, omnes omnino qui vel olim nati sunt, vel moris ac faculis nati sunt, iter hoc egerunt ad hunc finem, ino longam præcedentium longamque sequentium, cum inquit, & hac ipsa hora tecum simul obuentum: Numerum pudebit credo fortem publicam priuatis vnum monis, dum ex omnibus vel vnum cui inuideas non videris. R. Hoc est impassibile fieri, & iugum fortunæ patris excutere. Geminum ingens bonum quod viuenti in prosperis largiretur. Cogita autem, quæ tibi de te ues curæ, qui superant labores. Si (non dicam infinitarum mille, qui vni iam præterea dei spatio comparatam vitam accepissent, quod optime æstimabis, si huius beneficiæ & incertæ vitæ: ad ea proque hæc tunc susceptos labilestias que memineras. D. Morior. R. Ita mortem fletus, O quasi magnum aliquid vita esset. Quod si esset, magnum Musæ haberent & araneæ & formicæ. Si semper bene esset, semper maleficium esset mors, quæ magnum bene inter dum, dum vel ab intolerabilibus malis, vel ab his, quæ sunt mala, peccatis inflantibus animam eripit, præterea vt magnum aliquid inter vos sola est virtus, sic per se ipsa hæc miseriarum innumerabilium officina est, quam quæ dolet, si ferias reliquit malorum, & quietem odit, quam laboriose finem vitæ cupiat necesse est. Quando nullum laborum vel malorum finis, quid fletus igitur? Dies ad optetur votis, erat optandus, & fortassis res hominum in ne vis immensa & insulsa vari, sepe etiam votis optandis. D. Morior. R. Imo ex terrea & caduca domo, ad ætherum num migras habitaculum, & in istius pedem habens morieris, atque inuitus, & nefcio quid retro anxie respicias, quas dimittis oblitus, an bonorum ad que pergis incedas, factis si quod paulo ante dicebam, & quod magis dixeram, fra quæ dicitur vita mors est, illud est consequens vt etiam mors dicitur vita sit. D. Morior. R. Rex te tuus carere vincula franguntur, quæ fecisse mortalia primum pariter. Idque vel maxime ad illius misericordiam pertinere. D. vium & vestris approbatum sciens, quid queraris dicere. Morior. R. Vocat te Rex tuus, felix nuncius. Sæpe nec videtur falsum quod inuitus accidit. Contentum sentire incipies quam bene tecum agitur, hic quem videris exitum, & mala vitæ reputans, & mortis bona præ se si olor ille Socraticus diuinationis particeps, & ob id pollini moriendo cantabis, si non voce, saltem animo. Absit graue nimis inexpectatum te criminum pondus, quod tessile Vespasianus corpore legitur, tu facies mentis surgas moriens, nec te dignum censas iacentem mentis minus hæc in parte tibi tribuas quam ille sibi, quod mortis princeps. Mors enim nescit Imperium, Princeps namque ad quætrix optima, multa forsitan in vita, certe in morte illi licuit, quod non liceat tibi, quin & plusculum dicitur si ni respus affuturum spero. Non quia tu melior, sed quia tanto Dei amore felicior, qui negata magnis & sapientibus dicit, concessit par uulvis & reuoluit in doctis. Adde quod illius, tum facilius tuum erit assurgere, illius enim contumacis viribus cegebat, quas morbus extenuat; mors extenuat ad assurgendum non nisi animi viribus est opus, quæ in pe mortis augentur. D. O. L. Morior. R. A. 7. Quid in morte

exterior & tumultus, & tubæ & carnicum truces vultus, & irati vox tyranni, nihil profus ad rem, intra te ipsum te reflecte, ibi te quaere, atque excita. Omnibusque quæ super sunt animi viribus ad extremum: casus accingere, aures ab inuiso strepitu, à supplicii pompa oculos auerte, tacitusque totam animam recollige atque hortare, resque ipsas examina non vmbra rerum. Tu si mortem ipsam rectis oculis spectare audeas, nec ferrum puto, nec restim, nec lucentes calices, nec stillantes carnicum horrebis, vanum est enim ipsum hostem, cum contemneris, eius phaleras, aut signa metuere. D. Ignominiosa morte damnatus sum. R. Sæpe actor seu delator infamis, & obsceni testes, & obscurus iudex, reus autem ipse clarissimus sæpe ignobilis vulgo mors, nobilis vero gloriosusque qui moritur. Iam ut sileam reliquos, quod & nimis multis & multo impares sunt, quæ vsquam ignominiosior mors quam crucis? in qua pendit exitium illud, & prænitidum cæli decus, ac terræ ne tale aliquid ignominiosum sibi censet vlla fors hominis. Et quopiam summo nihil est altius in hoc desino. Omne genus mortis honorare potest virtus, virtutem nulla mors inquinat.

De morte repentina. DIAL. CXXIII.

D O E.

At repente nimis morior. R. Paulo autem si recolo tenuisse te dicebas. Miror quomodo repentina mors tui est, qui nisi (non dicam) delirat, sed insanit, semper ante oculos mortem habet. Namque cum omni atati salubriter sit consultum, ut omnem diem sibi vltimum credat: hoc amplius rite consultatur senectuti, ut omnem horam sibi putet extremam, neque illud modo non audiat, quod est apud Tullium, nemo tam senex, qui se annuum non putet viuere. Sed ne id quidem quod Seneca ait, dicitur. D. Subito morior. R. Quid hic dicam, nisi ut repetam, quod ille olim summus hominum, nec minor ingenio quam fortuna, vno ne integro quidem ante suum obitum die, quasi iam veram experientia vicinitatem præsciens, dum de hoc ageret repentinam atque improvisam mortem commodissimam iudicauit, quod iudicium ab ea videbatur religione dissentiens, quæ ab hac morte liberari flexis genibus Deum orat; neque ego hanc sententiam vbi sit libertas amplector, aliud tibi nempe cogitandum est, neque vero hanc optabilem, sed, vbi sit, tolerabilem mortem dico. Siquidem sapienti, qui que eminus cuncta prævidet, inopinum nihil accidere posse non ambigitur. Vnde fit ut improvisa mors non sit, cuius prouida vita fuit. Nam quo pacto rerum maxima negligat, qui parua, qui minima etiam librare sit solitus? humanis autem in rebus quid mihi maius morte monstraueris? quid par morti? D. Velocissime morior. R. Impraeditata modo non sit mors, quo velocior, eo facilius, supplicium enim (si quod est) vtiq; breue est, sensumque ipsum celeriter præueniens, & morti detrahitur, quod est in morte durissimum, metus mortis.

§ APOPTHEGMATA.

Thales dicebat nihil interesse inter vitam & mortem: ob id opinor, quod vtraque res que esset secundum naturam: nec mortem malam esse magis, quam natiuitatem. Cuiusdam vero obstrepenti. Cur igitur tu non moreris? false respondit: Ob hoc ipsum, quia nihil refert. Erat enim habetur quod accedat. *Laert. l. i. c. i. Stob. ad scribit Pyrrhoni. ser. 120.*

Bias. Cuidam mortem aduocanti in liberorum amissione: Cur homo, inquit, ipsam vocas: nonne etiam si non vocaueris, veniet? *Max. ser. 36.*

Idem. Percontatus quod genus mortis malum esset? Quod, inquit, legibus constitutum est. Sensit autem vir prudentissimus, eam mortem hominibus nequaquam formidandam, quæ secundum naturam leges inuadit mortales: sed eam potius quam delictis turpiter & ignominiose promeriti sunt, qui debitum licitori ac carnifici officium præstant. *Max. ser. 36. Stobæus.*

Socrates. Critoni vehementi studio suadenti, ut si vitam ipse suam negligeret, certe liberis etiamnum paruulis, & amicis ab ipso penditibus se seruaret incolumen: Liberi, inquit, Deo, qui mihi eos dedit, curæ erunt: amicos hinc discendens, inueniam vobis aut similes, aut etiam meliores: ne vestra quidem consuetudine diu cariturus, quandoquidem vos breui eodem estis commigraturi. *Erasmus libro 3, apophthegmatum ex Plat. & Xenophonte.*

Idem. Animaduertens amicos, qui eum in carcerem sequebantur lugere. Quid hoc est? inquit, Nonne iam dudum sciebatis me ex quo genitus eram ab ipsa natura morte fuisse damnatum? Atqui bonis aduentibus præcipi è vita mihi nimirum meisque beneuolis legendum foret. Si vero malis impendentibus diem abeo, arbitror: tanquam pro felicitate quadam à vobis omnibus esse lætandum. *Xenoph. in apol.*

Misofonus. Scitis dictis mortem meditantem sibi & aliis proponere. Inter quæ & hæc occurrunt. Virtute præditi homines

inquit, siquidem condant, cum paupertate miserem in vultibus, facile migrant, tanquam ex solenni contentu ac cetera iam è vita. Non aliter quam è domo, inquit, Bios, exitum in puteum obstruat: ita etiam hoc corpusculo relegor, quæritur plus. Sed sicut è conuiuio discedo, nihil indignus, nihil bene etiam catastrophæ agit: ita bonus vir quoque pimum recte, & media probe, finemque congruentem his admodum pallium vbi detritum fuerit depono, ita non procallis, tuenda desiderio flagro: sed & cum liceret adhuc feliciter morior, & c. *Stob. ser. de virtute.*

Anaxagoras. Absens morti adductus est. Id nuntians, inquit, istam sententiam tulit natura, æque in illos, atque in illam damnarent. Aliis aliud mortis genus obtingit: sed omnibus est moriendi necessitas. *Laert. lib. 2.*

Diogenes, rogatus numquid mali effectus mors? Quo, inquit, malo cum præsentem non sentiamus? Quod autem nullum malum est: Dum sentit homo, viuere: nondum quæ mors, quæ si adit, abest sensus. Malum autem non est quod sentitur. Hanc rationationem quidam tribunt Epico. Mortem mala non est, sed iter ad mortem miserum est. Id in morte tota hominis vita quid aliud est, quam iter ad mortem? *Laert. lib. 6.*

Antisthenes. audiens Diogenes Antisthenem graviter in decumbere, qui amore huius vitæ morbum molestissimum ad decumbentem ingressus est, ad quem cum Antisthenes iisset, Quis me his doloribus liberabit? Diogenes pariter hæc, inquit, Contra Antisthenes: Doloribus, inquit, dicitur. *Laert. lib. 6.*

Epictetus dicere solebat, contra cætera omnia aliquid ueniri posse, ad contra mortem ad omnes non inhabitare virtutem. *Max. ser. 35.*

Aristippus interrogatus, quomodo Socrates obitum se ego, inquit, optarim. Significans, talem mortem quam uisibilem: nec potuit breuius felicem obitum describere. Tamen arguit in hoc est, quod Philoſophus aliud responderet, expectabat percontator. Ille quærat de genere mortis, peritisset, gladio, veneno, an præcipitio? Ille putans id nihil respondit, illum feliciter esse mortuum. *Laertius libro 3, cap. 8.*

Idem. Cum aliquando Corinthum nauigaret, & orta tem naufragium minaretur, expalluit: id animaduertens è vultu crassus quispiam miles, ac philoſophorum osor, sedata temper cepit inſultare: Cur, inquit, vos philoſophi, qui præ mortem non esse formidandam, expalliscitis in discrimine, docti non timemus? Quoniam, inquit, Aristippus, non de perit tibi mihiq; cura ac metus est. An. Cellius hoc addit: Ego animæ Aristippi, tu non times animæ nebuloſis. Rebus vix minime timemus, vnde proverbiū, Hydria in foribus, hæc Aristippus, illum non expalluisse, non quod esset fortior, sed quoniam esset homo nihil, haberet; animum omni virtute minimum erat detrimenti si peritisset. Vir eruditus ac sapienter ditus non perit, nisi graui Reipublice dispendio. *Laertius cap. 8.*

Misofonus interrogatus, quis optime extremum diem diem possit? Qui semper, respondit, postremum vitæ diem sibi proposuerit. *Max. ser. 16.*

Antiphanes solitus est dicere, mortalia præcipue hominibus gitanda esse, quandoquidem omnibus hominibus sit mors. *Stob.*

Arceſſaus, Mors (inquit) quæ mali nomine certum vnum habet peculiare ex omnibus quæ mala iudicantur præſens neminem vnquam afficit molestia: abſens, & expectatione est, molestiam auferit. *Plutarchus de consolat. pollon.*

Theramenes. Quum in quadam domo versatus, inde illa subito lapsu corruit. At qui cum reliqui Athenienses ad eum confluissent, & inopinata salutis congratularentur, ter omnium opinionem respondit: Nescitis, vix, ad que pora & pericula Iupiter me seruare voluerit. Intellexit vltimus, se à mortis improbitate nequaquam tutum esse, conuenit in summo vitæ periculo, atque paulo post malis hominem arripit in porru quasi nauigantem. Ne quidem festellit: nam non multo post à tringenta tyranni iublatus est, circumam bibere coactus: nempe qui ex ruinam beratus, veneno turpiter perire coactus est. *Alcianus lib. 5, cap. hist.*

Egypti. Olim in diuitum epulis apud Aegyptios, vter ligneam, sed quam proxime ad verum effictum, & singulis dicens: In hunc intuens pota, & oblecta to talis

Idem, audiens se morte multatum. Magna me spes, inquit, tener, indices, bene mihi euenire, quod mittat ad mortem. Sed tempus est, iam hinc abire me, vt moriar: vos, vt vni amagatis. Cicero lib. 1. Tusculanarum quaest.

Idem, ad suos iudices conuersus, mortem, inquit, metere aliud nihil est, quam falso putare se esse sapientem: Qui enim mortem metuit, videtur ignorare quid sit, &c. Plato in Apologia.

Idem, Carceris ministerium porrigentem in poculo cicuram interrogauit, quomodo sumendum esset hoc pharmacum, quod eius artus esset peritus, alludens ad aegros, qui a medicis discunt quando & quomodo oporteat sumere, quod ab illis imperatum est, cum quis puer respondisset, semel totum hauendum, si posset deinde tantisper inambulandum, donec sentiret grauedinem in cruribus: post in lecto decumbendum supino corpore, ibi pharmacum effecturum quod solet. Socrates rogauit, liceret inde aliquid libare? quod iam conuilius mos sit effusa vini potiuacula, nominatim alicui Deo libare) minister respondit, se tantum miscuisse, quantum opus esset, hoc sermone inuens, nihil esse, quod effunderetur. Tam Socrates: Sed & fas est, & oportet orare Deos, vt felix fallaque sit haec mea migratio. Erasmus lib. 3. apoph.

Plato. Medicus Platoni consilium dabat, vt relicta Academia, loco pestilentissimo, in Lyceum scholam se transferret: nequaquam autem ille obtemperauit, dicens, se producenda vitae causa, ne in Asia quidem summam, em transmigrare velle. Aliam lib. 9. de Var. hist.

Aristoteles dicere solebat, ea, quae longissimo tractu a nobis absunt, nemo metuit. Nam quum moriturum se nemo ignoret, mortem tamen quam prope esse non suspicatur, minime expauescit. Stob.

Zalenus pro cetero legum suarum, locrensis latrum scitu digna haec appolluit: Mortuos omnes iniuriarum, quas commiserunt, memores, poenitentia inuadit, & vehementer cupiditas, qua vellent exactam sibi vitam omnem fuisse iustam. Quam obrem singulos oportet semper in singulis actionibus illud tempus adeo suis cogitationibus familiare facere, ac si praesens esset. Ita enim maxime honestitque cura urgebit. Stob. ser. 43.

Idem dicebat sepe numero, e vita migrare esse optimum, veluti e conuiuio non sitibundum nec temulentum. Stob.

Aristides philosophus interrogatus, quatenus deceat hominem viuere? Tantisper, ait, dum deprehendat mori praesart, quam in tot calamitatibus viuere. Stob.

Aristides Locrensis, morsus a mustela Tarresia, iam moriens dixisse fertur, multo sibi iucundiorum mortem futuram fuisse, si vel ex leonis, vel ex pardalis morsu obtigisset (quandoquidem necesse fuit aliquando mortis occasione existeri) quam ab eiusmodi contempta bestiola. Vnde apparet, eum acerbum ignominiam morsus, quam ipsam mortem tulisse. Aliam lib. 14. de var. hist.

Epictetus dicere solebat, magis necessarium esse animae quam corpori mederi, quam praesertim mori, quam male viuere. Ant. in Meliss. part. 1. ser. 58.

Aeschines, Mortem nequaquam terribilem, sed violentam affectionem circa mortem horrendam esse dicebat. Stob. ser. 17.

Idem, Gloriosa mori summam felicitatem esse dicebat, quum omnibus ex aequo sit fatalis. Stob. ser. ead.

Gorgias rogatus, an libenter obiret? Minime, inquit, sed ex hoc domicilio putrescente libenter abeo Bras. Stob. ser. 17.

Theodorus philosophus, Lyfimacho tyranno minitante ei necem, non deprecatus est, sed mortem contemnens, ignorabam, inquit, te non regis, sed cicuta vim habere. Stob. ser. 2.

Demothenes, dum pro Atheniensibus & libertate verba faceret, & Philippus diceret, Num times, ne caput abs te auferri praecipiam? Non, inquit, nam etsi ipsum loco moueris, patria immortalitate donabit. Stob.

Corsicus admodum senex, quum difficili admodum morbo liberatus esset: A page inquit, quam moleste reuerfus sum, iam aliquantulum vitae progressus, quam ingredi omnino necesse est. Max. serm. 4.

Agis interrogatus, quo pacto quis libertatem suam tueri possit? Si mortem, inquit, contempserit. Hic metus qui cadere dicitur in constantem virum multos, deterret a pulcherrimis facinoribus: hoc qui caret, potest ubique, quod rectum est, sequi, nec est quod timeat improbos: qui, vt extrema moliantur, nihil aliud possunt, quam occidere. Plus in Lacon.

Idem, per insidias captus, ac praeter meritum ab Ephoris condemnatus, quum ad laqueum duceretur, conspiceretque quendam ex licitoribus stentem, ob indignitatem rei, cuius cogebatur esse minister: Desine, inquit, o homo! vicem meam flere: Nam sic moriens praeter ius & aequum, melior feliciorque sum his, qui me occidunt. Haec loquutus, vlro collum laqueo induit. Quo nemo Stoicorum docuit quid fortius, hoc ille iuuenis non verbis, sed re praestitit, felicitatem omnem solo hoc esto metiens: eosque iudicans infeliciores, qui faciunt iniuriam, qui patiuntur. Plus.

Hippodamus Quo tempore Agis aduersus Archidamum aciem instructam habebat, simul cum Agide iussu ire Spartam, curatum

rus illi ea, quibus erat opus: An non, inquit, honestus est, ut pro Sparta fortem bonumque virum praestans, mortem oppetam? Ac post sumptis armis, stans iue regi ad dextram, pugnando interit. Consultum volebat illius senectuti, quae virtus defecta in bello non ita multum esset habitura momenti, in patria futura nonnulli yfui (excesserat enim a. no. um octogesimo) at ipse sibi non indulsit. *Plur. in Lacon.*

Ageflaus percontanti cuidam, qua ratione sibi pareret eximiam gloriam? Si mortem, inquit, contempseris. Nihil enim in bello praeclearae rei geret, cuius animum mortis metus occupavit. Idem affectus in omni vita mortalium à pulcherrimis facinoribus reuocare solet. *ibid.*

Theramenes, postquam Ephori capitis sententiam in ipsum pronuntiasent, abiit ridens, rogantibus, qui aderant, an etiam contempneret Spartanorum leges? Nequaquam, inquit; quin gaudeo potius, quod hæc mihi multa solucunda est, cum iam nec iuduxerim cuiquam, nec à quopiam mutuo acceperim. Vir innocens non accufavit patriæ suæ leges, sed hoc felicitatis esse iudicabat, quod mori iuberetur, qui neminem ad mortem adegisset, nec cuiquam deberet vitam, nisi sibi. Facere mortis poenam vocavit multam, rem atrocem molliori vocabulo signans. Iure autem cogitur solvere pecuniam, qui eam vel extorlit ab alio, vel mutuo sumpsit. *Plur. in Lacon.*

Cic. quæst. Tuscul. lib. 1.

Pythagoras, in ædibus Milonis cum familiaribus suis assidens, accidit, ut ædes ex inuidia succenderentur à quodam, qui in eum cœtus metu tyrannidis Pythagoras egressus, cum ad agrum fabis plenum peruenisset, restitit, ac dixit: Capi præstat quam calcare: interfici quam loqui. Et sic à persecutibus iugulatus est. *Stuidas.*

Callicratidas ante conflictum præacto sacrificio, quum aruspex nunciaret ex incensis exercitui quidem portendi victoriam, sed Imperatori mortem, nihil expauit: Haud penes vanum (inquit) sunt res Sparta, me siquidem mortuo, nihilo deterius habitura est patria: sed si cesserò hostibus, aliquid decedet patriæ, pro qua lubens moriar. Itaque quum Cleandrum pro se ducem designasset, naualem pugnam aggressus est, ac pugnando interit. *Plur. in Lacon.*

Idem, Percontanti, quam ob causam fortes viri gloriosam mortem in gloria vitæ anteponant? Quoniam, inquit, alterum naturæ beneficio viuunt & ignauissimi at honeste mori non contingit nisi virtute præditis. *Plur. in Lacon.*

Leonidas quum Ephori percontaretur, si quid præterea rei facere statuisset? Nil aliud, inquit, quam verbo tenus impediturus barbarorum transiitum, sed reuera pro Græciæ moriturus. Egregium imperitæ ducoris documentum in causa honesta piaque, nec certam mortem horret. *Plur. in Lacon.*

Anonymus. Quidam Lacon sagitta percussus, quum animam ageret, dicebat: Non me mouet, quod morior, sed partim, quod ab imbecilli sagittario, ac muliercule simili, partim quod nullo facinore edio morior. Vicitur solent esse solatio virtute præstantis viri dextra cadere. Lacedæmonii vero, quoniam ensibus pugnare solebant cominus, non paratib' esse virtutis, procul missa sagitta quempiam interficere: quod idem possunt & feminæ. Tum iniquiore animo decedunt è vita, qui recte factorum post se relinquunt memoriam. *Plur. in Lacon.*

Spartanus in fidiis circumseptus ab Iphicrate Atheniensium dūce, quum illius milites rogarent, quid in eo rerum statu esset faciendum? Quid aliud, inquit, nisi ut vos seruemini, ego pugnando moriar? Talis erat animus Catonis Vticensis, qui cæteris tuatit, ut iuxta salutem consulerent, ipse spontanea morte turpem effugit feruitatem. *Plur. in Lacon.*

Damindas, quum Philippus irrupisset in Peloponnesum, & quidam ita loqueretur, periculum est, ne acerba patiatur Lacedæmonii, nisi Philippo reconcilietur: O semiviri! inquit, quid nobis poterit acerbi accedere: qui mortem contempnimus? *Plur. in Lacon.*

Chabrias, proditionis acontatus est vna cum Iphicrate, quum autem ab Iphicrate obiurgaretur, quod quum esset in periculo, tamen ad gymnasium itaret, solitaque pranderet hora: Ergo, inquit, si quid secus de nobis itauerint Athenienses, te squalidum ac famelicum: me vero pransum ac vinctum occident. *Plutarchus in apoph.*

Phocion, cum aliis bonis viris ab Atheniensibus damnatus ad mortem, quum carnifex cicutam apportaret, & bibissent omnes, solitaque Phocion superesset, consumpto ab aliis veneno, carnifex negabat se daturum, nisi numerarentur duodecim drachmæ: tantum enim venire cicutæ vnciam. Phocion itaque, ne per illius contentio-nem mora fieret mortis, aceto ad se cuidam ex amicis: Quando quidem, inquit, Athenis ne mori quidem gratis licet, quæso dato huic pretium. *ibidem.*

Pelopidas, postquam Epaminondas Pelopidam liberum reduxisset, aiebat se gratiam habere Alexandro, pro quem experimento conperisset, se non tantum ad bellum, sed etiam ad mortem benedictum esse. *Plur. in apoph.*

Alexander. Salanus ille Indicus gymnosophista, quum manu adferre vellet, strem lignorum struxerat, quum in ignem, cõtemnens furum durum supplicium, procerat, quum Alexander vidisset, admiratus hominis audaciam, prohibetur. Salanum potentiores se hostes bellæ, ac velle, deder enim cum hominibus pugnans victor equali, Calanum laboribus ac morte. *Alian. l. 5. de var. hist.*

Corn Scipio, quum in Africa Pompei partes sequens, prospere gessisset, ad Hispaniam petens intellexisset, non habebatur, ab hostibus captam, gladio præcordia sua transitor. Deinde Cæsarianis militibus quærentibus, ubi esset Imperator, inquit, bene habet. Suprema vox mortem dicitur, quum meliore fortuna dignum. *Appian.*

M. Cato aiebat, plurimum referre, utrum quis virtutem stimet, an vitam non magni faciat. Sentens, non cosiderat, res, qui quous modo vitam vel mortem contempnit: sed faciunt virtutem, ut huius gratia vitam aliqui charam. Nam semet in vitæ discrimine conicere, aut in seipsum vitæ iam tædet: aut immaniam, & belus simulam. *Plur. in Lacon.*

Basillus. Si quid incommodi aut metus in morte esse aliis, morientis hoc vitium esse dicebat, non mortis. Mortis incommodi hominibus adfert, de ab omnibus incommodis tunc miseræ procellis liberat. *Senec. epist. 50.*

C. Maunus, Augusti centurio, quum in bello ad Antonium esset, interrogatus ab Antonio, quomodo secum agi vellet, di me iube, inquit, mori enim malo: quam tuo beneficiis. *Appian.*

Pisonæ à Galba adoptato, conspiratione facta perit. Ortho Imperator saluatus est. Galba ad tumultum seditionis delato, milites infens occurrentes ingesserunt vulnere, quum offerens. Ague dum, inquit, si hoc ex Repub. est, igitur & brachius fœde lanatus iugum hausit, ut crederetur. *Plur. in Galba.*

Cannus Iulus mori iussus, quod Caium Cæarem verberasset, ad necem vocatus à centurione latrunculis iudebat. Tunc ratis calculis dixit sodali: vide ne post mortem meam meo vicissit, & simul centurioni annuens: Teli, inquit, eras, nec cedere. Ceruicem inde percussoribus præbuit interpre. *Senec.*

Hadrianus. Sub mortem his verbis iulule dicitur Imperator:

*Animula, sagula, blandula,
Hospes comesq; corporis,
Quis nunc abibis in loca,
Pallidula, rigida, mandula,
Nec vis soles dabu' totos?*

Dion Casius.

Seuerianus. Adriani iussu moriens, eo quod Commodum cælo em parum prudenter designatum ab Imperatore regnum petiit, & accento tunc: Vos, inquit, di, testes estote, morte dignum esse commisit. Tantum hoc precor, ne optari velit possit. *Dion Nicæus.*

Rubinus Flavius, quum à Nerone defecisset, captus, & mox ad mortem damnatus, verum quum à hestore admittit, ut fortiter ceruicem præterderet, vntam, ait, tu tam fortiter *Senec.*

Ant. Pius quodam die dixit amicis: Quid me fleis, ac de communi morte pestilentiaque cogitatis? Philosophus hominem & mortem contemere, & res humanas reuerentibus autem abire dixit: Si iam me dimittitis, vale vobis dicere. Facere petiit ab amicis decedendi veniam, ac velle professus iulit illos valere, submonsens interm fore, quod dentem sequerentur. *Capitolinus.*

M. Antonius, Cleopatra metuens Antonii scilicet, monumentum demissis cataractis: misitque, qui dicerent, Cleopatra morte perisse. Id credens Antonius, & ipse sibi paratum vim, dixit, o Cleopatra, non doleo, quod te carcam, ut futuri sumus: sed quod ego tantus Imperator fortuitum tuis gloriæ occupasset. *Plur. in Anton.*

Pertinax Imp. confpicatus milites prætorianos in seipsum, inquit, milites occiditis, neq; ipsi rem magnam facitis, hi sane grauem homini huius ætatis & gloriæ, cum humanitas aliquis sit necessarius. Non ignorauit Imperator, deprecandum: & sic non referre, quo mortis genere vltimum claudamus. *Herodian lib. 2.*

Idem quum intellexisset tumultuari quosdam ob Commodum Imperatorem, dixisse fertur: Si Siolera Commodum, nihil protecto noui fuit, quando quidem homo carerat. *ibid.*

Mauricius. Quum Phocæ tyranni iussu Mauricius Imperator quinque filii maris spectante matre, necarentur, matris dolore hanc calamitatem pertulit, subinde hæc verba reperit: es domine, & iudicia tua iusta sunt. Intrepide tandem comitum uicem præbuit. *Cæren.*

cos in celsere lingua, qui respondere non possunt: ac turpe esse, cum vmbis ac laruis luctari. Nam id est, quodammodo sepultum referre. Laert. l. v. c. 4.

Philostatus. Alianus sophista scripsit in Gymnidem tyrannum. Hunc quam Philostatus Lemnius offendisset lugentem indignabundo & concitato similem, percontatus est quid argumenti esset prae manibus: Scribo, inquit, Gymnidis accusationem. Lauderem, inquit Philostatus, si viventem accusasses. Id enim erat viro dignum, nam lacrare defunctum, cuius in promptu est. Erasmi lib. 1. apoph. c. 16.

Agellanus cum Lylandri literas & orationem de nouandis rebus deque mutando Reipublicae statu, coram exercitu legere vellet, & Lylandrum defunctum esse audiret, noluit defuncti aperire improbitatem militibus: indecorum esse putans, similitudinem exercere cum sepulto. Plur. in Lacon. apoph.

Epaminondas dicere solebat, pulcherrimum esse genus mortis in bello mori: quod haec mors primum cum laude fortitudinis conuicta sit, modo bellum geratur pro patria: deinde breuis, non diu crucians hominem, aut paulatim extabesciens. Plutarch. in apoph.

Idem. Cum grauius & ad mortem vsque in clade cruentissima vulneratus esset, prostratus humi, interrogauit milites, an clypeus suus adhuc saluus esset, vtradiuit saluum, rogauit praeterea, an hostes deuicti essent: eum & hoc audiisset, Nunc finis, inquit, vitae meae: sed melius & altius initium aduenit. Nunc Epaminondas nascitur, quia sic moritur. Val. Max.

9 SIMILITUDINES.

Syracidae. Nec magis nouit homo tempus mortis suae, quam pisces priusquam hamo capiuntur, vel aues priusquam laqueo irretiantur. Sicut enim capiuntur illae, sic mors de improviso homines illaqueabit. Cap. 9.

Samuelis: Omnes morimur, & quasi aquae dilabimur in terram, quae non reuertuntur, 2. Reg. 14.

Esdra: Quemadmodum praegrans cum parit in nono mense filium tuum, appropinquante hora partus eius, ante horas duas vel tres dolores circumueit ventrem eius, & prodeunte infante de ventre, non tardabit vno puncto: Sic non morabuntur ad proedendum super terram, & seculum gemet, & dolores circumueit. Iud. 4. Esdr. 16.

Chrysofomi: Sicut egredientibus Israelitis de Aegypto, exterminata est Aegyptus: Sic & sancti quum de isto mundo defecerint, casurus est iste mundus. in cap. 1. Matth.

Sicut quum lamina ingitur, naturalem habens colorem, vt coloretur purpureo, aut alciuius coloris accipiat dignitatem: Sic & nos in mortem descendimus corporales, & reuigimus spirituales. in cap. 20. Matth. homil. 35.

Sicut quando aes effunditur, vnde statua confletur, nullam aeri perditionem tunc esse dicimus, cum ad meliorem vsum traducatur: Similiter de corpore tuo futurum est, mors ipsa & mortalitas destruit corruptione carnis, & substantia corporis. Homil. 35. in Matth.

Omnibus laborantibus dulcis est finis. Viator libenter interrogat vbi sit mansio: mercenarius frequenter computat, quando annus complectur: agricola semper tempus messis expectat: negotiator die ac nocte thesauri suae discutit rationem: mulier praegrans semper de decimo mense cogitat: Sic serui Dei libenter de morte sua cogitant. Vbi enim thesaurus eorum, ibi & cor eorum. Si haberes solidorum quantitatem in arca tua, oculos illuc saepe haberes: Sic sancti illum locum aspiciunt, vbi repositam habent coronam. Homil. 49. in Matth.

In hora mortis iucunda bene actae vitae memoria, quasi tranquillitas post tempestatem veniens, conturbatam facili animam consolatur. Sed quoniam sicut insensati vitam agimus, in decedendo ex hac vita proculdubio aderit. Nam qui victus propter sua scelera fuerit, eum soluitur, vtradiudicium produci queat, tunc maxime tremat, tunc formidat, quando ad tribunal iudicis iam appropinquat, quando ad relationem rationum iam decuit. Idcirco terribiles visiones nariare solent morituri, quarum speciem nullo modo ferentes, & lectules plerumque ipsos magno iacentes impetu concutiunt, & toris eos qui adiuuant aspiciunt oculos: vel quia vi a corpore recinditur anima, vel quia spirituum speciem ferre non possunt. Si timentus terribiles homines, quid faciemus cum minaces angeli & rescindentes animam a corpore virtutes nos inuadunt, eum a corpore anima tracta multum incassum deflet? Hom. 64. in Matth.

Basilij: Sicut in custodias conicctorum quidam plus temporis in praedore & vinculis retenti, non nihil suae miseriae celericorem inueniunt liberationem: Sic & animae quaedam in hac vita diutius tenentur, alia minus, secundum cuiusque dignitatis proportionem, sapienter quidem & profunde. In Iulian. marty.

Quemadmodum in his qui posteaquam ad stadij finem peruenerunt, iete reflectunt, & priusquam in contrarium moueantur, conuertunt, iete reflectunt, & priusquam in contrarium moueantur, conuertunt. CCCC 3

Ab Isaacio angelo Imperio euerfus, atq; ab infama plebe mala perpeffus, tandem pedibus fune al... generoso animo illata opprobria tolerabat, ac mentis... consilientem turbam & ferocientem conuerfus, haec... miserere mei: & quid calamum contritum infringi...
Cicero: Martyr ad bellas damnatus, cum iam ad supplicium... Non curio inquit, quo supplicii genere moriar. Frumen... Dei cum sim, belliarum dentibus comminui atq; subi... vi panis fiam mundus Christo, qui mihi panis est vita...
Cicero: quum patris mors ei significaretur, respondit, deli... blaphemias. Nam pater meus immortalis est. Socrat. hist.
Aragonium & Sicilia rex, quum familiares, quos ipse... appelleret, vilitate infirmos, & aegrotantes pro more... Surrentinum suauissimum & splendidissimum... aegrotare ad mortem, hominem accessit, quem cum a... abhorre intellexisset: Non est, inquit, cur tan... tuncas, quum haec bene pureque morientibus sit... que neque dolobitus, neque me... vilis subiecta est, &c. Ant. Panor. de...
Alphon: Sen. Sylla de diuisi eius... moriem esse similem profundo somno... admittere pereginationi. Somnus profundus adimit omnem... corpore digestus, aliquando in suam domi...
Syracidae. Nec magis nouit homo tempus mortis suae, quam pi... ces priusquam hamo capiuntur, vel aues priusquam laqueo ir... tiantur. Sicut enim capiuntur illae, sic mors de improviso homines... illaqueabit. Cap. 9.
Samuelis: Omnes morimur, & quasi aquae dilabimur in terram, quae non reuertuntur, 2. Reg. 14.
Esdra: Quemadmodum praegrans cum parit in nono mense filium tuum, appropinquante hora partus eius, ante horas duas vel tres dolores circumueit ventrem eius, & prodeunte infante de ventre, non tardabit vno puncto: Sic non morabuntur ad proedendum super terram, & seculum gemet, & dolores circumueit. Iud. 4. Esdr. 16.
Chrysofomi: Sicut egredientibus Israelitis de Aegypto, exterminata est Aegyptus: Sic & sancti quum de isto mundo defecerint, casurus est iste mundus. in cap. 1. Matth.
Sicut quum lamina ingitur, naturalem habens colorem, vt coloretur purpureo, aut alciuius coloris accipiat dignitatem: Sic & nos in mortem descendimus corporales, & reuigimus spirituales. in cap. 20. Matth. homil. 35.
Sicut quando aes effunditur, vnde statua confletur, nullam aeri perditionem tunc esse dicimus, cum ad meliorem vsum traducatur: Similiter de corpore tuo futurum est, mors ipsa & mortalitas destruit corruptione carnis, & substantia corporis. Homil. 35. in Matth.
Omnibus laborantibus dulcis est finis. Viator libenter interrogat vbi sit mansio: mercenarius frequenter computat, quando annus complectur: agricola semper tempus messis expectat: negotiator die ac nocte thesauri suae discutit rationem: mulier praegrans semper de decimo mense cogitat: Sic serui Dei libenter de morte sua cogitant. Vbi enim thesaurus eorum, ibi & cor eorum. Si haberes solidorum quantitatem in arca tua, oculos illuc saepe haberes: Sic sancti illum locum aspiciunt, vbi repositam habent coronam. Homil. 49. in Matth.
In hora mortis iucunda bene actae vitae memoria, quasi tranquillitas post tempestatem veniens, conturbatam facili animam consolatur. Sed quoniam sicut insensati vitam agimus, in decedendo ex hac vita proculdubio aderit. Nam qui victus propter sua scelera fuerit, eum soluitur, vtradiudicium produci queat, tunc maxime tremat, tunc formidat, quando ad tribunal iudicis iam appropinquat, quando ad relationem rationum iam decuit. Idcirco terribiles visiones nariare solent morituri, quarum speciem nullo modo ferentes, & lectules plerumque ipsos magno iacentes impetu concutiunt, & toris eos qui adiuuant aspiciunt oculos: vel quia vi a corpore recinditur anima, vel quia spirituum speciem ferre non possunt. Si timentus terribiles homines, quid faciemus cum minaces angeli & rescindentes animam a corpore virtutes nos inuadunt, eum a corpore anima tracta multum incassum deflet? Hom. 64. in Matth.
Basilij: Sicut in custodias conicctorum quidam plus temporis in praedore & vinculis retenti, non nihil suae miseriae celericorem inueniunt liberationem: Sic & animae quaedam in hac vita diutius tenentur, alia minus, secundum cuiusque dignitatis proportionem, sapienter quidem & profunde. In Iulian. marty.

sistunt paulisper, ac requiem aliquam interponunt: Sic & in mutatione vitæ videbatur necessarium, vt mors inter priorem & posteriorem vitam intercederet, quæ & præcedentem finiat, & initium dæi sequatur. *De Spiritu S.*

Iohannis Scholasticus: Quemadmodum panis præ cæteris terræ alimentis, sustentationi corporum: Ita salutis animarum, supra omnia quæ bene sancteque fiant, cogitatio assidua mortis necessaria. Nam memorans nouissima sua, non peccabit.

Olympiodori: Sicut, hydris iuxta fontem attrita, aqua non perit, nec euanescit, sed in fontem suum reuertitur, rursusque cum quæ voluerit aquam, poterit haurire de fonte: Ita & corpus quod in elementa resoluitur, in fontem suum, terram videlicet ipsam redit, paratum iterum in membra componi, quando auctor ille voluerit, qui ab initio illud plasmauit. *In Ecclesia. capite duodecimo.*

D. Augustini: Sicut torrens pluuiaribus aquis colligitur, redundat peritripit, currit & currendo decurrit, id est, cursum finit: Sic est omnis iste cursus mortalitatis: nascuntur homines, moriuntur, & aliis morientibus, alii nascuntur, succedunt, accedunt, decedunt, nec manebunt. Quid hic tenetur? Quid non decurrit? Quid non quasi de pluuia collectum it in abyssum? Quomodo enim fluius repente collectus de pluuia, de guttis imbrum, it est, mat, nec apparet, quia nec apparebat, antequam de pluuia colligeretur: Sic hoc genus humanum, de occultis colligitur, & profuit in mortem. Rursus in oculum vergit, medium hoc sanit & transit: de hoc torrente bibit Christus, hoc est, natus est moriturus. *In Psalm. 109.*

Eusebii: Velut ex alto vndarum fluctus, aliis atque aliis superuenientibus in litoris extrema franguntur: Ita in terminum mortis succiditæ alliduntur ætates. *Ad Valerianum.*

Idem viri sanctissimi: Sicut omnes itellæ quæ ab Oriente veniunt, quamvis sint magnæ celeritatis & virtutis, tendunt tamen ad occasum, & ibi secundum diuersos circulos, alæ tardius, alæ ocyus sese à nostris aspectibus abscondunt: Sic etiam homines vniuersi ab Oriente, id est, per naturam intrant in mundum, quamvis ibi aliquandiu rutilent & clarescant, necesse est tamen quod tandem ad occasum mortis, alii tardius, alii citius, secundum cursum durationis, quam à Deo acceperint, veniant, decidantque à mundi aspectibus sese subtrahant & recedant. *In lib. de contemplatione mortis, §. 1.*

Mors portus est, ad quem in his mundi calamitatibus miseri nauigamus omnes: ad quem quo citius peruenierimus, eo celerius liberabimur. *ibid. §. 8.*

Sicut aqua dilabens in terram, à terra absorbetur, ita quod amplius non videtur: Sic homo in terram per mortem cadens, ita consumitur & destruitur, quod nunquam amplius in hac mortalis fortis conditione inueniuntur. *ibid. §. 10.*

Ut omnia flumina intrant mare: Sic quoque in hanc fluctuosam vitam qui veniunt, mare, id est, amaritudinem mortis necessario subintrant. Mors enim est omnium pœna, omnium tributum, omnium carcer, omnium domina, omnium receptaculum. *ibid. §. 12.*

Ventus est vita nostra, quia inuisibiliter & incessanter, ac sine reditu transit, & comparatur vmbre quæ semper sequitur corpus. Nec aliud est vita nostra, quam cursus ad mortem: & quamvis homines laborent, vt diu viuant, ac ad terminum vitæ: nihil tamen est viuere, quam ad finem currere. Quare ipsi ambulat quo peruenire volunt, ac currunt voluntarii ad terminum quem refugiunt. *ibid. §. 14.*

Platonis: Qui mortuis maledicunt, similes videntur catellis, qui lapides iactos mordent, ipsos autem qui leserunt, non attingunt. *Aristoteles in Rhetoricis ait Platonem huius similitudinis analogiam esse.*

Alex. Platonicus: Socrates sensibilia cuncta contemnens, & animæ ad corpus communionem perhorrens, victans, ac veluti in corpore sepultam animam queritur, vehementerque probat atque admiratur arcum illud & vetus eulogium, quo dicitur: In carcere quo dam postquam venimus fuimus. *In Theophrasto.*

Dionysii: Curæ tibi sit ex hac vita migratio. Curæ autem erit si te mori meditaris: hoc est, si adhuc viuens animam à corpore separeaueris. Hoc enim mihi videtur Socrates appellasse: siquidem meditatio res difficillima est, Philosophare, & considera, quid tibi & natura & lege magis est considerandum. In hoc duntaxat anima à corpore separatur, in reliquis rebus minime: sed cum videt, audit, olfacit, gustat, adest corpus, quasi ex eodem capite vtrumque pendet. Cum igitur mortem non meditatur, molestior vitæ finis expectandus nobis est. Anima namque quasi delictis quibusdam amicis, mœrore afficitur, & summa cum molestia vita cedit. *In epistol. ad Monimum, fol. 157.*

Platarchi: Quemadmodum mutuata pecunia æquo animo reddenda est: Sic vitæ munus, quod mutuo accipimus, à diis citra questionem est reponendum. *In Mor.*

Ut nemo miratur liquefactum, quod potuit liquefcere sectum quoderat lectile, exultum quod exultabile: Ita mirandum non est mortuum esse, qui erat mortalis. *In morat.*

Accersam lucernam nemo moleste fert, extinguitur dicitur: Ita nati iucundum, mori inamabile. In morat.

Laëti: Sicut vita ipsa bonum est, si cum virtute viuatur, ita mors sceleris: Ita & mors ex præteritis vitæ actibus.

Iohannis Dugonis & bilanij: Nota sunt mortis præclara: Mundi, nihil ita occurrit eis quos homicida mors persequitur: Minus coeca, ad audiendas preces furda: ad omnes mortuos, vilius exceptionem, perimendos immisericos, atrox effrenus, neque bonorum neque malorum habens rationem, alios bonos non raro, & virtute præditos prius accipiens, quos malos, præterea quamuis accideret neque, sine discrimine, citat mors, hoc est, corporis & animi separatio: tamen ipsa statur, iuniores difficilius oppetere, quam natu grandiorum: quidem illi cui cruda & immitia poma velluntur ex vitæ tantquam sole cocta, atque iam caduca sponte sua decidunt. *liano, vel de scientia bene mor. fol. 40.*

Haui inscite veteres poete: Mortis fratrem Soporem ipse ipso innuente, mortem somno esse persimilem. Hinc est illud præ Cynici. Is enim quomodo esset vicinus morti, quæ Graecorum præter solitum somno premeretur, & medicum ipsam somno perferaceret, ac dehortaretur. Ne mireris, inquit, præter te tenuerit. Et sic quidem ille lufit in re vique non ludicra, multibus, nullis lamentis & vociferationibus editis in mortem, quæ edis in aliena. Sed neque in epe ille, aut inscite. Extremum tunc dicitur penitus iudicio, nihil aliud est mors corporum mortis, quam somnus diuturnus solio, neque tamen diutius, quam viuendum Christi aduentum duraturus. Hoc nomine tamen quos alii vulgari more mori, & mortuos, ipsæ dormitantia mientes dicere solent. Cuius rei non ignarus, bono esse dicitur. Cubitum eo, non occubuit. Non inicit, qui recumbit, quando refurgit. Christus auctor est nobis bene sperandi, suo docens, vt quemadmodum ipse corporis mortem passus rexit, ita & nos resurrectionis futuræ spem certam habeamus. *liano, vel de scientia bene mor. fol. 47.*

Ciceronis: Ut cygni prævidentes quid in morte boni futuru & voluptate moriuntur: Sic omnibus & bonis, & doctis, endum. *lib. 1. Tuscul. 9.*

Adolescentes licet mori videntur, vt cum aquæ multæ flamma opprimitur. Et quasi poma ex arboribus si cruda huc velluntur: in matura & cocta, decidunt. Sic vitam adolescentium, autem, senibus maturitas. In Carone maior.

Seneca: Quemadmodum clepsidra non extremum diu exhaurit, sed quæquid ante deluxit: Sic vitæ hanc esse delimitus, non sola mortem facit, sed sola consummationem. *epistol. 24.*

Quemadmodum nauim eligam nauigaturus, & domum tutus: Ita mortem vique qua sum exiturus è vita meliorem. *epistol. 71.*

Ut qui se meminerunt, inquilinos esse, & in conducto habere modellus se gerunt, & minus graui in exiunt: Ita qui in domicilio corporis ad breue tempus à natura commoventur, & viuunt temperantius, & libentius mori iungunt. *Apud Erasmo.*

Supra modum de dicitur vino, facem quoque exorbet: Sic dum vita audis, qui in extrema quidem fenestra vult mori. *Erasmo.*

Ut felicitas, quem ventus acrior cito in portum pertulit, quem ventus seges, & longa tranquillitas lentissimo galeo duntaxat: Ita fortunator, quem festinata mors statim in hac vitæ mittit. *Apud Erasmo.*

Francisci Philisphi: Quid per immortalem Deum tempore uere nos debet? Num volumus cum natura pugitare? Quæ dementia nobis est? quæ deliratio? quæ tanta demum insipientia illud quod Graecorum sapientissimum apud Homerum vultur, nunquam audiuimus.

Nil homine infirmius, tellus animalia nostris inter cuncta magis.

An qui mortales nati sumus, perinde atque Dei similes futuri supra Deum: Nam Deus ipse mori etiam vult, veluti etiam ipse qui immortales futuri sumus, contendere aduentum à natura ramus non in hoc terreno cæno, sed in cælesti illa & immortalis gloria, immortalitatem parari nobis: Homo enim vt in terra non terrea, neque immobilis planta est, sed cœli: cuius caput in mentem, & rationem, & intellectum posuit, & ex quo recedat, vt verum ad terram prodeat, veluti radix sit) erectum ad cœlum. Quid præterea hæc vita, quæ tot tempelibus, tot natiuitatibus, tot incensis, tot tumis obnoxia, & in multa plane mors est, ad cœlum nos debet. vt cum eius ergastulis & vinculis nostrum liberantur, fere, lamentari, lugere non finamus? In Orat. in pro Stephano Frederico Toledano.

Felenij: Quemadmodum vmbra corpus: Ita mala huius mortem comitantur. *In Psalm. 88.*

Nemo est qui non gaudeat, vbi longa cemensis maris... Nemo est qui non gaudeat, vbi longa cemensis maris...

ADAGIA.

conferre ad... Theor. Regem qui amor angit... Regem qui amor angit in vna luce senescunt.

BIBLICA EXEMPLA.

Mors Afael, 2. Sam. 3:27. mors Abner, 1. Reg. 2... Mors Afael, 2. Sam. 3:27. mors Abner, 1. Reg. 2...

Leuit. 10.2. Num. 3.4. & 25.61. Paral. 42.2. Blasphemus, Leuit. 24... Core, Dathan, Abiron, cum suis complicibus.

EXEMPLA PROFANA.

Laudare defunctos vetus est consuetudo, ceterique apud Grecos... Laudare defunctos vetus est consuetudo, ceterique apud Grecos...

HIEROGLYPHICA.

In diuini literis framae, vt & alia telorum genera, mors hiero... In diuini literis framae, vt & alia telorum genera, mors hiero...

EMBLEMA.

In mortem praeproperam. Emblemata CIVI. And. Alciati.

Qui teneras forma allexit, rorsus, puellas, Pulchrior est tota nobilis urbe puer. Occidit ante diem, nulli magis stendans, Arestis, Quam tibi, cui casto iunctus amore fuit.

Vel post mortem formidolosi.

Emblema CLXX.

Cetera miscescent coriumq; flebit ouillum,
Si confecta lupi tympana pelle sonent.
Hac membrana ouium sic exhorretur, sic hostem
Exanimis quamuis non ferat exanimem.
Sic cuncte detracta Testas in tympana versus,
Boemos potuit vincere pontifices.

Cum laruis non luctandum.

Emblema CLVIII.

Facida moriens percussu cuspidae Hector,
Qui rotas hostes uicerat ante suos:
Comprimere haud potuit vocem in sulc. utibus illis,
Dum curris et pedibus necere sincla parant.
Distraxit ut libitum est, sic casti luce leuiss
Conuellunt barbam uel sumidi lepores.

F A B U L A E.

Asinus & Olitor.

Seruans apud olitorem asinus, cum perpetuis laboribus fessio
pabulum exiguum praebetur, precibus suis locum exorauit, ut il-
lo domino liberatus ad alterum perueniret. Ita uenit iarus, nactus
est herum figulum. Quo in seruitio, cum & luti & uasorum oneri-
bus grauaretur, minus sibi uiuendum putabat, & multo quam prius
maionibus precibus, ut liberearetur, Iouem fatigabat. Ioue igitur
uolente, tertio uenit, addictusque fuit cerdoni. Apud quem, cum
quae gererentur, uideret: Heu mihi! cum gemitu, inquit, quanto
prioris seruitutes tolerabiliores erant. Nam ab hoc intelligo, etiam
pelli meae periculum imminere.

Fabula ostendit, tum maxime homines ueterem fortunam re-
quirere, cum nouam experiri coeperint.

Cygnus.

Cygnus, qui Latine Olor dicitur, edens ad mortem (ut fertur)
suauissimum carmen, interrogatus a Ciconia, haec enim illud for-
tasse exaudierat: Quae res illo tempore faceret, ut cantare & gaudere
liberet. Hinc respondit olor: Spe fieri bona uitae melioris, & animi
quodam praefigio futurae felicitatis, in quam ex hac uita migrare
se inteligeret. Quenam illa esse posset, interrogante sulta aue, ut
eam absolueret: An tibi illa parua uidetur, inquit, quod tum neq;
quaerendi uictus, neque inlidiarum metu afficiat, neque excrucia-
bor.

Docet fabula, mortem non esse extimescendam, quae cum ad
meliozem bonos uitam quasi transferat, tum a multis mulieris ab-
ducatur.

Consule Titulum de Vita.

Motus.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Motus, Graece κίνησις, uel κίνησις moueo dicitur. Est autem
motus actus in potentia, secundum Arist. lib. 3. Phys. Item motus
motio etiam dicitur. Hinc terrae motus, cuius causa sunt
uenti in cauernis terrae inclusi.

Motus uis sensitiua duplex est, scilicet Naturalis & Animalis. Vis
motiua naturalis est, quae non mouet per apprehensionem, nec est
subiecta imperio rationis. Et talis est uis uitalis & pulsatiua, quae
mouet arterias, & cor secundum dilatationem, & constructionem.
Et huiusmodi uis est in corde, sicut in proprio organo. Vnde solum
habet esse in animalibus perfectis, pulmonem & cor habentibus.
Et haec uis per spirationem & respirationem est principium
contemperandi calorem cordis, & corporis. Vis motiua animalis
est, quae mouet per apprehensionem, & est triplex, quaedam mouet
per modum dirigentis, quaedam mouet per modum imperantis, &
quaedam per modum exequentis. Ex B. Thom. Opusculo de potentis
animae, c. 5. De his uidere potes latius supra in arboze Anima.

POETARVM DICTA.

Ouid. 13. Met.

Omnia mutantur, nihil interit, errat & illinc
Huc uent, hinc illuc.

Ibidem.

Cum sint haec forsitan illa
Hac translat a illic, summa tamem omnia uolunt
Nil equidem durare diu sub imagine cadent
Crediderim, sic ad ferrum sensus ab auro
Secula, sic toties uersa est fortuna locum.
Vidi ego, quod fuerat quondam floridissima tellus
Esse ferum: uidi factas ex auro terras.
Hor. 3. Carm. 29.

Cetera flumini

Riuu feruntur nunc medio in aluoc
Cum pace delabentis Erynciam
In mare nunc lapides adejos,
Stripesq; raptas, & pecus, & domus
Voluentis una non sine montium
Clamore, uici neq; glau.
Cum fera diluuiis quietos
Irrit at amnes.

Lucret. 1.

Semper in assiduo motu res quaque geruntur,
Boet. 3. 9.

Qui tempus ab auro

Ire iubes, stabilitq; manens diu cuncta moueri,
Manil. 4.

Est aequale nihil, terrenis adspice tradim,
Et maris, & notis fugientia flumina ripis,
Crimen ubiq; frequens, & lauis uoxa iuncta cunctis
Sic sterilis terris lacus interuenit annis,
Ac subito rumpit paruo discrimine fretus,
Et modo portus erat pelagi tam facta Charybdis,
Laudatq; cadit post paulum gratia ponti,
Et nunc per scopulos nunc campis labitur amnis,
Aut factiens iter, aut quarens uenture redire.

SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Motus dicitur eius, quod esse potest, actus, quae ex-
vim habet. lib. 3. de Nat. c. 2. T. 6. & 110. Metaph. c. 8.

Motus actus quidam uidetur esse, sed tamen imperfectus,
clinatus. ibid. T. 15.

Motu dicitur omne id, quod mouet, quod idem eam uim
quod pulsa agitari possit, & cuius uacuitas a motu quae-
ibid. T. 16.

Ignoratio motu, naturae etiam ignorantia sequitur. lib. 3.
c. 1. T. 1.

Tot sunt motus, mutationisque genera, quot rerum. ibid.
1. 10. Metaph. c. 8.

Motus omnis uelocior est & tardior. 1. 4. de Nat. c. 10. T. 6.

Magnitudinem motus comitatur, & quia vnus magnitudi-
petua & continua est: motus etiam alidius esse dicitur,
ex motu. 1. 4. de Nat. c. 11. T. 99.

Mutatio omnis naturae de itatu id quod est dimouet. 1. 4.
c. 13. T. 127.

Motus omnis a quodam incipienti ad quiddam peruenit.
Nat. 1. 1. T. 3.

Tota sint motus genera necesse est: Qualitatis, Quantitatis,
Loci. ibid. T. 3.

Omne quod mouetur, tribus modis mouetur: uel adiectum
uel quod eius pars aliqua mouetur, uel per se. lib. 5. de Nat.
T. 17.

Nec motus in motu, nec ortus in ortu, nec vno nomine
in mutatione reperitur. ibid. T. 10.

Magis motus motui contrarius est, quam quies. 1. 5. de Nat.
T. 62.

Vnus omnino motus is, qui perfectus est, dicitur: siue
vnus, siue specie, siue ratione & natura sua. lib. 8. de Nat.
T. 42.

Neque eius, quod mutatur, neque temporis, in quo mouetur,
primum quicquam potest reperiri. lib. 8. de Nat.
T. 49.

Si semper sit tempus: motus etiam aeternus sit necesse est.
Nat. c. 1. T. 11.

Necesse est omnis mutationis finem esse contrarium, in quo
existat, & in infinitum nihil moueri. lib. 8. de Nat.
T. 16.

Motus vnus & continuus est is, qui vnus est, & vno tempore
que in eo, quod specie non differt. lib. 8. de Nat.
T. 64.

Motus quo aliquid uersatur, circumque uoluitur, vnus est, &
tinuus, non is, qui per rectam lineam fit, nec iniuria. lib. 8. de Nat.
c. 9. T. 76.

Eodem & totum, & pars, ut tota terra & pars globi, siue
tura mouentur. 1. 1. de Caelo c. 3. T. 19.

Motui, qui in orbem fertur, nec uide, nec quo fertur, dicitur
nec medium, nec terminus, nec medium omnino. lib. 2. de Caelo
T. 35.

Omnis plaga tristitia cordis eius, & omnis malitia, nequitia mulieris. Et omnem plagam & non plagam videbit cordis, & omnem nequitiam & non nequitiam mulieris. 25.

Non est caput nequitium super caput colubri, & non est ira super iram mulieris. Commorari leoni & draconi placebit, quam habitare cum muliere nequam. Nequitia mulieris immutat faciem eius, & obsecrabit vultum suum tanquam virum, & quasi succum ostendet in medio proximorum. Ingemuit vir eius, & audiens suspiravit modicum, &c. *ibid.*

Dolor cordis & luctus, mulier zelotypa. In muliere zelotypa flagellam linguam omnibus communicans. 26.

Mulieres subditæ estote viris, sicut oportet in Domino. Col. 3.

Proximam incendit lascivo aspectu.

Quod monile aureum est in rictu porci, id est mulier pulchra, & fatua. *Prov. 12.*

Procaci assatu.

Ne intenderis fallacia mulieris: taurus enim distillans labia meretricis, & nitidus oleo guttur eius. Nouissima autem illius amara, ut absinthium: & lingua eius acuta, quasi gladius biceps. Pedes eius descendunt in mortem, & ad inferos gressus eius penetrant. Per semitam verò non ambulant, vagi sunt gressus eius & inuestigabiles. Longe fac ab ea viam tuam, & ne appropinques foribus domus eius. 5.

Dic sapientia soror mea es, & prudentiam voca amicam tuam, ut custodiant te à muliere extranea, & ab aliena quæ verba sua dulcia facit, &c. 7.

Mulier stulta, & clamosa, plenaque illecebris, & nihil omnino sciens, sedet in foribus domus suæ super sellam in excello vrbis loco, ut vocaret, transcentes per viam, & pergentes itinere suo. 9.

Inueni amariorem morte mulierem, quæ laqueus enatorum est, & sigena cor illius. *Ecc. 7.*

Manus debiles, & genua dissoluta mulier, quod non beatificat virum suum. 25.

Sicut bonum iugum, quod mouetur; ita & mulier nequam. Qui tenet illam quasi qui apprehendit scorpionem. Mulier ebriosa, ita magna & contumelia, & turpituudo illius non tegetur. 26.

Domum destruit.

Sapienter mulier edificauit domum suam: insipienter extructam quoque manibus destruit. *Pr. 14.*

Mulier mala summe cauenda.

Quia mandatum lucerna est. Ut custodiant te à muliere mala, & à blanda lingua extranea. Non concupiscat, &c. *Vide Concupiscentia. 6.*

Ne dederis mulieribus substantiam tuam. 11.

Bonum est homini, mulierem non tangere. 1. *Cor. 7.*

Adolescentiores autem viduas deuita. 1. *Tim. 3.*

Solicite custodienda.

Vxorem ex sententia nactus, ne repudies: nec te permittas odiosæ. *Ecc. 7.*

Non des mulieri potestatem animæ tuæ, ne ingrediatur in virtute tua, & confundaris. 9.

Non des aquæ tuæ exitum, nec modicum: nec mulieri nequam veniam prodeundi. Si non ambulauerit ad manum tuam, confundit te in conspectu inimicorum. A carnibus tuis abscinde eam, nec femer te abutatur. 25.

Ab ea quæ dormit in sinu tuo, custodi claustra oris tui. *Mic. 7.*

¶ PATRYM SENTENTIAE.

De carnibus scintillæ profluit, de ferro rubigo nutritur, morbos aspidēs sibilant, & mulier fundit concupiscentiæ pestilentiam: in risum aliquando dissoluitur, nunc blanditias exhibet, & quod est venenosius super cuncta, psillere delectatur, aut cantare: cuius cantu tolerabilis est audire basiliicum sibilantem. *Aug. in lib. de sing. cleric.*

Nil esse sentio, quod magis ex arce deiciat animum virilem, quam blandimenta femineæ, cordiumque ille contractus, sine quo vxor haberi non potest. 1. *S. Soliloquiorum.*

Mulier nec docere potest, nec testis esse, nec fidem dicere, nec iudicare: quanto magis non potest imperare? *In question. ex vtr. Test.*

Illud aduerte, quod extra paradysum vir factus est, mulier intra paradysum, ut aduertat, quod non loci, non generis nobilitas, sed virtute vnausquisq; sibi comparat gratiam. Denique extra paradysum, hoc est, in inferiori loco, vir factus, melior inuenitur, & illa, quæ in meliori loco, hoc est, in paradiso facta, deterior inuenitur. *ibid.*

Hospitalium tuum aut raro, aut nunquam mulierum pedes teant: omnes puellas aut virgines Christi, aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige. Vide ne sub eodem tecto manseris, nec præterea castitate confidas, nec Samsonē fortior, nec Dauidē sanctior, nec Salomonē poteris esse sapientior. Memento semper, quo paradisi colonum de possessione sua mulier eiecit. Vnde ait quidam.

Adam, Samsonem, Petrum, Dauidem, Salomonem

Decepit mulier: quis modo tuus erit?

Hier. in epist. ad Nepot.

Marem tuam ita vide, ne per illam alias videre cogas: vultus cordi tuo hæreant, & tacitum viuat sub pectore cogitationes: quæ illi in obsequio sunt; tibi scias esse in insidiam. Vilior est earum conditio, tanto facilius est ruina. *ibid.*

Ioannes Baptista matrem sanctam habuit, Pontificatus nec tamen patris opibus, nec matris affectibus in domo patris cum periculo castitatis manere voluit. *ibid.*

Nunquam de mulierum formis disputes, nec quid in domo uerint, vultum tuum nesciant. *ibid.*

Illam sit pulchra, illa sit amabilis, illa habenda inter focum, sit se pulchram esse, quæ negligit formæ bonum, & peccata aperit, sed quæ celat faciem, & vix vno oculo, qui amant, parente; ingreditur. *in epist.*

Pulchra cito adamat, sed facile concupiscit, dimittit, cum periculo castitatis manere voluit. *ibid.*

Nil turum est, in quo totius populi vota suspirant: in modo expugnatur, quod vndique incessit. *ibid.*

Quid aliud est mala mulier, nisi amicitia inimica, peccata, necessaria malum, naturalis tentatio, desiderabilia, domestica periculum, delectabile detrimentum, mali boni colore depicta? Ergo si dimittit illam peccatam, autem vere tormentum est: necesse est, ut aut dimittatur, rium faciamus, aut tenentes quotidianas pugnas habeamus. *super Matth. 19.*

Quid quis dicat, aut quomodo quis enarrat mulierem crudellem & malitiosam? ego quidem existimo, nullam in mundo bestiam comparabilem mulieri mala. Quid in pedibus animalia leonem ferus? sed nihil hac ferocius, quam in tibus dracone acrius? nec hic quidem cum muliere male potest. Nam leo & draco in malo inferiores sunt. Daniël in lacu veritatis: iustum verò illum Naboth Izabab. Ceterus Ionan in ventre custodit: Dabla Samsonem circum illecebris raso etiam capite desolatum alienigenis tradidit hannem Baptistam in deserto videntem dracones & aspidem feritate tremuerunt; Herodias vero eadem caput abscidit, viri mortem in pretium saltationis accessit. O malum suarum acutissimum Diaboli telum mulier! Per mulierem Adam in paradiso cecidit, mulier ipsum exterminauit. Per mulierem nitissimus ille David suum militem innocentem Vriam, dolose occidendum hostibus presentauit. Mulier sapienter Salomonem in prauaricationis sacrilegum precipitauit. Multum fortissimum Samsonem rasi: rasi; excauit. Mulierum Ioseph vinculis alligatum in carcerem truxit. Mulier nem totius mundi caput capite truncavit. Quid dicam de mulieribus? quum mulier angelos de celo deposuerit, mulier omnes mnes prostrauit, omnes iugulat, omnes interficit, omnes carum lier impudens, nemini parcat, non Leuitam honorat, non matrem reueretur, non Prophetæ deserit. O malum omni malorum mulier mala! Sine illa pauper sit, sine diuites, si facultates labor peratrices sunt malitia suæ. O malum intolerabile, vix perit diabilis, venenum insanabile, mulier mala! Si inuicem perant: si honorem accipit, extollitur, si potentis vxor sit, nocte ac die callidis stimulare sermonibus, blanditur, quod vult importuna rapit violentem: si pauperem habet, ipsum ad iracundias & rixas incitare non desinat, si videri passim despiciat, & ad omnem audaciam superbie instat: Dei non refrenat linguam suam, nec irata futurum rotundum sperit, nec ad Deum attendit. *Chrysostr. in serm. de celib. Bap. 18.*

Quia in paradiso mulier propinavit viro mortem, & perit mulier viris adnuuat vitam: ut sine occasione sexus mulierem introducit mortis, ita hic ex pietate sexus mulierem in vitam: ut quæ viro transfuderat culpam, transfunderet, & quæ *Raban. sup. Matth. 17.*

Scribit Herodotus, quod quum mulier cum retho deperit eundam, & quod sine veste gerit, quali non fecerit, oblituitur, quis autem rethi adfuerit, ipsa tamen artificio linguæ cogitauerit non vidisset, quod viderat: & quod verbis excusaret, hoc lacrymis excusat, blanditur oculis, seducit oculos, multum plexibus. *Hugo in libello ad socium volentem nubere.*

Att Carō Vticensis: Si abiq; femina esset mundus, eundem nostram non esset abiq; diis: Amicæ, Carō non nisi sentia de cogitatione loquebatur, nec quicquam feminarium exceterur ludibria, cum suis, nec pene conficius sui fidem habere debet, nisi experientia uerit, quod flos Veneris, rosa, & quod sub eius purpura mentent aculci. *Pal. in epist. ad Rufum.*

Homerus.

Οὐδ' αὖ γὰρ οὐκ οὐκ ἐνδύσει γυναῖκα.
 Κένυ δ' ἄλλ' αὖ οἴκῃ τ' οὐκ ἐνδύσει γυναῖκα.
 Παιδ' ὅδ' ἐπὶ πρὸς τὴν καὶ κερδίων φησὶ
 Οὐκ ἐνδύσει γυναῖκα τὴν οὐκ ἐνδύσει.
 Nosti enim qualis sit mens in pectore mulieris.
 Illius vult domum augere, qui ipsam duxerit uxorem
 Priorum vero liberorum, & primi mariti
 Defuncti non meminit amplius, neque moratur.

Phocylides Poeta, cuius est sententia.

Ex quatuor hisce animalibus natum est

Genus mulierum, canis, apicula,

Torna sua, aut equo iubato.

Ex equo nata agilis est, velox, discurrens, pulchritudine praestans:

Ex torna autem sine neque mala, neque bona est.

Ex cane vero molesta & fera. Ex apicula autem

Bene regit rem familiarem, & nouit operari.

Canis amabilem nuptiam, chara sodalis, optanda tibi sunt.

Gizce.

Κεῖ τὸ δὲ φανερὸν εἶναι, τὸ δὲ ἀποδιδόναι τὸν νότον,

Φύλα γυναικεία, ἢ μὲν τὸ ἄλλο, ἢ δὲ μελετῶν.

Ἡ δὲ οὖν ἐπιδοχὴ δὲ τὰ πικρὰ καὶ ἡσυχία.

Εὐφροσύνη δὲ τὴν ἐπιδοχὴν ἐπιδοχῶν, εἰς τὸ ἀείρεν.

Ἡ δὲ οὖν ἐπιδοχὴ τὴν ἐπιδοχὴν ἐπιδοχῶν, εἰς τὸ ἀείρεν.

Ἡ δὲ οὖν ἐπιδοχὴ τὴν ἐπιδοχὴν ἐπιδοχῶν, εἰς τὸ ἀείρεν.

Οὐκ οὖν οὖν τὴν ἐπιδοχὴν ἐπιδοχῶν, εἰς τὸ ἀείρεν.

Ἡ δὲ οὖν ἐπιδοχὴ τὴν ἐπιδοχὴν ἐπιδοχῶν, εἰς τὸ ἀείρεν.

Seneca in traged. 10.

O quam cruentus semper stimulat dolor,

Cum patitur Quae vellicat ac nupta domos.

Seneca in Medea.

Nulla vis flamma, tumidique venis

Tanta nec teli met uenda torris,

Quantum cum coniux viduata tadis

Ardis, & orbit.

Anthol. Sacr. Iac. Bill.

Quam turpis sit in muliere impudentia.

Que proba dignosci possit, qua femina nequam

Temporibus prisci cum tota nulla foret:

Id tibi indigne Dominus, nam perfida castis

Castisq, iudicio perfida plebs erat.

Errorem hunc igitur tollens his ora pudore.

Illeus, quibus est chara pudicitia:

At quibus est Pulio Venere, scelerata voluptas,

Fecit, ut his toto desit in ore pudor.

SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Lac mulierum nigratum melius est, & pluri cibi, quam album.

Arist. 1. 3. de animalib.

Nulli animalium accidit menstruum sicut mulieri. Idem lib. 6. de animalib.

Mulier melioris est pietatis, & compositionis, quam vir, sed maioris inuidiae, & diligit lites, & malitiosior est viro, & facilius decipitur. Idem 1. 3. de animalib.

Mulieres lactantes omnino non menstruantur, vel modicum. Idem 1. 10. de animalib.

Mas est principium motus in generatione. Femina vero est sicut materia.

Femina non generat per se, quia indiget principio motus, quod est mas. Idem 1. 15. de animalib.

Mulier & equa super omnes feminas diligunt coitum.

In hominibus citius formantur mares quam feminae.

Feminae debiliores sunt maribus, quia sunt frigidioris naturae. Idem 1. 18.

Contium mulieris est inualidum, pueri autem imperfectum. Idem 1. 1. Politic.

A mulieribus male regitur ciuitas.

Melius est mulieris doctem modicam vel mediocrem esse, quam magnam. Idem 1. 3. Politic.

Finis generationis in vitris, ut plurimum est numeris septuaginta annorum, in mulieribus autem quinquaginta. Idem 1. 7. Politic.

Mulier exuta tunica, verecundiam pariter exuit. Herod. 1. 1.

Mulier nubendo se non prosperae tantum, sed & omnis fortunae cum marito inuit societatem. Iustin. lib. 23.

Non est imbecillus tantum & impar laboribus sexus muliebris: sed si licentia addit, saeuus, ambiciosus, potestatis audax. Tacit. Annal. lib. 3.

Maledictis mulieres pugnare solent. Nicet. in Manuele com. 1. 4.

Nihil est concitatus muliebri animo, nihil a que promptum ad probabiles calumnias struendas, & sua mala insolenter conferenda.

Cum iniusta est mulier, se odisse ait: cum amat, amari: cum furatur, se compariari queritur: ac expecti quidem se profitetur, sed ea esse modestia, ut amatorem excusetur, & huiusmodi rebus gloriari & superbire non dubitat, nihil verita ne coarguatur. Sed cum facile

exagitari posse, & iucunda petulantium hominum, ut inapabile sonantiorum linguam exerit, & caelumque terrae miscet, quod si nobilitate & potentia quouis modo cognitionis veritati obtant, cum prosumus, & magno mari ad elucendas contum elias & calumnia ro, contra quem improba linguam suam exaruit. Iust. hist. lib. 7.

Aburdum & turpe est mulierem potandi studio magis multipotam. Aelian. var. hist. 1. 2. c. 41.

Dare frenos impotentis naturae, & indomito animalis Porcius Cato) nec sperare ipsas modum licentiae fiduciam ciatis.

Omnium rerum libertatem, imo licentiam, si veritatem desiderant.

Exemplo simul pares esse ceperunt, superiores gratia cad. 4. lib. 4.

Orientur mulieres (dictum Catonis) non autem non acupichis aut byfinis vestibus: sed modica, moderata, liberorum amore, obedientia, moderatae, tatis, armis noliis, victorias, triumphis. Zonar. aban. lib. 1.

Mulierum genus est avarum. Cic. rhet. act. lib. 1.

Vini vsusolum Romanis feminis ignotum fuit, sed liquod dedecus prolaberetur: quia proximum a Libere temperantiae gradus ad inconcellam Venetem esse calidum plurimum matronarum veneficio scelere orta est: quos suos clandestinis infidus venem peremerit, versus vna protracte, per senatum capitali iudicio damnata, centum ginta numerum expleuerunt. Valer. Max. 1.

Nulla vis flamma, tumidique venis

Tanta nec teli met uenda torris,

Quantum cum coniux viduata tadis

Ardis, & orbit.

Mulier ad credendum facilis est, & praesertim in casibus pro Lucilla.

Eius, qui est, est in pulchris et pulchris, et tra Menandrum.

Agilis & promptus est muliebri animus ad auca.

Viros ad vnum quodque maleficum singule cupidunt, mulieres ad omnia maleficum cupiditatis vna ductum enim vitiorum fundamentum citauit. Cic. 1. 2.

Mulieres facilius incoeruptam antiquitatem consuetudinum sermonum expertes cae tenent semper, quae cerunt. lib. 3. Orat.

Mulier, quae vini vsam immoderate appetit, & virtutum ianuam claudit, & vitia aperit. Man. 1. 7.

Aut amat, aut odit mulier, nihil tertium. Dedit sceleris nam mendacium est. Duo genera lachrymarum habentur: feminarum: veri doloris vnum, infidiarum aliud. Malicia cogit, mala cogit. Sen. in Proser.

APOPHTHEGMATA.

Crates mundum muliebre dicebat esse, quod ornatum ornat autem id, quod eam reddit compositionem ac modum. Verum id non praestat, inquit, neque finit, quod quaeque adderet in mae speciem honestatis veritate cis xos pms, & mundum sonat, & ornamentum. Inde sapienter Laer. 1. 6. c. 5.

Diogenes conspicuus mulieres garrulas inter se coluit. Aspice, inquit, viperam venentem mutatur. Ant. in Meli. 1.

Solon a quodam rogatus, an vxor esset ei ducenda? Solon xeris, inquit, habebis poenam: si pulchram, habebis coenae eodem serm.

Aristippus mulierem paruum, sed pulchram confisuum quidem pulchrum, inquit, magnam autem maiorem serm. de mulier fort. c. 6.

Protagoras vxorem temperantem querere iubebat, quod florem. Illud enim, inquit, est thesaurus, qui luxuriam non potest autem animi opinio sicut persuasio. eod. serm.

Philo dicebat, Phisicos narrare mulierem nihil aliud quam perfectum esse marem. Infirmitate item quodammodo etiam rum consilia, nec extra res, quae sub sensum cadunt, quaeque se eas comprehendere. eod. serm.

Philonis vxor in complurium foeminarum coetu intercur sola ex omnibus aureo non vteretur ornatu: Satis enim magnus ornatu viri sui virtus est. ibid.

Pericles, quum deiciis Samiis Athenas reuerens, passim laudasset eos, qui in bello ceciderant, caetera matrone concione coronis ac virtus decorarunt. Elpince vero Cimona propius accedens, dixit illi: Praeclara sunt ista, quae gestas, & decoranda: qui nos tot fortibus viris ipollasit. Ad haec Cimonia vitia nihil commouit Pericles, tantum artulit: nec aliam quam vericulum Archilochi:

Obi in periculis & quibus iudicis. Id est: Fugientis, animum cum sis, caueo inuenerit.

Significans, publica negotia non esse curanda vetula. Tom.

PC

POLY

quam turpe foret eam vinctis vi. *Platarchus* in
mulierem os exornantem animum deformem indi-

Quam diligere & appetere te dixeris mulier,
magis metuendum tibi est, quam quum conuittatur, so-

Quam diligere & appetere te dixeris mulier,
magis metuendum tibi est, quam quum conuittatur, so-

Quam diligere & appetere te dixeris mulier,
magis metuendum tibi est, quam quum conuittatur, so-

Quam diligere & appetere te dixeris mulier,
magis metuendum tibi est, quam quum conuittatur, so-

Quam diligere & appetere te dixeris mulier,
magis metuendum tibi est, quam quum conuittatur, so-

Quam diligere & appetere te dixeris mulier,
magis metuendum tibi est, quam quum conuittatur, so-

Quam diligere & appetere te dixeris mulier,
magis metuendum tibi est, quam quum conuittatur, so-

Quam diligere & appetere te dixeris mulier,
magis metuendum tibi est, quam quum conuittatur, so-

Quam diligere & appetere te dixeris mulier,
magis metuendum tibi est, quam quum conuittatur, so-

Quam diligere & appetere te dixeris mulier,
magis metuendum tibi est, quam quum conuittatur, so-

Quam diligere & appetere te dixeris mulier,
magis metuendum tibi est, quam quum conuittatur, so-

Quam diligere & appetere te dixeris mulier,
magis metuendum tibi est, quam quum conuittatur, so-

Quam diligere & appetere te dixeris mulier,
magis metuendum tibi est, quam quum conuittatur, so-

Quam diligere & appetere te dixeris mulier,
magis metuendum tibi est, quam quum conuittatur, so-

Quam diligere & appetere te dixeris mulier,
magis metuendum tibi est, quam quum conuittatur, so-

Quam diligere & appetere te dixeris mulier,
magis metuendum tibi est, quam quum conuittatur, so-

Quam diligere & appetere te dixeris mulier,
magis metuendum tibi est, quam quum conuittatur, so-

Quam diligere & appetere te dixeris mulier,
magis metuendum tibi est, quam quum conuittatur, so-

Quam diligere & appetere te dixeris mulier,
magis metuendum tibi est, quam quum conuittatur, so-

Quam diligere & appetere te dixeris mulier,
magis metuendum tibi est, quam quum conuittatur, so-

lum: sunt autem huiusmodi in agro Rhegino: Sic magis admiramur
constantiam & silentium in femina, quod ipsum genus mutabile
sit & loquax. *Lib. II. c. 27.*

Esse Calenry, Mulieres vitibus similes sunt, viri arboribus, qui-
bus adhaerent vites, quibusve sine fructum neque vllum imbecil-

les ferent: neque, si quempiam afferent, sustentabunt. *in epistol. ad*
Cassianam.

Mulieres quidem plantulis arborum, aut herbarum similes sunt:
quae, nisi alio transferantur, euellantur: quae à solo, in quo natae sunt,
frangi esse non possunt. Aut enim iusto plus adolent, aut arefcent:
Quod in lactucis rectius, aut brassicis, si viles, aspicias. *in epistola*
Male.

Thyrueri: Flores spinarum admodum suauiter spirant, sed pun-
gunt eos qui negligenter eos carpunt: Ita mulierum pulchritudo
alacriter redolet, sed fere offenditur, qui illis imprudenter vtitur. *in*
apoph. 13.

ADAGIA.

Mulier pudica, ne sola sit vsquam.
Quum admonerimus, non conuenire, si pudica mulier sola citra-
que testes cum viris colloquatur: vsus fuerit illud apud Homerum
frequens de Venelope:

Ὅσοι σὶν ἄνθρωποι καὶ ἀφ' ἑσέω ἐπινοῶ.
Haud sola: sit illam famule bin comitata.

Præstat canem irritare, quam anam. *ποῦδ ἄγερος ἴσθι, ἴσθι τὸν γυναικὸν*
ἴσθι.

Notatur hoc adagio atrocitas ira mulierum, qua nulla maior, ma-
xime cum ad sexum virum accedit: senectus, Memander.
Mulieri ne credas: ne mortuae quidem. *Του αὐτοῦ καὶ ἄλλοι, ποῦδ ἄ*
ἀποδῶν.

Notat adagium mulierem leniorem & inconstantem. Diog.
Nec mulier nec gremio credendum.
Idem notat quod praedens proximum. Nam & mulier leui est
animi & plerumq; sit, ut in gremio posita, dum in oblivionem senit,
exsurgens bene procedant.

Mulierum exima. *Τοῦ αὐτοῦ ὁ αὐτοῦ.*
De his, qui funditis ac miserabiliter pereunt, usurpatum, quod ex-
aminum, fere calamitas virum mulieres viris aurores extitisse dicatur.
Femina nil pestilentius.
Hanc sententiam ita effert Homerus.

Ὅσοι ἀνθρώποι καὶ ἀφ' ἑσέω ἐπινοῶ.
Esq; adeo nihil improbius mulieribus, petra.

Frequentius apud antiquos poetas male audit mulierum genus,
quae quidem & hodiernis temporibus strenue dant operam, ne poeta
plane vaniloqui fuisse videantur. *Germani dicunt: Es ist nichts*
vöder ein böß Weib. Item, Es ist kein bößer Creatur auß Erden!
dann ein böß Weib. Ein böß Weib ist ein bitter Kraut.

Qui non litigat, coelebs est. *D. Hieronymi.*
Indicat adagium, rixosum esse omne coniugium: nec tranquillita-
tem esse nisi in calibus. Wem zu vol ist der ain ein Weib.

Tanquam Chalcidica nobis peperit vxor. *Ὅσοι καὶ ἀφ' ἑσέω ἐπινοῶ*
ἴσθι.

De ea dici solitum, qua liberos quam plurimos peperisset.
Anus corhurnillat. *ἡ γὰρ καὶ ἀνὸς ἐλατὸν.*
Dicitur de vetulis in dedere lasciuientibus.

Anus crispus. *ἡ γὰρ ἴσθι.*
In eam qua in virginitate cognouisset, dici solitum.
Theflala mulier. *ὁ αὐτοῦ ἴσθι.*

In sceleratis & malorum artium peritis mulieres dicebantur. A.
philosoph.

Ita uerum est.
Dicitur proverbialiter iam propinqua partui. Sumpta a metapho-
ra a suis post missos pennis mature censibus.
Iurat & ur.

In eas iactari solitum, qui cultu gestuq; corporis mulierem repræ-
sentant.
Ignis, mare, mulier, tria mala. *πῦρ καὶ θάλασσα καὶ γυνὴ ἰσθι τρεῖς.*
Dicit solitum in mulierum improbitatem, ob quam passim apud
severos scriptores male audit hic sexus.

Sublata lucerna nihil interest inter mulieres. *ἀλλοῦ καὶ ἑσέω γυνὴ*
ἴσθι ἄνθρωποι.
Sentit adagium, nullam mulierem pudicam esse, si desit facultas
sine teste peccandi.

EXEMPLA BIBLICA.

Mulierum fides ac pietas. *Exempla: Obstertrices, Exo. 1. 9. 17. Ra-*
hab, Ios. 2. v. 1. 4. Hebr. 11. 9. 3. Ruth, Ios. 1. v. 16. Noemi, 2. v. 12. Pueri
viui mater, 1. Reg. 3. 9. 26. Sareptana, 17. v. 19. Sunamitis, 2. Reg. 4. v.
9. 10. Es. Isabella, 1. v. 2. Esther, Esth. 4. v. 16. Es. v. 1. Mulier sanguinis
profusio laborans, Matth. 19. v. 21. Es. v. 22. Chanan, 2. v. 25. 27.
28. Maria Magdalena, & Maria Iacobi & Salome, Marc. 16. v. 1. Ioan.
20. v. 1. Elizabeth, Luc. 1. v. 42. 45. Deipara virgo, 9. 38. Anna, 2. v. 36.
38. Peccatrix, 7. v. 50. Martha, 10. v. 38. Ioan. 11. 27. Vidua pauperentia,
21. v. 2. Christi Discipuli, 23. v. 27. 48. Samaritana, Ioan. 4. v. 25. 29. Dei-
para virgo, & eius comites, 19. v. 27. Tabitha, Act. 9. v. 36. Maria mater,
12. v. 12. Lydia, 16. v. 14.

Mulierum fortitudo, *Exempla*: Debora *Judic.* 4. v. 9. Michol, 1. *Sam.* 19. v. 12. Sara filia Raguelis fortiter & patienter tulit contumeliam ab ancilla illatam, *Tob.* 5. v. 7. *Et* Esther, Regina periculo se exposuit pro gente sua, *Esth.* 5. v. 1. *Et* Judith *Judith.* 13. v. 8. 9. mater septem filiorum, 2. *Macc.* 7. v. 1. *Et* Deipara virgo & eius comites *Joan.* 19. v. 13. Maria Magdalena, 20. v. 11.

Mulierum pietatis & compassionis *exempla*: Rebecca, *Gen.* 24. v. 17. 18. Obstetrices, *Exod.* 1. v. 17. Filia Pharaonis, 2. v. 6. Rahab, *Ios.* 2. v. 4. 12. Ruth, *Ruth.* 1. v. 16. Noemi, 2. v. 12. Pueri viui mater, 1. *Reg.* 3. v. 25. Sareptana, 17. v. 9. Sunamitis, 2. *Reg.* 4. v. 9. 10. Iofaba, 11. *ver.* 2. Esther, *Esth.* 5. v. 2. *Et* Maria Magdalena, Iacobi & Salome, *Marc.* 16. v. 1. Iohanna Susanna, &c. *Luc.* 8. v. 2. Martha, 10. v. 38. Pauperula vidua, 21. v. 1. Discipula Christi, 23. v. 27. Vxor Pilati, *Matth.* 27. v. 19. Mater Christi, *Joan.* 2. v. 3. Et eius comites, 19. v. 25. Tabitha, *Act.* 9. v. 16. Maria Marci mater, 12. v. 12. Lydia, 16. v. 14. 15.

Mulierum sapientum *exempla*: Sara, *Gen.* 21. v. 9. 10. Rahab, *Ios.* 2. v. 8. 12. 13. Debora, *Judic.* 4. v. 4. Ruth, *Ruth.* 2. v. 1. Anna, 1. *Sam.* 1. v. 15. Abigail, 25. v. 18. 22. 33. mulier Thecutitis, 2. *Sam.* 14. v. 19. mulier sapiens, 20. v. 16. Bethsabee, 1. *Reg.* 1. v. 16. 17. Meretrix, 3. v. 6. Regina Saba, 10. v. 1. 2. *Par.* 9. v. 1. Vidua Sunamitis, 2. *Reg.* 4. v. 8. Hulda Prophetissa, 21. v. 15. 19. Esther, *Esth.* 7. v. 1. 2. 3. Vxor Pilati, *Matth.* 27. v. 19. vtraque Maria, 28. v. 9. Deipara virgo, *Luc.* 1. v. 34. 38. 46. *Et* 2. v. 48. Elizabeth, v. 41. 49. Maria soror Marthae, *Luc.* 10. v. 39. Martha, *Joan.* 11. v. 32.

Mulierum stultiloquii *exempla*: Sara, *Gen.* 18. v. 10. 11. 12. Rachel, 30. v. 1. Dalila, *Judic.* 14. v. 17. *Et* 16. v. 18. Michol, 2. *Sam.* 6. v. 20. Meretrix altera, 1. *Reg.* 3. v. 26. Vxor Tobiae, *Tob.* 2. v. 22. Anchilla Sarab, 3. v. 8. Vxor Aman, *Esth.* 5. v. 14. Vxor Iob, *Iob.* 2. v. 9. Zebedi, *Matth.* 20. v. 20. 21.

Mulierum audiratis & concupiscentiae *exempla*: Eva, *Gen.* 3. v. 6. Sara, 16. v. 1. Filia Loth, 19. v. 31. *Et* Rebecca, 24. v. 58. Rachel, 30. v. 1. Dina, 34. v. 1. Vxor Putipharis, 39. v. 11. Axa, *Ios.* 15. v. 17. 18. 19. Anna, 2. *Sam.* 1. v. 7. 8. Sunamitis, 2. *Reg.* 4. v. 22. 23. 24. Athalia, v. 11. Anna vxor Tobiae, *Tob.* 11. v. 5. Esther, *Esth.* 9. v. 12. 13. Rhode, *Act.* 32. v. 34.

Mulierum officia. *Primo*, Maritum amore complecti: Michol, 1. *Sam.* 18. v. 28. Sara Tobiae vxor, *Tob.* 10. v. 11. *Secundo*, monere de pietate Sunamitis, 2. *Reg.* 4. v. 9. 10. Esther, *Esth.* 7. v. 1. 2. *Et* Tertia, illi parere & honorem deferre. Sara iuxta mandatum Abrahae mariti, subicit se esse vxorem Abrahae, *Gen.* 12. v. 14. *Et* c. dominum cum vocat, 1. *Pet.* 3. v. 6. Sunamitis veniam petit a marito eundi ad Eliseum, 3. *Reg.* 4. v. 22. *Quarto*, mariti miseriam subleuare, Sephora, *Exo.* 4. v. 25. Michol, 1. *Sam.* 19. v. 11. 12. Vxor Ieroboam, 1. *Reg.* 4. v. 23. 24. 25. 26. Tobiae vxor, *Tob.* 2. v. 10. 20. *Quinto*, sequi maritum: Sara, *Gen.* 12. v. 1. *Et* 20. v. 12. Rebecca, 24. v. 61. Lia & Rachel, 31. 14. Sephora, *Exo.* 4. v. 20. Davidis vxores, 1. *Sam.* 27. v. 3. Mulieribus etiam legendum Deuteronomium, *Deuter.* 31. v. 21. Mulieribus praedicat Paulus, *Act.* 16. v. 13.

Mulieres steriles foecundae reddite. *Exempla*: Sara vxor Abrahami, *Gen.* 16. v. 1. *Et* 21. v. 1. Rebecca, 25. v. 21. Rachel, 39. v. 1. 22. 23. Vxor Manue, *Judic.* 13. v. 24. Anna, 1. *Sam.* 1. v. 5. 20. Elizabeth, *Luc.* 1. v. 7. 37.

Mulierum astutiae & fallaciae *exempla*. Filia Loth, *Gen.* 19. v. 32. Rebecca, 27. v. 16. Rachel, 31. v. 35. Vxor Putipharis, 39. v. 13. 14. 15. 16. Obstetrices, *Exod.* 1. v. 19. Filiae Moabitarum, *Num.* 25. v. 2. Rahab, *Ios.* 2. v. 4. Iabel *Judic.* 4. v. 18. Vxor Samfonis, 14. v. 16. Dalila, 16. v. 15. Michol, 1. *Sam.* 19. v. 21. Mulier Thecutitis, 2. *Sam.* 14. 4. *Mulier quaedam*, 17. v. 19. Mulier meretrix, 1. *Reg.* 3. v. 20. Jezabel, 21. v. 8. *Judith.* 10. v. 12. *Et* Hierodias, *Marc.* 6. v. 19. 21. 22. 24.

EMBLEMA.

Mulieris famam, non formam, vulgatam esse oportere.
Emblema cx cy. Andr. Alciat.
Alma Venus, qui etiam hac facies? quid denotat illa
Testando, molli quam pede Diua premis?
Me sic effinxit Phidias? sexumq. referri
Femineum nostri a iussu ab effigie:
Quodq. manere domi? Et actas decet esse puellas,
Suppositus pedibus talia signa meos.
Vide, Coniugium, Matrimonium.

Mundus.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Mundus, Graece *κοσμος*, *κόσμος*, & *κοσμοποιός*, mundanus dicitur. Heb. *Halam*, quot iam per aliquot secula subsistat quasi dicat seculum, in quo rerum ortus & interitus sit. Sicut Graeci autem *κοσμος*, id est, ornamentum, ita nos a perfecta absolutaque elegancia vocamus Mundum: quod nihil eo sit mundius, pulchrius, ornatius. *Plin.* lib. 2. cap. 1. *Et* 4.

Est autem mundus, qui constat ex caelo, terra & terrenis celestibusque naturis, ut ait *Pogonius in Meteoris*. Sive qui constat ex diis, & hominibus, usque rebus, quae horum gratia conditae sunt, ab ornatuque dicitur, quem Graeci *κοσμος* vocant.

Est enim mundus, ornatus mulieribus, quasi mundum alii a mouendo d. *Et* velint, quoniam mundus d. *Et* quod sit, quod sumunt mulieres, ac deponunt. Mundum enim generet veres dixerunt. Lucil. *Legatus quidam* *uenerunt* *me penumque*. Hinc fit mundus, a *um*, hoc est, *penumque*, *um*, a quo immundus, impurus, obsecutus: & mundus, a quo est, hoc est, depurgo, detergo: & munditia, quae de munditia, hoc est, lauitia: & contrarium eius immunditia, *placet Vlp.* est, quo mulier mundior fit, quo dicitur mundum, matulas, vnguentaria, vasa vnguentaria, & si quaerantur, quanta vero grana valetudinis, mundo mulieribus dicitur contineri.

LOCI BIBLICI.

Mundus, pro toto humano genere, 1. *Iuan.* 5. v. 27. pro quo d. spirituali Christi Regno aduerfatur, *Iuan.* 14. v. 19. 16. 20. *Et* 17. *Galat.* 6. 14. & a Lege Dei nos abducat, *Iuan.* 2. v. 23. *Et* pro vite terrene conditione, 1. *Corinth.* 7. 31. Tertio, pro hominibus metonymice, 1. *Petr.* 1. 4. *Quinto*, pro quibus definit, *Iuan.* 18. 20. Sic potest accipi & *Iuan.* 3. 17. *Et* 4. 1. *Et* 5. 1. *Et* 6. 1. *Et* 7. 1. *Et* 8. 1. *Et* 9. 1. *Et* 10. 1. *Et* 11. 1. *Et* 12. 1. *Et* 13. 1. *Et* 14. 1. *Et* 15. 1. *Et* 16. 1. *Et* 17. 1. *Et* 18. 1. *Et* 19. 1. *Et* 20. 1. *Et* 21. 1. *Et* 22. 1. *Et* 23. 1. *Et* 24. 1. *Et* 25. 1. *Et* 26. 1. *Et* 27. 1. *Et* 28. 1. *Et* 29. 1. *Et* 30. 1. *Et* 31. 1. *Et* 32. 1. *Et* 33. 1. *Et* 34. 1. *Et* 35. 1. *Et* 36. 1. *Et* 37. 1. *Et* 38. 1. *Et* 39. 1. *Et* 40. 1. *Et* 41. 1. *Et* 42. 1. *Et* 43. 1. *Et* 44. 1. *Et* 45. 1. *Et* 46. 1. *Et* 47. 1. *Et* 48. 1. *Et* 49. 1. *Et* 50. 1. *Et* 51. 1. *Et* 52. 1. *Et* 53. 1. *Et* 54. 1. *Et* 55. 1. *Et* 56. 1. *Et* 57. 1. *Et* 58. 1. *Et* 59. 1. *Et* 60. 1. *Et* 61. 1. *Et* 62. 1. *Et* 63. 1. *Et* 64. 1. *Et* 65. 1. *Et* 66. 1. *Et* 67. 1. *Et* 68. 1. *Et* 69. 1. *Et* 70. 1. *Et* 71. 1. *Et* 72. 1. *Et* 73. 1. *Et* 74. 1. *Et* 75. 1. *Et* 76. 1. *Et* 77. 1. *Et* 78. 1. *Et* 79. 1. *Et* 80. 1. *Et* 81. 1. *Et* 82. 1. *Et* 83. 1. *Et* 84. 1. *Et* 85. 1. *Et* 86. 1. *Et* 87. 1. *Et* 88. 1. *Et* 89. 1. *Et* 90. 1. *Et* 91. 1. *Et* 92. 1. *Et* 93. 1. *Et* 94. 1. *Et* 95. 1. *Et* 96. 1. *Et* 97. 1. *Et* 98. 1. *Et* 99. 1. *Et* 100. 1.

Breuis praecipua mundi significata se concipi possunt tripliciter potissimum vtriusque: *Primo*, pro rebus quibus tora haec machina visibili constat, *Iuan.* 1. 1. *Per* 4. 1. *do*, pro vitiosa ea, & misera conditione, quae ex peccato contracta, *Iuan.* 2. 16. *Et* 5. 19. *Tertio*, pro vna quadam nobilissima & praestantissima, numerum pro hominibus, quales sunt in se, in malo veluti sepulti, *Iuan.* 3. 17. *Primo*, vel omnibus, *Iuan.* 3. 16. *Rom.* 5. 11. *Secundo*, renatis, *Iuan.* 3. 2. *Tertio*, vel reprobis & infidelibus, *Iuan.* 3. 1. *Iuan.* 1. 21.

Mundus ex nulla praesistente materia conditus est, sed Mundus ex aqua emersit, *Pet.* 3. 1. *apro* similis est, *Matth.* 13. 1. *Spiritus sancti* mirum capax, *Iuan.* 14. 15. *Pis* conuenit, *18. Et* 16. 33. *Rom.* 12. 2. *Gal.* 6. 14. *Col.* 3. 1. *Iac.* 10. *Et* 4. 1. *Mundus* pioium praesentia indignus, *Hebr.* 11. 28. *nequam* *genus*, *Gal.* 1. 4. 1. *Iuan.* 5. 19. *Mundus* pificus diluio, *3. Dec.* *Pet.* 2. 5. *Mundus* Deo reconciliatus, 1. *Cor.* 5. 19. *Christi* *Iuan.* 16. 29. 33. *Dei* cognitione vacuus, *3. Et* 17. 25. *Christi* *gnofcitur*, v. 10. & v. 19. *Christum* odit & quare, v. 7. *Mundus* iniquitatis, pro congerie & cumulo quodammodo scelerum, *Iac.* 3. 6.

Mundi amor, quam noxius, *Tim.* 4. 10. *Iac.* 4. 1. *Mundus* mundum infinito quodam amore dilexit, *Iuan.* 3. 16. *id* *ex* *mundum* elegit, *Mundi* finis, messi confectur, *Matth.* 3. 12. *Mundi* opera mala, *Iuan.* 7. 7. *Mundi* sapientia, 1. *Cor.* 3. 19. *Mundi* corruptio obnoxius, 2. *Pet.* 3. 9. 10. *Mundi* vanitas, *Rom.* 8. 28. 1. *Cor.* 7. 31. *Mundi* aetas vltima, 1. *Cor.* 10. 11.

Mundo crucifigi dicitur, qui mundum deprecatur & mundum fixus dicitur ei, qui mundum vicissim nihil facit, *Gal.* 5. 14. *renunciandum* est, vi Deo seruiamus, *Rom.* 12. 2. *Pet.* 2. 13. *Pro* *saundo* orat Christus, *Iuan.* 17. 9.

SENTENTIAE BIBLICAE

Mundi amicitia a Deo auerfit.

Et ego rogabo patrem, & alium paraclitum dabo vobis, ut inquit vobiscum in aeternum, Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, quia non videt eum, nec scit eum, *Iuan.* 14. 17.

Si de mundo fuisset, mundus quod suum erat diligere, *Quia* de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propter quod mundus non diligit vos, *Iuan.* 15. 19.

Nemo militans Deo, implicat se negotiis secularibus, neque, cui se probatur, *2. Tim.* 2. 4.

Adulteri neclius quia amicitia huius mundi inimici est, *Quoniam* ergo voluerit amicus esse huius seculi, inimicum se constituitur, *Iac.* 4. 4.

Nolite diligere mundum, neque ea, quae in mundo sunt, quia qui diligunt mundum, non est charitas Patris in eo, *1. Iuan.* 2. 15.

Latria modum peruerfit.

Qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vntur, praeterea gloria huius mundi, *1. Cor.* 7. 31.

Mundus transiit, & concupiscentia eius, *1. Iuan.* 2. 17.

Propter hoc mundus non nouit vos, quia non nouit eum, *1. Iuan.* 3. 1.

Mundi malitiam fides subvertit.
procurat nos propria gloria & virtute, per quem maxima &
nobis promissa donavit, & per hoc efficiamini diuinae con-

SENTENTIAE PATRUM.

Periculosior est blandus, quam molestus: magis ca-

periculo non timere, non dolore, non labore, non peri-

culo non timere, non dolore, non labore, non peri-

culo non timere, non dolore, non labore, non peri-

culo non timere, non dolore, non labore, non peri-

culo non timere, non dolore, non labore, non peri-

culo non timere, non dolore, non labore, non peri-

culo non timere, non dolore, non labore, non peri-

culo non timere, non dolore, non labore, non peri-

culo non timere, non dolore, non labore, non peri-

culo non timere, non dolore, non labore, non peri-

culo non timere, non dolore, non labore, non peri-

culo non timere, non dolore, non labore, non peri-

culo non timere, non dolore, non labore, non peri-

culo non timere, non dolore, non labore, non peri-

culo non timere, non dolore, non labore, non peri-

culo non timere, non dolore, non labore, non peri-

culo non timere, non dolore, non labore, non peri-

culo non timere, non dolore, non labore, non peri-

culo non timere, non dolore, non labore, non peri-

culo non timere, non dolore, non labore, non peri-

culo non timere, non dolore, non labore, non peri-

culo non timere, non dolore, non labore, non peri-

culo non timere, non dolore, non labore, non peri-

culo non timere, non dolore, non labore, non peri-

Mari iuste comparatus hic mundus, quia falsitatibus amarus

est, fluctibus Diabolicis quatitur, vitiorum tempestatibus commo-

uetur. *Cassiod. super Psal. 44.*

Si consideramus, fratres charissimi, quae & quanta sint, quae nobis

promittuntur in caelis, vilescunt animo omnia, quae habentur in

terris. Terrena namque substantia supernae felicitati comparata pon-

dus est, non subdudum, temporalis vitae aeternae vitae comparata,

mors est potius dicenda, quam vita. Ipse enim quotidianus defectus

corruptionis quid est alius, quam quaedam prolixitas mortis? *Greg.*

in Registro

Dic mihi, ubi sunt amatores mundi, qui ante pauca tempora no-

biscum fuerunt? Nihil ex eis remansit, nisi cineres & vermes. Atten-

de diligentes, qui sunt & fuerunt, sicut tu, comederunt & biberunt,

triserunt, duxerunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descen-

derunt. Hic caro eorum vermicibus, illic anima eorum ignibus depu-

tatur, donec huiusmodi collegio colligati sempiternis ignibus

involuantur. Qui huiusmodi fuerunt in vitis, loci erant in pecnis: vn-

amq; poena illos implicat, quos vnus amor in crimine ligat. *Berna-*

dius libro Meditationum.

POETICAE SENTENTIAE.

Antholog. Sacr. Iac. Bill.

Christum eos vt plurimum ad se admittere, quos mundus

aspernatur.

Quid meres, quod te mundus sedidit & horret,

Te cruciat, miris insequatur, modis?

Erige te: mundus quos auersatur & odit,

Excipit hos Christus, colligit atq; fovet.

Si nempe a Domino cruciatus barbarus ager

Linguitur, immisit conseruit, & fames.

Adhuc inuenies soboles lesas, benignae

Excipit, atq; avido pectus ab ore famem.

A mundo iam caduco abducendum amo-

rem esse.

Diffuge munde senex, tam feda & sordide, cinias

Fallere qua possis, ars sit ut illa tibi.

Nam mirum tuenem multis placuisse, seniles

Nunc iam ruga genus inhaesit, ito proci.

Quam sunt laudandi, qui te florente iuuentia

Spreuere, & luxus, delicatq; tuas:

Tam sunt in iuicio, qui nunc in fata ruentem,

Atq; omni sacrum profferunt, colunt.

Mundum suos amare, pios autem odio

habere.

Hos amat, hos opibus cumulat, mirisq; favore

Prosequitur mundus, quos videt esse suos.

Quos autem ab hostibus contendere cernit ad arces,

Hos odit, varijs exagitatq; modis.

Id gemitus olim tibi signabatur in hircis:

Vnus enim in solam sepes abibat humum:

At Domino in sortem quam primus venerat alter,

Sanguine mox castro rubebat humus.

Manil. i.

Est igitur tellus modicum sortis caueram

Aeris & toto pariter sublati profundo,

Nec paculus distent a plagis sed condita in orbem

Vndiq; surgentem pariter pariter, cadentem

Hac est natura facies, sic mundus est ipse

In conuexa volans teretes facie esse figurus

Stellarum, Solisq; orbem, Lunaeq; rotundus.

Lucan. i.

Sic cum compago soluta

Secula tot mundi suprema coegerit hora,

Antiquum repetens aeternum chaos, omnia misit

Sidera sideribus conturbant, ignea pontum

Astra perent, et ellusq; extendere littora uolet.

Excurretq; fretum, patri contraria Phoebe

Ibit, & obliquum bigas agitare per orbem,

Indignata, diem poscet sibi totaq; discere

Machina diuisi turbabis sidera mundi.

Qua ratione in contemptum res mundi vo-

nire queant.

Et Antholog. Sacr.

Qui quis ad excessu peruenit culmina montis,

Tam cuncta ex alto vertice parua putat.

Sic quoque virtutis attingit qui culmina, parua

Tam pretij, quicquid cernit in orbe putat.

Visme igitur, Nil mundus, mundisq; voluptas

Sit tibi? vis mundi sit procul omni amor.

Ante oculos tibi pone Deum, sedesq; beatas:

Sic mundi subitofraa cupido ruet.

De vanis amatorum mundi studiis.

Qui circumgraditur, progressus non facit ullas:

Sed sua se sano munita laboris premit.

DDDD

Finis

*Hic finitio plana est, qui mundi vapi in amodo
 Fluxa putat solidis anteferenda bonis.
 Nam quae targa vertis, qui solus acerba
 E media curas pelleve mente potest.
 Omnia percurvens, in cunctis tadia rebu
 Inuenit, aeterna perperiturq; famem.
 Boet. de consol. lib. 2. meto. 5.*

*Rara si constat sua forma mundo
 Si tantas Variat Species:
 Crede fortius hominum caducis.
 Bonus crede fugacibus.
 Constat, aeterna postquam, lege esse
 Vt constat genitum nihil.*

PHILOSOPHYM DICTA.

Nec plures mundi sunt, nec plures esse possunt: si modo hic ex
 vniuersa materia constat, sicuti constat. *Libro. de Caelo, cap. 10.
 T. 99.*

Omnia, quae sunt sub caelo, tabesunt, senescunt, & fordesunt
 sub tempore. *Arist. 1. 4. Physic.*
 Res nullae stabiles sunt, quae cum fluxu huius temporis conflui-
 biles sunt. *Comment. 2. Poet.*

Quid enim videtur ei magnum in rebus humanis, cui aeternitas
 omnia totiusque mundi nota sit magnitudo: Nam qui aut in studiis
 humanis, aut in tam exigua vita breuitate magnum sapienti videri
 potest, qui semper animo sic exubat, vt ei nihil improbitum acci-
 dere possit, nihil in opinatum, nihil animo nouum? atque idem ita
 acrem in omnes partes actem intendit, vt semper videat sedem sibi
 ac locum sine molestia atque angore viuendi: vt quemcunque ca-
 sam fortuna inuexit, huic apte & quiete ferat. Quod qui faciet,
 non egritudine solum vacat, sed etiam perturbationibus reliquis
 omnibus. *Cic. Tusc. q. 1. 4.*

Ideo nulli loco animus adicere debemus, cum hac persuasione
 viuendum: Non sum vni angulo natus, patria mea totus est mun-
 dus. *Senec. ad Lucil.*

Mundus a Deo factus est. *idem.*
 Charitas Dei causa fuit factiois mundi, & originis omnium re-
 rum. *Platon. Timaeo.*

Vniuersus hic mundus vna ciuitas communis deorum atque ho-
 minum existimanda est. *Cic. 1. de leg.*

Sin alia causa est cur mortalcm fecerit mundum, non; quemad-
 modum Platonici dicunt, sempiternum. Ab vtroque autem scisci-
 tor, cur mundi aedificatores repente extiterint, innumerabilia au-
 tem secula dormierint. Non enim si mundus nullus erat, secula non
 erant: secula nunc dico, non ea, quae dierum noctiumque numero,
 anquis curibus efficiuntur. Nam fateor, ea sine mundi conuersione
 effici non potuisse: sed fuit quaedam ab infinito tempore aeternitas,
 quam nulla circumscriptionis temporis metiebatur, spatio tam e qua-
 lis ea fuerit, intelligi non potest, quod ne in cogitationem quidem
 cadit, vt fuerit tempus aliquod, nullum cum tempus esset. Igitur isto
 tam immenso spacio, quae res Balbe, cur *perpetua* vestra cessauerit, la-
 bore me fugiebat: At ille nec attingit Deum, nec erat vllus, cum o-
 mnes naturae numini diuino, caelum, ignis, terra, maria parerent.
 Quid autem erat, quod concupisceret Deus mundum signis & lu-
 minibus, tanquam ad illis ornare, si vt Deus ipse melius habitaret,
 antea videlicet tempore infinito, in tenebris, tanquam in gurgustio,
 habitauerat, post autem, varietate eum delectari putamus, quia
 caelum & terram exornatas videmus? Quae ista potest esse oblecta-
 tio Deo: quae si esset, non ea tam diu carere potuisset. An haec ferre,
 vt dicitis, hominum causa a Deo constituta sunt? Sapientumne? pro-
 pter paucos ergo tanta est facta rerum molitio; an stultorum? At
 primum causa non fuit, cur de improbis bene mereretur. Deinde
 quid affectus cum omnes stulti sint, sine dubio, miserimi maxi-
 meque stulti sunt. Miserius enim stultitia quid dicere possumus?
idem. 1. 1. de Natura.

Quid enim mundo praestantius lauda quam putas speciem, por-
 tio a te laudabitur mundi. *Luc. Apul. de dogm. Platonis.*

Omniem terrae ambitum (sicuti astrologici demonstrationibus
 accepisti) ad caeli spacium puncti constat obtinere rationem: id est,
 vt si ad caelestis globi magnitudinem conferatur, nihil spatii prorsus
 quarta fere portio est sicut, Ptolemaeo testante didicisti, quae a nobis
 cognitis animantibus incolatur. Huic quartae, si quantum maria
 paludesque premunt, quantumque siti vasta regio distenditur co-
 gitatione subtraxeris, vix angustissima inhabitandi hominibus area
 relinquetur. In hoc igitur minimo puncto circumsepti atque con-
 clusi, de peruulgata fama, de proferendo nomine cogitatis? At quid
 habet amplum magnificumque gloria tam angustis exiguisque limi-
 tibus arcata? *Boet. de Philo. conso. lib. 4. prosep. 7.*

SIMILITVDINES.

In fini Martyrii. Quemadmodum videmus coagulationem
 repente lacti accedere: Ita repente accedit mundo elis. *In resu-*

ratione respansiois gentilis ad tertiam quaestione Chry-
 sol. 262.

D. Augustini. Sicut arca paleis & frumentis, & licet
 liis & pomis: Ita infidelibus plenus est mundus. *In In-*
tractat. 95.

D. Ambrosii. Deserto mundus comparatur adluuio in-
 lis, infocundus in quia negat nobis Dominus in pro-
 ec. *Lib. 5. in Luc. 1. 29.*

Mercurij Trimegisti. Sicut Deus omnibus speciebus
 ribus, quae in mundo sunt, distributor dispensatorque est: Ita
 id est, sensus animae ac vitae. Sic & mundus praefertur est
 omnium, quae mortalibus videtur bona, id est, alterna-
 tilium, temporalium fructuum, naturarum, augmentorum
 ritatis, & horum similia. *In Asclepio.*

Lactantij. Sicut domus in vium habitandi facta per se
 tir, dominoque subiecta est, qui eam fecit, aut incolat: Ita
 per se nihil sentiens factori Deo subiacet, qui eum in vium
 Lib. 2. de orig. error. c. 6.

Erasmus Rotterdamus. Vt mare grauida minui laborat
 tione & in partu: Ita si rem honestissimam animo co-
 minores negotio consequimur, quam iusta quadam obliuio-
 Et qui in mundi praemia sequuntur, minor dolore maris gemitu
 Euangelicum sibi parare poterunt. *In Inuit.*

Thyrisi. Vt nemo, qui patria capitur, & peregrinae regio-
 nis tenetur: Sic nemo ad caelum adspicit, qui huius mundi
 tur aut capediis, aut illecebris. *In apoph. 50.*

*Vt nemo in vnum meretur, quod continentur: Sic nemo
 gnus est, qui a tergo respicit, & animum ad posteritatem
 retorquet. Quippe & commutationem eius grauiam terrarum
 in apoph. 50.*

Chrysolomi. Cur perforato aquam dolio ingeris? Multum
 aliud est pro praesentibus istis laborare, quam flammam
 quam pugnis aera cadere. Certe frustra curris. Nonne
 artis finis quidam est? Ita profecto. Ostende igitur mihi
 ius secularis studij, sed non potes. Vanitas enim omnia. *Hom.*
Matth.

Dionysij Philonij. Pix est mundus, quam beluini atraxerunt
 tes inquinat. Vilis est mundus, qui suos miratores in malis
 cupis peccati & mortis aeternae inuoluit. Laqueus est mundi
 vo uptibus & opibus, velut cicis obli. Cuius alit atque cap-
 ros, & secum trahit in nallam interitus. Vnde nihil vix
 detur, vt qui mundi legibus viuit, pms ab inquinata
 & immaculata hinc emigret. *In Titiano, vel de scientia
 endi fol. 28.*

Chrysolomi. Sicut difficile est, arborem iuxta viam positi-
 ctus tuos vsque ad maturitatem feruere: Sic difficile est, vi-
 lem iuxta istum mundum viuere, id est, in actibus eius
 immaculatam vsque in finem seruire. *In 21. Matth. hom. 49.*

Bernardi. Sicut in hinc aquis penitentiarum vides eorum
 tenere, sic illa ratione desistere, quod primum occurrit
 quidquid illud, licet tale sit, quod omnino prodesse non
 sunt radices herbarum, ceteraque similia. Nam & si qui forte
 veniant, vt libueniant, non nunquam solent apprehensos
 secum, adeo vt iam nec sibi, nec aliis auxilium ferre praueant
 perent in hoc mari magno & spatio. sic perent miseris
 tura sedantes omittunt solida, quibus apprehensis, emergere
 uare possent animas suas. Ita, inquam, perent, qui omnia
 salutaribus studiis caduca & transitoria quaerunt: a quibus
 diuelli. *Serm. 1. de Aluach. Domini.*

Thyrisi. Nemo libenter alteri obtrudit, quod dedignatur
 potest mortituros accipere regnum Dei, qui adhuc dum
 diligit apparatus huius mundi. *In apoph. 74.*

Dionysij Chrysolomi. Sicut quando videmus senem hominem
 mus, quati opemodum moriturus est: quando autem, acci-
 Sic & mundum, quando perturbatum videmus, calidum
 mus, diem autem ignoramus. *In 24. Matth. hom. 50.*

*Sicut mortuos vident, & tamen non credunt. Se mortuos
 aditant peritatum mundum, tamen non credunt. *In Matth.*
*mil. 50.**

D. Chrysolomi. Quam homines facilius & minor tempore
 struant, quam construant, vt in aedificis patet: contra Deum
 construnt, quam aedificat, iustificat, quam perdit. Mundum
 vniuersum, & omnem eius ornatum sex diebus condidit
 richo vnam vrbem septimo tandem die dissoluit. *Hom.*
parit.

Theodoret. Sicut arcam scammumque fabricatum
 non solum opus laudamus, sed & opificem: Sic etiam
 uim fabre compactam, sic monile fabricatum, artificem
 mus: Sic in mundi fabricam oculos tendentes Deum laudemus
 non mirantur tant haec, imo qui nec iam mirantur, in
 Serm. 3.

Philonis. Quemadmodum, quum condenda est vna
 alicuius Regis aut Imperatoris, pro fortuna magnifice
 quispiam peritus architectus, qui contemplantur
 Serm. 3.

PC
 POLY

Hinc remunero, hoc est, retribuio, redono, & munificus, liberalis, quali munera large præbens, munificentia, liberalitas, & munificus, liberaliter.

¶ LOCI BIBLICI

Munera accipiunt filii Heli Iudices Israelis, & male iudicant, 1. Sam. 8. 3. munera accipiens Giezi leprofus fit, 3. Reg. 5. versicul. 21. 27. munera accipiens, vt occidat innocentem, maledictus, Deuterom. 27. v. 25. munera non accipit Deus, Deut. 10. v. 17. munera non accipit Elifus à Naaman gentili quem sanauerat, 2. Reg. 5. v. 16. munera non accipienda. Exod. 23. 8. Deut. 16. 9. 19. 27. v. 25. 1. Samuel 8. 3. 12. 3. 1. Regum 13. v. 7. 2. Reg. 5. 9. 16. Psalm. 1. 4. 5. Proverb. 15. v. 27. 17. 23. Eccle. 8. 3. 20. 10. Esa. 1. 23. 5. 23. Ezech. 13. 19. 22. 12. Amos 5. 12. Mich. 3. 11.

Munus acceptio periculosa, Gen. 24. v. 23. Exod. 23. vers. 8. Nam. 22. v. 7. 8. Deut. 16. 9. 19. 27. 9. 25. Iudic. 16. v. 5. 1. Sam. 8. 3. 12. 3. 4. 2. Sam. 16. 1. Iob. 15. 24. 36. 18. Psalm. 15. 5. 26. 10. Prover. 15. v. 27. 17. v. 23. 22. 9. Esa. 1. 23. 5. 33. 9. 15. Mich. 3. 11. Eccl. 4. 36. 7. 6. 20. 31. Matth. 28. 9. 12. 15. Act. 24. v. 16. 27. Iuda. v. 16.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE

Donec accipiant, osculantur manus dantis, & in promissionibus suis humiliant voces suas, in tempore retributionis postulant tempus. Eccl. cap. 29.

Cum dederis: ne improperes. 41. Vbi manus multe sunt, claudet, & quodcumque trades, numera & appende. Datum vero & acceptum omne describe. 42.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

Libertatem arguendi amittit peccat, qui ab eo accipit, qui id eo dat, ne corrigatur. Amb. in Epist. ad Cor. 1.

Munera excæcant oculos iudicium, & vim autoritatis inclinant ibidem.

Facile contemnitur clericus, qui sepe vocatur ad prandium, & non recusat. Nunquam petentis, raro accipimus rogati. Nescio, quomodo etiam ipse, qui deprecatur, vt tribuat, quum acceperis, viliorem te iudicat: & mirus in modum, si eum rogantem contempseris, plus te post veneratur. Hieron. ad Marcell.

Ante Dei oculos nunquam vacua est manus à munere, si arcæ cordis plena sit bona voluntate. Greg. in Hom.

Non Abel ex muneribus, sed ex Abel munera oblata placuerunt Lib. 12. Mor.

Quis non erubescat dicere: quid mihi dabis, vt tibi iustitiam faciam? nonne simile est, ac si dicatur: quid mihi vultus dare, vt abnegem? officium perdam, & Deum vendam? ibid.

Quo beatus Eugenijs munera cautijs fugitabat, ad eum vndique multiplicijs confluabant, hoc quoque fere vbique accidit, vt fugiant, dum queruntur, dum fugantur: accelerant. Quum idem prior quidam modicæ facultatis, cuius causam nonnum audierat, marcam auri deuotione multa instanter offerret; Nondum, inquit, ingressus es domum? Et iam vis corrumpere domum? corruptionem namque vit sanctus credidit quicquid offerrebat lite pendente. ibid.

Tres sunt munerum acceptiones, quibus contra iustitiam humana vanitas militat, nempe Favor amicitiarum. Adulatio laudis, & eo paralis acceptio muneris. Facilius autem pervertitur animus rei corporæ munere, quam gratiæ laudisque favore, Isid. de summo bono lib. 1.

Oblatio enim muneris tinea est regiminis. Iust. in epist.

Peremptorium enim est in principe, vel auram adorare munerum, vel fauorem querere personarum; teste siquidem Propheta: In quorum manibus iniquitates sunt, dextera eorum repleta est muneribus. Transibunt iniquitates in penam, & munera in dolorem: quia testum onio Iob ignis deuorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt. Petrus Blesensis.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Quid ad quend. sine nomine.

Vt iam nil praestes, animi sum factus amicus Debitor. Et meritum velle iuuare voco. Parua quidem fateor pro magnis munera reddi, Cum pro concessa verba salute damus. Sed qui quam potius dat maxime gratis abunde est, Et si nem pietas contigit illa suum. Nec qua de paruo pauper auri libat acerra, Tibi a minus grandi, quam data lance valent. Agnoscit tam lactens, quam gramine pasta Phalisco. Victimæ Tarpetos consilium ista focios.

Plato 1.3 Politicæ etiam hunc vers. usurpauit. Δωρεά δίδως πείθει, καὶ δίδως οὐκ οὐκ πείθει. Cum datus silectur, venerandos muneræ reges. Menander.

Καὶ οὐδὲν εἶδος ἐστὶν ὁμοῦ ἐξ ἑαυτῆς. Mali enim viti dona, vultus autem non habent. DDDD 3 Idem

Munus

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Munus, Græce δῶρον, dicitur. Hebr. Schocadh, à verbo Schâdh, muneravit, munus dedit. Cognationem, habet cum dâdh, corrupit, nam munera excæcant oculos videntium & iudicium corrumpunt. Est rei cuiusdam donatio, atque honoris signum, sicut Arist. l. Rhet. Munus autem, donum, & premium (vt plerumque) sic differunt, quod donum & munus ante factum, premium post factum datur, premium non nisi ad factum.

Donum voluntarium est, premium debetur. Donum diis datur. Munus hominibus, premium viris fortibus. Donum à liberali homine, premium à præclaro. Inter Donum & Munus hoc interest, quod eundem Donatum, quod Munus est id, quod necessarium est, lege, more, imperio eius, qui iubendi habet potestatem. Donum, quod nulla necessitate iuris, sed sponte præstatur, & non præstatur, nulla reprehensio, & si præstatur, plerumque est

Munus, vt placet Varro, dicitur, quia, qui mutuo animo sunt, alteri officij gratia, ac à dono differunt, nisi cum per metaphoram officij officio ponitur, quoniam officia aut à principibus aut Reipublicis muneris loco dari consueverunt, vel pro ludis, qui à populo quati muneris loco exhibentur. A munus fit immunitas, qui absque onere liber est: & immunitas, exemptio ab onere.

Idem apud Stob. ser. 10.

Quicumq; manum auro supponit, ille quamvis inficitur mala melius consilium.

Eurp. in Medea.

Plēdū dūca rē dīs dīs.

Persuadero dona dīs: fama est.

Terent. Comœd. 3.

Quamvisque comparatum est, ut hi qui minus habent, semper addant aliquid detioribus.

Ouid. i. epist. Oenonis ad Paridem.

Turpiter in geminis munera corpus emunt. Martial. in Epigr.

Callidus effratta nummos fur auferet arca.

Præstet patrios impia flamma Lares:

Debitor scuram pariter sortemq; negabit.

Non reddet sterilis semina satiæ segetes.

Dissenasorem fallax Spoliabit amica.

Mercibus exstructas obrinet unda rivas:

Extra fortunam est quicquid donatur amicis:

Quas dederis solas semper habebis opes.

Martial. l. 5. Epigr. ad Amil.

Semper eris pauper, si pauperes, Amillane:

Dantur opes nullis nisi dimisibus.

Mart. l. 9. ad Ruffum.

Dum me captivas mittebas munera nobis,

Postquam cepisti, das mihi Ruffe, nihil.

Vi captum tenas, capto quoq; munera mitte.

De cauea fugias, ne male passus aper.

Ouid. epist. 16. Helene ad Paridem.

Aut ego perpetuo sumam sine labe tenebo.

Aut ego te potius quam tuam dona sequar.

Virg. ea non sperno se: acceptissima semper.

Munera sunt, auctor quæ pretiosa facit.

Hier. Saunorola in locis communib.

Quasi uor illa, Timor Munus, Dilectio Rancor,

Sape solent hominum rectos peueriere sensus.

Dier ding meud u in d'ger W. It Guig' tuchē

als Forcht Lieb. Nij vnd Gelt.

Ouid. 2. de Art.

Carmina laudantur, sed munera magna petuntur

Dummodo sit: dines barbarus ille placet.

Idem 2. & 3. de Art.

Ipse licet Venias, Musi comitatus Homere.

Si nihil attuleris, ibis Homeræ foras.

Munera, crede mihi, placant hominesq; deosq;

Placatur donis Iupiter ipse datus.

Quid faciet sapiens: stultus quoq; munera gaudet.

Ipse quoq; accepto munere mitis erit.

Idem 4. de Pont.

Multiplicat tamen hunc grauitas auctoris honorem,

Et maius statem res datæ dantis habet.

Idem 3. de Pont.

Dignus es argento suluo quoq; dignior auro.

Sed te, cum donas ista, inuare solent.

Mich. Verin.

Munera quid possint, testatur ferrea turris.

Quam Victor suluo Iuppiter imbre subit.

Accipe parua mei latus munuscula census.

Nec quaerunt, sed qua suscipit mente data.

Quid non argento? quid non corrum pituit auro?

Qui maior, a dabit munera, Victor erit.

Munera qui mittit, sperat maior remitti:

Nemo scias vellet perdere gratiis opes.

Munera ne capias: vincis latet hamus in escis.

Nulla careat visco munera, virus habens.

Ouid. 5. Fall.

Sape Iouem scidi, tam sua mittere vellet

Falminis, thure dato sustinisse manum.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICÆ

ET HISTORICÆ.

Munera oportunitate grata sint, non vulgaria quæque aut pauci habuerint, aut pauci intra hanc ætatem habent, aut quæ etiam si natura pretiosa non sunt, tempore aut loco fiant. Senec. lib. 1. de be. neficij. cap. 11.

Vtque cauebimus, ne munera superuacua mittamus: vt foemina aut seni arma venatoria, aut rustico libros, aut studiis ac literis dedito retia. Equè ex contrario circumspiciemus, nedum grata mittere volumus, suum cuique morbum exprobatum mittamus sicut ebrioso vina, & valetudinario medicamenta. Maledictum enim incipit esse non munus, in quo vitium accipientis agnoscitur. idem. ibid.

Si arbitrium dandi penes nos est, præcipue mensura quæremus vt quam minime mortale munus sit, &c. idem. eo. lib. c. 12.

Sæpe nihil interest inter amicorum munera, & hostium vota. idem. lib. 2. cap. 15.

Quidam, cum aliquid illis missum est munusculum, aliud intemptitue remittunt, & nihil se debere testantur. Alii di genus est, protinus aliud inuicem mittere, & inuicem mutuo pungeri. idem. l. 4. c. 106.

Parua munera, diutina: locupletia non propria esse munerum. Amil. Prob. in Trasybo.

Viri boni aduersus omnia amicorum munera bellum suscipiunt, quod componi nulla pace aut conditione possunt: quæ ad reponendum & diuitias parandas spectant. Illi autem cantes, non tamen ea repudiant, quæ liberalitati nullum mitterenti, & splendori seruiunt. Plut. in Aristide.

Socrates dicebat, Archelam quadraginta minas in domo impendisse, conducto mercede Zeulipe Heraclota, qui eam exornaret, in seipsum vero nihil. Et ob hanc causam longinquis terræ partibus, magno studio contempnenda causa venire: ipsius vero Archelaj gratia neminem in hanc proficisci nisi si quem forte persuaderet pecuniam & munus non honesti bonique viri capi non possent. A. Ias. lib. 1. c. 11. bistor.

Cyrus iunior Lacedæmonii, vt fecit societatem, inuicem quam cum fratre, hac oratione sese commendauit: Atque longe grauius esse, quam fratri plus illo meri bibere, quam illum. Nam illum vix in venatu posse in equo sedere, excutiat; in rebus aduersis, ne in sella quidem. Socrates tamen dæmonii inuiso esse molles ac timidus. Hortabatur itaque eos ad se mittere, pollicens, se pedibus daturum equum, curru, agrum possidentibus, se daturum vicos, qui habentur in facturum, vrbium dominos. cæterum auri argentique in manu vt non possent numerare, sed pendere cogentur. Namque erat, quod dixit Artaxerxes, regalius esse addere, quam accipere. Plut. in Reg. apoph.

Philippus, quum arcem quandam valde munitam explorasset, atque exploratores retulissent profusus esse aditus, etiam impossibile, percontatus est, num vsque adeo munitus esset, vt nec a sinu auro onustus posset accedere. Significans autem tam munitum, quod auro non expugnaret. Quod ipsum significauerunt fabula Danaes, ad Ioue stupratæ, sed deo in manu Flaccus:

Aurum per medios ire satellites, Et per nempere amat castra potentium ferro.

Plut. in apoph. item Cic. in epist. ad Attic.

Phocionem Harpalus, ab Alexandro fugiens, magno cum dote Athenas venit, ibique quum multis muneribus adferret, ad Phocionem etiam septuaginta talenta delinax. Phocionem ad nuntios conuerfus. Auferre isthæc (ait) hominum impio meoque nomine in auro onulum iudicium que renuntiare Harpalus corrumpeudi ciuitate manum abstinere. Phocionem.

C. Porcius audiens Romanos acceptis in muneribus perfissum men & decus amississe: Vtinam, inquit, ad illa tem pota me seruasset, & tunc essem natus, quando Romani dona accepissent. Non profecto pallus essem eos imperare diutius. Cic. Offic.

M. Cincibus legem quum tulisset, qua caudico munerum gendam causam percipere prohibebatur: hancque rem Cincibus moleste ferret, prodidissetque, ac satis contumeliosè distulisset. Cincithiole? Vt emas, inquit, Cai. si vi velis. Quasi distulisset accipere munera gratis prohiberis. Brusl. l. c. 1.

Socrates. Alcibiades ambitione quadam munitus, cum magna que munera Socrati dono misisset, & Xantippe admittere donorum amplitudinem, ea que cuperet cum accipere. Socrates xille fertur. Imo nos certemus liberalitate cum Alcibiade, admitteruntur, ab ipso non capiamus quadam munificencia. A. de var. bistor.

Idem, cum Alcibiades speciosam arcem dono offerret, bene qua sibi domum edificaret. Quid, inquit, si mihi calcos oportuerit, num corium mihi daret, vnde mihi calcos conficerem? Et si an non ipse ridiculus essem, si acciperem? Hac similitudine inuitule recussauit. Erasl. 3. apoph.

Idem oburgatus ab vxore Xantippe, quod multa munuscula amicis, nihil acciperet, dixit: Si omnia, que dantur, haud minus, ne si peterecum quidem impofterum, vt darent, haud minus. Stob. ser. de Prudentia.

Idem Archelam rex Socratem ad se vocat, multa pollicens crates respondit, se nolle ad eum venire, à quo acciperet bene cum illi reddere paria non possent. Hoc dictum improbat Socrates, quod philosophus persuadens auri argentique contempnenda, quam si det aurum & argentum. Erasl. Rei. l. 3. apoph.

Idem. Quum Aristippus, Socratis discipulus, ex quaestu Socratorum primus facere instituit, præceptio nullis, vt minas, remisit illico Socrates ad illum pecuniam, dicens: Genium hoc nequam quam permittere. Dicebat enim Socrates, si bi peculiariter esse dæmonem, à quo pehiberetur arcem, si quid tentaret parum honestum. Genium autem illum quod fuisse rationem. Atque interina cingitur indicat Aristippus.

PC

POLY

quod philosophiam doceret mercede, eoque donum
partum receit. *Eras. lib. 3. apoph.*
Cyrus oblata ab hominibus auctera non accipienda
est. Et eam quidem ob causam, quod munus in accepto
habitu situr rependat: aut si omnino non referat,
suis reprehensionem facilem incidat. *Aelian. lib. 10.*

Cynicus, quum Cæsar ducenta talenta ei attulisset, ri-
si sentare, inquit, me constituerat, totum illi sui experi-
to. *Bras. lib. 6. 9. ex Sen. de benef. l. 7. c. 11.*
ptuperimus fuit, attamen quum amici decem talenta
erit, non accepit: Hæc, inquit, me cogent, si qui-
ter vos habere, aliquid præter ius concedere: sin mi-
ruarem, ingratißimum haberi. *Aelian. lib. 11. de Car.*

munus pecuniam ab amicis ad ludorum impensam con-
sumperat, sed magnam pecuniam missam a Fabio Perfi-
o accepit. Obiurgantibus autem, quod non accepisset. Ego in-
beneficium accipiam, a quo propitius ioh. non accepturus
tatem. Quumque illi Rebilus, consularis homo, eiusdem infa-
miam in summississet, & inlatret, ut acciperet, Rogo, in-
a Pellico enim non accipi. *Sen.*

Polycratem, postquam a Polycrate tyranno quinquæ talentorum
munus, inio mens duas egit noctes, in quibus cogitatione
ad dicit ea, dicens: non tanti ea sibi esse, ut tanta cura ve-
re. *Aelian. lib. 8. Stob.*

Lydia Trisaphienem fugasset, ac quampluri-
regis, iam in agros regios fecisset in curionem, rex Per-
gatos, quorum præcipuus Titraustes, ingentem pecu-
viro ad illum inuit, petens ut a bello desisteret: Ageli-
pecunia respondit, pacis quid tempore Republicæ vi-
ritatem, vicius habeat decernendi, quod ad tuendam ci-
vilitatem cauteri conducere: belli vero tempore
vicius vero iucundus esse, si milites suos daret, quam si dicit-
et ea se pulcherrimum ducere, si Græci munera cape-
bibus, sed armis sputarent ipsalia. Vox excellentis animi,
vicius vicius præmium ambiret, quam gloriam: nec pa-
veneret, fraudato milite. *Plut. in apoph. Lacon.*

Telexi filium quum quidem interrogasset: Cur
Mellinis oblata non accipisset? respondit: Quoniam si
legibus pacem habeat non potuisset. Quo dicto
munera nequaquam esse accipiendâ, quæ legibus & Reipub-
licam ex parte obesse possunt. *Plut. arch. in Lacon.*

Meander, Samiorum tyrannus, ob incursionem Per-
perat Spariam, ostenditque: quantum pecuniarum vim
portasset, & quantum Cleomeni vellet largiri. At Cleome-
nem nihil accepit, sed veritus, ne quid aliis civibus do-
Ephoros, dixit quæ fatius esse, si hospitem suum Samium
hospitio submoveret, ne cui Spartano perfida daret, inquit, ut
Ephori. Ephori vero Cleomenis consilio parentes, eodem Ita-
pomis agunt edictum, ut Meander Peloponneso decede-
turus in hoc homine diuitiarum contemptus, a quibus non
præsentissimo veneno tunc civibus suis, quum ple-
aliter exultant; beatas civitates, quam si maxime abun-
dus. *Plut. in Aelian. lib. 3. Meanderium appell.*

Cleomenis filius: Quum Aristagoras Milesius Cleomenem
pro Ionibus aduersus Regem Persarum suscipiendum
munus, magnam pecuniam vim pollicens, quantoque magis
tantum plus adderet promissæ summæ: Pater, inquit,
perpente hic peraginus, ne oculus cum ædibus extraheris.
Plut. in apoph. Lacon.

Cyrius: Cum Cyrus stipendium misisset militibus, Cilli-
sionum xenia, amicitia monumenta: Respondeam quidem
munera vero remittit: negans sibi cum ipso priuata haberi
munera, sed quum haberet publicam cum Lacedæmonius o-
munera, eadem illi secum quoque incedere. Quod hoc animo
perpente, qui totus ad Reipub. commoda spectabat? *Idem.*

Quum obiurgaret eum amici, quod pecuniarum rei
munera conferentis nullam causam egeret: Et, inquit,
quæ res vilis est, verum hinc Nicomedi, intento digito in ho-
munera quendam claudam & mutillam. *Aelian. lib. 11. de Car. hist.*

Epaminondas pauper quidem erat, sed cum Iason ei quinquæ
talenta mitteret: Inuitam inquit, mihi facis. Sed quum
drachmas à cive mutatus, ut essent pro viatico, profectus
Peloponnesum. Cum vero nuntius allatum esset, latellitem
pecuniam à capuis cepisse: Mihi, inquit, da scutum: Tu vero
perpente eme, in qua viuas. Non enim vicius pericula sub-
miles cum diues sis factus. *Plut.*

Quum legati venirent ferentes munera animo corrum-
pant prædium eos venire iussit prius: ut in eodem causam ad-
munera explicarent. Appollita igitur est mensa vilis, bibebantque: vi-
acidum. Subridens igitur Epaminondas, ad legatos ait: Abite,
munera vestra mea prandia narrate, quibus me contentum non

facile suis muneribus ad proditorem alliciet. *Stob. serm. de Prosi-
dentia.*
Idem, cum Artaxerxes Persarum rex ipsi tria Daricorum millia
misisset, Diomedonem Cyzicenum ap- prius increpauit; si rati-
tam navigationem suscepisset, corruptus Epaminondas, eum-
que iussit hæc verba ad regem referre: Si fauet commodis Theba-
norum, habiturus est Epaminondas amicum gratis: sin minus, ho-
stem. *Plut. in apoph.*

Phocion: quum à Menillo oblata pecunia contemptisset, ro-
gatus ab illo causam, cur saltem filio sumendam non permitteret?
respondit: Si filius vitam moreque composuerit, vicius ille quidem
paterna hæreditate contentus: Si vero prodigus & immodestus
fuerit, nec a genitum quidem hoc satis futurum est. *Plut.*

Alexander Macedonum rex, centum talenta dono miserat
Phocion, is vero percontatus est eos, qui pecuniam adferebant;
Quid ita, quum essent Athenienses permulti, sibi vni illa mitteret
Alexander? Illis respondentibus: Quoniam vnum te iudicat virum
& honestum & bonum. Ergo sinat, inquit, me talem & haberi, & ef-
fe. Vt scite arreptum ab illis argumentum torfit ad occasionem re-
cusandi muneri. Iam quis hic non admiretur corrupti pectoris sin-
ceritatem? Pauper erat Phocion, nec doni magnitudine quicquam
mouebatur. Simul autem indicat, illos, qui Reipub. administrant,
tamen à capiendis muneribus non temperant, nec bonos esse viros,
nec tales haberi debere. *Plut. in apoph.*

Alexander: Cuius quædam, ut ab armis Alexandri quietem ha-
beret, obulit illi partem ag. orum, & præerea rerum omnium di-
midium. Cui sic respondit: Hoc animo veni in Asiam, non ut acci-
perem, quod dedissetis, sed ut vos haberetis, quod reliquisset. *Plut.*
in Alex.

Xenocrates: Cum Xenocrati Chalcedonenfi ingentem pecunia-
rum summam misisset, ex ea Philolophus tres tantum minas rece-
pit, & reliquum referri iussit, dicens: Mihi pluribus esse opus, qui plu-
res aieret. *Laert. l. 4. c. 2. Stob. serm. 3.*

Idem Alexander ad Xenocratem legatos misit cum aliquot talen-
tis, quos ille in Academiâ perductos parca tenuique coena ex-
cepit. Postmodum interrogantibus: cui vellet adnumerari pecuniam?
Quid, inquit, itane vos ex hæltera cœna non intellexistis, me pecu-
nia non indigere? Philolophus ethnicus receit à diuissimo liberalis-
simoque rege vitro dilatam ingentem pecuniam summam, & nunc
pro sanctis haberi voluit; quæ exirem iam profelli paupertatem in-
tantum, ut horreat etiam æri nummi contactum, non aliter quâ
vipera: non referendis artibus venantur diuitum ac pauperum hoc-
ralitatem. *Laert. l. 4. c. 2. Cic. l. 5. Tusc. quæst.*

Dionysius senior: Corinthiorum legati, quum ad Dionysium se-
niorum misisset, & is pro more amplissima dona obtulisset, re-
cusant plane, eo quod lex apud ipsos vetans, ne legatione fungen-
tes munera acciperent à principe. Quibus Dionysius respondit: Re-
profecto ab istis factis, qui, quod vnum bonum bonum habet
tyrannis hoc tollitis, tum doctis, etiam beneficium à tyrannis ac-
cipere periculosum esse. Grauem rex iudicabat contumeliam esse
oblata recula & munera, quum hæc vni te tyranni alie se com-
mendare possint. *Plut. in apoph.*

Cimon. Quendam barbarum à Persis Athenas iunt eum magna
auri copia venisse, Cimonique domum aduise, & ob tutelam phia-
las duas, alteram Daricis, alteram argenteis plena obtulisse. Con-
uersum vero ad eum Cimonem subulisse, rogasseque barbarum,
met enariumne an amicum Cimonem habere vellet: quum autem
respondisset, amicum: Abi igitur, inquit, tuaque isthæc tecum mu-
nera deder. Ego enim amicitia tua fretus, hinc, quum opus fuerit, li-
ber aliter vici. *Plut.*

M. Curio, Samnites postea quam à M. Curio denique essent, vene-
runt, magnam ei vim auri offerentes, verum Curio, quum forte ad
focum sederet, & ex cado ligneo rapas comederet, Samniti legatis
respondit: Nihil opus est auro, talem cœnantis cœnam. Alii autem
repondit sic scribunt: Ego malo aurum habentibus imperare, quam
vici mihi aurum accipienti imperent. *Plut. in Roma apoph. Plin. de
vici illustrib. cap. 33. Cic. in Catone Mator.*

C. Fabricius, Samnites quum ad C. Fabricium Imperatorem po-
puli Romani venissent, grandem offerentes pecuniam: Fabricius
plenas manus ab auribus ad oculos, & infra deinceps ad nares & ad
os, & ad gulam, atque inde porio ad ventrem immo deduxit, & le-
gatis ita respondit: Dum illis omnibus membris, quæ argui, oblitte-
re & imperare possunt, nunquam quicquam deest. Propterea pecu-
niam, quum nihil mihi vici sit, non accipiam ab iis, quibus eam v-
luc scio. *Higinius libro de rustaribus, illustrium virorum. Gellius
l. 1. c. 4. §. 14.*

Idem Cynex Pyrrhi legato, magnam auri vim dono offerenti, re-
spondit. Se male imperare aurum habentibus, quam habere aurum
Eras. l. 6.

Cyanensis. M. Bruto cum tota fere sese dedisset Lusitania, sola
vici Cyana pertinaciter arma retinuit. Verum quum tentaretur per
Bruti legatos, ut data pecunia se darent Bruto: Cyanensis populus
vno ore respondit: Sibi ferrum esse à maioribus relictum, quo liber-
tatem patriæ tuerentur non aurum, non munera, quibus ab hoste se
redimerent. *Eras. l. 8. apoph.*

Sparsus, Spartaco in Crassum omnes mouenti copias, quidam equum dono obtulit. At ille: Si vicero, inquit, plurimos ex hoste equos habiturus sum, si victus fuero, nec hinc mihi futurus est vsus: simulq; cum dicto, equum gladio transuerberatum interemit. Eras. lib. 6. apoph. in Plat.

¶ SIMILITVDINES.

Qui autem Pontano, Omnino munerum finis gratuitus esse debet: qui, si voluptatem aliquam, que parum honesta sit, respiciat, nequam quam mihi, qui finem hunc sequatur, & mercator rerum earum que sunt hominum beluis communes, quo nec melior videri potest, qui vilitatem sequutus magna dat, ut paulo post referat maiora. Quod in regibus presertim est turpissimum, quorum animos etiam suspicione avaritie vacuos esse decet. Quamquam seculo nostro vix aliud genus hominum tam libenter atque assidue mercaturam exercet. Qui tamen dum ostentare volunt magnificentiam, Histriones, Scirtas, Tibicines, maximis donis profectuntur. Quibus quos bene meritis muneribus aliquando affecerint, non tam volentes id agunt, quam ut suspicionem deventent avaritiae, aut aliam sequuti rationem consilium suum celant. In vtroque autem maximum est vitium: nihil enim situm aut fucatum habere virtus debet, nec sine delectu recte agi quicquam potest. In lib. de splendore, c. 29. Eras. Retered. Ut bilan in cam vergit partem, vnde plus accipit: Sic quidam nunc huic, nunc illi fauent, qui plurimum det, non cuius causa sit optima. In simi.

¶ ADAGIA.

Ranis vinum preministras. βαρβαροῦσιν οἶνον. Zenodot. In eam dicebatur, qui id ministraret, quo nihil opus esset ei, cui exhiberetur: Velut si quis quoddam indolis multa de Philosophia diceret.

Veneri suem immolauit. ἀφ᾽ οὐραυτῶν τὸν τῆς κούρης. Dicit solum, ubi quis munus offerit minime gratum. Munerum animus optimus. ἔστι δὲ τὸ τῶν δῶρων ἀγαθόν. Hemistichium Heroicum proverbiale, quo significatur, in amicorum muneribus non esse spectandum rei missi pretium, sed mixtionem potius animum. Nil recusandum quod donatur.

Si quando dices nullum esse recusandum munus, quodcumque offeritur, arripendum esse, quoties obrigeris alicuius occasio commoditatis, conueniet illud Homeri ex Odys. οὐδὲ γὰρ κἀδὸν ἀδύνατον εἶναι δέει τῶν δῶρων. Donum recipere haudquaquam decet. Δῶρον εἴδ᾽ ὅ, τι δέσ᾽ ἔστι, ἐπιβαίει.

Donum quodcumque aliquis dat, proba. Δῶρον εἴδ᾽ ὅ, τι δέσ᾽ ἔστι, ἐπιβαίει. Boni consulendum esse munus, aut officium, consiliumque, quod offeritur ab amico.

Arripienda que offeruntur. Hom. Οἱ δὲ τῶν δῶρων ἐπιβαίει τὸν ἄριστον. Quis que sibi appositus, si quid foret utile, promptus ad mouere manum.

Munus exiguum, sed opportunum. ἔστι δὲ τῶν δῶρων ἡ φιλία. Hom. Hemistichium Homericum, quo videtur significari munus pretio quidem leue, sed tamen accipiens pro tempore gratissimum. Equi denari inspicere donati.

Quum significabimus aqis bonis, consulendum, qualecumque est, quod non emitur sed gratis datur. Einem geschenten Pferd soll man nit ins Maul jechen.

Argentanginam patitur. ἀργυροῦσιν ἄρα χρῆσι. Plur. Natum a Demosthene pecunia corrupto, ne contra Milesorum legatos diceret. Er ist Geldsüchtig. Er hat die Geldsucht. Seine Zung ist an ein goldene Ketten geschmiedet. Er ist mit der silbernen Bischen geschossen.

Bos in lingua. βοῆ τὴν γλῶτταν. In eos, qui non audent libere, quod sentiunt, dicere. Malis ferre. μάλισ βαλλειν.

Dicuntur qui muneribus assequi student, quod optant, aut qui donis promouant ad amorem mutuum. Muneribus vel Diu capiuntur. Ouid. Mūnera crede mihi placant hominesq; Deosq;: Placatur donis Iupiter ipse datus.

Celebratur & hic versiculum, quem etiam usurpauit Plato. Δῶρα δὲ βίβηται καὶ ἀπὸ οἴων βασιλέων. Cum diuisi sectant venerandos muner a reges.

Vnde Seneca: Omnium est dulcissimum accipere. Virtutem & sapientiam vincunt testudines. τὸν ἀγῶνα καὶ τὸν ἐπιβάν ἡκῶν τὴν χελώνη.

Est velut enigma, inueniens, pecuniam longe plus posse, quam aut virtutem, aut sapientiam. Antiquius enim Peloponnesiorum numisma χρῶλον, id est, testudo dicebatur. Consimili figura dictum est & illud: Multa noctuas sub regulis latere. Geld das stumm ist machi schleichi was trumb ist. Dorica mufa. Δωρικὴ μύφα. De munerum auaritia.

Pecunia obediunt omnia.

Apud Eccles. 10. proinde Horat. pecuniam regnum est. Sic licet rixorem cum dote fidemq; & amicos. Et genus & formam regna pecunia donat. Geld regiert die Welt. Geld machi den Markt. Argent fait tout, Munerum corruptela.

In eum, qui rem auro donisq; aggreditur, non nisi illud Homeri Odys. εἰδὲν δὲ πᾶσιν ὅ, τι ἐστὶν ἐπὶ τῆς γῆς ἔστιν ὁ χρῆμα. ὁ χρῆμα δὲ τῆς γῆς ἔστιν ὁ χρῆμα. Corripuit Virgam, qua mulcet lumina somno. Quorumcumque dedit, soluit quoque lumina somno.

Muneribus res agitur. Qui dicit, non esse locum recte factu & aqis rationem, girono & assent atione omnem rem peragi, poteris illud commodare ex lib. 1. Δέχομαι τὸ ἀγαθόν, ἀποδοῖ τὸ μῆλον. Et domi per magnificis & lenibus distis. Argenteis hatis pugnat. ἀργυροῦσιν ἄρα χρῆσι. Dicuntur ut, qui quum negotium alto pacto conficere negotio, neribus & largitione perficiunt.

Qui multa rapuerit, pauca suffragatoribus dedit. οὐ πολλὰ κλέψας, ἔδωκε δὲ βῆλα, ἀποδοῖ τῶν. Admonet ad agendum, non nisi multum scribis sortipant superfit, quo iudicem, si forte sit opus, corrumpant atque. Vulpes haud corruptitur muneribus. ἀσπίς οὐ δὲ ἀποδοῖ. De calli dis ac versibus, quas haud facile sit obiecto manibus assent atimcula, pollicetur ve fallere. Corrupta iudicia.

In eos, qui corrupte iudicant, aut suffragium ferunt, tyrannidem leges opprimunt, competet illud Homeri ex lib. 1. Οἱ δὲ τῶν δῶρων ἐπιβαίει τὸν ἄριστον. En dὲ τῶν δῶρων ἐπιβαίει τὸν ἄριστον. Qui per vim in populis cetera communita iura Deprauant, ac iustitiam depellere tentant, Nil verius vocem Diuum.

Faba nummus. Dicitur esse olim fabis ferri solita suffragia, quod nummorum existimant, quum seraret adere fabas, Corrupta iudicia fragia lepidissimo tropo significat M. Tullius. Guttam aspergere. Cum ex magno lucro paululum quiddam alieni decidit, eam aspergi dicimus. Et guttatim donare dicitur, quum minutim largitur.

Pecuniosus damnari non potest. M. Tull. ait, hoc omnium sermone percreuisse, non a peccatis tantum, verum etiam apud exterarum nationum, in iudicando temporum pecuniosum, quamuis sit nocens, neminem posse. Huic affine est: Romae esse vendibile omnia. Tu Romi ista, tuam Gaudere, deum artem seu Tu Romi ista alles vmb Geld fest.

Cyclopiis donum. Κικλῶπων δῶρον. Pro eo quod est, munus inutile. Cuiusmodi sunt sermo tyrannum & latronum beneficia, qui solent hoc ipsum magnum impunitate, quod aut minus, aut ferus nocent. Hostium munerum non munerum, sed quod dicitur, non munerum. Priusquam suspensio creditur: obseruanda vel maxime iura a quibus quo animo mitterentur. Hac de re fertur Epigram. Gracum.

Obras ille iudicet, aut tertia iudicet dicit. Er xepetis pēpōsēn pōitēn i xeta iudic. Atq; ita ab hoste hosti veniunt lēthala dona. Quae studiis specte fata necesse ferunt. Et aliud: Κακὸν γὰρ ἀνδρῶν δῶρον ὄντι ἐξ ἡμῶν. Ledit, inuauit nihil improbi manus curi.

Affinia sunt: Mals viri muner a mulieribus: Pauperum dicitur. Malum munus. κακὸν γὰρ δῶρον τοῦ ἄλλου. Munus malum perinde est, ut dispendium. Necesse, non largitur noxia.

Quum Delphis sacrificauerit, ipse carnes absument. ἄδωκεν, ἀπὸ τῶν δῶρων κρέας. Dicit solum de iis, qui vocatis conuuijs, ipsi carnes appetunt, riant, ut illis spectare tantum liceat, non vesci. Aliquam potest etiam ad illos, qui beneficia, quod alij dicitur, fruuntur.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

Munerum oblationis & exhibitionis exempla. Res oblationum Abraham. Genes. 14. v. 21. 22. Iacob Elau fratri. 35. v. 12. 13. 43. v. 11. Isaac ad tabernaculum. Exodus 35. v. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. Reg. 11. v. 17. Regina Saba Salomoni. 1. Reg. 10. v. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. mon Reginz Saba. 2. 13. Ionathas Daudi. 1. Sam. 8. v. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

EXEMPLA BIBLICA.

Murmurationis exempla: Cain, Genes. 4. 14. Iſraclite, Exodi 5. v. 21. & 15. 16. & 17. 2. & 16. 3. Num. 11. v. 1. & 13. v. 31. & 14. 2. & 16. 41. & 20. 3. & 21. 5. Deur. 1. 26. Phariſei, Matth. 9. v. 11. & 12. v. 2. & 13. 2. & 23. 2. & 27. 6. Luc. 5. 30. Mercenarij, Matth. 23. 31. Diſcipuli Chriſti, 26. v. 8. 9. Scribae & Phariſei, Marc. 2. 24. & 7. 5. Luc. 6. 2. & 15. 3. & 19. 7. Iudaei, Ioan. 6. v. 41. 52. Diſcipuli quidam, 6. 80. Turba, 7. 63. Iudaei Iſchariotes, 12. 4. 5. Graeci aduerſus Hebraeos, Actor. 6. v. 1. Murmurationis poenae exempla: Iſraclite, Num. 11. v. 34. & 14. 36. & 16. 3. & 19. 34. Maria ſoror Moysi, 12. 41. 10.

Vide ſupra Impatientia, Item Patientia, Dolor.

Musica. 4444

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Musica Graeca dictio est μουσική, ἡ τέχνη τῆς ᾠδῆς, musicus dicitur. Est autem Musica portio modulationis in sono cantuque consistens. Tria sunt genera, quae circa artem musicam versantur. Primum genus est, quod instrumentis agitur: aliud, quod fingit carmina: tertium, quod opus carmenque diuidit. Secundum genus profecto Poetarum est, quod non potius speculatione ac ratione, quam naturali instrumento fertur. secundum Alphabeticum.

Ars est inspectiva actiuoque, perfecti melis, & instrumentum modularis. Aristoteles.

Vel est ars concinnitatis vocibus moribusque collocata. Cognitio concinnitatis in corporibus & moribus constituta. Est habitus inspectiuus, & actiuus, & affectiuus absoluti meli. Veteres mulices inuentores constat fuisse, Thracas, Orpheum, Musaeum, Thamyridem, Dirion civitas, secundum Scephanum, in qua harmoniam a Tamyrra a inuentam referunt.

LocI BIBLICI.

Musica instrumenta, vt Ecclesiae ruditas & pueritiae conuenientia, diuinis olim celebrandis laudibus adhibita, 2. Sam. 6. 5. 1. Paral. 3. 8. & 15. 16. & 25. 1. 2. Paral. 5. 12. & 3. 28. & 29. 25. Psal. 33. 21. & 43. 4. & 57. 9. & 71. 22. & 81. 3. & 92. 4. & 98. 5. & 108. 3. & 144. 9. & 147. 7. & 149. 3. & 150. 4. 3. 4. Mulicorum instrumentorum sumptua comparatione docetur vius interpretandi Scripturas, 1. Cor. 4. 6. 7. abusus tollitur, 2. 12.

POETARVM DICTA.

Hier. Phalaetis Saouienensis de laude Musicae. Musica turbat animus agri huius, dolorem sola leuat merito diuinumq, hominumq, volupras: Qua sine nil iucundum animis nec amabile quicquam. Ad cuius numeros superis vertitur orbis, hic caelo radiant ignes quibus caecis ingens signifer. Et leges praescripsit, tempora perant. Hac Phalaetis Phalaetis, sic ait: Et aurea caelis Astra suos agitant constanter federe motu. Politianus in Nutritia. Lem Thameram cantu dicitur antere sorores, Fretum mox cubera danteatum Et luminis orbibus. Idem in Epigram. Cederet hinc Thamyrae doctis certamine cantus, Cederet aurata Calliopea lyra. Menand. in theauro. Παρὰ δὲ τῶν Μουσῶν ἵσ' ἔστω μοῦσος. Musica multum est incrementum amoris.

PHILOSOPHICAE SENTENTIAE.

Ad virtutem pertinere quadam ex parte Musica putanda est: quippe quae possit, vt Gymnastica corpus bene constituit, sic animum bene afficere consuetudine honeste voluptatis: aut certe ad vitam degendam rationem prudentiamque aliquid valet. Arist. 1. 8. de Republic. 4. Musica a nobis in his ponitur, quae summam afferunt voluptatem: siue nuda sit, siue coniungatur concenue. lib. 8. de Republic. 4. 5. Recte Musicam & in consuetudine & congressibus, & in vita legenda adhibent homines, quod voluptatis sit effectrix. Haec enim ad animi relaxationem valet: omnique aetati, omnibusque moribus vsus eius gratus est. ibid. Omnium rerum exceptis veris naturis, nulla verius quam numerus & caritas: ira, clementia, fortitudinis, temperantiae, omniumque quae his contraria sunt, aliorumque ad mores pertinentium similitudines imaginesque exprimit. ibid. Musica animi habitum bene constituit potest. Quod si potest, certe ea erudiendi institutiendique sunt adolecentes. Quin etiam ad eorum naturam accommodata est, & apta musicae disciplina. ibid. dem.

De dol.

Murmuratio.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Murmuratio, Graeco ἡ ὑποψῆσις, ἡ ὑποψῆσις, murmurō, & ὑποψῆσις murmurator dicitur. Dicitur & ὑποψῆσις, ἡ ὑποψῆσις. Hebr. Hamith, Proverb. 19. 17. a verbo Hamith, tumultuatum multuolū, fremuit, vt quum magno in populo contentum sonum edant, vt est aquarum leue murmur, murmuratio, torrensium ad scopulos illeptu quodam incurrent. Dicitur & Λαλασθῆ, a verbo Λαλασθῆ, multatui, murmuratio, submissa voce loquutus est. Est autem murmuratio indebito modo facta contra Deum vel factum.

Murmuratio est quaedam querela cum impatientia, in his, quae contra parentem ferre. secundum Postillam quandam super Genes. 1. 1. Insuper ergo facta a murmuratione, quae nihil probum verborum factitium est, proprieque de aqua dicitur: quae in aquis libeptus appellatur: ponitur tamen pro peccato. Accipitur plerumque murmuratio pro eo, quod in aliquo peccato & maledico: vnde murmurator, murmuratio mandus descendunt.

LocI BIBLICI.

Murmuratio caueda, 1. Corin. 10. v. 10. Philip. 2. v. 14. 1. Petr. 4. v. 9.

SENTENTIAE BIBLICAE.

Murmuratio auris acis & indigna bunda zeli audit omnia: & tum murmuratio non abiectione. Sept. 1. murmuratur homo, & c. Thren. 3. Murmuratio, sicut quidam eorum murmurauerunt, murmuratio exterminatore. 1. Cor. 10. Murmuratio facit sine murmurationibus, & hesitationibus, quae querela, & simplices filii Dei, sine reprehensione in meditatione prauae & peccatae. Phil. 2.

SENTENTIAE PATRVM.

Murmuratio magis Deum offendit, ille populus Iudaicus dicitur contra Deum murmurando. Aug. super Ioan. 6. Murmuratio supra positam sibi peccatae murmurat, liquec, murmuratio cedat, qui eandem homini potestatem dedit. Greg. 1. Murmuratio pro peccato percutitur, nisi murmurando renitatur, murmuratio nullas esse inchoat, quo ferentis iustitiam non accusat. Murmuratio, secundum animam mortuus est, qui in murmurando viuit. Bern. de considerat. 2. Murmuratio, quae sane sunt, portari non indigent, ac per hoc nec omnis peccatorum, quae igitur de tuis in neris tristis, pusillanimes, murmuratio, quae in te noueris esse abbatem: consolando, exhortando agis opus tuum, & portas omnis tuum: & portando opus tuum sanando portas. ibid. Murmuratio non murmurare, qui mala patitur: etiam si ignoret, cur patitur. Per hoc quique se iuste pati arbitretur: quia ab illo patitur, cuius nunquam in uita iudicia sunt. Isidor. lib. 3. de summo. Murmuratio est, per quam odiosa adulationis vel derogationis si, quae alter in alterius odium excitatur. Sumitrate est, inter se discordiam seminare. Hugo. Murmuratio, quae in concitiosis & murmurans exiterit, iuxta arbitrium priorum peccatae, quando in calpe qualitas extat. Chrysothomus in

Cantu delector ac fidibus. R. An quanto melius lachrymis atq; suspiriis? Præstat enim flendo ad gaudium, quam gaudendo ad gemitum peruenire. G. Cantibus sonisque per mulceor. R. Et feræ cantu falluntur, & volucres, illud miserabilis musica quoq; dulcedine pisces tangi. Nota tibi Arionis & delphini, est fabella tam pro vero habita, ut ipsi animalibus sit inserta. Multi quidem scriptorum illustrum meminere miraculi, elegantius nemo quàm Herodorus Graecæ pater historiarum, aspiculatur imagines æneæ, illic ubi tanto periculo incolomis primum terris appulsus est, nstantis piscis tergo insidens fidicen. Ad hæc Syrenes cantu fallere creduntur, illud vero non creditum, sed compertum, vt cotidie blandis verbis homo hominem fallit, & ad summam nihil ad fallendum voce aptius. G. Musica suauitate delinor. R. Et aranea (vt aiunt) antequam mordeat, & medicus linat antequam feriat, & auceps, & mulier quem fallere vult, delinit, & prædo quem perimit, & Polyppus quem demergit amplectitur. Et quidam pessimi hominū nunquam terribiliores sunt, quam dum se gestu & voce lenissimos ostendant, quod imprimis de Domitiano principe lectum est. Vix vlla est sine suspitione delinitor. G. Cantu gaudeo & exalto. R. Naue. Nam scriptum est: Extrema gaudii luctus occupat, & rursus, ante ruinam exaltabitur spiritus. G. Cano dulciter. R. Nescis an vltimam. Ipse prædulciter morti proximus olor canit. Plures enim gaudium quam tristitia perire: solito dulcius canentem inter ipsa non suspiria exspirasse recens fama est. G. Cantu ac tibiis delector. R. Non immerito quidem. Singuli enim dies te & horæ, & momenta ad sepulchrum vehunt, quo cum cantu ferri vester etiam nunc mos est, & antiqui tibiis efferebantur, vnde illud Statij Papini: *Tibiæ cui temporis suetum producere mænes*. Tibi vtraq; funeris pompa placet, illuc (e licet nec non ientia) abiq; vlla reque properant. G. Cantu moueor. R. At quid refert? Est haud dubie in animis hominum generosis maxime potentissima musica, sed effectus supra fidem variat, atq; omittit in quibus res non eget, hos ad lætitiā inanem, hos ad sanctum & deuotum gaudium, piæque nonnunquam lachrymas mouet, quæ varietas in diuersis sententiis magna traxit ingenia. Nepe Athanasius interdixit. Ambrosius pietatis appetens, vt caneretur insinuit. Augustinus vtrumq; se passum, & difficile hinc sibi negotium dubietatis exortum inter confessores suas ipse meminit. G. Delectat canere. R. Graia olim delectatio nunc & vestra. Apud illos quidem cantus, ac fidium ignarus quisquis esset, indoculus habebatur, quod Themistocli Artico Græcorum clarissimo eo quod lyram in epulis reculasset accidisse, Epaminondam vero Thebanum hanc fortassis infamiam declinantem præclare fidibus cecinisse auctor est Cicero. Mirum, & Socrates talis senex fidibus operam dedit, ne miremur Alcibiadem ab auunculo Pericle tibiarum studio traditum apud illos honestissimo, vt inter liberales artes hanc quoque condiceret. Sed verecundum pueri laudem ingenium, qui cum ab insigni tibiæ ad id ipsum accito oblatas tibiis non applicuisset, & collecto spiritu genas inflasset, animaduertens deformitate vultus erubuit, atq; abiectas tibiis aspernatus fregit, metuitq; licet tenera ætas exemplo esse, vt totius populi consensus tunc Athenis tibiærum vsus obsolesceret. Ad vos & si non illud ardens musicæ studium peruenit omnium principum mentes occuparunt, occupauit tamen aliquorum animos, pessimorum maxime. Causa quippe canendi studiosissimum saltandique fuit. Nemo quantum citharæ deditus fuerit, & quantam curam vocis habuerit incredibile dictum est. Id enim stultum est, penitusq; ridiculum, quod nocte illa quæ sibi vitæ vltima, mundo autem respirandi vel modicum prima fuit, inter querelas quas vicina mors & præsens metus, dolorque dictabant, illud crebrius atq; miserabilis dedit, non quod tantus princeps, sed quod tantus musicus periret. Mitto alios, ad hanc vestram, quæ nunc agit, & tatem, licet parior, venit tamen aurium voluptas, qua castæ ac sobriæ delectari humanitas quædam, capi autem & mollior inuisari vanitas multa est. G. Sua uobis uocem modis cum delectatione detineor. R. O si audire sanctorum suspiria! O si hinc aures tuas damnatorum gemitus, & lamenta percelleret! Hinc beatorum iubilus, & cantus angelici, atque illa celestis harmonia (quam Pythagoras ponit) Aristoteles enertit. Cicero noster instaurat, tibi autem pietas fidesque suggerit esse ibi perpetuas, ac prædulces voces, & si non cœlorum, ac cœlestium incolarum, primam illam, & æternam causam sine fine laudantium. Si hæc, inquam, omnia tuis auribus inferrentur, quam clare discerneres: quis concentus dulcior, quis salubrior? Nunc surdo sensui soni iudicium committis, de quo hæcenus parua quidem res nonnullis forte videbitur, magnos tamen viros exercuit. Nec sine vlla causa diuini Plato vir ingenij musicam arbitratu est ad statum siue correctionem morum Reip. pertinere.

Musica nullus veterum Arcadum omittere audebat, sed necessario colebat, neque fateri nescire ausus est, quia eiusmodi insectia turpissimum quid apud eos putabatur. Præterea spectacula & ludos in theatris, cum cantibus & choreis, singulis quibusque annis publicis sumptibus adolescentibus ciuibus præbebant. Quæ res ab eorum maioribus sapienter instituta fuisse mihi videntur, non delectiarum aut lætitiæ gratia: sed cum animaduertes assiduos eius genis

labores in colendis agris, & duriciem atque asperitatem in ea etiam morum austeritatem, quæ ex frigiditate et ceteris morum est, plagas cœli esse, quæ gentes moribus, & forma morum plarisque disciplinis inter se diffimiles faciunt) volentibus que tractabilem reddere naturam, quæ per se durior debatur, primo ea omnia, quæ supra memorauimus, inde deinde conuentus communes, & sacrificia plurimum, ac mulieres congregarentur: postremo virginum choros. Quæ omnia ad eum finem fecerunt, vt id quod hominum natura durius erat, consuetudine placentia fieret. *Polyb. lib. 4.*

Ad musicum transeo. Doces me, quomodo inter se conuenies voces consonent; quomodo neruorum dissonantiam sonum fiat concordia. Fac potius, quomodo animi dissonantiam consonent, nec consilia mea discrepent. Monstras mihi quomodo mittam vocem. *Senec. epist. 88.*

Omnis habitus animi cantibus gubernatur: nam dum ris, elementiam suadet, corporum quoque moribus metatur est, quod ægris remedia præstantes præciter dicuntur. Ex quo, si inter homines tanta Musica dominatio est, cum qua disciplina suæ artis exerceant? Nonnulli vero auctores temerari quales beluz inuitante artu, in reita sponte decurrunt. Musica capitur omne quod uiuit: quia cœlestis anima quæ pulueram prolequitur cum cantu oportere, plurimum regum inilitata sanxerunt, perfusione hac qua post mortem ad originem dulcedinis musicæ, id est, ad cœlestem originem. *Macrobi. lib. 2. de somno Scipionis, his uerbis Musiam*

Ceterum primi illi legum latores cum animaduertes hominum studia non possent omnino tanquilla esse, animis eis saltationem & rhythum motu cetero & ordine constantem hæc ludos concesserunt, qui vel ad mutuum conuulsum mouerent: vel ad verum cognoscendum, ac uendum quod fecerent. Similiter illis qui corietate & crapula indoculi perpertrabant, tibiæ & concentum accommodarunt, ut his modis irrigata, honestiores maturerent mores atque. *Ex Diogene Pythagoræ lib. de iustitate.*

Quando itaque bene incipientes pueri iocari ac ludere mrum per musicam morem imbibunt, in contraria hæc superioribus musica tendit, atque persequitur erigeres, ut in ciuitate iacebat. *Plat. in dial. de leg.*

Donus prudentiæ largitor est, & castigatis eff. Et pugnas excitat, votum furoris inflamat: solus anpeitates tranquillat, somnumque iam placatis attributus intellectum obtulit acuit, & terreo desiderio grauitatum appetentiam inducit, bonorum operator eximit. *Plat.*

Liberalibus ergo percipiendis artibus, sine contrarietate nec necessaria cognitio est, quando orationi cunctæ sanæ. Sed quid ego disciplinam commodam esse commemorarum borum etiam quies vel opportunissima sit, & quod constant est, ad labores armaque capeienda, vel quemvis summum modum laborem incitamentum sit, & vnde classicum bello cœlesti & tympana remigunt: quæ omnia sunt ad pugnam. hoc iam pridem vtilissime opportunissimeque indenta. Sic nam vinitores, sic viatores sic denique alicui labori alligati, contentus vnicum solamen inueniunt: infantes quoque pueri uitatem non aspernantur, matricisque cantu à stertu cessante conticefcunt. Sonitu aliquid iuber expertertos statim & surgentes ad aliquod subeundum munus Pythagoras quæsus namque ita vegetiores viridioresque fieri: & conspiciantem exacui, morum quoque exempla mala, vt suscitatis in arte musica posse, nos prius docuerunt historiarum, ipso in mente cum reliquis Cicero. Sed vt aliqua similitudo estus maximis minima conferam: vt cum violenta adolentiarum etiam cantu, vt fit, insinuat, pudicæ mulieris fergerent, ad mouisse tibiærum, vt pondus caneret Pythagore dicitur: quod quum illa fecisset, tarditate morum, & graucantis illorum furentem petulantiam confudisse. Itaque molliorem quod nimium animos efformaret, Chæmonides creditur repudiatum pridem fuisse genus, quod adolentibus remollescerent eo genere animi, Lædæamones improbanduruntur. An non Homerus quoque nos docuit Musicam, vt ad Chironem acceptaret, atque didicerat, iram Achillis conuulsi. Inuenerunt enim, inquit, mentem demulceri suauis vacuorum tharæ cantu, hæc namque ad animum pacandum, vt inuoluptas ad corporis subleuandum laborem, vlt sunt dicitur: Itaque pentes ad bellum animos suscitauerunt: hæc cursu exanimatiffuissent, hac iustitiam docuerunt, hac insignes virtutes, ita ritus, laudibus prosequuntur, corporis ægrotantes & cetera

de denique Deo coniunxerunt: vnde illa:

rem luxam, soliq; labores:
remus & peccades vnde, imber & ignes,
naq; Hyadas geminosq; Triones.

Quod porro immanes quoque ferre cantu
timos, quia se aequo nonnullæ cantu subsultent, notius ex hi-
gnum, ut me nunc referatur. An non templis quoque soni-
tibus ad amorem naminum causâ, ut Prolomæus ait, adhiben-
tibus ad amorem naminum causâ, ut Prolomæus ait, adhiben-
tibus ad amorem naminum causâ, ut Prolomæus ait, adhiben-

Quod porro immanes quoque ferre cantu
timos, quia se aequo nonnullæ cantu subsultent, notius ex hi-
gnum, ut me nunc referatur. An non templis quoque soni-
tibus ad amorem naminum causâ, ut Prolomæus ait, adhiben-
tibus ad amorem naminum causâ, ut Prolomæus ait, adhiben-

Quod porro immanes quoque ferre cantu
timos, quia se aequo nonnullæ cantu subsultent, notius ex hi-
gnum, ut me nunc referatur. An non templis quoque soni-
tibus ad amorem naminum causâ, ut Prolomæus ait, adhiben-
tibus ad amorem naminum causâ, ut Prolomæus ait, adhiben-

Quod porro immanes quoque ferre cantu
timos, quia se aequo nonnullæ cantu subsultent, notius ex hi-
gnum, ut me nunc referatur. An non templis quoque soni-
tibus ad amorem naminum causâ, ut Prolomæus ait, adhiben-
tibus ad amorem naminum causâ, ut Prolomæus ait, adhiben-

Quod porro immanes quoque ferre cantu
timos, quia se aequo nonnullæ cantu subsultent, notius ex hi-
gnum, ut me nunc referatur. An non templis quoque soni-
tibus ad amorem naminum causâ, ut Prolomæus ait, adhiben-
tibus ad amorem naminum causâ, ut Prolomæus ait, adhiben-

Quod porro immanes quoque ferre cantu
timos, quia se aequo nonnullæ cantu subsultent, notius ex hi-
gnum, ut me nunc referatur. An non templis quoque soni-
tibus ad amorem naminum causâ, ut Prolomæus ait, adhiben-
tibus ad amorem naminum causâ, ut Prolomæus ait, adhiben-

Quod porro immanes quoque ferre cantu
timos, quia se aequo nonnullæ cantu subsultent, notius ex hi-
gnum, ut me nunc referatur. An non templis quoque soni-
tibus ad amorem naminum causâ, ut Prolomæus ait, adhiben-
tibus ad amorem naminum causâ, ut Prolomæus ait, adhiben-

ob causam hoc desideraret? respondit: Ut postquam ipsam didice-
ro, moriar. *Alian de var. hist.*

Siratonicus aliquando trophæum cum erexisset, hunc inscripse
titulum: A duerfus male canentes eitharæ; Notans, tales vbiq; quam
plurimos esse, quo s ipse vicisset. *Erasimus libro 6. apophthegmat. ex
Athen.*

Nero à Mathematicis audiebat, fore, ut aliquando deieceretur
imperio, eoque Græcum Iambicum dimetrum identidem vltur-
paba t:

Τὰ τῆς μουσικῆς γῆν τεύθει.
Terra quævis artem alit.

Putans, se tantum profecisse in arte canendi: ut etiam si exigeretur,
in quavis natione ob musices peritiam posset haberi in precio.
Quamque imminentibus, qui illum insequerentur, de salute de-
perans, cogitaret sibi qm adicere, sibi inde dicebat: *Quantus arti-
fex pecco Saron.*

Agessilæus. Cuidam Agessilæum roganti, quam ob causam Spar-
tiatæ ad tibiartum cantum iniuri prælium exercebantur? Ut quum
ad numerum, inquit, incedunt, apparet, qui formidolosi sint, qui
sō. tes. Nam anapæstorum ictus vehementer meticolosis pallorem
ac tremorem incutiebant. Itaque quum pes non responderet ad
modulos tibiartum, prodebatur ignavium imbecillitas. Magni si-
quidem referi, ut dix perispectos habere m litum suorum animos,
quo norit, qui sint à pætho sub noendi, aut qui qua parte exercitus
collocandi. *Plur. in Lacon apoph.*

Alexander. Quum Alexander etiã nimium pubescens citharæ da-
ret operam, & præceptor artis subinde moneret, quam chordam
quomodo pulsare deberet: & puer parum obsequens doctori dixit:
sed, quid si hanc pulsarem? Citharæ dux epide respondit: Si stultice
quæris, tanquam Rex futurus, nihil refert: si ut artifex futurus, plu-
rimum interet. *Eras lib. 8. apoph.*

Anisibhenes, quibusdam admirantibus Ismeniam, quod esse
insignis tibicen: Nequam, inquit, hominem esse oportet: nam si bo-
ne fugis esse, non esset egregius tibicen. Iudicabat, eos non posse
bonos viros euadere, qui tantum opere cuiusmodi artibus impen-
dissent. *Plutarchus in vita Pericli. Pontan. libr. 5. cap. 1. de Fru-
de ntia.*

Arcas, quum Ismeniam tibicinem optimum in bello cõpisset,
iussit illum canere, ac ceteris admirantibus, ipse iuravit per ventum
acinacem, sibi iucundius esse, audire hinnitum equi. *Plutarchus in
apoph.*

Ismenias canebat in sacrificio, quumque non litaretur, is qui
conductus fuerat, arreptis tibus canebat ridicule, & hoc canente li-
tatum est. Inculantibus autem is, qui adierant: Diuinitus, inquit,
contigit venisse canere. Hic Ismenias ridens: At me (inquit) canen-
te, Diu voluptate capti commorabantur: te verò festinante illos abi-
gere, arripuerunt hostiam. Refert Plutarchus Symposiaca libro 2.
Conductus ille sibi laudem arrogabat, quod ipso canente litatum
sit: quasi Diu magis delectati sint ipsius canu, quam Ismenia. Id le-
pidissime retorsit Ismenias: ideo non fuisse litatum, quod Diu gau-
dentes erudita musica, diutius amarent ad esse sacrificio. At quum
ille ridicule caneret, quasi studeret Deos abigere, ne vacui recede-
rent, arripuerunt victimam.

Idem Citharædum imperitum, obesoque corpore, & ab omni-
bus vituperatum, solus Diogenes laudabat. Demirantibus, quem
ob rem id faceret: Laudo, inquit, quod quum talis sit, maluerit se
se citharæ quam latrocinii exercere, significans illum corpore vali-
dum, ingenio rudem, latrocinii aptiorem esse, quam musica. locus
est ab inexpectato. *Laert. lib. 6.*

Idem, Alterum citharædum, qui, quoties caneret, ab aurhoribus
delerebatur, obitum ita salutabat: Salve galle. Quum ille offensus
salutationis nouitate, diceret Quid ita? Quoniam, inquit, cantu tuo
excitas omnes, locum capcauit ex ambiguitate verbi Græci *ἀντι-
γειν* enim dicitur, & qui excitat dormientem, quod solent galli galli-
nacei mane canentes: & qui sedentem excitat, ut fergat, quod ille so-
lebat. *Laert. lib. 6.*

Satyrius, Is egregius tibicen per sepe Aristonis Philosophi disputa-
tionibus intererat, & his, quæ dicerentur, mire affectus, aiebat:
Cur ergo non igni trado hoc telum, ad nihil vile? Subobscurè re-
ferens tibiartum, & quodammoda suam artem ad philosophiæ stu-
dium comparatam extenuans, & nihil æstimans. *Alian. 3. de var.
hist.*

Aristoteles interrogatus, quid de musica sentiret? respondit Io-
uem neq; canere, neque citharam pulsare. Sensit nimirum, hoc stu-
dium parum vile hominibus esse, quo diu non etiã delectarentur.

Eras. l. 4. c. 17.
Siratonicus de Phæone malo tibiicine dicebat, quod non caneret
harmoniam, sed Chadmum. Phæon autem, quum se gereret pro ti-
bicine, iactaretque se Megaris habere chorum: Nugas, inquit Stra-
tonicus: non habes, sed haberes. Significans illum esse potius discipu-
lum, quam magistrum aut chorum ipso doctorem esse. *Eras lib. 6.
apoph.*

idem

ΑΠΟΡΥΘΝΕΜΑΤΑ.

natu grandior, quum inter pueros fidibus canere disce-
re gaubus respondit: Nequaquam absurdum esse discere
pueris neciuisset, communi vix tam vtilia, & necessaria esse,
discere musicam vir sapientissimus, ut iam grandævus discere
quædam erubesceret. *Erasim lib. 3. apoph.*

Quædam cum eius nepos ex fratre iuter pocula carmen quoddam
cantare cœcisset, delectatus est illa cantilena, & iussit adolescen-
tem se doceret. Cum autem quidam interrogasset, quam

Idem, Quam vidisset Propin citharcedum Rhodium, corpore quidem magnum, sed arte pullum, percontantibus qualis videretur; respondit prouerbiali dicto: Nullus, malus, magnus, piscis. Singulis verbis hypoligme separatis alium efficiens sensum. *Athenaeus*. Vide prouerbium etiam apud *Erasmum*. Nullus, magnus, &c.

Idem, Rhodi quum artis suae specimen edidisset, neque quicumquam plautu alicui gestu signum fauoris dedisset, abcessit illinc, dicens: Quum id quod nullo conset impendio, non praestetis, qui sperem me a vobis praemium accepturum? *Athenaeus*, & *Erasmus*. lib. 6. a. *pophthegm*.

Idem, Citharcedus quidam malus eum excipiebat conuiuio, atque super cenam ostentabat illi artem suam. Erat autem apparatus splendidus. Itaque Stratonicus quum illo canente non haberet qui eum loqueretur, confregit poculum & poposcit maius. Id quum accepisset eum multis cyathis, soli calicem ostendit moxque se vino ingurgitauit, & obdormiuit. Quum autem forte superuenissent aliquot commessabundi, cantori, qui conuiuium exhibebat, notum: Stratonicus expergiscens factus est ebrius. At illi quum intellexissent, quod multum assidueque bibendo fuisset inebriatus, Stratonicus compendio respondit: Hic insidiator & sceleratus cantor, me veluti bouem ad praesepe, dum cenam accipit, occidit. Boves multo cibo saginantur, priusquam maentur. *Athenaeus*.

Anonymus. Xenophantus certis modis Alexandrum ad arma solebat concitare. Eam Musices vim admirantibus cunctis, quidam ait: Si tantus artifex est, incinat fores hominis musicae ac citharae dediti, quamque is audito pulsu iussisset illum introire: Faciam, inquit, si prius aligaris citharam. Subnoctans illum nihil aliud quam cithara canere. *Plat. Symposiacion. lib. 2.*

Anonymus. Citharcedus quidam cum apud quempiam caneret, pollicitusque esset is apud quem cantabat, quanto melius cantaret, tanto se plura daturum, quum promissa post die reposeret, ei dulce quid occinens, subiecit: Voluptatem tibi reddo (inquit) pro voluptate. *Ex Aristot. libro 9. Ethicorum, recitat Brasen. libro 4. capit. 17.*

Agostinus rogatus, ut vellet audire quendam, qui mira similitudine iulciniae vocem imitabatur, recitauit: Frequenter (inquiens) ipsam iulciniam, significans ineptam esse voluptatem, magis delectari ipsa simulatione quam natura. *Plat. arch. in Lacon. apophthegm.*

Demetrius, cum audiret cantorem quendam ostentantem artem suam, nihil aliud laudis illi tribuit, tantum ait: Mihi videtur, non male nugari. Tantus erat contemptus artium: quae licet essent operose, tamen solum modo delinrent aures, nullam feriam utilitatem adferrent Republicae. *Plat. arch. in Lacon. apoph.*

Archidamus, Quum quidam predicaret citharcedum, eiusque in canendo facultatem admiraretur: Heus, inquit, vit optime, quid honoris ac praemii abs te ferent boni viri, quum tantopere praedices citharcedum? Recte taxauit non vulgi modo, verum & principum praepostera iudicia, qui plerunque pluris faciunt mimum aut morionem, quam sapientem, fidique consilii virum: citharcedum vero cuius ars non Republicae, sed voluptati seruit, adeo non iudicauit praedicandum, ut nec inter bonos viros habendum duceret. *Plat. in Lacon.*

Idem. Ad eum qui ipsi cantorem commendare volens, dixit: Hic est bonus cantor. At apud nos, inquit, hic est bonus condimentorum artifex: perinde quasi nihil referret, utrum quis musicorum instrumentorum sono, an obsonis & condimentis voluptatem adferret. Apud Athenienses cantores erant in summo pretio, quum coquis non haberetur idem honos: Lacedaemoniis vero nihil placebat artium, quod eiuum animos effemineret magis quam ad virtutem accenderet. *Plat.*

Alcibiades imbutus philosophiae praecipis, voluptates ac artes indecoras aspernatus est, disciplinas liberas semper amplectebatur, Lyram hoc argumento reiecit, quod vocem hominis imitaretur (quo colligere licet, olim qui lyra canebant, simul & voce cecinisse) plectrum, quod habitum formamque liberalem immutaret in illiberalem, tibiam duplici nomine damnavit: & quod sic mutaret oris habitum, ut vix a familiarissimis agnosceretur qui caneret: & quod homini propriam adimeret vocem loquendi que facultatem eriperet. Nemo enim potest simul & inflare tibiam & loqui. Cantentigitur, inquit, Thebanorum filii, qui dicere nesciunt, nobis autem Atheniensibus, ut & maioribus accepimus, gentis Princeps est Pallas & Apollo; quorum illa fillulam confregit, hic tibicinem excoriat. Proditum est piscorum fabulis, Palladem ad sepulchrum tibia canentem, offensam oris deformitate, proiectam comminuisse tibiam. Apollo Marfiam canendo victum excoriat. *Erasmus*. lib. 5. *apoph. ex Plat.*

Gelon. In conuiuio quum lyra circumferretur, ceterique ordine canerent (nam id apud Graecos honestum habebatur) Gelon eum iussit adduci in conuiuium, facileque, ac leuiter in illum insiluit, significans, hoc esse regalium, quam lyra canere. *Plat. arch. in Lacon.*

SIMILITVDINAE.

Rosodami: Ut quidam magnetes ferrum attrahunt, ita musices genus, quod sedet affectus, ferrum abigit, repugnat, & in alios, ita hic quoque ferre peccatur: quod qui capere cupit, cebris nimis capiatur. *In apoph. 113.*

ADAGIA.

Bonus cantor, bonus cupidarius. *Ex adre. Vates. lib. 1. adre. 10.*
In Ciruperium musica artis dictum, quas eiusdem aures delectare cantu, & palatum cupedijs.

EXEMPLA BIBLICA.

David omnibus gentibus pacatis religionis studiis hymnos trimetros edidit: & cum his pentametros versibus, qui sabbathis festisque diebus sacris solennibus canerentur, citharus decachordem citharam, & nabla duodecim vocum, ad haec aerea grandia quidem & lata. *Sabbath. Exod. 1. lib. 1.*
David ad Saulum recentem dæmonum incurfus exegit, & sic factus est, ut cum demulceret assuetam mentis fluctum, praestitit: Nam quoties in morbum incidit Saul, libenter praestitit, cum sacros hymnos voce & fidibus cecinisset, ad sanum reductus est. *Ioseph. lib. 6. c. 9. antiq. Iudaic.*

EXEMPLA HISTORICA.

Anastasius vanitates omnes fugiens canendi vim in se interdixit.

Ambrosius autem pietatis exercitium appetens, ut canere fluit.

Pythagoras, ut ait Boetius in lib. Musice artis inuentum Graecos, per malleorum ferientium iniqua pondera, & adardum inaequalem extentionem, & inaequalem longitudinem, inaequalem longitudinem.

Samus porro Pythagoras in adytis Anochton Aegypti Orpheum antiquum heptachordon lyram inuenisse, quam in Lesbos in Aegyptum proficiscens secum attulit, ubi apud sacerdotem illos chortor esse apud quos philosophum Aegyptiacam. Huius ergo lyrae concitus Pythagoras rationem, ac praeparationis primus ferat.

Tradiderunt veteres, *Mercurium* cellulinem inuente putrefactione soli inuenti superfuisset acui, eo que canentium reddere sensisset, cuiusmodi ligum construxerat instrumentum. Primum quidem quatuor nerus instrumentum, postquam *Homerus* est author in hymno ad *Mercurium*: *Mercurius* bene, Orpheus docuit: Orpheus Thamyrim & Linum. *Linum* eulem & *Amphionem* Thebanum, qui a septem octonibus septem portarum Thebas construxit, interempto a Thebanis liberibus Orpheo, proiecta in mare lyra, ferat ea ad Aegyptum peruenisse Lesbi, quae a piscatoribus comparata adit. Ter hanc in Aegyptum tulit Aegyptiusque ostendit facebatibus factus eruditior, reuerus ipsam dicitur esse inuenisse. *Mercurius* ad Cadmo Agenoris filio Achaiae tradidit. *Heracles* ubi de Musica scribit scientia, postea, inquit, citharcedum mus nouit *Amphion*, Iouis & *Antiope* filius, quem paratorem docuit: per idem quoque tempus *Linum* ex laboribus scripsisse ait: Athen quoque ex *Anthedone* oppido *Mercurius*, & *Pierium* ex *Pieria*, de musis consecisse poemata. *Phylammona* Delphon *Laronæ* *Dianæ* & *Apollinis* omnes brasses chorosque primum de sacro, quod in Delphis fuerat, Thamyrim autem Threicium, qui mas in certamine praestitit, omnium maxime vocalem & sonorum fuisse. *Mercurius* autem deus scriptis bellum: fuisse quoque praestitit cum *Cercyreum* piscum musicum, quem *Trois* ab *Amphione* Veneris & *Vulcani* nuptias ait cecinisse: *Ithacem* tempore minimum reditum a *Troia* *Agamemnonis* & *Graecorum* reliquorum cantu non inepto. Horum autem omnium praestitit *Stelichori* & quorundam aliorum, non Heroicos versus, sed primum fuisse Heroicum poeticumque: *Terpandrum* quoque praestitit, ait, poetam in Agonibus cecinisse, & citharcedum primum inuenisse: sic *Clorum* primum tibicinas scripturam diuinae commiserit: sicut *Elegias* & *Heroica* *Polytracum* phonium.

Lucretius ex hominum obseruatione inuentos canentium inquit:

At liquidas auium voces imitari aere,
Ante fuit multo quam leuiter carmina cantu
Concelebrat & homines possent amens, inuenerit.

Quæ scilicet ex non subiecto in subiectum secundum contradi-
nem est Generatio, quæ simpliciter simplex, quæ alicuius que dam,
& quæ ex subiecto, in non subiectum, Corruptio. Arist. physic. lib. 5.
cap. 1.

Cum omnis vitæ humanæ mutatio periculosa est, tum qui in præ-
senti statu nihil quod desideret habet, vis vitæ sibi vitæ rationem
nulla alia re quam stultitia adductus mutat, atque à confutis alio
transfert, quibus si nihil aliud boni adest, at profecto firmitate ipsa
ignotis præstant. Plus in Numâ.

Mutationes rerum eos qui aliquando plurimum potuerunt, o-
mni potentia exuunt. Dion. lib. 37.

Omnes rerum mutationes eadem, fugam, aliæque hostilia por-
tendunt. Sallust. de bello Jugurth.

Ferenda sunt regum ingenia, nec vsui crebras mutationes. Tacit.
Annal. lib. 12.

M. Antonio & Pub. Dolabella consulibus imperium Romanum
iam ad Cæsares transferebat fortuna varius & multiplex motus ci-
uitatis fuit, quodque in annua cœli conuersione fieri solet, vt mota
sidera tonent, ac suos flexus tempellate significant: sic in Romanæ
dominationis, id est humani generis conuersione, penitus intre-
muit, omnique genere discriminum, ciuilibus terrestribus ac naua-
libus bellis, omne imperii corpus agitarum est. L. Florus, libro 4.
cap. 3.

Curarum acruos & mutationes varias accidentium principes i-
psi quoque vt homines, formidare debent. Ammian. Marcell. lib. 20.
Sæpe ex leui causa magnæ mutationes & ingentes calamitates or-
ta sunt. Nicet. in Man. Comnen. lib. 5. P.

In bello res in contrarium facile vertuntur: ac quod nemo votis
ausus esset expetere, sibi vt sponderet, vitro se mortalibus nonnun-
quam offert. P. Amylib. 4.

¶ APOPHTHEMATA.

Lycurgus interrogauit cur Spartani toties pugnatu-
rites casti a mutarent respondit. Vt eo magis lædamus hostem. Plus.
in Lucan. 2. apoph.

Augustus Cæsar quodam die venit in ædes, in quibus habitabat
Cato Vicensis. hic cum Strabo, quo Cæsar adularetur, Catonis per-
uicaciam accusaret, quod sibi manus adferre, quam Iulium victo-
rem agnoscere, maluisset: Quisquis, inquit Augustus, præsentem
Reipublicæ statum mutari non vultis, & cuius & vir bonus est. Vni-
co dicto & Catonis memoriam tutatus est, & sibi consuluit, deter-
rens, ne quis in posterum affectaret res nouas. Nam præsens status
nonis tantum dicitur, qui tum erat, cum hæc loqueretur Augustus:
sed is quoque, qui fuerat tempore conspirationis in Iulium. Si qui-
dem hæc dictio præsens apud Latine loquentes, ad tria tempora per-
tinet præteritum, præsens & futurum: vt, Præsentibus non erat con-
tentus: & præsens in tempus emittat, id est, in futuram opportuni-
tatem. Eras. Rot. l. 4. apoph. ex Suet.

Tiberius, cum ab amicis interrogaretur, cur non tam facile ma-
gistratus & præfecturas suas mutaret? Respondit se data hoc opera
tempore fecisse. Natura enim omnes, qui rerum administratione pre-
sint, pecunie esse cupidos, plurimumque studii ad rem magis ma-
gisque augendam eos collocare. Cæterum, si diutius in magistratu
verentur, tegiores ad quæritum faciendum fieri. Muscas enim, si
longius corporum vlcibus insideant, minus graues & molestas
fieri, quippe sanie vlcis ad hæcietatem vsque referas: & cum qui
vlcibus teateat, diutius acceptum afflictumque iri, si faturis iam
repulis, famelicis alias ad vulnere admittere vult. Nicephorus Cal-
listus Ecclesiasticæ sæc. histor. lib. 1. c. 7.

Sophronius Pompeiopoleos Paphlagoniæ Episcopus, cum audisset
in synodo Seleuciæ Acacii opiniones, & dogmata recentri: Si
per singulos dies, inquit, propriam edere fidem liceret, veritatis in-
tegritas non diu manebit. Socrates lib. 2. Tripartita hist. c. 34.

¶ POETICÆ SENTENTIÆ.

Ving. Georg.
Optima quæq; dies miseris mort alibus aut
Iris inuenit, subuenit morbi, vrsusq; senectus.
Et labor, & duræ rapit inclementia mortis.

Sen. epist. 106.
Meliora præternolunt, deseriora succedunt.
Eup. in Hipp.

Quæ dies quandoq; patens quandoq; noueris.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHORVM.

Actio necessaria sequitur ex actione agentis. Auerroes dispu-
tatio nulla potest esse de non subiecto vere ad formam acci-
dentis materia quæ vere est non subiecta non potest sum-
re accidentis, nisi prius adæpta fuerit totam substantiam: cum
autem adæpta a substantia composita proficitur. Albertus
mag. physic. 1. c. 2.

Actio nulla potest esse de non ente simpliciter, ad ens secun-
dum quod est conuersio. ibid.

Actio non fit, nisi in contrario in contrarium. in 3. physic. lib. 3.
actio ex non subiecto in non subiectum esse non potest, per
quod potest. Alex. de Alex. 1. 1. met. ap.

Actio nulla perpetua: omnis enim apta est natura esse ex quo-
dam modo. 3. physic. c. 2. res. 86.

Actio alia est de subiecto in subiectum: alia ex non subiecto
in subiectum, alia ex non subiecto in subiectum, & subiectum
quod affirmatiue monstratur, & cum illa, quæ ex non sub-
iecto in subiectum non fit mutatio, relant tres alie mutationes:

Quæ scilicet ex non subiecto in subiectum secundum contradi-
nem est Generatio, quæ simpliciter simplex, quæ alicuius que dam,
& quæ ex subiecto, in non subiectum, Corruptio. Arist. physic. lib. 5.
cap. 1.

Cum omnis vitæ humanæ mutatio periculosa est, tum qui in præ-
senti statu nihil quod desideret habet, vis vitæ sibi vitæ rationem
nulla alia re quam stultitia adductus mutat, atque à confutis alio
transfert, quibus si nihil aliud boni adest, at profecto firmitate ipsa
ignotis præstant. Plus in Numâ.

Mutationes rerum eos qui aliquando plurimum potuerunt, o-
mni potentia exuunt. Dion. lib. 37.

Omnes rerum mutationes eadem, fugam, aliæque hostilia por-
tendunt. Sallust. de bello Jugurth.

Ferenda sunt regum ingenia, nec vsui crebras mutationes. Tacit.
Annal. lib. 12.

M. Antonio & Pub. Dolabella consulibus imperium Romanum
iam ad Cæsares transferebat fortuna varius & multiplex motus ci-
uitatis fuit, quodque in annua cœli conuersione fieri solet, vt mota
sidera tonent, ac suos flexus tempellate significant: sic in Romanæ
dominationis, id est humani generis conuersione, penitus intre-
muit, omnique genere discriminum, ciuilibus terrestribus ac naua-
libus bellis, omne imperii corpus agitarum est. L. Florus, libro 4.
cap. 3.

Curarum acruos & mutationes varias accidentium principes i-
psi quoque vt homines, formidare debent. Ammian. Marcell. lib. 20.
Sæpe ex leui causa magnæ mutationes & ingentes calamitates or-
ta sunt. Nicet. in Man. Comnen. lib. 5. P.

In bello res in contrarium facile vertuntur: ac quod nemo votis
ausus esset expetere, sibi vt sponderet, vitro se mortalibus nonnun-
quam offert. P. Amylib. 4.

¶ APOPHTHEMATA.

Lycurgus interrogauit cur Spartani toties pugnatu-
rites casti a mutarent respondit. Vt eo magis lædamus hostem. Plus.
in Lucan. 2. apoph.

Augustus Cæsar quodam die venit in ædes, in quibus habitabat
Cato Vicensis. hic cum Strabo, quo Cæsar adularetur, Catonis per-
uicaciam accusaret, quod sibi manus adferre, quam Iulium victo-
rem agnoscere, maluisset: Quisquis, inquit Augustus, præsentem
Reipublicæ statum mutari non vultis, & cuius & vir bonus est. Vni-
co dicto & Catonis memoriam tutatus est, & sibi consuluit, deter-
rens, ne quis in posterum affectaret res nouas. Nam præsens status
nonis tantum dicitur, qui tum erat, cum hæc loqueretur Augustus:
sed is quoque, qui fuerat tempore conspirationis in Iulium. Si qui-
dem hæc dictio præsens apud Latine loquentes, ad tria tempora per-
tinet præteritum, præsens & futurum: vt, Præsentibus non erat con-
tentus: & præsens in tempus emittat, id est, in futuram opportuni-
tatem. Eras. Rot. l. 4. apoph. ex Suet.

Tiberius, cum ab amicis interrogaretur, cur non tam facile ma-
gistratus & præfecturas suas mutaret? Respondit se data hoc opera
tempore fecisse. Natura enim omnes, qui rerum administratione pre-
sint, pecunie esse cupidos, plurimumque studii ad rem magis ma-
gisque augendam eos collocare. Cæterum, si diutius in magistratu
verentur, tegiores ad quæritum faciendum fieri. Muscas enim, si
longius corporum vlcibus insideant, minus graues & molestas
fieri, quippe sanie vlcis ad hæcietatem vsque referas: & cum qui
vlcibus teateat, diutius acceptum afflictumque iri, si faturis iam
repulis, famelicis alias ad vulnere admittere vult. Nicephorus Cal-
listus Ecclesiasticæ sæc. histor. lib. 1. c. 7.

Sophronius Pompeiopoleos Paphlagoniæ Episcopus, cum audisset
in synodo Seleuciæ Acacii opiniones, & dogmata recentri: Si
per singulos dies, inquit, propriam edere fidem liceret, veritatis in-
tegritas non diu manebit. Socrates lib. 2. Tripartita hist. c. 34.

¶ POETICÆ SENTENTIÆ.

Ving. Georg.
Optima quæq; dies miseris mort alibus aut
Iris inuenit, subuenit morbi, vrsusq; senectus.
Et labor, & duræ rapit inclementia mortis.

Sen. epist. 106.
Meliora præternolunt, deseriora succedunt.
Eup. in Hipp.

Quæ dies quandoq; patens quandoq; noueris.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHORVM.

Actio necessaria sequitur ex actione agentis. Auerroes dispu-
tatio nulla potest esse de non subiecto vere ad formam acci-
dentis materia quæ vere est non subiecta non potest sum-
re accidentis, nisi prius adæpta fuerit totam substantiam: cum
autem adæpta a substantia composita proficitur. Albertus
mag. physic. 1. c. 2.

Actio nulla potest esse de non ente simpliciter, ad ens secun-
dum quod est conuersio. ibid.

Actio non fit, nisi in contrario in contrarium. in 3. physic. lib. 3.
actio ex non subiecto in non subiectum esse non potest, per
quod potest. Alex. de Alex. 1. 1. met. ap.

Actio nulla perpetua: omnis enim apta est natura esse ex quo-
dam modo. 3. physic. c. 2. res. 86.

Actio alia est de subiecto in subiectum: alia ex non subiecto
in subiectum, alia ex non subiecto in subiectum, & subiectum
quod affirmatiue monstratur, & cum illa, quæ ex non sub-
iecto in subiectum non fit mutatio, relant tres alie mutationes:

Mutuatio, Mutuum.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG.

MUTUATIO. Græce δανεισμός, αὐτοῦ, τῶ, & δανείω, mutuo dicitur.
Mutui datio dicitur ab eo, quod de meo fiat tuum, & id-
em si non fiat tuum, non nascitur obligatio. Mutuum dare est
mutuare: mutuuum damus, vt Paulus Iurisc. consultus inquit, non eā-
dem speciem recipiuri, quam dedimus, hoc enim commodatum
aut depositum est, sed idem genus: nam si aliud genus veluti pro tri-
tico vinum recipiamus, non erit mutuuum. Mutui datio in his re-
bus est, quæ pondere, numero, mensuræ consistunt, quoniam in
his non idem specie redditur, sed genere, cum in cæteris rebus aliud
pro alio inuito creditore reddi non possit: mutuatio autem est a-
ctus ipse mutuandi.

Mutuuum a scenore sic separat Marcellus, quod mutuuum sine v-
suris, scenurus est cum vsuris. Plautus: Nam si mutuo non potero, cer-
tum est sumam scenore.

EEEE Mutuo

Mutuo & Mutuor ita differunt, quod qui pecuniam dat mutuo, is mutuae dicitur: qui vero accipit, is pecuniam mutuatur. Mutuus a, um, pro vicario accipitur. Apuleius *Mutuam tibi operam praestitit*. Idem: *Fac me mutuo diligas*, hoc est, vicissim ames. Venit autem mutuo aduerbium à mutuus.

¶ BIBLICI LOCI.

Mutuuum standum proximo, *Deut. 15.8. Matth. 5.4. Luc. 6.33.* mutui lex. *Exod. 22.14.*
Mutua dilectio commendatur à Christo, *Ioan. 15.12.17.* adhortatio ad eam, *1. Theff. 4.9.*

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

Mutuatio fructuosa.

Si vnus de fratribus tuis, qui morantur intra portas ciuitatis tuae, in terra, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi, ad paupertatem deuenit, non obdurabis cor tuum, nec contrahas manum, sed aperies eam pauperi, & dabis mutuuum, quod cum indigere perpexeris.

Deut. 15.

Volenti mutuare à te ne auertaris. *Matth. 5.*
Si mutuuum dederitis his, à quibus speratis recipere, quæ gratia est vobis? nam & peccatores peccatoribus foenerantur, vt recipiant æqualia Mutuum date, nihil inde sperantes, & erit merces vestra multa. *Luc. 6.*

Periculosa.

Mutuabitur peccator, & non soluet. *Psal. 36.*
Et qui accipit mutuuum, sequus est foenerantis. *Pron. 22.*

¶ APOPHTHEGMATA.

Anonymus. Quidam miserimos homines esse dicit, quos rubros, modo pallidos habeant dentes. Notabat autem mutuum accepit ab aliis: qui, dum mutuum & operam mutuuum vero creditorem viderint, pallebant, ne cogitaretur dum *Recit. hoc dicitur. apud Suid. am.*

Lycurgus dicebat, dignitatem quidem istam, qua reuerentiam facilius mutuo dandum aliquid, in opibus hominum. *Luc. 6.33.* lam vero, quæ nos ad facilius fidem habendam inducit, in mutuo *Stob. ser. 35.*

Perfens. Quom euidam noto daret pecuniam, circumueniens in foro apud menfariam. Hanc diligentiam quom amicum rans diceret: A deone legaliter Perfes? Scilicet, inquit, in mutuo eipiam, nec largiter reposcam. Fit enim sapienter, ut mutuo amico bona fide, sine testibus, ac syngraphis agant, post contractum eo legibus agere. *Plur.*

Gelon exigebat pecuniam à suis ciuibus, quos vbi vidit mutuantes, ait se petere mutuo: quippe redditurum. Ita volentibus, atque ille peracto bello reddidit. Hoc artificiosus mutuo cunia non desset ad bellum necessaria, nec eues habentibus mutuo neoulos. *Plur. in apoph.*

Galba. Quom penulam mutuo à quopiam rogaret, illi respondit: Si non pluit, non est opus tibi: si pluit, ipse erit. *Plur. lib. 4. c. 27.*

Idem. Cuidam cui cœnaculum perpluebat commoda penulam, dixit: Non possum commodare, nam domus meam ficat, domi maxime opus esse penula. Solent autem mutuo Non possum commodare penulam, ipse exco. *Erasmus. lib. 4. apoph.*

Vide Fœnus, Pecunia. Item Liberalitas.

FINIS LIBRI VNDECIMI.

POLY

Quae scilicet ex non subiecto in subiectum secundum contradi-
nem est Generatio, quae simpliciter simplex, quae alicuius quae dam,
& quae ex subiecto, in non subiectum, Corruptio. Arist. phys. lib. 5.
cap. 1.

Cum omnis vitae humanae mutatio periculosa est, tum qui in praesenti statu nihil quod desideret habet, vis vitam sibi vitae rationem nulla alia re quam stultitia adductus mutat, atque a confutis alio transfert, quibus si nihil aliud boni adest, at profecto firmitate ipsa ignotis praesent. *Plus in Num.*

Mutationes rerum eos qui aliquando plurimum poterunt, omni potentia exuunt. *Dion. lib. 37.*

Omnes rerum mutationes eadem, fugam, aliaque hostilia portendunt. *Sallust. de bello Jugurth.*

Ferenda sunt regum ingenia, nec vsui crebras mutationes. *Tacit. Annal. lib. 12.*

M. Antonio & Pub. Dolabella consulibus imperium Romanum iam ad Caesares transferebat fortuna varius & multiplex motus ciuitatis fuit, quodque in annua coeli conuersione fieri solet, vt mota sidera tonent, ac suos flexus tempestate significant: sic in Romanae dominationis, id est humani generis conuersione, penitus intrinseuit, omnique genere discriminum, ciuilibus terrestribus ac nauibus bellis, omne imperii corpus agitarum est. *L. Florus, libro 4. cap. 3.*

Curarum acruos & mutationes varias accidentium principes ipsi quoque vt homines, formidare debent. *Ammian. Marcell. lib. 20.*

Saepe ex leui causa magna mutationes & ingentes calamitates ortae sunt. *Nicot. in Man. Commeno. lib. 5. P.*

In bello res in contrarium facile vertuntur: ac quod nemo votis ausus esset expetere, sibi vt sponderet, vitio se mortalibus non nunquam offert. *R. Amylib. 4.*

Lycurgus interrogauit cur Spartani toties pugnaturi contra hostes casta mutarent respondit. Vt eo magis laedamus hostem. *Plus. in Lacon. 2. apoph.*

Augustus Caesar quodam die venit in aedes, in quibus habitabat Cato Vuentis, hic cum Strabo, quo Caesari adulareretur, Catonis peruecitiam accusaret, quod sibi manus adferre, quam Iulium victorem agnosceret, maluisset: Quisquis, inquit Augustus, praesentem Republicae statum mutari non vultis, & cuius & vir bonus est. Vnicuique & Catonis memoriam tutatus est, & sibi consuluit, deterrere, ne quis in posterum affectaret res nouas. Nam praesens status nonis tantum dicitur, qui tum erat, cum haec loqueretur Augustus: sed is quoque, qui fuerat tempore conspirationis in Iulium. Si quidem haec dictio praesens apud Latine loquentes, ad tria tempora pertinet praesentium, praesens & futurum: vt, Praesentibus non erat contentus: & praesens in tempus emittat, id est, in futuram opportunitatem. *Eras. Rot. l. 4. apoph. ex Suet.*

Tiberius, cum ab amicis interrogaretur, cur non tam facile magistratus & praefecturas suas mutaret? Respondit se data hoc opera temperasse. Natura enim omnes, qui rerum administratione prestant, pecunia esse cupidos, plurimumque studii ad rem magis magisque augendam eos collocare. Ceterum, si diutius in magistratu verentur, tegniores ad quietum faciendum fieri. Muscas enim, si longius corporum viceribus insideant, minus graues & molestas fieri, quippe sanie vicerum ad quietatem vsque referas: & cum qui viceribus teateat, diutius acceptum afflictumque iri, si saturis iam repulis, famelicis alias ad vulnere admittere velit. *Nicephorus Callistus Ecclesiasticae historiae. lib. 1. c. 7.*

Sophronius Pompeiopoleos Paphlagoniae Episcopus, cum audisset in synodo Seleuciana Acatij opiniones, & dogmata recenseri: Si per singulos dies, inquit, propriam edere fidem liceret, veritatis integritas non diu manebit. *Socrates lib. 2. Tripartita hist. c. 34.*

Sen. epist. 106.

Meliora praeteruolunt, deseriora succedunt. Eurip. in Hipp.

Qua dies quandoq; patens quandoq; noueris.

SENTENTIAE PHILOSOPHORVM.

mutatio nulla potest esse de non subiecto vere ad formam accidentis, alia materia quae vere est non subiecta non potest sum-re accidentis, nisi prius ad eam fuerit tota man substantialem: tunc ad eam substantia composita proficitur. *Albertus Magnus. Physic. 1. c. 2.*

mutatio nulla potest esse de non ente simpliciter, ad ens secundum quod est conuersio. *ibid.*

mutatio non fit, nisi in contrario in contrarium. *in 3. Physic. lib. 3. c. 1.*

mutatio ex non subiecto in non subiectum esse non potest, per se potest. *Alex. de Alex. 1. 1. c. 1. p. 1.*

mutatio nulla perpetua: omnis enim apta est natura esse ex quoquoque. *3. Physic. c. 2. r. 86.*

mutatio alia est de subiecto in subiectum: alia ex non subiecto in subiectum, alia ex non subiecto in subiectum, & subiectum: quod affirmatio monstratur, & cum illa, quae ex non subiecto in subiectum non fit mutatio, relant tres aliae mutationes:

Quae scilicet ex non subiecto in subiectum secundum contradi-
nem est Generatio, quae simpliciter simplex, quae alicuius quae dam,
& quae ex subiecto, in non subiectum, Corruptio. Arist. phys. lib. 5.
cap. 1.

Cum omnis vitae humanae mutatio periculosa est, tum qui in praesenti statu nihil quod desideret habet, vis vitam sibi vitae rationem nulla alia re quam stultitia adductus mutat, atque a confutis alio transfert, quibus si nihil aliud boni adest, at profecto firmitate ipsa ignotis praesent. *Plus in Num.*

Mutationes rerum eos qui aliquando plurimum poterunt, omni potentia exuunt. *Dion. lib. 37.*

Omnes rerum mutationes eadem, fugam, aliaque hostilia portendunt. *Sallust. de bello Jugurth.*

Ferenda sunt regum ingenia, nec vsui crebras mutationes. *Tacit. Annal. lib. 12.*

M. Antonio & Pub. Dolabella consulibus imperium Romanum iam ad Caesares transferebat fortuna varius & multiplex motus ciuitatis fuit, quodque in annua coeli conuersione fieri solet, vt mota sidera tonent, ac suos flexus tempestate significant: sic in Romanae dominationis, id est humani generis conuersione, penitus intrinseuit, omnique genere discriminum, ciuilibus terrestribus ac nauibus bellis, omne imperii corpus agitarum est. *L. Florus, libro 4. cap. 3.*

Curarum acruos & mutationes varias accidentium principes ipsi quoque vt homines, formidare debent. *Ammian. Marcell. lib. 20.*

Saepe ex leui causa magna mutationes & ingentes calamitates ortae sunt. *Nicot. in Man. Commeno. lib. 5. P.*

In bello res in contrarium facile vertuntur: ac quod nemo votis ausus esset expetere, sibi vt sponderet, vitio se mortalibus non nunquam offert. *R. Amylib. 4.*

Lycurgus interrogauit cur Spartani toties pugnaturi contra hostes casta mutarent respondit. Vt eo magis laedamus hostem. *Plus. in Lacon. 2. apoph.*

Augustus Caesar quodam die venit in aedes, in quibus habitabat Cato Vuentis, hic cum Strabo, quo Caesari adulareretur, Catonis peruecitiam accusaret, quod sibi manus adferre, quam Iulium victorem agnosceret, maluisset: Quisquis, inquit Augustus, praesentem Republicae statum mutari non vultis, & cuius & vir bonus est. Vnicuique & Catonis memoriam tutatus est, & sibi consuluit, deterrere, ne quis in posterum affectaret res nouas. Nam praesens status nonis tantum dicitur, qui tum erat, cum haec loqueretur Augustus: sed is quoque, qui fuerat tempore conspirationis in Iulium. Si quidem haec dictio praesens apud Latine loquentes, ad tria tempora pertinet praesentium, praesens & futurum: vt, Praesentibus non erat contentus: & praesens in tempus emittat, id est, in futuram opportunitatem. *Eras. Rot. l. 4. apoph. ex Suet.*

Tiberius, cum ab amicis interrogaretur, cur non tam facile magistratus & praefecturas suas mutaret? Respondit se data hoc opera temperasse. Natura enim omnes, qui rerum administratione prestant, pecunia esse cupidos, plurimumque studii ad rem magis magisque augendam eos collocare. Ceterum, si diutius in magistratu verentur, tegniores ad quietum faciendum fieri. Muscas enim, si longius corporum viceribus insideant, minus graues & molestas fieri, quippe sanie vicerum ad quietatem vsque referas: & cum qui viceribus teateat, diutius acceptum afflictumque iri, si saturis iam repulis, famelicis alias ad vulnere admittere velit. *Nicephorus Callistus Ecclesiasticae historiae. lib. 1. c. 7.*

Sophronius Pompeiopoleos Paphlagoniae Episcopus, cum audisset in synodo Seleuciana Acatij opiniones, & dogmata recenseri: Si per singulos dies, inquit, propriam edere fidem liceret, veritatis integritas non diu manebit. *Socrates lib. 2. Tripartita hist. c. 34.*

Sen. epist. 106.

Meliora praeteruolunt, deseriora succedunt. Eurip. in Hipp.

Qua dies quandoq; patens quandoq; noueris.

SENTENTIAE PHILOSOPHORVM.

mutatio nulla potest esse de non subiecto vere ad formam accidentis, alia materia quae vere est non subiecta non potest sum-re accidentis, nisi prius ad eam fuerit tota man substantialem: tunc ad eam substantia composita proficitur. *Albertus Magnus. Physic. 1. c. 2.*

mutatio nulla potest esse de non ente simpliciter, ad ens secundum quod est conuersio. *ibid.*

mutatio non fit, nisi in contrario in contrarium. *in 3. Physic. lib. 3. c. 1.*

mutatio ex non subiecto in non subiectum esse non potest, per se potest. *Alex. de Alex. 1. 1. c. 1. p. 1.*

mutatio nulla perpetua: omnis enim apta est natura esse ex quoquoque. *3. Physic. c. 2. r. 86.*

mutatio alia est de subiecto in subiectum: alia ex non subiecto in subiectum, alia ex non subiecto in subiectum, & subiectum: quod affirmatio monstratur, & cum illa, quae ex non subiecto in subiectum non fit mutatio, relant tres aliae mutationes:

mutatio nulla potest esse de non subiecto vere ad formam accidentis, alia materia quae vere est non subiecta non potest sum-re accidentis, nisi prius ad eam fuerit tota man substantialem: tunc ad eam substantia composita proficitur. *Albertus Magnus. Physic. 1. c. 2.*

mutatio nulla potest esse de non ente simpliciter, ad ens secundum quod est conuersio. *ibid.*

mutatio non fit, nisi in contrario in contrarium. *in 3. Physic. lib. 3. c. 1.*

mutatio ex non subiecto in non subiectum esse non potest, per se potest. *Alex. de Alex. 1. 1. c. 1. p. 1.*

mutatio nulla perpetua: omnis enim apta est natura esse ex quoquoque. *3. Physic. c. 2. r. 86.*

mutatio alia est de subiecto in subiectum: alia ex non subiecto in subiectum, alia ex non subiecto in subiectum, & subiectum: quod affirmatio monstratur, & cum illa, quae ex non subiecto in subiectum non fit mutatio, relant tres aliae mutationes:

mutatio nulla potest esse de non subiecto vere ad formam accidentis, alia materia quae vere est non subiecta non potest sum-re accidentis, nisi prius ad eam fuerit tota man substantialem: tunc ad eam substantia composita proficitur. *Albertus Magnus. Physic. 1. c. 2.*

mutatio nulla potest esse de non ente simpliciter, ad ens secundum quod est conuersio. *ibid.*

Mutuatio, Mutuum.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

MUTUATIO. Graece δανεισμος, αρα, τος, & δανεισμος, mutuo dicitur. Mutui datio dicitur ab eo, quod de meo fiat tuum, & id est si non fiat tuum, non nascitur obligatio. Mutuum dare est mutare: mutuum damus, vt Paulus Iurisc. consultus inquit, non eadem speciem recipiuri, quam dedimus, hoc enim commodatum aut depositum est, sed idem genus: nam si aliud genus veluti pro tritico vinum recipiamus, non erit mutuum. Mutui datio in his rebus est, quae pondere, numero, mensurae consistunt, quoniam in his non idem specie redditur, sed genere, cum in ceteris rebus aliud pro alio inuito creditore reddi non possit: mutuatio autem est actus ipse mutandi.

Mutuum a senore sic separat Marcellus, quod mutuum sine vturis, senus est cum vturis. Plautus: Nam si mutuo non potero, certum est sumam senore.

Mutuo & Mutuor ita differunt, quod qui pecuniam dat mutuo, is mutuae dicitur: qui vero accipit, is pecuniam mutuatur. Mutuus a, um, pro vicario accipitur. Apuleius *Mutuam tibi operam praestitit*. Idem: *Fac me mutuo diligas*, hoc est, vicissim ames. Venit autem mutuo aduerbium à mutuus.

¶ BIBLICI LOCI.

Mutuuum standum proximo, *Deut. 15.8. Matth. 5.4. Luc. 6.33.* mutui lex. *Exod. 22.14.*
Mutua dilectio commendatur à Christo, *Ioan. 15.12.17.* adhortatio ad eam, *1. Theff. 4.9.*

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

Mutuatio fructuosa.

Si vnus de fratribus tuis, qui morantur intra portas ciuitatis tuae, in terra, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi, ad paupertatem deuenit, non obdurabis cor tuum, nec contrahas manum, sed aperies eam pauperi, & dabis mutuuum, quod cum indigere perpexeris.

Deut. 15.

Volenti mutuae à te ne auertaris. *Matth. 5.*
Si mutuuum dederitis his, à quibus speratis recipere, quae gratia est vobis? nam & peccatores peccatoribus foenerantur, vt recipiant aequalia Mutuum date, nihil inde sperantes, & erit merces vestra multa. *Luc. 6.*

Periculosa.

Mutuabitur peccator, & non soluet. *Psal. 36.*
Et qui accipit mutuuum, sequus est foenerantis. *Pron. 22.*

¶ APOPTHEGMATA.

Anonymous. Quidam miserimos homines esse dicit, quos rubros, modo pallidos habeant dentes. Notabat autem mutuum accepit ab aliis: qui, dum mutuuum & operam mutuuum vero creditorem viderint, pallebant, ne cogitaretur: dum *Recit. hoc dicitur. apud Suid. am.*

Lycurgus dicebat, dignitatem quidem istam, qua reuerentiam facilius mutuo dandum aliquid, in opibus hominum. *Luc. 6.33.* lam vero, quae nos ad facilius fidem habendam inducit, in mutuo *Stob. ser. 35.*

Perfens. Quum euidam noto daret pecuniam, circumstantes in foro apud menfariam. Hanc diligentiam quum amicum rans diceret: A deone legaliter Perfes? Scilicet, inquit, in mutuo eipiam, nec largiter reposcam. Fit enim saepenumero, in mutuo amico bona fide, sine testibus, ac syngraphis agunt, postea cum eo legibus agere. *Plur.*

Gelon exigebat pecuniam à suis ciuibus, quos vbi videt mutuantes, ait se petere mutuo: quippe redditurum. Ita videt mutuantem, atque ille peracto bello reddidit. Hoc artificiosus mutuo cunia non desset ad bellum necessaria, nec eues habentem mutuo neoulos. *Plur. in apoph.*

Galba. Quum penulam mutuo à quopiam rogaret, illi respondit: Si non pluit, non est opus tibi: si pluit, ipse erit opus. *lib. 4. c. 27.*

Idem. Cuidam cui coenaculum perpluebat commoventem penulam, dixit: Non possum commodare, nam domus mea edificata, domi maxime opus esse penula. Solent autem mutuo Non possum commodare penulam, ipse exco. *Erasmus. lib. 4. apoph.*

Vide Foenus, Pecunia. Item Liberalitas.

FINIS LIBRI VNDECIMI.

POLY